

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2002-2003

20 november 2002

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

JAARVERSLAG

2001-2002

voorwoord

K I N D E R R E C H T E N C O M M I S S A R I A A T

Voor u ligt het vierde jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat. Graag presenteer ik u in dit verslag welke activiteiten het commissariaat het voorbije werkjaar ontwikkelde in het belang van kinderen en jongeren. Ook nu weer is er voor de jongeren een Jongerenjaarkrant beschikbaar. In deze jaarkrant vertalen we onze activiteiten op maat van jongeren. Uiteraard kan elke (volwassen) geïnteresseerde altijd ons volledig jaarverslag inkijken via onze website.

Het voorbije werkjaar 2001-2002 was een druk en volgeboekt jaar met enkele opvallende uitschieters. Zo waren we getuige van het prenatale overlijden van een nieuw jeugd(sanctie)recht en namen we actief deel aan het 'Everbergdebat'. De onderwijswetgeving onderging een fundamentele ingreep met het Decreet betreffende Gelijke Onderwijskansen-I. Daarin werd immers het recht op toegang tot een school naar keuze verankerd. Het Kinderrechtencommissariaat had daar in zijn advies terzake reeds op aangedrongen. Ook kreeg het succesvolle participatieproject van het Kinderrechtencommissariaat de volle aandacht van het basisonderwijs. In de 30 pilootscholen mondden de inspraaksessies onder meer uit in een concreet schoolcharter.

Op internationaal vlak waren de bespreking van het tweede Belgisch Kinderrechtenrapport in Genève en de VN Kindertop in New York prioritaire agendapunten voor het Kinderrechtencommissariaat.

In het ombudswerk daalde dit werkjaar voor het eerst het totale aantal meldingen, voornamelijk wat betreft de infouvragen. Ongetwijfeld vinden steeds meer mensen de antwoorden op hun infouvragen via onze site. Aldus worden de ombudswerkers meer bevestigd voor het behandelen van klachten en problemen.

Om het jaarverslag vlot leesbaar te houden en om de omvang ervan te beperken, worden niet langer alle adviezen in hun volledigheid opgenomen. Uiteraard blijft een bespreking van de meest essentiële punten uit de adviezen behouden. Voor de volledige tekst van de adviezen verwijzen we de lezer graag naar de website van het Kinderrechtencommissariaat.

Deze website werd de voorbije zomer helemaal herwerkt qua uitzicht en gebruiksvriendelijkheid en de inhoud ervan werd geactualiseerd. Met de diversiteit van onze doelgroepen voor ogen blijft dit namelijk een voortdurend aandachtspunt. De site is, met een gemiddeld aantal bezoeken van 5000 per maand, hét uitgelezen communicatiemiddel met het Kinderrechtencommissariaat voor de jonge bevolking in Vlaanderen.

In 2002 breidde het team van het Kinderrechtencommissariaat uit met een bijkomende onderzoekster. Dadelijk werd het startschot gegeven voor een onderzoek naar de mate van overleg tussen kinderen en hun ouders in het gezin. Dit onderzoek diende ook als ondersteuning bij de najaarscampagne 'ook kinderen hebben rechten in het gezin'.

Voor mezelf kan ik enkel zeggen dat ondertussen het laatste jaar van deze mandaatperiode reeds ver is gevorderd, hoewel het soms lijkt alsof de benoeming pas plaatsvond in De Schelp. Dat het werken aan de realisatie van de rechten van minderjarigen boeiend is en blijft, wordt hiermee wel bewezen. Elke dag is een nieuwe uitdaging.

Tot slot graag een woord van dank aan alle medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat. Niet omdat dit zo hoort in een voorwoord, maar wel omdat ik oprecht mijn waardering voor hun inzet, inspiratie en flexibiliteit ook aan de buitenwereld wil tonen.

Ankie Vandekerckhove, KINDERRECHTENCOMMISSARIS

inhoud

J A A R V E R S L A G K I N D E R R E C H T E N C O M M I S S A R I A A T

hoofdstuk 1

het Kinderrechtencommissariaat

11

1. OPDRACHTOMSCHRIJVING: HET DECREET

13

1.1. Ombudswerk

15

1.2. Informeren en sensibiliseren

15

1.3. Advies aan de overheid

16

1.4. Onderzoek

16

1.5. Werkingscriteria

16

2. WERKINGSMODALITEITEN

17

2.1. Begroting

17

2.2. Samenwerking met het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement

18

hoofdstuk 2

Ombudswerk

21

1. BEGRIPSBEPALING EN WERKINGSPRINCIPES

23

1.1. De ombudsfuncties van het Kinderrechtencommissariaat

23

1.2. Algemene werkingsprincipes

23

1.3. Takenpakket van de ombudswerkers

25

1.4. Het KinderRechten-Informatie-Systeem

25

2. HET OMBUDSPROCES

27

2.1. De melder en de aanmelding

27

2.2. Behandeling van de aanmelding

27

3. OMBUDSWERK: RAPPORTAGE

31

3.1. Inleiding

31

3.2. Aantal aanmeldingen

31

3.3. De aard van de aanmeldingen

33

3.4. De ontvankelijkheid van de aanmeldingen

34

3.5. Tijdstip van aanmelding

36

3.6. Spreiding van de aanmeldingen naar provincie

37

3.7. De melder

37

3.8. De wijze van aanmelding

39

3.9. Behandeling van de aanmelding	40
3.10. Participatie, Protectie en Provisie	41
4. DE THEMATIEK VAN DE AANMELDINGEN	43
4.1. Gezin	44
4.2. Onderwijs	49
4.3. Jeugdhulpverlening	55
4.4. Vrije tijd	58
4.5. Leefwereld van minderjarigen	59
4.6. Vluchtelingen	59
4.7. Gezondheidszorg	60
4.8. De minderjarige als dader of slachtoffer van misdrijven	60
4.9. Media	61
4.10. Minderjarigen als medeburgers	62
4.11. Verkeer	62
4.12. Rest	62
5. BESLUITEN EN BEDENKINGEN	63

hoofdstuk 3

Communicatie

67

1. INFORMEREN EN SENSIBILISEREN	69
1.1. De sensibiliseringscampagnes	69
1.2. Gedrukte informatiedragers	79
1.3. Het kinderrechtendoolhof	82
1.4. Mediawerk	82
1.5. Publiciteit	84
1.6. De website	85
1.7. Deelname aan evenementen	89
2. NETWERKING	91
2.1. Overheid	91
2.2. Het middenveld	97
2.3. Studiedagen en congressen	102
2.4. Activiteiten met kinderen en jongeren	104
2.5. Internationaal	105

hoofdstuk 4

Adviezen

111

1. ADVIEZEN UIT HET WERKJAAR 2001 - 2002	113
1.1. Adviezen aan het Vlaams Parlement	114

1.2. Adviezen aan de Vlaamse Regering	127
1.3. Adviezen aan andere Overheden	128
2. GEVOLGGEVING ADVIEZEN 1998 - 2000	133
2.1. Adviezen aan het Vlaams Parlement	133
2.2. Adviezen aan de Vlaamse Regering	140
2.3. Adviezen aan andere Overheden	142

hoofdstuk 5

Onderzoek

149

1. ONDERZOEK 'DAGELIJKSE BESLISSINGEN BINNEN HET GEZIN'	151
1.1. Inleiding	151
1.2. Situering van het onderzoek: Kinderrechten en opvoeding	151
1.3. Opzet van het onderzoek: kwalitatief en kwantitatief onderzoek	152
1.4. Presentatie van de onderzoeksresultaten	154
1.5. Belangrijkste bevindingen van het onderzoek	154
2. ONDERZOEK 'LEEFSITUATIE JONGEREN	157
	17

Bijlagen

161

bijlage 1	163
Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind	
bijlage 2	179
Decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.	
bijlage 3	183
Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child Belgium. 13/06/2002. CRC/C/15/Add.178. (Concluding Observations/Comments)	
bijlage 4	191
Media-output oktober 2001 tot en met september 2002	

figuren

33	—	Figuur 1	Procentuele verdeling naar aard van de aanmelding
34	—	Figuur 2	Procentuele verdeling naar ontvankelijkheid van de aanmelding
35	—	Figuur 3	Procentuele verdeling van niet-ontvankelijke aanmeldingen
36	—	Figuur 4	Procentuele verdeling aanmeldingen naar maand
37	—	Figuur 5	Spreiding van de aanmeldingen naar provincie
38	—	Figuur 6	Procentuele verdeling naar aard van melder
38	—	Figuur 7	Aantal minderjarigen naar leeftijd
39	—	Figuur 8	Procentuele verdeling naar wijze van aanmelding
40	—	Figuur 9	Procentuele verdeling van de behandeling van aanmelding
43	—	Figuur 10	Procentuele verdeling naar thema van aanmelding
44	—	Figuur 11	Procentuele verdeling naar gezin
45	—	Figuur 12	Procentuele verdeling naar niet-samenwonend
ouders en ouder-kind relatie
47	—	Figuur 13	Procentuele verdeling naar opvoeding

JAARVERSLAG KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Net als voorgaande jaren, krijgt u met dit jaarverslag een overzicht aangeboden van alle activiteiten die het Kinderrechtencommissariaat in het kader van zijn decretale opdracht ontplooid. Gezien we ervoor kiezen om via het jaarverslag de visie en de missie van het Kinderrechtencommissariaat telkenmale toe te lichten, laten we dit in een eerste hoofdstuk aan bod komen. Meer specifiek vindt u hierbij de decretale opdrachten ontleed, gekoppeld aan de emancipatorische visie gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en geoperationaliseerd naar een aantal activiteiten die het Kinderrechtencommissariaat in de loop van de voorbije 12 maanden ontplooid.

In een tweede hoofdstuk gaan we uitvoerig in op de belangrijkste bevindingen aangaande de ons bereikte meldingen in het ombudswerk. In hoofdstuk 3 'Communicatie' worden de doelstellingen en de resultaten van de najaarscampagne van 2001 en de voorbereiding van de najaarscampagne 2002 besproken. In hetzelfde hoofdstuk wordt in 'Netwerking' aangegeven in hoeverre het Kinderrechtencommissariaat als 'katalysator' functioneert in het overleg en de samenwerking met verschillende organisaties in het middenveld, de academische wereld, ... Er wordt een overzicht gegeven van de contacten die het Kinderrechtencommissariaat met het oog hierop onderhoudt.

In het vierde hoofdstuk worden de adviezen van het voorbije werkjaar uitgebreid toegelicht. Wil het Kinderrechtencommissariaat het beleid stimuleren tot het opstellen van kindvriendelijke regelgeving, is het noodzakelijk dat de verantwoordelijke beleidsvoerders worden geadviseerd rekening te houden met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en werk te maken van de implementatie van dit verdrag.

Hierbij beperken we ons niet enkel tot louter rapporteren. Het activiteitenverslag van het voorbije werkjaar mag dan wel de hoofdmoot uitmaken van het geheel, een effectiviteitstoets van de werkzaamheden dient daarbij ook een plaats te krijgen. Nagaan wat er precies gebeurt met de adviezen is van belang voor het ruimer kinderrechtentoezicht. Bij niet-opvolging ervan kan het jaarverslag namelijk dienen om blijvend aandacht te vragen voor bepaalde thema's die geen oplossing krijgen. Ten slotte informeert het vijfde hoofdstuk 'Onderzoek' de lezer via beperkte onderzoeksresultaten over de visie van kinderen en jongeren op dagelijkse beslissingen in het gezin, evenals hun rechten hierin.

hoofdstuk 1

HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

inhoud

13	—	1. OPDRACHTOMSCHRIJVING: HET DECREET
15	—	1.1. Ombudswerk
15	—	1.2. Informeren en sensibiliseren
16	—	1.3. Advies aan de overheid
16	—	1.4. Onderzoek
16	—	1.5. Werkingscriteria
17	—	2. WERKINGSMODALITEITEN
17	—	2.1. Begroting
18	—	2.2. Samenwerking met het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement

1 HET DECREET ^[1]

Dit eerste mandaat (5 jaar) van de Kinderrechtencommissaris staat in het teken van het opstarten van de activiteiten van het Kinderrechtencommissariaat en het leggen van de nodige fundamenteën. Het decreet duidt het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind aan als uitgangspunt en leidraad voor alle onderdelen van de opdracht van het Kinderrechtencommissariaat. Al deze onderdelen streven eenzelfde finaliteit na: het stimuleren van de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind door de overheid, in de eerste plaats door het Vlaams Parlement. Voor de uitvoering van deze opdracht hangt het Kinderrechtencommissariaat af van de ruimte en de middelen die het daarvoor krijgt van het Vlaams Parlement.

Uit het decreet volgt dat het Kinderrechtencommissariaat drie doelgroepen heeft: kinderen en jongeren^[2], volwassenen en de overheid. Voor elke doelgroep dient een eigen aanpak te worden uitgewerkt, met eigen accenten binnen de decretale opdracht van het Kinderrechtencommissariaat.^[3] Het gelijktijdig ‘bedienen’ van deze drie groepen maakt de missie van het Kinderrechtencommissariaat zeer complex.

Voor minderjarigen treedt het Kinderrechtencommissariaat op als vertolker van hun rechten en belangen. Daartoe wordt enerzijds met hen gecommuniceerd om input te vergaren en anderzijds dient men hen te informeren over hun rechten. Door dit tweerichtingsverkeer wordt zowel gewerkt aan het verhogen van de participatiemogelijkheden van minderjarigen, als aan de opdracht om het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bekend te maken. Zonder dergelijke informatie kunnen minderjarigen niet in staat worden gesteld om zelf iets met hun rechten te gaan doen. Geïnformeerd zijn is in die zin de eerste voorwaarde om rechtsschendingen te vermijden.

Voor volwassenen, en meer bepaald voor de publieke opinie, dient het Kinderrechtencommissariaat de inhoud en het belang van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bekend te maken en te verduidelijken. Op die manier kunnen misverstanden en ongegronde angsten worden weggewerkt. Met kinderrechtenorganisaties en andere relevante groepen of instellingen^[4] dient het Kinderrechtencommissariaat netwerken uit te bouwen. Het Kinderrechtencommissariaat biedt hen ondersteuning of zet gezamenlijke activiteiten met hen op. Bovendien is er een continue uitwisseling van informatie.

Aan de overheid tenslotte, dient het Kinderrechtencommissariaat beleidsadviezen te formuleren. Deze adviezen zijn gebaseerd op de letter en de geest van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en op wat wordt aangebracht door minderjarigen, door wetenschappelijk onderzoek en door het maatschappelijke veld. Tot op heden gebeurde dit vooral op verzoek van het Vlaams Parlement of op eigen initiatief naar aanleiding van thema's op de politieke agenda. Initiatieven die door de Vlaamse regering en de

[1] Decr.VI.Parl. 15 juli 1997 houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997 (verder ‘het decreet’).

[2] Conform het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind wordt als kind beschouwd, elke persoon die de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt (synoniem voor minderjarige). Soms wordt ook de terminologie ‘kinderen en jongeren’ gebruikt. Onder meer de communicatiestrategie is verschillend voor enerzijds kinderen (tot de leeftijd van 12 jaar) en jongeren (van 12 tot 18 jaar). Wanneer we specifiek naar deze verschillende aanpak per subgroep willen verwijzen, wordt deze terminologie gebruikt.

[3] Voor de visie van het Kinderrechtencommissariaat over kinderen en hun rechten verwijzen we naar de vorige jaarverslagen. KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), Jaarverslag 2000-2001, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 13-16; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), Jaarverslag 1999-2000, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 11-15 en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (1999), Jaarverslag 1998-1999, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 11-14.

[4] NGO's die rond kinderrechten werken en die verzameld zijn in de Kinderrechtencoalitie (bvb. de Kinderrechtswinkel, Jeugd en Stad, de Kinder- en Jongerentelefoon, de Gezinsbond, ...), Vlaamse Openbare Instellingen (bvb. Kind & Gezin, Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudie, Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, Ketnet, ...), ...

federale overheid worden genomen, kunnen echter ook van belang zijn voor minderjarigen. De inbreng van het Kinderrechtencommissariaat neemt dan op deze niveaus ook toe.

In bijgevoegd Schema 1 vindt u een overzicht van de decretale bepalingen en de taken die daaruit voortvloeien. Uit het schema blijkt dat het Kinderrechtencommissariaat door het decreet niet louter als ombudsdienst voor kinderen beschouwd kan worden. Hoewel dit een belangrijk reactief onderdeel van het takenpakket vormt, is het zeker niet de enige opdracht. Proactieve taken die voortvloeien uit het decreet zijn: informeren en sensibiliseren, advies verlenen aan de overheid en onderzoek. Binnen de werking van het Kinderrechtencommissariaat wordt de globale opdracht met andere woorden vertaald in

Schema 1: De taken van het Kinderrechtencommissariaat voortvloeiend uit het decreet

DECREET	TAKEN
ARTIKEL 4 <i>De Commissaris verdedigt de rechten en behartigt de belangen van het kind</i>	
Hij ziet toe op de naleving van het Verdrag;	Advies aan de overheid
Hij staat in voor de opvolging, de analyse, de evaluatie en bekendmaking van de levensomstandigheden van het kind;	Onderzoek
Hij treedt op als vertolker van de rechten, de belangen en de noden van het kind.	Ombudswerk Informeren & Sensibiliseren
ARTIKEL 5 <i>Bij de uitoefening van de in art. 4 bepaalde opdrachten besteedt de Commissaris, met het Verdrag als leidraad, in het bijzonder aandacht aan:</i>	
De dialoog met het kind en met de organisaties actief rond individuele en collectieve dienstverlening aan of belangenbehartiging van het kind;	Informeren & Sensibiliseren Ombudswerk
De maatschappelijke participatie van het kind en de toegankelijkheid voor het kind van alle diensten en organisaties die met het kind te maken hebben;	Advies aan de overheid Informeren & Sensibiliseren
Het toezicht op de conformiteit met het Verdrag van de wetten, decreten, besluiten en verordeningen, met inbegrip van de procedurele regels welke een aangelegenheid regelen waarvoor de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest bevoegd is;	Advies aan de overheid
De verspreiding van informatie over de inhoud van het Verdrag, in het bijzonder ten behoeve van het kind.	Informeren & Sensibiliseren
ARTIKEL 6 <i>Bij de uitoefening van de in art. 4 bepaalde opdrachten is de Commissaris bevoegd om:</i>	
Op eigen initiatief of op verzoek van het Vlaams Parlement een onderzoek in te stellen met betrekking tot de naleving van het Verdrag;	Onderzoek Ombudswerk
Klachten die betrekking hebben op de niet naleving van het Verdrag, te onderzoeken en zo mogelijk gericht door te verwijzen naar de voorzieningen.	Ombudswerk

enerzijds thematische activiteiten (bvb. een advies aan de overheid over een decreetvoorstel) en anderzijds in strategische activiteiten (bvb. het opzetten van campagnes en netwerken i.s.m. het middenveld).

1.1... OMBUDSWERK

De, bij voorkeur minderjarige, burger kan bij het Kinderrechtencommissariaat terecht met vragen, klachten en suggesties. Deze behandeling van individuele aanmeldingen gecombineerd met structurele belangenbehartiging is eigen aan wat men 'ombudswerk' is gaan noemen. In het licht van de opdrachten, de doelgroep en de doelstellingen van het Kinderrechtencommissariaat wordt ombudswerk dan ook beschouwd als: *het werken vanuit (individuele) aanmeldingen om deze enerzijds van een concreet antwoord te voorzien of op een adequate wijze door te verwijzen en om anderzijds zicht te krijgen op structurele problemen, waarover beleidsaanbevelingen geformuleerd kunnen worden.* Op grond van de aangemelde thema's en problemen, worden beleidsadviezen geformuleerd die kunnen bijdragen tot een structurele verbetering van de leefsituatie en het welbevinden van kinderen in Vlaanderen. Tegelijk kan de concrete individuele tussenkomst van het Kinderrechtencommissariaat reeds een effect creëren op de leefomstandigheden van het kind: een grotere kindgerichtheid in de betrokken sector wordt aangemoedigd of een onmiddellijke verandering wordt doorgevoerd op grond van de tussenkomst.

1.2... INFORMEREN EN SENSIBILISEREN

Gezien vele kinderen niet eens weten dat zij rechten hebben, wat deze rechten inhouden en wat zij er zelf mee kunnen doen, is het noodzakelijk dat het Kinderrechtencommissariaat hierop inspeelt. Daarom staan informeren en sensibiliseren bovenaan de agenda. De bekendmaking van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zelf, maar ook van de functie van het Kinderrechtencommissariaat, is hiervan een essentieel onderdeel. Wanneer minderjarigen dan al hun rechten kennen, moeten zij immers weten hoe ze het Kinderrechtencommissariaat kunnen bereiken en wat dit voor hun rechtsbescherming kan betekenen. Zij moeten bij het Kinderrechtencommissariaat ook hun inbreng kunnen doen over maatschappelijke thema's zodat het Kinderrechtencommissariaat waarlijk hun spreekbuis kan zijn.

Om dat te bereiken, moet eerst de basis worden gelegd. Er moet informatie en kennis worden verspreid met het oog op het scheppen van het vereiste klimaat voor een succesvol kinderrechtenbeleid waarin kinderen zelf een plaats hebben. Hiertoe is ook samenwerking met relevante organisaties in het kinderrechtenveld aangewezen. Het Kinderrechtencommissariaat wil netwerking stimuleren op het vlak van informeren en sensibiliseren en wil een forum bieden aan relevante organisaties uit het kinderrechtenveld om gezamenlijke boodschappen uit te zenden.^[5] Dit heeft als uiteindelijk doel de zichtbaarheid van het hele kinderrechtenproject te optimaliseren.

.....
[5] Zo worden bijvoorbeeld de campagnes opgezet i.s.m. organisaties die de gepaste expertise bezitten naargelang het thema.

1.3... ADVIES AAN DE OVERHEID

Advies aan de overheid vormt het resultaat van alle opdrachten samen. Dit is in essentie wat het Vlaams Parlement voor ogen had bij het oprichten van het Kinderrechtencommissariaat: geadviseerd en inhoudelijk ondersteund worden bij de uitvoering van zijn taak en de verplichtingen voortvloeiend uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De onderwerpen van de adviezen komen vanuit meerdere hoeken. Een advies kan ontstaan naar aanleiding van een vraag van het Vlaams Parlement in een welbepaald dossier of rond een bepaald thema, op eigen initiatief naar aanleiding van een voorstel of ontwerp van decreet of resolutie, op grond van de thema's die voorkomen uit aanmeldingen vanuit het ombudswerk, op basis van een bezorgdheid die leeft bij kinderen, uit resultaten die blijken uit onderzoek, als antwoord op de hiaten die de Vlaamse regelgeving nog vertoont in het licht van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, ...

De adviesfunctie vertaalt zich dan ook in verschillende vormen. Er zijn in de eerste plaats de geschreven adviezen aan het Vlaams Parlement, die verschijnen in de officiële parlementaire stukken. De adviezen zijn echter niet enkel aan het Vlaams Parlement gericht. Zeker in onze complexe staatsstructuur liggen de kinderrechtenthema's over diverse bevoegdheidsniveaus verspreid. Vandaar dat het Kinderrechtencommissariaat ook gevraagd wordt als adviserend lid in werkgroepen of overlegstructuren binnen de Vlaamse of federale overheid. Soms wordt het Kinderrechtencommissariaat meer informeel benaderd voor overleg rond kinderrechtenthema's.

1.4... ONDERZOEK

Onderzoek omvat zowel het onderzoek dat op eigen initiatief wordt opgezet en uitgevoerd, als het vergaren van allerhande relevante informatie over kinderen uit ander (wetenschappelijk) onderzoek. De onderzoeksfunctie is van belang voor de inhoudelijke ondersteuning van de beleidsadviezen. Wanneer een kindvriendelijk beleid dient te worden gestimuleerd, kan dit enkel op basis van een gedegen kennis van de behoeften, noden en beleavingswereld van kinderen. Zoniet bestaat het risico dat het beleid niet de correcte antwoorden geeft op de heersende vragen en behoeften van de minderjarigen. Daarnaast is het ook van belang dat het Kinderrechtencommissariaat zelf op de hoogte blijft van recente bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek over kinderen.

1.5... WERKINGSCRITERIA

Het Kinderrechtencommissariaat houdt bij de globale taakinvulling en de uitbouw van de vier pijlers rekening met de volgende werkingscriteria:

- **Beleidsgericht werken:** het resultaat van het werk van het Kinderrechtencommissariaat moet merkbaar worden doordat de regelgeving wijzigt en doordat kinderen zichtbaar worden in het beleid.
- **Kindgericht werken:** om de vereiste inbreng van kinderen te kunnen genereren, dienen zij in de eerste plaats aangesproken en geïnformeerd te worden. Enkel met die inbreng van de minderjarigen zelf kan vanuit het vereiste kindperspectief worden gewerkt.
- **Katalysator voor het kinderrechtenveld:** het Kinderrechtencommissariaat heeft als overheidsinstantie een formele toegang tot het beleid, in tegenstelling tot de NGO's. Vandaar dat de krachten en het werk van NGO's in het veld kunnen worden versterkt door het Kinderrechtencommissariaat.
- **Onafhankelijk werken:** wars van alle partijpolitiek volgt het Kinderrechtencommissariaat enkel de agenda van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

- **Proactief en reactief werken:** het Kinderrechtencommissariaat kaart enerzijdsrechtsschendingen aan en werkt anderzijds aan de promotie van kinderrechten nog voor enige schending van die rechten zich voordoet.
- **Inhoudelijk ondersteuning:** via relevante informatie van kinderen, vanuit de maatschappelijke omgeving en vanuit wetenschappelijk onderzoek.

Besluitend kan men stellen dat het Kinderrechtencommissariaat werkt aan het versterken van de sociale positie van minderjarigen en het bevorderen van hun maatschappelijke participatiekansen. Het Kinderrechtencommissariaat hanteert de stelling dat het toepassen van kinderrechten daarbij een doel op zich moet zijn. Het werk van het Kinderrechtencommissariaat zal dan ook worden geëvalueerd aan de hand van de gecreëerde maatschappelijke impact: het effect in de realiteit en op het maatschappelijke veld waarin kinderen zich bewegen. Bestaande regels zullen, waar nodig, moeten worden veranderd en nieuwe regelgeving zal moeten worden opgemaakt om ten volle de verdragsverplichtingen na te komen. Naast de regelgeving, dient ook de kijk op en de omgang met minderjarigen te worden beïnvloed door de boodschap van respect uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Pas dan zal niet enkel meer over kinderrechten worden geschreven en gesproken maar zal het verschil ook in toenemende mate merkbaar worden in de maatschappelijke realiteit van elke dag.

2 WERKINGSMODALITEITEN

2.1... BEGROTING

Het Kinderrechtencommissariaat beschikte voor het werkjaar 2001 over een totaal werkingsbudget van 888.078,55 euro. Met dit budget dienen alle mogelijke personeels-, werkings- en investeringskosten gedragen te worden.

Overzicht van de uitgaven in euro

Personeelskosten:	444.062,14
Werkingskosten:	407.165,14
Investeringskosten:	3.697,96

Het Kinderrechtencommissariaat besteedde in totaal 854.925,24 euro. Het werkjaar werd afgesloten met een positief saldo van 33.153,31 euro.

De personeelskosten omvatten de brutosalarissen en toelagen voor 8 FTE, alsook de verzekeringen, de onkostenvergoedingen en de dotatie aan de Dienst Maatschappelijk Welzijn.

Net zoals de vorige werkjaren wogen op de directe werking vooral de kosten voor het drukwerk van informatiedragers, de kosten voor het opmaken en onderhouden van de website en de kosten voor het informatiseren van een eigen registratiesysteem. Ten slotte gaat steeds een aanzienlijk deel van het werkingsbudget naar huisvesting.

Voor het werkjaar 2002 beschikt het Kinderrechtencommissariaat over een werkingsbudget van 1.187.508 euro.

Dit bedrag betekent een verhoging met 33% ten opzichte van 2001. Deze budgetverhoging moet vooral worden bekeken in het licht van de goedgekeurde personeelsuitbreiding en de expliciete doelgroepverruiming naar ouders in de communicatieopdracht.

In Tabel 1 wordt de begrotingsopmaak voor het werkjaar 2002 geconcretiseerd weergegeven.

2.2... SAMENWERKING MET HET ALGEMEEN SECRETARIAAT VAN HET VLAAMS PARLEMENT

Het Kinderrechtencommissariaat functioneert, als paraparlementaire instelling, inhoudelijk onafhankelijk van het Vlaams Parlement. Ook in zijn dagelijkse werking is het Kinderrechtencommissariaat een autonome instelling. Ingebed in de parlementaire structuur werkt het Kinderrechtencommissariaat op logistiek en administratief vlak evenwel nauw samen met het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement.

Deze samenwerking is geformaliseerd in een protocol waarin de ondersteuning door het Algemeen Secretariaat werd omschreven. Dit lopende protocol bevat aldus bepalingen over de ondersteuning op vlak van informatica, personeelsbeleid, financiën, algemene logistiek en eventuele samenwerking met externen.

Het Kinderrechtencommissariaat betaalt voor die ondersteuning jaarlijks aan het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement een forfaitaire vergoeding van 24.790 euro.

In het werkjaar 2001-2002 werd het Kinderrechtencommissariaat ook op de hoogte gebracht van de op til zijnde wijzigingen in de organisatie van het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement en van het personeelsstatuut. Indien nodig zal voormeld protocol in de toekomst hieraan aangepast worden. Samen met de andere paraparlementaire instellingen (de Ombudsdienst en het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek) werd een meer structureel overleg opgezet met de griffier van het Algemeen Secretariaat van het Vlaams Parlement.

Tabel 1: Begroting 2002 in euro

KOSTENPOST	BEGROTING IN EURO
Personeel	572.139
Bijdrage Sociale Dienst	13.385
TOTAAL PERSONEEL	585.524
TOTAAL FORFAIT ALGEMEEN SECR. VP	24.790
TOTAAL HUISVESTING	100.493
Aankoop meubilair	3.717
Aankoop informatica	24.790
Aankoop telefoon & repro	2.478
TOTAAL INVESTERING	30.985
Reis, verblijf en vervoer	8.676
Onderzoek en expertise	37.184
Interim	7.436
Kantoormateriaal	3.718
Frankeren en verzenden	29.748
Telefoon en fax	8.677
Beheer informatica	32.722
Opleiding en vorming	7.436
Representatiewerk	49.579
Aanwerving en selectie	12.395
Boeken en documentatie	6.197
Lay-out en drukwerk	99.158
Keuken	1.487
Nieuwe media	49.579
Internet	1.239
Evenementen	86.762
Administratieve varia	3.723
TOTAAL WERKING	445.716
TOTAAL	1.187.508

hoofdstuk 2

O M B U D S W E R K

inhoud

23	1. BEGRIPSBEPALING EN WERKINGSPRINCIPES
23	1.1. De ombudsfuncties van het Kinderrechtencommissariaat
23	1.2. Algemene werkingsprincipes
25	1.3. Takenpakket van de ombudswerkers
25	1.4. Het KinderRechten-Informatie-Systeem
27	2. HET OMBUDSPROCES
27	2.1. De melder en de aanmelding
27	2.2. Behandeling van de aanmelding
31	3. OMBUDSWERK: RAPPORTAGE
31	3.1. Inleiding
31	3.2. Aantal aanmeldingen
33	3.3. De aard van de aanmeldingen
34	3.4. De ontvankelijkheid van de aanmeldingen
36	3.5. Tijdstip van aanmelding
37	3.6. Spreiding van de aanmeldingen naar provincie
37	3.7. De melder
39	3.8. De wijze van aanmelding
40	3.9. Behandeling van de aanmelding
41	3.10. Participatie, Protectie en Provisie
43	4. DE THEMATIEK VAN DE AANMELDINGEN
44	4.1. Gezin
49	4.2. Onderwijs
55	4.3. Jeugdhulpverlening
58	4.4. Vrije tijd
59	4.5. Leefwereld van minderjarigen
59	4.6. Vluchtelingen
60	4.7. Gezondheidszorg
60	4.8. De minderjarige als dader of slachtoffer van misdrijven
61	4.9. Media
62	4.10. Minderjarigen als medeburgers
62	4.11. Verkeer
62	4.12. Rest
63	5. BESLUITEN EN BEDENKINGEN

1 BEGRIPSBEPALING EN WERKINGSPRINCIPES

1.1... DE OMBUDSFUNCTIE VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Het decreet voorziet dat de Kinderrechtencommissaris de rechten van kinderen verdedigt en hun belangen behartigt. Het decreet geeft de Kinderrechtencommissaris hiertoe de bevoegdheid om klachten te onderzoeken en zo mogelijk gericht door te verwijzen naar de bevoegde voorzieningen. Via deze klachten krijgt de Kinderrechtencommissaris zicht op mogelijke structurele tekorten in de wetgeving of het beleid.

Deze combinatie van behandeling van individuele klachten met structurele belangenbehartiging is eigen aan wat men ‘ombudswerk’ noemt.

De ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat onderscheidt zich evenwel van het klassieke ombudswerk doordat het ombudswerk binnen het Kinderrechtencommissariaat een onderdeel is van een ruimer takenpakket.

Het decreet geeft aan het Kinderrechtencommissariaat eveneens een opdracht tot het verspreiden van informatie over de inhoud van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. In deze optiek beantwoordt het Kinderrechtencommissariaat, inspelend op de reële behoefte van de melder, ook vragen en suggesties, naast de echte klachtenbehandeling. Het ombudswerk krijgt hierdoor een eigen aandeel in de informerings- en sensibiliseringsopdracht van het Kinderrechtencommissariaat.

Het ombudswerk wordt tevens gekoppeld aan de opdracht tot onderzoek naar de leefwereld van kinderen. Uit de verwerking van vragen, klachten en suggesties put het Kinderrechtencommissariaat bijkomende informatie over de leefwereld van kinderen.

In het licht van deze opdrachten, de doelgroep en de doelstellingen wordt de ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat als volgt vertaald^[1]:

Het ombudswerk van het Kinderrechtencommissariaat vertrekt vanuit individuele aanmeldingen (vragen, klachten en suggesties) om deze enerzijds van een concreet antwoord te voorzien of adequaat door te verwijzen en anderzijds aan te wenden om zicht te krijgen op structurele problemen, waarrond beleidsadviezen geformuleerd kunnen worden.

1.2... ALGEMENE WERKINGSPRINCIPES

a. Een ruime doelgroep

Het Kinderrechtencommissariaat verleent zijn diensten aan alle melders, ongeacht hun leeftijd of hoedanigheid, waarbij een band bestaat met Vlaanderen of met een Vlaamse bevoegdheid in de Brusselse regio.

[1] Het Kinderrechtencommissariaat hanteert bij zijn ombudswerk de algemene ombudsprincipes zoals geformuleerd door POOL (Permanent Overleg Ombudslieden). Deze worden opgesomd en verklaard in het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat 1999-2000 (zie KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 49).

b. Laagdrempelig

Gezien de heterogene doelgroep tracht het Kinderrechtencommissariaat zijn dienstverlening zo goed mogelijk aan te passen aan de persoon en de competenties van de melder. Voornamelijk op gebied van taalgebruik en keuze van de communicatiekanalen kan dit van belang zijn. Het Kinderrechtencommissariaat biedt daarbij ook een vlotte bereikbaarheid door een eenvoudige toegang via verscheidene kanalen: telefoon, post, fax, het internet.

c. Termijn van behandeling

Aanmeldingen dienen binnen een aanvaardbare termijn te worden behandeld. De ombudswerkers hanteren een prioriteitenrangorde in de behandeling van meldingen. De behandeling van klachten krijgt in de regel voorrang op het beantwoorden van vragen en het verwerken van suggesties. Ervaring leert immers dat de kans op een voor alle partijen bevredigende afloop van klachtenbehandeling het grootste is indien de klacht snel wordt behandeld. Andere criteria die invloed kunnen hebben op de behandelingstermijn zijn onder meer de ernst en de dringendheid van de melding.

Voor het behandelen van de ombudsdossiers staan een voltijdse en een halftijdse medewerker in. In de periode juli 2002 tot en met september 2002 kon het Kinderrechtencommissariaat bovendien rekenen op een halftijdse interimaris ter ondersteuning van het ombudswerk.

Dit laatste was nodig om verscheidene redenen. Vooreerst werd de case-load zwaarder. Dat was niet zozeer in kwantitatieve zin. Wel is het zo dat de meldingen steeds vaker betrekking hebben op problemen die een diepgaander onderzoek vereisen. Daarnaast werden de ombudsmedewerkers ingeschakeld in de vernieuwing van de website, voor de aanmaak van nieuwe informatiepakketten en tekstmateriaal.

d. Efficiënte dienstverlening

Om de dienstverlening efficiënt te laten verlopen, beschikken de ombudswerkers over een informatie- en documentatiebestand met een diversiteit aan thema's. Aanvullend werd een geactualiseerd doorverwijsbestand opgebouwd (zie verder).

Het gebruik van het KinderRechten-Informatie-Systeem betekent een grote vooruitgang in de verwerking en behandeling van meldingen. Alle meldingen worden eenduidig geregistreerd. Voor de bespreking hiervan verwijzen wij naar punt 1.4 van dit hoofdstuk. Tot slot besteedt het Kinderrechtencommissariaat veel aandacht aan de voortdurende netwerkvorming en het verzamelen van kennis bij externe diensten. Zowel bij eigen onderzoek als bij informatievragen door derden blijkt het nut van een goed onderhouden netwerk van Vlaamse, nationale en internationale contacten.

.....
[5] Zo worden bijvoorbeeld de campagnes opgezet i.s.m. organisaties die de gepaste expertise bezitten naargelang het thema.

1.3... TAKENPAKKET VAN DE OMBUDSWERKERS

De hoofdtaak van de ombudswerker bestaat er in individuele aanmeldingen te behandelen, een aanzet te geven tot het aanpakken van structurele problemen en adviezen te ondersteunen met aanmeldingen uit het ombudswerk (zie ombudsproces).

De ombudsdienst beschikt over een ruim informatie- en documentatiebestand, dat door de ombudswerkers werd aangemaakt, voortdurend wordt uitgebreid en geactualiseerd. Het bestand bevat informatie over een diversiteit aan thema's betreffende de leefsituatie en de rechten van kinderen.

Daarnaast werd een doorverwijsbestand uitgewerkt, met alle nuttige gegevens over diensten, instanties en organisaties waar het Kinderrechtencommissariaat een beroep op kan doen of naar kan doorverwijzen. Het bestand is enkel efficiënt wanneer het continu wordt geactualiseerd en uitgebreid.

Tot slot staan de ombudswerkers in voor de inhoudelijke ondersteuning van de website, vooral daar waar het de dienstverlening aan kinderen en jongeren betreft.

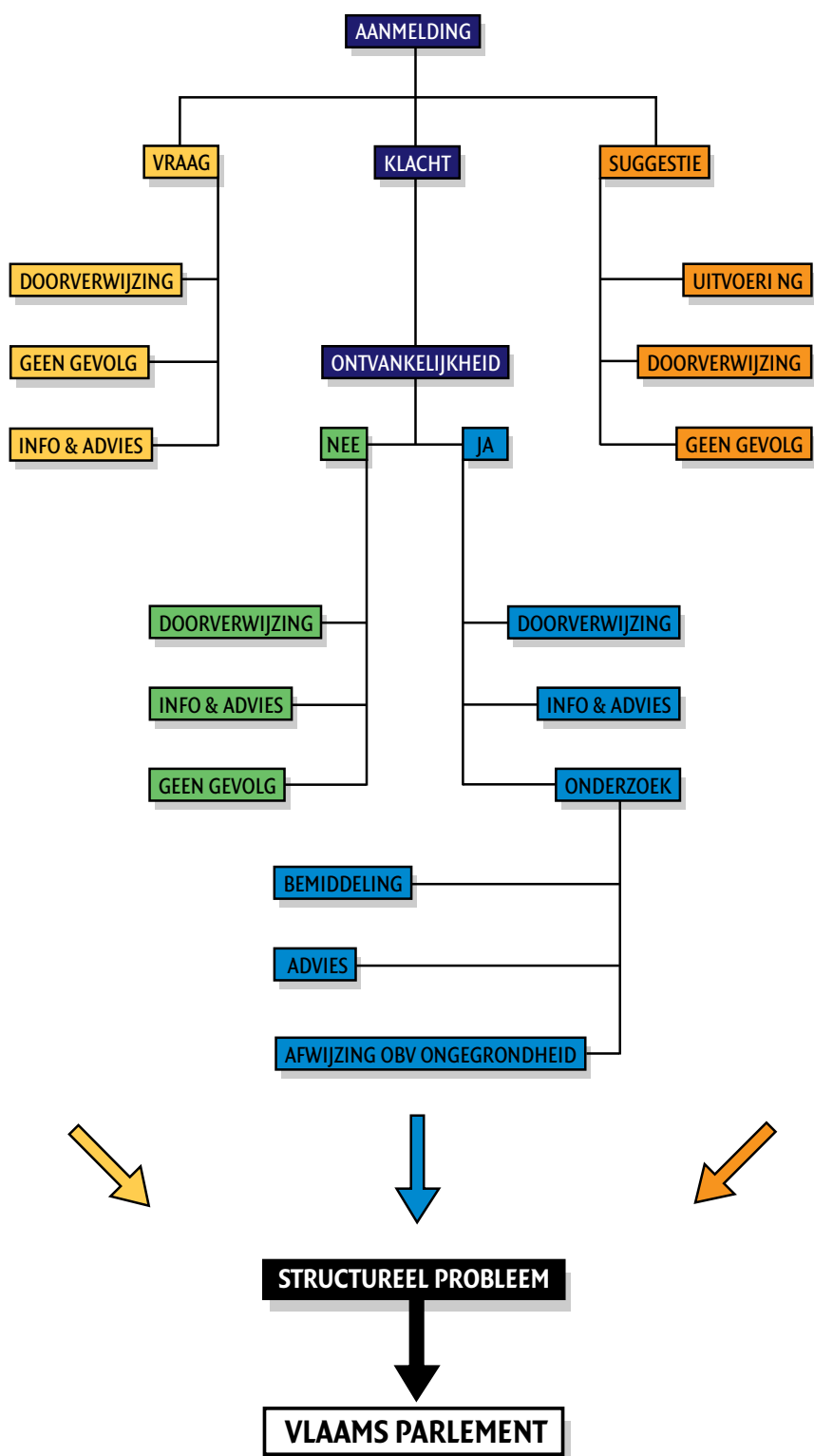
1.4... HET KINDERRECHTEN-INFORMATIE-SYSTEEM

Alle aanmeldingen worden geregistreerd in een geïnformatiseerd databestand^[2], het KinderRechten-Informatie-Systeem (KRIS). Dit databestand bevat relevante gegevens met betrekking tot de persoon van de melder, de aard en de inhoud van de aanmelding, de behandeling en de status van de aanmelding en de eindkwalificatie. De ombudswerkers kunnen hierdoor op een snelle manier de data van individuele aanmeldingen raadplegen en aanpassen. Het analyseren van de aanmeldingen wordt mogelijk gemaakt door het ORACLE Discoverer-programma, dat gekoppeld is aan het databestand.

In oktober 2001 werd, na een lange voorbereiding, van start gegaan met dit geïntegreerd registratiesysteem. Als basis voor de ontwikkeling van KRIS werd vertrokken van het registratiesysteem van de Vlaamse Ombudsdienst. De eigenheid van de ombudsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat maakte dat de toepassing aanzienlijk diende aangepast te worden. In de periode van oktober 2001 tot juni 2002 werd de toepassing meermaals aangepast, verfijnd en aangevuld met nieuwe gegevens. Elke verandering van het informatiesysteem had een grote tijdsinvestering voor de ombudswerkers (het voorbereiden en uittesten van de toepassing) en de onderzoeker (databeheer en overleg met de afdeling informatica) tot gevolg, maar draagt uiteindelijk bij tot een snellere en meer doeltreffende dienstverlening op termijn.

De registratie en analyse van de gegevens heeft een dubbel doel. Enerzijds en in de eerste plaats, is het databestand voor de ombudswerkers een werkinstrument in het beheer (opvolging en afhandeling) van de individuele aanmeldingen. Het nauwkeurig beheer van het individuele databestand komt de efficiëntie van de dienstverlening ten goede. Anderzijds kan een analyse en thematische verwerking van de aanmeldingen aantonen welke moeilijkheden en/of beperkingen minderjarigen in de praktijk ontmoeten bij het uitoefenen van hun rechten. Deze gegevens bieden waardevolle informatie en stellen het Kinderrechtencommissariaat in staat om structurele problemen te detecteren.

.....
[2] Rekening houdend met de bepalingen van de Wet van 8 december 1992 op de verwerking van persoonsgegevens.

2 HET OMBUDSPROCES

Het schema hiernaast verduidelijkt de wijze waarop het ombudsproces plaatsvindt.

2.1... DE MELDER EN DE AANMELDING

Eenieder - individu, groep, dienst, organisatie, administratie, e.d. - kan bij het Kinderrechtencommissariaat terecht met vragen, klachten of suggesties in verband met kinderrechten of schendingen ervan. Zo'n aanmelding kan betrekking hebben op een individuele situatie of op een aangelegenheid die het individuele belang overstijgt.

Vragen nemen de vorm aan van vragen om informatie of advies. **Klachten** hebben betrekking op mogelijke schendingen van kinderrechten, de uitoefening van kinderrechten of een onbehoorlijk optreden van een persoon, dienst, instantie, onderwijsinstelling, e.d. **Suggesties**, tenslotte, zijn ideeën of voorstellen rond kinderrechten of de uitoefening ervan.

2.2... BEHANDELING VAN DE AANMELDING

a. Behandeling van vragen

Het Kinderrechtencommissariaat is bevoegd voor alle vragen over kinderrechten en thema's die verband houden met kinderrechten en de leefwereld van kinderen. Deze bevoegdheden worden zeker naar kinderen en jongeren toe ruim geïnterpreteerd, gezien de algemene opdracht van het Kinderrechtencommissariaat betreffende informeren en sensibiliseren. In die zin worden ook algemeen informatieve vragen beantwoord.

De verstrekte informatie kan de vorm aannemen van:

- Voorlichtingsinformatie: informatie betreffende het Kinderrechtencommissariaat en zijn bevoegdheden, basisinformatie over het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- Wegwijsinformatie: informatie over organisaties en diensten die actief zijn op het vlak van kinderrechten, hulpverlening, enz.;
- Dossiergebonden informatie: materiespecifieke vragen over de interpretatie en de reikwijdte van kinderrechten en kinderrechtengebonden thema's;
- Actualiteitsinformatie: informatie over actuele thema's en lopende acties en campagnes van het Kinderrechtencommissariaat;
- Informatiedragers van het Kinderrechtencommissariaat.

Een advies kan o.m. inhouden:

- Advies voor zelfstandige actie;
- Juridisch advies;
- Pedagogisch advies;
- Advies rond de uitoefening en interpretatie van kinderrechten.

In principe wordt elke vraag die kadert binnen de bevoegdheid van het Kinderrechtencommissariaat behandeld. Enkel in die gevallen waarin de ombudswerkers niet over de nodige gegevens beschikken om met de melder in contact te treden, wordt de vraag noodgedwongen zonder gevolg gelaten.

Na het verstrekken van informatie, het verschaffen van een advies of het doorverwijzen van de vraag, beschouwen de ombudswerkers de behandeling van de vraag als afgerond. De mogelijkheid bestaat echter dat de melder naderhand het Kinderrechtencommissariaat opnieuw bevraagt naar bijkomende informatie. Tevens kan een aanmelding die bij de aanvang de vorm aannam van een vraag in een later stadium leiden tot een klacht. In dat geval doorloopt de aanmelding vervolgens het proces van klachtenbehandeling.

b. Behandeling van klachten

Fase 1: de ontvankelijkheid van de vraag

Bij de behandeling van klachten wordt in de eerste plaats de ontvankelijkheid van de klacht getoetst. Redenen van niet-ontvankelijkheid zijn:

- Er is geen rechtstreeks of onrechtstreeks mandaat van de minderjarige;
- Er is een gerechtelijke of administratieve procedure hangende;
- De klacht handelt niet over de thema's waarvoor het Kinderrechtencommissariaat bevoegd is;
- De klacht valt buiten de Vlaamse bevoegdheidssfeer;^[3]
- De hoedanigheid van de melder is niet gekend;
- De klacht wordt ingediend door een persoon van wie de belangen/rechten ingaan tegen die van de minderjarige;
- De melder kan gebruik maken van andere bestaande structuren om tot een oplossing van zijn probleem te komen;
- Een klacht wordt in beginsel niet in behandeling genomen als de klager zijn klacht nog niet heeft voorgelegd aan de persoon of instantie waarop de klacht betrekking heeft of indien de mogelijkheden van interne klachtenregeling niet zijn uitgeput; indien de klager het vraagt, kunnen de ombudswerkers hem bijstaan bij het formuleren van de klacht.

Ook niet-ontvankelijke klachten doorlopen nochtans (een deel van) het ombudsproces. Zij geven aanleiding tot een doorverwijzing, het verstrekken van informatie of advies. Tevens wordt de melder ingelicht over de reden van niet-ontvankelijkheid.

Fase 2: behandeling van ontvankelijke klachten: de gegrondheid

Ontvankelijke klachten kunnen afhankelijk van hun complexiteit:

- Onmiddellijk beantwoord worden door informatie of advies te verstrekken;
- Doorverwezen worden naar de bevoegde instantie;
- Leiden tot een onderzoek door het Kinderrechtencommissariaat.

In die gevallen waar het Kinderrechtencommissariaat zelf een klachtenonderzoek uitvoert, worden volgende principes in acht genomen:

.....

[3] Voor de bevoegdheidsdomeinen van de Franse Gemeenschap, het Waals Gewest en de Franstalige inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan het Kinderrechtencommissariaat doorverwijzen naar zijn Franstalige tegenhanger. Bij klachten over bevoegdheidsmaterie op federaal niveau kan het Kinderrechtencommissariaat slechts een minimaal onderzoek voeren en vervolgens doorverwijzen of de bevindingen signaleren aan de bevoegde federale overheid.

- Het akkoord van de melder is vereist;
- Het akkoord van de minderjarige waarop de klacht van toepassing is (indien deze niet zelf de melder is), is vereist in de mate van het mogelijke;
- De aanvang van het onderzoek moet binnen een redelijke termijn gebeuren;
- De ombudswerkers stellen de persoon of instantie waartegen een klacht is gericht in de gelegenheid daarvan kennis te nemen en daaromtrent mondeling of schriftelijk verklaringen af te leggen;
- Binnen de decretale bevoegdheid (art. 6.1°) kan de Kinderrechtencommissaris alle nodige stukken en informatie opvragen en inzien;
- Het Kinderrechtencommissariaat garandeert discretie en anonimiteit (in die gevallen waar de melder hier expliciet om verzoekt) en respecteert het beroepsgeheim;
- Gezien de besluiten van het Kinderrechtencommissariaat noch een dwingend karakter hebben, noch kaderen binnen een rechtssysteem, kan door de klager ten aanzien van dit besluit geen verzoek tot herziening worden ingediend.

De klacht wordt inhoudelijk getoetst aan:

- Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- De Vlaamse en Belgische regelgeving;
- De Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur (het recht van verdediging, de motiveeringsplicht, de informatieplicht, de goede trouw).

Een onderzoek geeft aanleiding tot een bemiddeling, een advies of een afwijzing. In extreme gevallen kan geen passende oplossing worden gevonden door bijvoorbeeld de afwezigheid of ontoereikendheid van regelgeving of een vastgelopen conflictsituatie. In het geval van afwezigheid of ontoereikendheid van regelgeving wordt dit gemeld aan de bevoegde overheid.

Uiteindelijk leidt het onderzoek tot een eindoordeel: gegronde klacht, ongegronde klacht of geen eindoordeel mogelijk.

Een klacht wordt gegrond bevonden indien er onder meer sprake is van strijdigheid met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, misbruik van bevoegdheid, ongelijke behandeling, niet-correcte bejegening, onredelijke belangenafweging, onvoldoende informatieverstrekking, onvoldoende informatie-inwinning of een onzorgvuldige doorverwijzing.

Een klacht wordt ongegrond verklaard indien er geen schending van kinderrechten, geen misbruik van bevoegdheid, geen ongelijke behandeling, e.d. kan worden vastgesteld. Dit impliceert niet noodzakelijk dat de klacht onopgelost blijft of vastloopt. Een ongegrond verklaarde klacht kan immers net die helderheid verschaffen waar zowel de klager als de aangeklaagde op heeft zitten wachten en kan de weg effenen voor een minder problematisch contact.

De situatie kan zich voordoen waarin de ombudswerkers niet in de mogelijkheid zijn een eindoordeel te vormen. Met name wanneer de klager de klacht intrekt, de klager niet meer reageert, een bemiddeling mislukt of de klacht onvoldoende gefundeerd wordt.

In een bepaald aantal gevallen kan het Kinderrechtencommissariaat het wenselijk achten dat zijn bevindingen en oordelen uit het ombudswerk snel een breed publiek dienen te bereiken, zowel binnen als buiten het regelgevende apparaat. Dit gebeurt enerzijds onder de vorm van adviezen aan overheidsinstanties, anderzijds via de geschreven pers en audiovisuele media.

Bij dit alles vat het Kinderrechtencommissariaat zijn taak niet bureaucratisch op. Heel wat klachten leiden niet tot een uitgebreide briefwisseling, maar krijgen een vervolgactie van de ombudswerkers door telefonische of persoonlijke contacten.

c. Behandeling van suggesties

Elke suggestie wordt beoordeeld op haar waarde en haalbaarheid. Op basis daarvan kan ze worden uitgevoerd of bijgehouden voor een meer gepast moment. Suggesties met betrekkelijk weinig inhoudelijke waarde blijven zonder gevolg. In elk geval wordt elke suggestie door de ombudswerkers geregistreerd. Suggesties, van welke aard ook, kunnen immers een indicatie zijn van de leefwereld van kinderen.

d. Structurele impact van het ombudswerk

Hoewel ombudswerk in eerste instantie individueel en reactief van aard is (ingaan op aanmeldingen), heeft het ook een specifieke functie binnen de structurele opdrachten van het Kinderrechtencommissariaat. Met het overstijgen van de individuele klachtenbehandeling kan werk worden gemaakt van de structurele invulling van het ombudswerk.^[4] Onderzoek van klachten mag immers niet enkel leiden tot het herstellen van geïsoleerde vergissingen, maar dient ook bij te dragen tot de verbetering van de werking van de instellingen.^[5] Een groepering van individuele klachten moet het de ombudsdienst mogelijk maken voorstellen met algemene draagwijdte te formuleren. Dit structureel karakter van het ombudswerk geeft hoge prioriteit aan het helpen verhogen van de kwaliteit van beleidsvoering door de overheid. Het werkterrein van een ombudsdienst ligt aldus in de implementatie van overheidsbeleid naar de individuele burger. De finaliteit van deze implementatie veronderstelt steeds een beweging in twee richtingen tussen de betreffende overheid en de burger. Een vraag, klacht of suggestie of een bundeling ervan kunnen dermate frequent, ernstig of problematisch zijn dat het Kinderrechtencommissariaat besluit de zaak op een meer structureel niveau aan te pakken. Het betreft m.a.w. aanmeldingen die het individuele belang overstijgen. Dit kan gebeuren onder de vorm van een advies aan het Vlaams Parlement of een inhoudelijke inbreng in diverse werkgroepen waaraan het Kinderrechtencommissariaat deelneemt.

Dit aspect van ombudswerk is ook voor het Kinderrechtencommissariaat zeer belangrijk. Structureel werken dient de individuele aanmeldingen niet rechtstreeks, maar is een aanvulling op het globale ombudswerk. Tegelijk kan het Kinderrechtencommissariaat hierdoor nagaan in hoeverre de betreffende regelgeving strookt met de bepalingen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind én in hoeverre de doelstellingen van deze regelgeving ook effectief worden gerealiseerd in de praktijk.

Om deze redenen registreert de ombudsdienst alle binnenkomende aanmeldingen in een geïnformatiseerd databestand. Hierin worden alle relevante gegevens opgeslagen. Sinds het werkjaar 2001-2002 wordt hiervoor gebruik gemaakt van een op maat gemaakt geïntegreerd registratiesysteem, KRIS.

We kunnen besluiten dat gegevens verkregen uit het ombudswerk op verschillende manieren bijdragen aan de werking van het Kinderrechtencommissariaat:

- Ombudsgegevens kunnen een indicatie vormen voor een structureel probleem en aanleiding geven tot een advies aan de overheid;
- Ombudsgegevens kunnen dienen als illustratie bij een advies dat niet rechtstreeks uit ombudsdossiers voortvloeit;
- Ombudsgegevens bepalen mee de strategie en de inhoud van de sensibiliseringscampagnes van het Kinderrechtencommissariaat.

[4] GREGORY, R. (2001), 'Types of ombudsmen', in VENY, L.M. en PASSEMIERS, R. (red.), *Looking for Ombudsman standards*, Gent: MYS & Breesch, p. 13-38.

[5] MATTHIJS, H. (red.) (1997), *De Ombudsman: brug tussen burger en bestuur*, Groot Bijgaarden: Scoop.

3 OMBUDSWERK: RAPPORTAGE

3.1... INLEIDING

Vertrekkende vanuit het KinderRechtenInformatieSysteem (KRIS) werden de aanmeldingen statistisch verwerkt. Door de registratie en verwerking van deze gegevens krijgt het Kinderrechtencommissariaat zicht op relevante informatie over: de frequentie en de aard van de melding, persoonsgebonden gegevens van de melder, het gebruikte medium, de kwalificatie van de melding (ontvankelijkheidsvraag) en de wijze van afhandeling van de melding. De resultaten van deze analyse stellen ons in staat een aantal besluiten te trekken naar de dagelijkse werking toe, zoals er zijn: de werklast van de ombudswerker, het effect van mediacampagnes, de bereikbaarheid van de dienst, de bereikte doelgroep,...

In een volgend punt (zie punt 4) worden de aanmeldingen besproken naar thema. Door aanmeldingen te registreren naar thema krijgen we zicht op de prevalentie van schendingen van kinderrechten, de dienstverlening van overheden en andere instanties of diensten, de vigerende regelgeving, de noodzaak van het constant vergaren van kennis en informatie, de noodzaak van netwerking,...

3.2... AANTAL AANMELDINGEN

De rapportage behelst de periode van 1 oktober 2001 tot en met 30 september 2002. In totaal registreerden de ombudswerkers 912 aanmeldingen. Daarenboven werden nog 57 aanmeldingen overgenomen uit het refertejaar 2000-2001, die toen nog niet in behandeling konden worden genomen. Om technische redenen (de software van het registratiesysteem laat deze verwerking voorlopig niet toe) kan de verwerking van deze aanmeldingen niet gekoppeld worden aan de huidige rapportage. Als gevolg hiervan zullen deze aanmeldingen ontbreken in de verdere bespreking.

Tabel 1: *Vergelijkend overzicht aantal aanmeldingen in de opeenvolgende werkjaren*

Registratieperiode	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Aantal aanmeldingen	621 (100%)	878 (141%)	1.056 (170%)	912 (147%)
Aantal betrokken individuen	899 (100%)	1.490 (160%)	1.357 (151%)	1.017 (113%)

Het totale aantal klachten, vragen en suggesties kent een lichte daling ten aanzien van het werkjaar 2000-2001. Daartegenover staat dat het consulteren van de website van het Kinderrechtencommissariaat, om informatie en documentatie te vergaren omtrent kinderrechten in het algemeen en de werking en activiteiten van het Kinderrechtencommissariaat in het bijzonder, verdubbeld is in vergelijking met het werkjaar 2000-2001 (zie Hoofdstuk 3: Informeren en sensibiliseren: 1.6. De Website). Hierin kan een verklaring gevonden worden voor de lichte daling van het totale aantal aanmeldingen binnen het ombudswerk. Dit is niet alleen een gunstige evolutie, tevens realiseren we hiermee één van de doelstellingen

van de website. Immers, sinds het derde werkjaar (2000-2001) hebben de ombudswerkers een aanzienlijk deel van de inhoudelijke invulling van de website op zich genomen, teneinde een deel van de ombudsvragen naar dit medium te kanaliseren. Dankzij de website kunnen zodoende heel wat informatievragen worden afgeleid van het ombudswerk en anderzijds wordt de emancipatie (zelfredzaamheid) van de melders gestimuleerd.

Uit Tabel 1 kunnen we tevens afleiden dat één aanmelding niet noodzakelijk betrekking heeft op slechts één persoon. Er kunnen zich immers drie situaties voordoen: 1. iemand (al dan niet minderjarig) meldt zich met een persoonsgebonden aangelegenheid; 2. een groep minderjarigen meldt zich; 3. iemand heeft een aanmelding die betrekking heeft op één of meerdere minderjarigen. De verdeling hiervan wordt weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2: *Vergelijkend overzicht aandeel minderjarigen in de opeenvolgende werkjaren*

Registratieperiode	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Aantal minderjarigen (zelf melder)	249 (28%)	377 (25%)	464 (34%)	333 (33%)
Aantal minderjarigen (gemeld door volwassene)	403 (45%)	714 (48%)	586 (43%)	349 (34%)
Totaal aantal betrokken minderjarigen	652 (73%)	1.091 (73%)	1.050 (77%)	682 (67%)
Aantal volwassenen	247 (27%)	399 (27%)	307 (23%)	335 (33%)

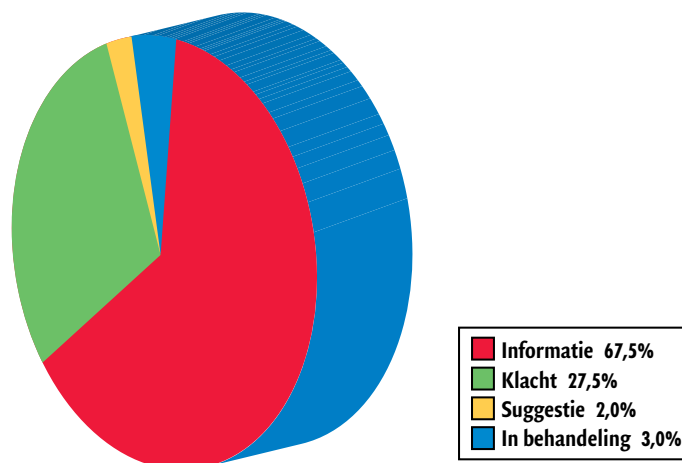
Kijken we terug naar tabel 1 dan zien we dat het totaal aantal betrokken individuen is gedaald in vergelijking met voorgaande rapportagejaren. Bekijken we het aantal betrokkenen in één aanmelding dan zien we een daling van gemiddeld 2 betrokkenen voor het werkjaar 1999-2000 naar slechts iets meer dan 1 voor het huidige werkjaar. Tabel 2 toont eveneens deze tendens: het totaal aantal betrokken minderjarigen (al dan niet zelf melder) daalt sterk ondanks de slechts lichte daling in het totale aantal aanmeldingen.

Deze tendens hoeft niet noodzakelijk negatief te zijn. Eerder vermeldden we al dat veel vragen van minderjarigen afgeleid werden naar de website, waardoor vooral heel wat minder kinderen in klasverband het Kinderrechtencommissariaat hebben bevroegd. De vragen en klachten waarvoor de melders wel een beroep deden op de ombudswerkers waren dientengevolge veel gericht en concreter van aard dan in de voorbije werkjaren. Dit wordt verduidelijkt in de inhoudelijk bespreking van de ombudsgegevens.

3.3... DE AARD VAN DE AANMELDINGEN

Een aanmelding kan de vorm aannemen van een vraag, een klacht of een suggestie. Onderstaande figuur verduidelijkt de verdeling naar aard van de aanmeldingen.

Figuur 1: procentuele verdeling naar aard van de aanmelding (n=912)

De meeste aanmeldingen betreffen vragen naar informatie of advies (67,5% of 613 aanmeldingen). Bij de registratie van de informatievragen onderscheiden de ombudswerkers:

- voorlichtingsinformatie omtrent het Kinderrechtencommissariaat en kinderrechten in het algemeen (9,2% of 85 aanmeldingen);
- informatie in het kader van een schoolopdracht, zowel in klassikaal verband als voor het maken van een eindwerk of project (17% of 155 aanmeldingen);
- wegwijsinformatie, dossiergebonden informatie, actualiteitsinformatie en advies in het kader van een kinderrechtenproblematiek (41% of 373 aanmeldingen).

In vergelijking met voorgaande rapportagejaren treedt er weinig verschil op in het aandeel van de vragen naar informatie. Opvallend is wel de voortgezette daling van het aantal informatievragen in het kader van een schoolopdracht, van 31% in 1999-2000 naar 18,8% in 2000-2001 en nog slechts 17% in het huidige rapportagejaar. Deze vaststelling is een gunstige evolutie die ten goede komt aan de kwaliteit van de dienstverlening. Er komt voor de ombudswerkers meer ruimte voor grondig onderzoek en opzoekingswerk naar informatie. Uit de reacties die we ontvangen van leerlingen en leerkrachten zien we dat voor schoolopdrachten veel gebruikt wordt gemaakt van de website. Kinderen en jongeren vinden er gepaste informatie voor hun opdracht. De informatievragen naar aanleiding van een schoolopdracht, die uiteindelijk toch nog doorstromen naar de ombudswerkers, zijn veel gericht van aard. Leerlingen en studenten hebben vragen naar themagerichte kinderrechten: kinderarbeid, het recht op vrije tijd, kindermishandeling, geloof, kind-soldaten,... Om ook deze vragen op te vangen via de website werken de ombudswerkers aan de installatie van informatiepakketten omtrent allerlei kinderrechten thema's.

Ook het aandeel 'klachten' vertoont weinig schommelingen in vergelijking met eerdere rapportages. We noteerden achtereenvolgens 25,5% klachten in het refertejaar 1999-2000, 28,9% in 2000-2001 en 27,5% (of 237 klachten) binnen de huidige rapportage. Naar inhoud van de klachten is wel een verandering vast te stellen. We zien een stijging in de ernst van de klachten en in de duur en intensiteit van onderzoek of bemiddeling. Hierop komen we terug in de bespreking van de behandeling van de aanmeldingen.

44 meldingen (3%) konden nog niet opgesplitst worden naar aard, omdat het nieuwe meldingen zijn of meldingen die net in behandeling zijn genomen.

Tot slot verwerken de ombudswerkers ook suggesties omtrent kinderrechten. Dit jaar ontvingen we 18 suggesties (of 2% van de meldingen). Dit aandeel wordt steeds kleiner.

Het Kinderrechtencommissariaat ontvangt ook allerlei vragen en klachten die geen rechtstreekse link hebben met kinderrechten, maar wel van een antwoord worden voorzien. Meestal resulteren deze vragen in een doorverwijzing. Deze vragen worden echter niet geregistreerd aangezien ze buiten de bevoegdheid vallen van het Kinderrechtencommissariaat. Voorbeelden zijn:

- Kan men op 28-jarige leeftijd zijn naam wijzigen en de naam aanmenen van zijn moeder, omdat de vader iets op zijn kerfstok heeft?
- Ik wil een aankondiging doen van een congres over verslaafde ouders en hun kinderen, waar zend ik die naar toe?

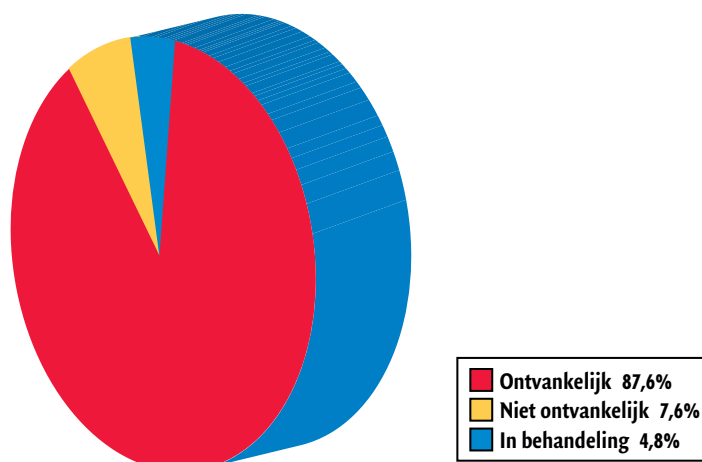
Dergelijke vragen komen niet voor in de registratie, maar worden wel minimaal behandeld door de ombudswerkers.

3.4... DE ONTVANKELIJKHEID VAN DE AANMELDINGEN

Zoals eerder beschreven (zie ombudsproces) dient elke melding beoordeeld te worden op haar ontvankelijkheid. Alle vragen naar informatie en suggesties in deze registratie, zijn principieel ontvankelijk. Dit komt doordat bij vragen of suggesties enkel meldingen in aanmerking worden genomen die rechtstreeks of onrechtstreeks een link hebben met kinderrechten. Alle overige vragen en suggesties worden geweerd uit de registratie (zie punt 3.3). Het onderzoek naar de vraag tot ontvankelijkheid stelt zich dus voornamelijk wat klachten betreft.

Voor 44 meldingen werd de kwalificatie van ontvankelijkheid nog niet ingebracht in de registratie. Het gaat hier om nieuwe meldingen of meldingen die net in behandeling zijn genomen. Aangezien de beoordeling naar ontvankelijkheid hier nog aan wijzigingen onderhevig kan zijn, worden zij geweerd uit de verdere bespreking.

Figuur 2: procentuele verdeling naar ontvankelijkheid van de melding

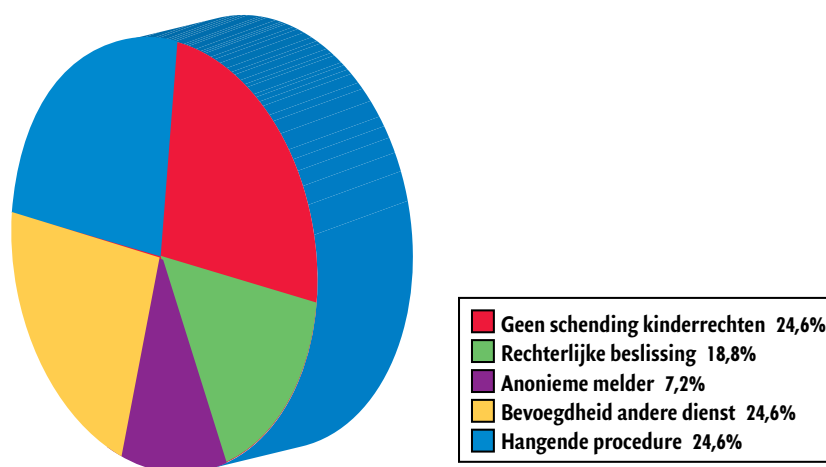

Figuur 2 toont aan dat 799 meldingen (87,6%) ontvankelijk zijn. In vergelijking met vorig rapportagejaar (79%) is dit een gunstige evolutie. Hieruit kunnen we onder meer besluiten dat de kennis van het Kinderrechtencommissariaat en zijn bevoegdheden bij de bevolking stijgt.

Eerder vermeldde we reeds dat de geregistreerde vragen en suggesties per definitie ontvankelijk zijn. Beschouwen we enkel de klachten naar ontvankelijkheid dan krijgen we volgende verdeling: 168 ontvankelijke klachten tegenover 69 niet-ontvankelijke. 23 klachten konden nog niet beoordeeld worden. M.a.w. driekwart van de klachten gaf aanleiding tot een grondige behandeling.

Onderstaande Figuur 3 geeft de verdeling weer naar gronden voor niet-ontvankelijkheid van klachten.

Figuur 3: procentuele verdeling naar gronden van niet-ontvankelijkheid (n=69)

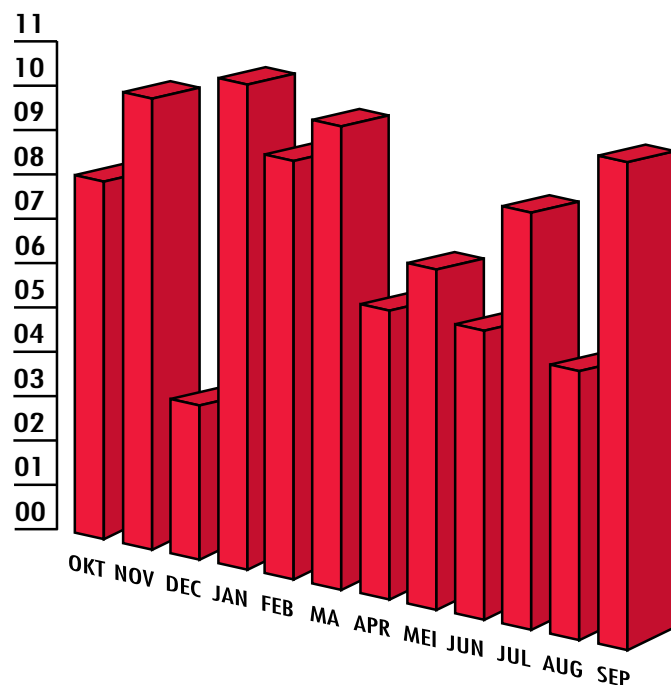
De belangrijkste gronden voor niet-ontvankelijkheid houden verband met de hangende procedure: 24,6% van de klachten worden geuit tijdens een nog lopende gerechtelijke procedure (voornamelijk in het kader van een echtscheidingsprocedure) en 18,8% betreft een betwisting van een rechterlijke beslissing (in het kader van een echtscheidingsprocedure of een procedure binnen de Bijzondere Jeugdbijstand).

17 klachten (24,6%) werden afgewezen omdat ze geen verband hielden met kinderrechten of omdat de aanmelding tegen het belang van het kind inging. Een gelijk aantal klachten (24,6%) kon niet voor onderzoek worden weerhouden omdat de behandeling ervan behoort tot de bevoegdheid van een andere instantie, of omdat de mogelijkheden van interne klachtenbehandeling bij de instantie waarop de klacht betrekking heeft nog niet werden uitgeput.

Tenslotte kwamen 5 klachten (7,2%) niet in aanmerking voor onderzoek omwille van gebrek aan persoonsgegevens van de klager. Het betreft hier enkel deze klachten waarbij de ombudswerker er niet in geslaagd is de klager terug op te sporen op basis van de gedeeltelijke gegevens waarover hij wel beschikt.

3.5... TIJDSTIP VAN AANMELDING

Figuur 4: procentuele verdeling van aanmeldingen naar maand (n=912)

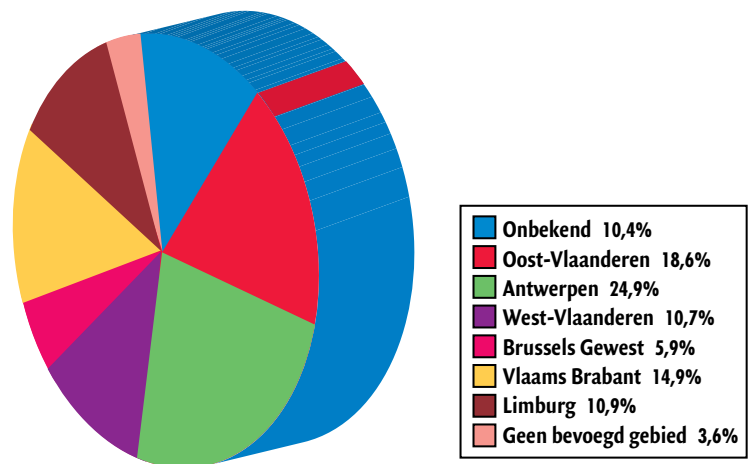

Beschouwen we het tijdstip van aanmelding, dan valt op dat de verdeling over de verschillende maanden weinig grote schommelingen vertoont. We stellen enkel een lichte daling vast in de maanden april, juni en augustus. Enkel de maand december kende in verhouding een lage frequentie van aanmeldingen. Deze dalingen komen opvallend overeen met de schoolvakantieperioden (de kerstvakantie, de paasvakantie en de zomervakantie) en de examenperioden (december en juni). Het is niet duidelijk of dit een verklaring kan zijn voor dit fenomeen. Vast staat in elk geval dat deze tendens zich elk jaar doorzet, met uitzondering van het refertejaar 2000-2001, waar het Kinderrechtencommissariaat in de maand april een gerichte publiciteitscampagne lanceerde naar jongeren toe.

In de eerdere rapportageperioden kende het aantal aanmeldingen een piek in de maanden september tot november en april. Deze tendens kon verklaard worden aan de hand van de lopende campagnes van het Kinderrechtencommissariaat in deze perioden. Ook dit jaar voerde het Kinderrechtencommissariaat in deze maanden sensibiliseringscampagnes uit (zie Hoofdstuk 3: Informeren en sensibiliseren). Een verklaring is misschien te vinden in de blijvende zichtbaarheid van het Kinderrechtencommissariaat doorheen het hele werkjaar. De schoolparticipatiecampagne, opgestart in september 2001, heeft een onafgebroken opvolging en evaluatieperiode gekend en heeft een grote blijvende interesse gewekt bij ouders, leerlingen en leerkrachten tot en met juni 2002. In september 2002 ging de gezinscampagne van start, wat opnieuw aanleiding gaf tot meer bekendheid van het Kinderrechtencommissariaat.

3.6... SPREIDING VAN DE AANMELDINGEN NAAR PROVINCIE

Figuur 5: procentuele verdeling aanmeldingen naar regio (n=912)

Een indeling naar plaats van herkomst toont een duidelijk overwicht van de provincies Antwerpen en Oost-Vlaanderen. Dit fenomeen herkennen we ook uit de vorige rapportagejaren. Dit is niet echt een opmerkelijk beeld, aangezien we een gelijkaardige verdeling vaststellen in de spreiding van het bevolkingsaantal per provincie^[6].

Eveneens in de lijn van vorige rapportagejaren stellen we opnieuw een ondervetegenwoordiging vast van aanmeldingen uit de Brusselse regio. Ook dit is niet te verwonderen aangezien Nederlandstalige kinderen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een minderheid vormen. Daarenboven zijn twee kinderrechtenombudsdiensten werkzaam binnen deze regio (het Kinderrechtencommissariaat en le Délégué général aux droits de l' enfant), waardoor aanmeldingen gespreid zijn over de twee diensten.

Door het frequente gebruik van aanmeldingen via e-mailberichten en de website kan in 1 op 10 van de aanmeldingen de regio van herkomst niet worden vastgesteld.

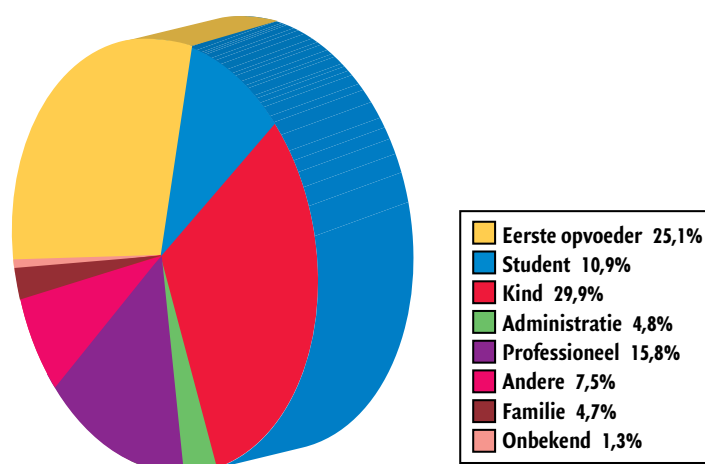
3.7... DE MELDER

Meldingen kunnen afkomstig zijn van minderjarigen zelf of van volwassenen die melding maken van een vraag of klacht aangaande een welbepaalde kind of een problematiek met betrekking tot kinderrechten of de leefwereld van kinderen.

29,9% (273 aanmeldingen) van de aanmeldingen komen van minderjarigen zelf. De overige 70,1% (627 aanmeldingen) komen van volwassenen, waarvan iets meer dan de helft (349) van deze aanmeldingen betrekking hadden op welbepaalde minderjarigen. In 12 aanmeldingen (1,3%) kon de hoedanigheid van de volwassen melder niet worden bepaald.

[6] Antwerpen 23,8%, Oost-Vlaanderen 19,7%, West-Vlaanderen 16,4%, Vlaams-Brabant 14,7%, Brussels Hoofdstedelijk Gewest 13,9% en Limburg 11,5% (bron N.I.S., telling op 1 januari 2000, <http://www.statbel.fgov.be>)

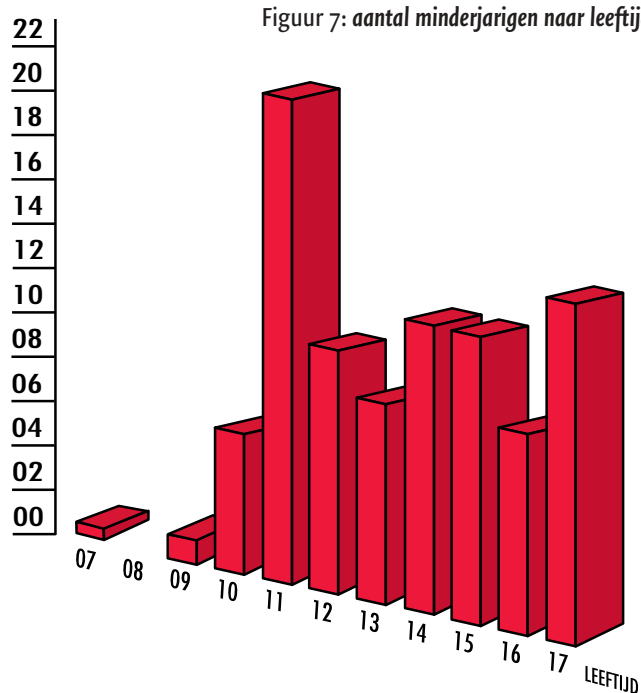
Figuur 6: procentuele verdeling naar aard van de melder (n=912)

Gezien meerdere melders kunnen voorkomen in één aanmelding, stelden we reeds eerder vast (zie punt 3.2) dat in totaal 333 minderjarigen contact namen met de ombudswerkers. Van 257 minderjarigen was de leeftijd gekend. De gemiddelde leeftijd van deze groep minderjarigen bedraagt 13,5 jaar (zie figuur 7).

Voor de leeftijdscategorie van 11-jarigen is sterk vertegenwoordigd. Zij bestrijken meer dan een kwart van het aantal minderjarigen waarvan de leeftijd gekend is. Gezien de schoolparticipatiecampagne vooral deze leeftijdsgroep tot doelgroep beoogde, kan hierin een verklaring gevonden worden. We stellen eveneens een piek vast bij de groep van 14-jarigen, 15-jarigen en 17-jarigen. Ook vorig jaar kon dit worden vastgesteld. We kunnen hieruit besluiten dat het Kinderrechtencommissariaat de voorbije twee jaar aan populariteit heeft ingewonnen bij de groep jongeren. Maken we de vergelijking van de groepen -12-jarigen (=kind) en +12-jarigen (=jongere), een onderscheid dat het Kinderrechtencommissariaat vaak hanteert naar publiciteits- en sensibiliseringscampagnes toe, dan stellen we vast dat 60% van de minderjarigen stammen uit de groep van de 'jongeren'.

Figuur 7: aantal minderjarigen naar leeftijd (n=257)

Uit bovenstaande Figuur 6, krijgen we eveneens een beeld vanuit welke hoedanigheid volwassen melders zich aandienen. In eerste instantie zijn het vooral 'eerste opvoeders' (229 aanmeldingen of 25.1%) die het Kinderrechtencommissariaat contacteren. Onder eerste opvoeder verstaan we alle personen die in hoofdzaak de opvoeding van de minderjarige in familiaal verband op zich nemen, ongeacht of er een biologische band bestaat tussen opvoeder en minderjarige.

In tweede instantie waren aanmeldingen afkomstig van 'professionelen' (144 aanmeldingen of 15.8%). Professionelen zijn alle melders die zich uit hoofde van hun beroep aanmelden. Het hooftaandeel van de aanmeldingen beschouwd naar beroepsbezigheid kwam van hulpverleners (65 aanmeldingen) en onderwijspersoneel (42 aanmeldingen). Voor het overige meldden zich onder meer onderzoekers, juristen, journalisten, artsen en begeleiders uit voorzieningen van de Bijzondere Jeugdbijstand.

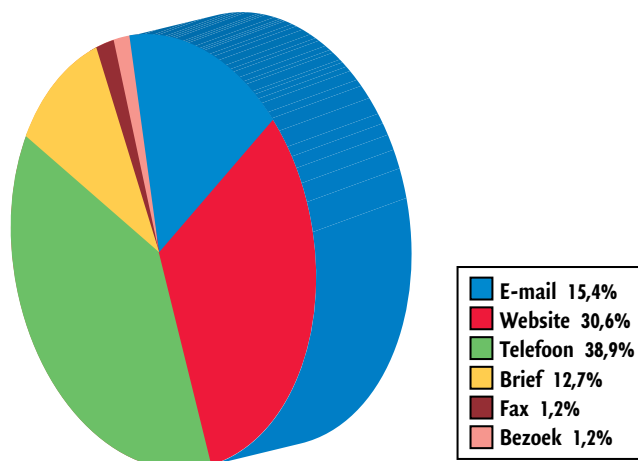
Onder de benoeming 'administraties' verstaan we alle aanmeldingen afkomstig van overheden en officiële instanties (44 aanmeldingen of 4.8%). We registreerden 16 aanmeldingen afkomstig van gemeentelijke overheden en instanties (O.C.M.W., jeugddienst,...), 13 aanmeldingen vanuit de Vlaamse Gemeenschap (afdeling Bijzondere Jeugdbijstand,...) en 7 aanmeldingen vanuit de federale overheid (Bureau Niet Begeleide Minderjarigen, parketmagistraten,...). Verder onderscheiden we aanmeldingen vanuit de Franse Gemeenschap, de Brusselse en provinciale overheden, samen goed voor 8 aanmeldingen.

In 99 aanmeldingen (10.9%) werden we gecontacteerd door studenten in het kader van een eindwerk of studieproject. 43 aanmeldingen (4.7%) kwamen van familieleden van de betrokken minderjarige (broers en zussen, grootouders, ooms en tantes...). 68 aanmeldingen vallen onder de benoeming 'andere'. Hierbij registreerden we onder andere leidinggevenden uit jeugdbewegingen, geestelijken, burens,...

3.8... DE WIJZE VAN AANMELDING

Het Kinderrechtencommissariaat beschikt over verschillende communicatiekanalen om aanmeldingen te ontvangen. Figuur 8 geeft een overzicht van de gebruikte kanalen.

Figuur 8: procentuele verdeling naar wijze van aanmelding (n=912)

De meest gebruikte communicatiekanalen zijn het internet (30.6% via de website en 15.4% per e-mail) en de telefoon (38.9%). Het gebruik van het medium internet blijft in stijgende lijn lopen (van 22% in 1999-2000 naar 40% in 2000-2001, tot de huidige 46%). Telefoon en internet zijn bovendien ook populaire communicatiekanalen bij kinderen en jongeren, wat een verklaring kan zijn voor het frequente gebruik ervan. Voor de ombudswerkers hebben telefoon en internet het voordeel dat zij snel en efficiënt kunnen communiceren met de melders. Er dient immers vaak bijkomende informatie te worden opgevraagd, teneinde een melding te kunnen taxeren op ontvankelijkheid. Daartegenover staat dat, doordat de melding snel kan worden geregistreerd, de melder de verwachting heeft sneller geholpen te kunnen worden. Meer dan eens dient verduidelijkt te worden dat de ombudswerkers hun werkingsprincipes (prioriteitsregels binnen behandeling van een aanmelding) strikt hanteren en het gebruikte communicatiekanaal op zich niet bepalend mag zijn voor het tijdstip van behandeling.

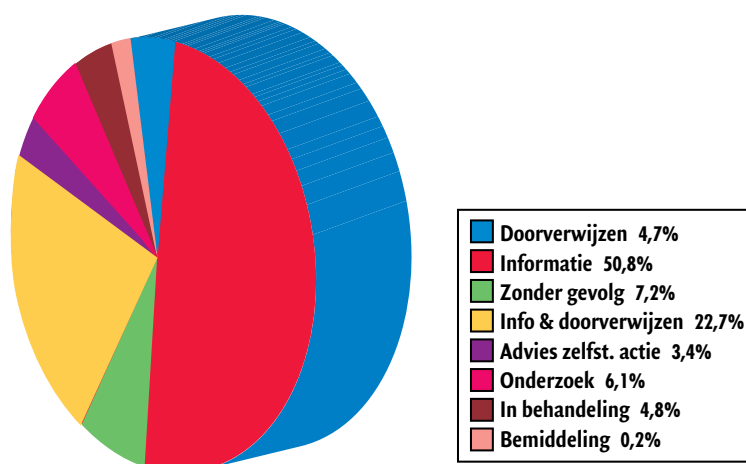
Slechts 12.7% van de aanmeldingen (nog 20% in 2000-2001 en 28% in 1999-2000) worden aangemeld per briefwisseling.

3.9... BEHANDELING VAN DE AANMELDING

Zoals beschreven in het ombudsproces (zie punt 2) kan een aanmelding op verschillende manieren tot een uiteindelijke afhandeling komen. Figuur 9 geeft de verdeling weer naar wijze van behandeling.

Niet alle aanmeldingen konden binnen de referteperiode worden afgehandeld. 868 (of 95%) aanmeldingen werden afgehandeld, 17 aanmeldingen (2%) zijn nog in behandeling en 27 aanmeldingen (3%) zijn bij het afsluiten van de registratieperiode nieuw en dus nog niet aan behandeling toe.

Figuur 9: procentuele verdeling naar wijze van behandeling (n=912)

Gezien de omvang van het aantal vragen naar informatie is het niet verwonderlijk dat het verstrekken van **informatie en advies** de meest frequente behandelingswijze vormt (50.8% of 463 aanmeldingen). Daarenboven mondden nog 207 aanmeldingen (22.7%) uit in het verstrekken van informatie en advies en gaven tevens aanleiding tot een doorverwijzing. Anders gesteld: een kleine driekwart (670 aanmeldingen) werd afgehandeld met informatieverstrekking.

43 meldingen (4,7%) dienden te worden **doorverwezen** naar een andere instantie of dienst. Het betreft die situaties waar bleek dat het Kinderrechtencommissariaat niet bevoegd was of de bevoegdheid ook behoorde tot een andere instantie, of waarbij het bevroegde thema behoort tot de competentie van een andere instantie of dienst. Nemen we hierbij ook deze meldingen in beschouwing waarbij de ombudswerkers zowel informatie hebben verstrekt als een doorverwijzing hebben geadviseerd, dan stijgt dit aantal tot 250 meldingen.

56 meldingen (6,1%) hebben aanleiding gegeven tot een **klachtenonderzoek**. De term klachtenonderzoek wordt enkel gebruikt voor die klachten waarbij een grondig onderzoek werd uitgevoerd (contacten met alle betrokken partijen, opzoekingswerk,...) en het niet volstond de klachten louter af te meten aan de vigerende regelgeving. Onderzoek van klachten heeft in een aantal situaties tevens aanleiding gegeven tot een bemiddeling (9 meldingen), een doorverwijzing (4), informatieverstrekking (15) en advies tot zelfstandige actie (7). Bij 10 klachten werd geen verder gevolg gegeven aan de afhandeling na het afronden van het onderzoek, hetzij omdat de klager zijn klacht introk, hetzij omdat de klager niet meer te bereiken was.

In slechts 2 meldingen (0,2%) werd door de melder van bij de aanvang de vraag gesteld naar **bemiddeling**. Daarenboven hebben 9 meldingen aanleiding gegeven tot een bemiddeling na afronden van of tijdens een lopend klachtenonderzoek. Bemiddelingen vonden in hoofdzaak plaats in klachten omtrent onderwijsproblematieken en waren zeer arbeidsintensief.

66 meldingen (7,2%) konden niet tot een eindafhandeling komen omwille van een gebrek aan contactgegevens van de melder of het intrekken van de vraag of klacht vanwege de melder. Deze meldingen werden noodgedwongen zonder verder gevolg gelaten.

Beschouwen we tot slot bij de behandeling van klachten de gegrondheid van de 168 ontvangen klachten (zie punt 3.4), dan stellen we vast dat 58 klachten gegrond werden bevonden (34,6%) en 35 klachten ongegrond waren (20,8%). Voor 75 klachten was geen eindoordeel naar gegrondheid mogelijk, om diverse redenen: de klager wil enkel melding maken van een probleem maar wenst geen diepgaand onderzoek, het onderzoek dient voortijdig te worden stopgezet op vraag van de klager, het klachtenonderzoek wordt overgedragen aan een andere bevoegde instantie (BEOBEMI, JO-lijn e.d.), de klager is niet meer te bereiken in de loop van het onderzoek,...

3.10... PARTICIPATIE, PROTECTIE EN PROVISIE

In de registratie van de ombudsgegevens werd rekening gehouden met de artikelen uit het Verdrag. Het Verdrag bundelt rechten die verwijzen naar participatie, naar protectie en naar provisie, de zogenaamde 3 P's.

Tabel 3: verdeling 3 P's naar herkomst melder (n = 912)

	MINDERJARIGEN	VOLWASSENEN	TOTAAL
Participatie	183 (40%)	278 (29%)	461 (50%)
Protectie	154 (33%)	402 (42%)	556 (61%)
Provisie	123 (27%)	284 (29%)	407 (45%)
Totaal	460 (100%)	964 (100%)	

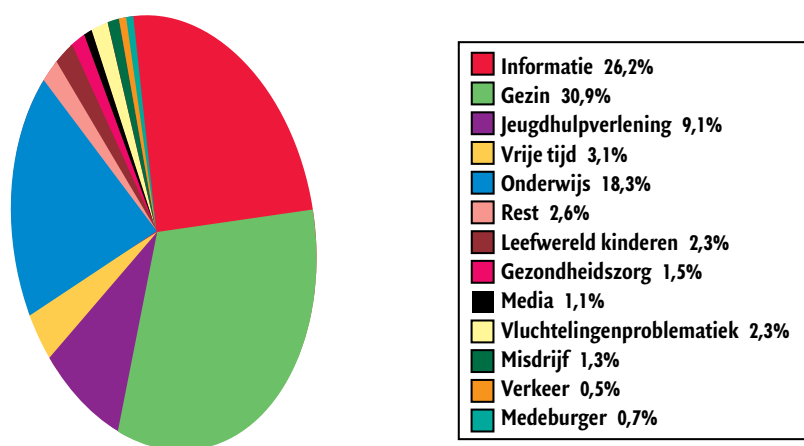
Een ontleding van tabel 3 geeft ons een inzicht in de mate waarin melders participatie-, protectie- of provisierechten bevragen. Het behoeft geen betoog dat één aanmelding een combinatie van P's kan inhouden, gezien een aanmelding vaak betrekking heeft op meerdere kinderrechten. Protectierechten werden bevraagd in 556 aanmeldingen (61%). In de helft (50% of 461 aanmeldingen) van de 912 aanmeldingen kwamen vragen en klachten omtrent participatierechten aan bod en in 407 aanmeldingen (45%) werd melding gemaakt van provisierechten.

Opvallend is dat er een duidelijk verschil vast te stellen is naar de aard van de kinderrechten die aangemeld worden door minderjarigen en door volwassenen. Minderjarigen bevragen hoofdzakelijk participatierechten (40%). Bij volwassenen daarentegen is dit juist de minst bevraagde categorie van rechten (29%). Volwassenen hebben duidelijk meer aandacht voor protectierechten (42%), wat bij minderjarigen op de tweede plaats komt (33%). Provisierechten scoren bij minderjarigen het laagst (27%), bij volwassenen komen zij op de tweede plaats (29%).

4 DE THEMATIEK VAN DE AANMELDINGEN

Veruit het belangrijkste gegeven uit de registratie van het ombudswerk is het in kaart brengen van de aanmeldingen naar inhoud. Deze opdeling geeft ons een duidelijk overzicht van de thema's die het meest in verband gebracht worden met kinderrechten. Daarenboven put het Kinderrechtencommissariaat hieruit ook onschatbare informatie omtrent de domeinen waar frequent schendingen van kinderrechten vast te stellen zijn. Al deze bevindingen stellen het Kinderrechtencommissariaat in de mogelijkheid om zicht te krijgen op mogelijke structurele tekorten en tot gevolg zowel reactief als proactief beleidsinstanties te kunnen adviseren.

Figuur 10: procentuele verdeling naar thema van aanmelding (n=912)

Met 282 (30.9%) aanmeldingen zijn rechten van kinderen binnen de gezinssituatie het meest bevraagde thema. Doorheen de opeenvolgende registratiejaren blijft het thema gezin, naast algemene informatievragen omtrent kinderrechten, het hoofdbestanddeel uitmaken van de aanmeldingen: 28.7% in 1998-1999, 26.3% in 1999-2000 en 37.7% in 2000-2001.

In tweede instantie werd het Kinderrechtencommissariaat bevraagd naar informatie over het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, de werking van het Kinderrechtencommissariaat en organisaties werkzaam op het vlak van kinderrechten of naar aanleiding van een schoolopdracht (239 aanmeldingen of 26.2%). Schoolopdrachten kunnen echter naar thema zeer gevarieerd zijn (kindermishandeling, kinderarbeid, kindsoldaten, participatierechten...), maar worden niet als dusdanig geregistreerd. Dit zou de verhouding van de thema's kunnen beïnvloeden, waardoor besluiten uit het ombudswerk niet meer zuiver gebaseerd zouden worden op de bevraagde of aangeklaagde thema's en problemen.

Ook onderwijs heeft dit jaar een belangrijk aandeel (167 aanmeldingen of 18.3%). Aanmeldingen omtrent onderwijsthemas blijven in stijgende lijn verlopen. De Schoolparticipatiecampagne die het Kinderrechtencommissariaat voerde in het afgelopen jaar heeft hier ongetwijfeld een aandeel in.

Het thema jeugdhulpverlening wordt eveneens ietwat frequenter bevraagd. We registreerden 83 aanmeldingen (9.1%). In vergelijking met de voorgaande rapportagejaren is het aandeel van dit thema in het geheel aantal aanmeldingen licht gestegen.

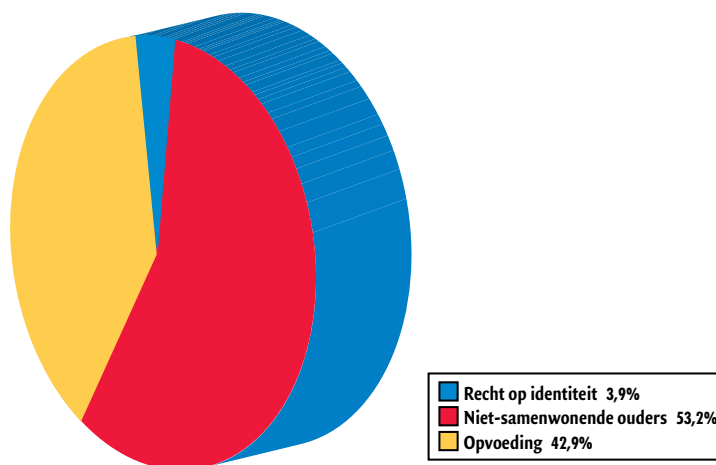
Verder kunnen we in dalende lijn volgende thema's onderscheiden: vrije tijd (28 aanmeldingen), de problematiek aangaande minderjarige vluchtelingen of minderjarigen zonder geldige verblijfsdocumenten (21 aanmeldingen), de leefwereld van minderjarigen (21 aanmeldingen), gezondheidszorg (14 aanmeldingen), minderjarigen als dader of slachtoffer van een misdrijf (12 aanmeldingen), media (10 aanmeldingen), burgerzin (6 aanmeldingen) en verkeer (5 aanmeldingen).

Tot slot werden nog 24 aanmeldingen ondergebracht in een restcategorie. Dit is een bundeling van aanmeldingen aangaande thema's die slechts sporadisch werden gemeld: druggebruik, oorlog, economische uitbuiting, religie, kindergeld, milieu, cultuur,...

4.1... GEZIN

Het thema gezin is een bundeling van alle aspecten van kinderrechten die zich kunnen voordoen in een gezinssituatie. Analyse van deze gegevens maakte het mogelijk om al deze aspecten onder te brengen in drie grote deelthema's: niet-samenwonende ouders, opvoeding en de plaats van het kind in het gezin en afstamming.

Figuur 11: procentuele verdeling naar gezin (n=282)

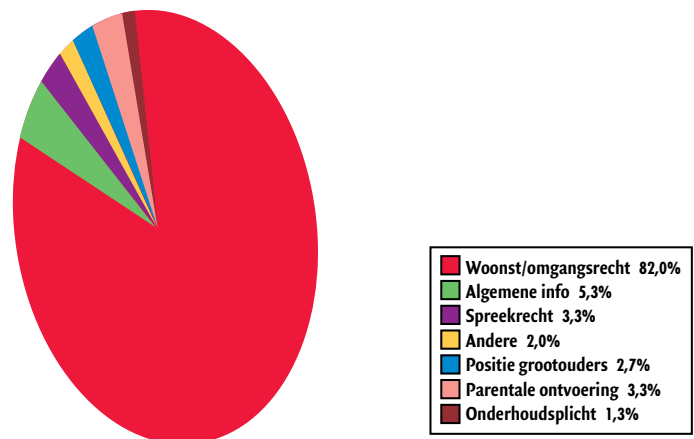
Niet geheel onverwacht komen iets meer dan de helft van de 282 aanmeldingen (150 aanmeldingen of 53.2%) omtrent gezinssituaties voort uit situaties waarbij de relatie van het kind ten aanzien van niet-samenwonende ouders (o.a. naar aanleiding van echtscheiding), bevraagd of beklagd wordt. In iets mindere mate (121 aanmeldingen of 42.9%) betrof de aanmeldingen een vraag, een pedagogisch advies of een klacht omtrent de opvoeding van minderjarigen of de plaats van het kind binnen zijn gezinssituatie. 11 aanmeldingen (3.9%) hielden verband met recht op identiteit van de minderjarige.

a. Niet-samenwonende ouders

Bewust willen we af van de in voorgaande rapportagejaren gebruikte terminologie '(echt)scheiding van de ouders'. De term 'scheiding' laat immers veronderstellen dat de biologische ouders van het kind op één of ander ogenblik, zij het zelfs maar kortstondig, een gezin hebben gevormd of op zijn minst, indien zij nooit hebben samengewoond, een

enigszins stabiele relatie hebben gekend. Wij worden echter ook geconfronteerd met situaties waarbij een kind werd verwekt buiten de context van een relatie. De term ‘niet-samenwonende ouders’ dekt eveneens die situaties waarbij de biologische vader niet op de hoogte was van het bestaan van zijn kind. Al deze situaties worden, net als scheidings-situaties, gevat in dezelfde regelgeving omtrent omgangsrecht, ouderlijk gezag, afstamming e.d.

Figuur 12: procentuele verdeling naar niet-samenwonende ouders (n=150)

123 aanmeldingen (82%) zijn vragen en klachten omtrent een ontevredenheid met de getroffen regeling i.v.m. het persoonlijk contact met één van beide ouders (het omgangsrecht) en de verblijfplaats van het kind. Het blijft frappant om doorheen de opeenvolgende rapportagejaren vast te stellen dat deze categorie een steeds groter aandeel uitmaakt van de aanmeldingen waarbij de ouders van de minderjarigen niet (langer) samenwonen.

Aanmeldingen van volwassenen zijn hoofdzakelijk afkomstig van de biologische ouders. Daarnaast ontvingen we aanmeldingen van stiefouders, de huidige partner van één van de ouders en de grootouders. Ouders, waarbij het kind zijn verblijfplaats heeft, beschrijven onder meer de ontevredenheid van hun kind over de omgang met de andere ouder tijdens het bezoek, de angst van het kind om op bezoek te gaan, de onwil van het kind om mee te gaan wanneer het wordt opgehaald, hun eigen onmacht ten aanzien van de beleving en wens van het kind omtrent de omgangs- en verblijfsregeling. De ouder die het omgangsrecht heeft daarentegen, klaagt voornamelijk over het niet naleven van de afspraken omtrent de uitvoering van de omgangsregeling, de manipulaties van de andere ouder naar het kind toe, het tekort in tijdsperspectief aan persoonlijk contact met het kind en het gebrek aan informatie over het kind (medisch, school,...). Klachten die bij beide ouders vast te stellen zijn, zijn de duur van de procedures, ontevredenheid over de uitvoering van het sociaal onderzoek, bejegening door advocaten en magistraten, gebrekkige informatie over procedures.

Minderjarigen uiten gelijkaardige klachten maar leggen veeleer het accent op hun beleving en de beperkingen die zij ondervinden bij de opgelegde omgangs- en verblijfsregeling. Daarnaast hadden heel wat kinderen vragen omtrent het verloop van scheidingsprocedures, hun positie binnen de procedure, de mogelijkheden om inspraak te krijgen in de omgangsregeling,... De informatie die zij hierover ontvangen leidt meestal tot grote teleurstelling bij de kinderen en bevestigt hun gevoel dat met hun mening geen of te weinig rekening gehouden wordt. Minderjarigen bekleden in deze procedures een zeer zwakke positie, door de vaak minimale uitoefeningskansen van hun spreekrecht. Zij zijn niet alleen geen partij wanneer belangrijke afspraken worden vastgelegd, maar hebben vaak ook niet

de minste mogelijkheid om hun mening of beleving hierover te uiten. Het hoeft geen betoog dat kinderen zich hierdoor niet zelden de speelbal voelen in het conflict tussen hun ouders.

Steven is 12. Zijn ouders zijn al 7 jaar gescheiden. Destijds is er een omgangsregeling vastgelegd, waardoor Steven regelmatig bij zijn vader op bezoek moet gaan. Ondertussen heeft de vader van Steven een nieuwe relatie met een vrouw die eveneens eigen kinderen heeft. Steven kan niet zo goed opschieten met deze kinderen. Hij wil graag bij zijn vader op bezoek gaan, maar liefst tijdens de weekends waarop zijn stiefzussen zelf bij hun eigen vader zijn. Op die manier heeft hij zijn vader en stiefmoeder meer voor zich alleen en kan hij de ruzie met zijn stiefzussen vermijden. Steven meent dat hij nu mag kiezen bij welke ouder hij gaat, vermits hij 12 jaar geworden is. Hij vraagt ons of wij hem kunnen helpen om een dergelijke regeling te verkrijgen. Wij zoeken met Steven naar mogelijkheden om dit probleem in gesprek met zijn ouders te brengen en geven hem correcte uitleg over het omgangsrecht.

Naast specifieke juridische vragen aangaande het omgangsrecht werden we ook bevraagd naar meer **algemene informatie** omtrent (echt)scheidingsprocedures (8 aanmeldingen of 5,3%): de verschillende scheidingsprocedures, de duur en het verloop van een procedure,...

5 aanmeldingen (3,3%) hadden betrekking op het **spreekrecht** van minderjarigen in procedures. Het betreft hier aanmeldingen waarbij de melder louter informatie vroeg of een klacht formuleerde omtrent spreekrecht. Het spreekt vanzelf dat binnen de vragen en klachten omtrent omgangs- en verblijfsregelingen het thema spreekrecht eveneens aan bod is gekomen, voornamelijk in het adviseren van minderjarigen naar de mogelijkheden om de omgangs- en verblijfsregeling te wijzigen. In 3 aanmeldingen werd door een ouder informatie gevraagd omtrent het spreekrecht van hun kinderen. Opnieuw stellen we vast dat bij de bevolking het misverstand heerst dat kinderen vanaf de leeftijd van 12 jaar via het spreekrecht de te treffen regeling zelf kunnen bepalen. Daarnaast ontvingen we 2 klachten van minderjarigen. In beide gevallen ging het om minderjarigen die hun spreekrecht geweigerd zagen door de rechtbank, met eerder ingrijpende gevolgen voor de minderjarige.

De ouders van Sofie (13 jaar) en Kristel (12 jaar) zijn al enkele jaren gescheiden. Bij het opstellen van de maatregelen ten aanzien van de kinderen wordt de verblijfplaats toegewezen aan de moeder en vader wordt een bezoekrechten toegekend van één weekend op twee. Op vraag van de kinderen gaat moeder in beroep tegen de beslissing. De kinderen hebben een gediagnosticeerde psychotische angst ten overstaan van hun vader, voortvloeiend uit een voorgeschiedenis van traumatiserende ervaringen. De kinderen schrijven de Voorzitter van het Hof van Beroep aan, met de vraag om gehoord te worden. Na meerdere schriftelijke aanvragen krijgen zij uiteindelijk een uitnodiging. Wanneer zij zich aandienen worden zij zonder gehoord te worden weggestuurd. Na terug meermaals de Voorzitter te hebben aangeschreven wordt een nieuwe datum vastgelegd. Opnieuw worden de kinderen niet gehoord. Gespecialiseerde hulpverleners begeleiden de kinderen en dringen er bij de rechtbank uitdrukkelijk op aan een contactverbod met de vader in te stellen, in het belang van de kinderen. De rechtbank blijft weigeren de kinderen te horen.

Aangezien het Kinderrechtencommissariaat beslissingen van rechtbanken en hoven niet in vraag kan stellen, wordt aan Sofie en Kristel geadviseerd hun klacht kenbaar te maken voor de Hoge Raad voor de Justitie. De kinderen vragen hierbij onze bijstand en samen met hen stellen de ombudswerkers een dossier samen dat wordt voorgelegd aan de Hoge Raad. Kort daarop ontvangen de kinderen een schrijven dat hun klacht verdere opvolging zal krijgen.

In 5 aanmeldingen werd gewag gemaakt van **parentale ontvoeringen**. Alle aanmeldingen zijn afkomstig van ouders die hun vrees uiten voor een mogelijke ontvoering van hun kind

door de andere ouder. In alle aanmeldingen was er sprake van een huwelijk met een partner van vreemde nationaliteit en waren ouders op zoek naar mogelijkheden en diensten die hen kunnen helpen in de bescherming van de kinderen. Alle vragen werden doorverwezen naar bevoegde instanties en diensten.

4 aanmeldingen (2,7%) waren afkomstig van **grootouders** die na de scheiding van de ouders het contact kwijt waren met hun kleinkinderen. Grootouders informeren naar de mogelijkheden om het contact met de kleinkinderen te herstellen.

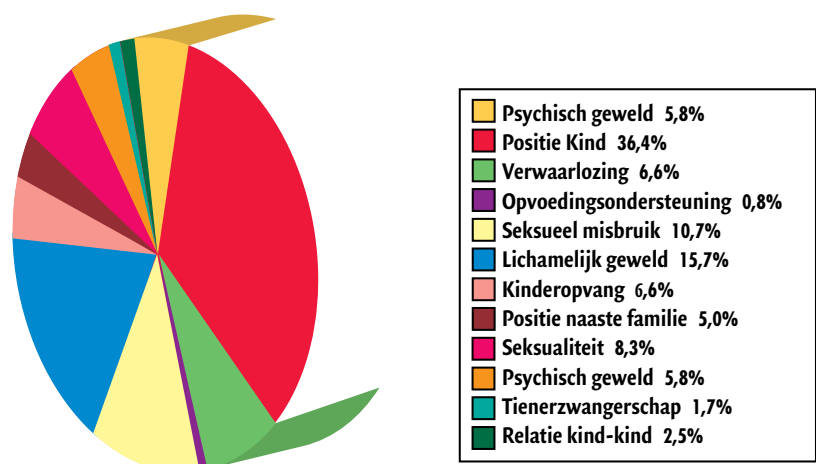
Tot slot hadden 2 aanmeldingen betrekking op de **onderhoudsplicht** van ouders ten aanzien van hun kind: een 17-jarige vraagt zich af of hij alsnog het nooit uitbetaalde onderhoudsgeld kan opeisen om zijn toekomstige studies te financieren en een ouder wil de kosten die door de andere ouder worden opgegeven en gemaakt zijn voor het kind betwisten. In 2 aanmeldingen werd het spaarboekje van het kind leeggehaald door één van de ouders tijdens de echtscheidingsprocedure en 1 aanmelding betrof een conflict tussen beide ouders omtrent de schoolkeuze voor het kind.

Het spreekt voor zich dat het Kinderrechtencommissariaat, binnen de toegekende bevoegdheden, klachten die handelen over omgangs- en verblijfsregelingen, beslissingen van rechtbanken en hoven en bejegeningen door rechters en parketmagistraten, als niet-ontvankelijk beschouwt. De behandeling van deze aanmeldingen beperkt zich dientengevolge tot het geven van advies, het verstrekken van informatie en het gericht doorverwijzen naar bevoegde personen en instanties.

b. Opvoeding en de plaats van het kind in het gezin

Opvoeding is een thema dat ruim dient opgevat te worden. Dit thema heeft betrekking op alle interacties tussen ouders en kinderen in de thuissituatie. De onderstaande categorieën zijn de facto afgeleid uit de aangemelde items.

Figuur 13: procentuele verdeling naar opvoeding (n=121)

47 aanmeldingen (38.8%) hielden verband met rechtstreeks **geweld op kinderen**. De aanmeldingen verwijzen naar kindermishandeling in al haar aspecten: lichamelijk geweld (19 aanmeldingen), intra-familiaal seksueel misbruik (13 aanmeldingen), verwaarlozing (8 aanmeldingen) en psychisch geweld (7 aanmeldingen). Ten aanzien van eerdere rapportagejaren stellen we hier een daling vast in het aandeel van deze aanmeldingen.

Net zoals in de voorgaande rapportagejaren stellen we vast dat deze aanmeldingen in hoofdzaak afkomstig zijn van volwassenen, in het bijzonder van eerste opvoeders en grootouders. Zij verwijzen naar de protectierechten van minderjarigen. We zien ook opvallend meer minderjarigen die deze problematiek aankaarten, op zoek naar hulp voor zichzelf of iemand uit de familie of vriendenkring. Naast het verlenen van informatie en advies, worden deze minderjarigen, gezien de complexiteit en gevoeligheid van deze aanmeldingen doorverwezen naar gespecialiseerde hulpverleningsinstanties. Ook aanmeldingen van volwassen melders worden doorverwezen, hetzij naar hulpverleningsdiensten, hetzij naar gerechtelijke instanties of politionele diensten.

Naast protectierechten werd in 36.4% van de aanmeldingen participatierechten bevraagd. Het betreft hier aanmeldingen over **inspraak van minderjarigen in de gezinssituatie**. De vragen en klachten naar inspraak winnen aan belang. We registreerden dit jaar merkkelijk meer aanmeldingen over inspraakrechten.

Niet alleen minderjarigen kaarten dit thema aan, maar ook ouders vragen zich af hoe ver en onder welke vorm inspraak aan kinderen en jongeren moet en kan gegeven worden. Er ontstaat zowel bij kinderen als bij ouders heel wat commotie en onduidelijkheid over de invulling van 'inspraak' in het gezin. De gezinscampagne (zie verder Hoofdstuk 3: Informeren en Sensibiliseren) is hier ongetwijfeld op zijn plaats.

Enkele voorbeelden van vragen van minderjarigen:

- Kunnen mijn ouders mij verplichten een bepaalde studierichting te volgen?
- Mogen mijn ouders een boetesysteem gebruiken als sanctie, zonder dit met mij te bespreken?
- Mag ik met mijn vrienden uitgaan ondanks het verbod van mijn ouders?
- Ik wil lang haar, maar mijn moeder knipt het altijd terug kort, mag dat zomaar?
- Kunnen mijn ouders me verbieden bepaalde kleren te dragen?
- Mijn ouders hebben mijn spaarboekje leeggehaald om mijn schoolkosten te betalen, kan ik hier iets tegen inbrengen?
- Mag ik als 16-jarige, zonder toestemming van mijn ouders, zelf beslissen om met mijn vriend op vakantie te gaan?
- Moeten mijn ouders luisteren naar mij als ik iets zeg?

Voorbeelden van vragen van ouders:

- Mijn kinderen vragen om eens alleen thuis te mogen blijven als ik uit werken ben, mag dat?
- Ik zou mijn kinderen graag meer betrekken in de beslissingen thuis, hoe pak je dat aan?
- Mijn dochter is 17 jaar en wil bij haar vriend gaan wonen, ik vind dat het kan, mag dat?
- Als kinderen inspraak krijgen, waar staan wij als ouders dan nog voor?

10 aanmeldingen betroffen vragen omtrent seksualiteit (8.3%). Hiervan waren 8 aanmeldingen afkomstig van minderjarigen tussen 13 en 17 jaar. We ontvingen vragen naar informatie omtrent het wettelijk kader rond seksualiteit en informatie over seksueel overdraagbare aandoeningen. De 2 aanmeldingen vanuit volwassenen betroffen een vraag naar informatie over grensoverschrijdend gedrag en informatie over de wettelijke 'seksuele meerderjarigheid'.

8 aanmeldingen handelden over kinderopvang (6.6%). 2 aanmeldingen waren klachten. 1 klacht maakte melding van kindermishandeling in een opvanginitiatief. Deze klacht werd onderzocht en gegrond bevonden. De geëigende instanties werden ingeschakeld om op te treden. In de tweede klacht eisten onthaalmoeders een werknemersstatuut om een kind-vriendelijke opvang te kunnen garanderen. Deze klacht werd doorverwezen. De informatie-vragen aangaande kinderopvang (6 aanmeldingen) waren heel divers van aard en zijn allen afkomstig van volwassenen: men wil kinderrechten concreet maken in een particuliere opvang, het wettelijk kader wordt bevraagd, men zoekt informatie en initiatieven over naschoolse opvang voor jongeren, men zoekt informatie over a-typische kinderopvang,...

3 aanmeldingen (2,5%) hadden betrekking op de relatie tussen kinderen onderling en waren allen afkomstig van kinderen jonger dan 12 jaar. Kinderen vroegen advies in de omgang met hun broers of zussen en vrienden.

Tot slot registreerden we 2 vragen naar informatie en hulpverlening voor zwangere tieners en 1 advies naar opvoedingsondersteuning.

c. Het recht op identiteit

In 11 aanmeldingen werd op één of andere manier verwezen naar het recht van het kind op een identiteit. We konden drie deelthema's onderscheiden: erkenning van een kind, adoptie en het recht op een naam. Slechts 1 aanmelding was een klacht. Alle aanmeldingen waren afkomstig van volwassenen. Vragen omtrent de erkenning van een kind (4 aanmeldingen) hadden allen betrekking op de wettelijke bepalingen hieromtrent. 3 aanmeldingen verwezen naar het recht op een naam: tweemaal werd de procedure tot naamsverandering bevraagd en 1 klacht betrof een kind dat om een kluwen van administratieve redenen geen familienaam kon worden toegewezen. Het Kinderrechtencommissariaat kon hier niet optreden, er kon enkel juridisch advies worden verleend. 2 aanmeldingen waren vragen naar informatie en advies omtrent buitenlandse adoptie.

Verder ontvingen we een vraag naar advies over het aanvangen van een zoektocht naar een biologische vader en een vraag naar juridische informatie omtrent het toekennen van de Belgische nationaliteit aan een kind.

4.2... ONDERWIJS

In de loop der jaren zien we een geleidelijke stijging in het aantal aanmeldingen met betrekking tot het thema onderwijs. We noteerden voor de consecutieve jaren:

- 1998-1999: 65 aanmeldingen of 7.2%
- 1999-2000: 64 aanmeldingen of 7.3%
- 2000-2001: 150 aanmeldingen of 15.5%
- 2001-2002: 167 aanmeldingen of 18.3%

In de drie voorgaande rapportagejaren hebben we een opdeling gemaakt naar vragen en klachten omtrent de 'inhoud' van het onderwijs en de 'organisatie' van het onderwijs. Dit jaar stuiten we op de vaststelling dat deze opdeling niet langer bruikbaar is voor de inkomende aanmeldingen. Vaak ontstaan klachten vanuit aspecten die te maken hebben met de 'organisatie' van het onderwijs, bijvoorbeeld de algemene reglementering aangaande tuchtsancties, maar worden daarenboven versterkt door de houding die een welbepaalde onderwijsinstelling aanneemt ten aanzien van deze reglementering. Dit laatste aspect heeft eerder betrekking op de wijze waarop de school 'inhoud' geeft aan de reglementering, bijvoorbeeld het interne sanctioneringbeleid dat gevoerd wordt. Dientengevolge lijkt het meer zinvol de aangemelde problematieken afzonderlijk te bespreken.

a. Sancties

Een kwart van de aanmeldingen (42) aangaande onderwijsthema's had betrekking op het sanctioneringsbeleid van een school of het gebrek aan inspraak- en beroepsmogelijkheden van de leerling en zijn ouders tegen een opgelegde sanctie. We registreerden hieromtrent

31 klachten en 11 vragen naar informatie over tuchtprocedures. Van de 31 klachten waren er 28 afkomstig van ouders en 3 van minderjarigen. Vragen naar informatie waren zowat gelijk verdeeld: 6 vragen vanwege minderjarigen en 5 vanwege ouders.

Beschouwen we die 31 klachten naar probleemstelling, dan onderscheiden we: 12 klachten over definitieve uitsluiting uit de school, 10 klachten over onrechtmatige sanctionering, 8 klachten over het gebruik van lijfstraffen, 1 klacht over de afwezigheid van begeleiding na een uitsluiting.

Een **definitieve uitsluiting** uit een school kan enkel op grond van de in de regelgeving omschreven tuchtprocedure. In de 12 klachten hieromtrent werd 6 keer overgegaan tot een beslissing van definitieve uitsluiting zonder een tuchtprocedure in te stellen. In 3 situaties werd wel een tuchtprocedure ingeleid, maar werden tevens een aantal bepalingen uit de procedure niet gevolgd, zoals ondermeer inzage in het tuchtdossier of het voorafgaandelijk inlichten van de ouders. In de overige 3 klachten werd de leerling mondeling gevraagd vrijwillig de school te verlaten. Hierbij werd de bijkomende melding gegeven dat de leerling naar het volgende schooljaar toe niet zal toegelaten worden indien hij zich toch aandient. Naar behandeling toe, hebben 8 klachten geleid tot een grondig onderzoek. Hiervan werden 5 klachten gegrond bevonden en 3 klachten ongegrond. Voor de 4 overige klachten was geen eindoordeel mogelijk of werd geen onderzoek aangevat, hetzij omdat de klager zijn klacht introk, hetzij omdat nog niet alle interne beroepsmogelijkheden waren uitgeput of de klager besliste onmiddellijk een beroepsprocedure voor de rechtbank in te stellen.

De meeste gegronde klachten hebben tevens aanleiding gegeven tot een bemiddeling tussen de leerling en de schooldirectie of inrichtende macht. Twee bemiddelingspogingen werden afgebroken en dienden omwille van de ernst van de inbreuk te worden doorverwezen naar de betrokken administratie.

Enkele veelzeggende vaststellingen vloeiden voort uit de behandeling van deze klachten. Ouders en leerlingen worden onvoldoende geïnformeerd over de interne en externe beroepsmogelijkheden. De betrokken schooldirecties toonden een gebrek aan respect voor de tuchtprocedures. De regelgeving omtrent beroepsmogelijkheden ten aanzien van een uitsluiting stelt de leerlingen in een zwakke positie: de rechtspositie van de leerling, zowel in interne als externe beroepsprocedures, biedt weinig zekerheid en de externe beroepsprocedures zijn verschillend per net, wat mogelijks een ongelijkheid kan creëren en verwarring schept bij de klager.

Serge (15) wordt op staande voet uit de school gezet. De school houdt zich op geen enkele wijze aan de tuchtprocedure die zij in haar eigen schoolreglement beschrijft. Bovendien is het schooljaar dermate ver gevorderd (voorjaar), dat de leerling geen enkele andere school vindt die hem wil inschrijven. Serge lijkt de rest van het schooljaar thuis te moeten blijven. Zijn moeder maakt zich zorgen om de invloed daarvan op zijn verdere motivatie. Medewerkers van het CLB bevestigen ons dat er jaarlijks meerdere leerlingen op deze wijze zonder school komen te zitten. Wij dringen er bij de school op aan om de beslissing te herzien en samen met Serge en diens ouders een oplossing te zoeken waarbij hij school blijft lopen, zonder dat de school haar pedagogisch gezag moet prijsgeven. Na enig aandringen is de school bereid om voor Serge een overbruggingsperiode te voorzien, tijdens dewelke hij terug, onder strikte voorwaarden, naar de betreffende school mag. Ondertussen zoekt de school actief naar een andere onderwijsinstelling waar Serge terecht kan. Pas nadat dit in orde is, wordt Serge definitief uitgesloten. Alle partijen stemmen met deze oplossing in.

In 10 klachten vonden leerlingen en ouders dat de opgelegde **sanctie onrechtmatig** werd toegekend, hetzij omdat er sprake was van willekeur (niet iedereen wordt voor éénzelfde feit gesanctioneerd of krijgt dezelfde sanctie), hetzij omdat de sanctie niet in verhouding was met de daad waarop ze betrekking had.

7 klachten werden onderzocht, waarvan 4 gegrond en 3 ongegrond waren.

3 klachten werden uiteindelijk niet onderzocht omdat de klager zijn klacht introk of ervoor opteerde zelf actie te ondernemen.

Het nagaan of een sanctie willekeurig wordt toegepast is een moeilijke opdracht omwille van het objectiviteitsbeginsel. Hetzelfde geldt voor een klacht waarbij sprake is van een onterecht toegekende sanctie of een klacht over een uitermate hoge strafmaat. Vaak wordt pas na meerdere gesprekken met alle betrokken partijen duidelijk waar het probleem zich situeert. Deze klachten werden indirect ook geuit bij de klachten omtrent een definitieve uitsluiting. Vaak voelden leerlingen zich onterecht of te zwaar gestraft.

De 8 klachten aangaande het hanteren van **lijfstraffen**, gaan over het fysiek hardhandig aanpakken van leerlingen (slaan, op de knieën zitten, tegen de muur gooien, aan de haren trekken, knijpen,...) en opsluiten zonder toezicht in kleine ruimten. Ook hier drong zich een grondig onderzoek op. 3 klachten werden gegrond bevonden, 2 ongegrond en 1 klacht is nog in behandeling. Voor 2 klachten kon geen onderzoek worden ingesteld omdat de klacht vaag was of de betrokken leerkracht de school reeds had verlaten. Onderzoek naar dergelijke klachten is delicaat, zowel voor de leerling als voor de betrokken leerkracht. Het verhelpen van het probleem bij gegronde klachten is zeker geen evidentie. De stap naar een tuchtprocedure ten aanzien van een personeelslid lijkt voor sommige inrichtende machten een te grote stap. Het lijkt gemakkelijker de veiligheid van de leerlingen te garanderen door het betrokken personeelslid een nieuwe opdracht toe te kennen of met ziekteverlof te sturen. Ook in ernstige situaties wordt geopteerd voor deze handelswijze, wat te betreuren valt.

Joke zit in het tweede jaar secundair onderwijs. Zij stuurt ons een e-mail met volgende klacht. "Een leerkracht van ons laat de leerlingen in de hoek op hun knieën zitten als straf. Soms slaat hij ons tegen het hoofd met een kartonnen buis. Hij scheldt ons uit en bedreigt ons". Wij contacteren Joke en bieden aan om haar bij te staan. Joke is bang voor de gevolgen op school en wil dit aanvankelijk niet. Zij zal het probleem wel met haar ouders bespreken. Enkele dagen later hebben zij de situatie met de betrokken leerkracht doorgesproken. Voorlopig voldoet dit voor Joke. Indien zij onze tussenkomst alsnog wenselijk vindt, neemt zij of haar ouders contact met ons op.

Tot slot ontvingen we 1 klacht over het **gebrek aan begeleiding** bij het zoeken naar een nieuwe school door de school die een definitieve uitwijzing heeft uitgesproken. Deze klacht was gegrond, aangezien het tot de opdracht van de school behoort om inspanningen te leveren om de leerling verder te helpen in de zoektocht naar een nieuwe school. De minimale inspanning is de leerling door te verwijzen naar het bevoegde C.L.B., wat in deze klacht zelfs niet was gebeurd.

b. Leerlingenparticipatie

We ontvingen 20 aanmeldingen met vragen naar informatie over participatie van leerlingen, zowel in het basis- als secundair onderwijs. De meeste vragen verwezen naar leerlingenraden (hoe oprichten, welke rechten heeft een leerlingenraad, welke reglementering is van toepassing,...?). Daarnaast hadden leerlingen eerder persoonsgerichte vragen naar inspraak in de dagelijkse werking van de school (bv.: mag ik weigeren om deel te nemen aan een dissectie tijdens de les biologie?). Alle vragen waren ontvankelijk en werden beantwoord of doorverwezen naar organisaties met meer praktische ervaring op het vlak van leerlingenraden.

c. Schoolresultaten

Omtrent het behaalde attest ontvingen we 15 aanmeldingen: 7 klachten en 8 vragen naar informatie. Alle klachten waren betwistingen van het toegekende attest. 5 ervan waren afkomstig van ouders en 2 van minderjarigen. De vragen naar informatie waren allen vragen naar de mogelijkheden om een attest te betwisten.

Van de klachten werden er 3 gegrond bevonden, 2 ongegrond en 3 klachten werden niet onderzocht. De 3 gegronde klachten betroffen een onvrede bij de ouders over het gebrek aan informatie vanwege de school over beroepsprocedures en mogelijkheden tot betwisting van schooluitslagen. Ook vorig jaar wees het Kinderrechtencommissariaat in zijn besluiten uit het ombudswerk op de noodzaak aan informatie hieromtrent bij het overhandigen van de attesten. Het opnemen van het examenreglement in het schoolreglement, dat wordt overhandigd bij inschrijving van de leerling, blijkt onvoldoende voor de leerling om de uitoefening van zijn rechten te kunnen garanderen.

Annelies krijgt na haar eerste jaar secundair onderwijs een B-attest. Hierover is zij erg verontwaardigd, vermits haar cijfers doorheen het schooljaar gemiddeld boven de 60% liggen. Zij is gedurende enige tijd door ziekte afwezig geweest en heeft door een onduidelijke communicatie achteraf niet de juiste informatie gehad om twee examens degelijk voor te bereiden. Nog dezelfde dag dient zij klacht in bij het Kinderrechtencommissariaat. Annelies noch haar ouders, zijn op de hoogte van de mogelijkheid om binnen de school beroep aan te tekenen tegen haar resultaten. Deze mogelijkheid staat vermeld in het schoolreglement, dat de ouders ontvangen hebben bij de aanvang van het schooljaar. Wij geven Annelies uitleg over het principe van evaluatie, dat niet kan worden geïnterpreteerd zoals zij dit doet. Tevens adviseren wij haar en haar ouders om, wanneer zij desondanks niet akkoord gaan met de beslissing van de klassenraad, gebruik te maken van de betreffende beroepsmogelijkheden. Annelies maakt gebruik van de beroepsprocedure en krijgt een vakantietaak voor de twee betwiste examens. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt de school om ouders bij aanvang van het schooljaar duidelijker te informeren over de wijze van evaluatie.

d. Weigering inschrijving

We ontvingen 11 klachten en 2 vragen naar informatie over weigeringen van scholen om een leerling in te schrijven. Het probleem blijkt vooral kleuters en lagere schoolkinderen van allochtone ouders te treffen. In 9 klachten werden we gecontacteerd door de meldpunten. De Meldpunten Onderwijs vragen onze steun in het aankaarten van de problematiek naar de overheid toe en voeren op dit ogenblik zelf onderzoek uit naar de gegrondheid van de klachten, bemiddelen waar mogelijk en ondersteunen de klagers bij het neerleggen van de klacht bij de BEOBEMI. Tot op heden ontvingen we nog geen conclusies. Vorig jaar werd reeds een poging ondernomen door het Kinderrechtencommissariaat om zicht te krijgen op de orde van grootte en de concrete inhoud van het probleem. De bevraging leverde zeer gefragmenteerde en weinig uitgewerkte resultaten op, waardoor er geen objectieve conclusies konden uit voortvloeien.

De 2 overige klachten werden niet onderzocht, een advies aan de klager omtrent mogelijke acties bleek te volstaan.

e. Bejegening door leerkrachten

14 aanmeldingen verwezen naar de houding van een leerkracht ten aanzien van de leerlingen. Het gaat hier niet om het gebruik van lijfstraffen (hierover rapporteerden we reeds eerder), wel om de intimidaties, pesterijen, bedreigingen, manipulaties en de denigrerende

of discriminerende opmerkingen waarvan leerlingen het slachtoffer zijn. We ontvingen 11 klachten en 3 vragen naar informatie over de manier waarop kan opgetreden worden tegenover dergelijke praktijken. Ook hier weer stellen we vast dat onderzoek naar deze klachten zeer delicaat is, zowel voor de leerling als de leerkracht, en geen eenvoudige opdracht. Slechts een beperkt aantal klagers wensten een grondig onderzoek of bemiddeling vanuit het Kinderrechtencommissariaat. Klagers waren erg onzeker over het feit dat hun klacht ernstig zou worden genomen door de schooldirectie en of er consequent zou worden opgetreden. Deze angst is gebaseerd op de reeds eerder gemaakte bedenkingen omtrent het sanctionerend optreden naar leerkrachten toe. Daarenboven waren ouders en leerlingen bang voor represailles vanwege de betrokken leerkracht. Het is dan ook niet verwonderlijk dat slechts 3 klachten tot een onderzoek hebben geleid. Hiervan werden 2 klachten ongegrond verklaard. 1 klacht was gegrond en het Kinderrechtencommissariaat trad op als bemiddelaar tussen een groep ouders en de inrichtende macht van de school. Er werd een voorlopige oplossing aangeboden (de betrokken leerkracht krijgt een andere opdracht toegewezen). Deze oplossing dient in de loop van het huidige schooljaar nog geëvalueerd te worden.

f. Pesten door leerlingen

In 11 meldingen werd verwezen naar het pesten van leerlingen onder elkaar. We ontvingen vooral vragen naar informatie over efficiënte manieren om pestproblemen op school aan te pakken of vragen naar advies omtrent het aanpakken van een pestprobleem bij de leerkracht of directie. In 3 meldingen werd een klacht geformuleerd over de inadequate aanpak van een school naar pestende kinderen toe of het totaal ontbreken van een pestbeleid. Alle klachten kwamen van ouders waarvan het kind slachtoffer was van pesten. Slechts 1 klacht werd onderzocht en gegrond bevonden. Na onderzoek werd de klacht overgemaakt aan het bevoegde C.L.B., die de verdere opvolging ervan verzekerde. De 2 overige klachten werden ingetrokken uit vrees voor represailles ten aanzien van het kind. Ouders opteerden eerder voor het zoeken naar een andere school.

g. Inclusief onderwijs

10 meldingen hielden verband met de mogelijkheid tot inclusief onderwijs. Alle meldingen waren klachten over het gebrek aan inclusief werken van scholen of het gebrek aan aandacht vanuit de overheid voor bepaalde probleemgroepen. Naar aanleiding van de hoorzitting over hoogbegaafdheid in de Commissie Onderwijs, ontvingen we 8 klachten omtrent het gebrek aan aangepaste opvang voor hoogbegaafden binnen het gewone onderwijs. 1 klacht had betrekking op een algemeen ongenoegen over het gebrek aan financiële steun voor inclusief onderwijs. De klachten werden na onderzoek van de problematiek in zijn algemeenheid gegrond bevonden en worden verder opgevolgd in de discussie omtrent inclusief onderwijs. Slechts 1 klacht werd ongegrond bevonden.

h. Huiswerk

Alle vijf de meldingen omtrent huiswerk waren afkomstig van minderjarigen en hielden een vraag naar informatie in over volgende aspecten:

- Bestaan er regels over de hoeveelheid huiswerk die mag gegeven worden?
- Is het waar dat huiswerk wordt afgeschaft?
- Hoe maak je huiswerk op een leuke manier?
- Ik wil het huiswerk in het weekend afschaffen, hoe doe je dat?
- Hoe maak je je leerkracht duidelijk dat hij teveel huiswerk geeft, zonder straf te krijgen?

i. Discriminatie

5 meldingen verwezen naar vormen van discriminatie. We noteerden 2 klachten waarbij de discriminatie voortvloeide uit een armoedeprobleem: leerlingen werden uitgesloten van schoolse activiteiten omdat een schoolrekening door financiële moeilijkheden van de ouders nog niet werd vereffend. Na het verlenen van informatie en advies aan de klagers, wensten deze geen tussenkomst vanwege het Kinderrechtencommissariaat, maar opteerden ervoor zelf stappen te ondernemen. Over dezelfde problematiek ontvingen we ook een informatievraag: mag een school een leerling uitsluiten omdat de leerling niet beschikt over een turnpak met logo van de school, dat niet werd aangekocht uit geldgebrek?

De 2 overige meldingen betroffen discriminatie op basis van etnische afkomst. Eén klacht was niet-ontvankelijk aangezien de klager de leeftijd van 18 jaar had bereikt, maar wel les volgde in 4de leerjaar van het secundair onderwijs. De klager werd doorverwezen naar de bevoegde instantie. Een vraag om advies betrof een allochtone minderjarige met een zwaar tuchtdossier die op basis van vooroordelen omtrent zijn verleden en etnische afkomst geen school kon vinden.

j. Keuze van school

Alle vijf de meldingen waren afkomstig van minderjarigen op zoek naar informatie en advies omtrent inspraak in de schoolkeuze:

- Mag ik midden in het jaar van school veranderen?
- Heb ik het recht om zelf mijn school te kiezen?
- Ik wil op leercontract maar mag niet van mijn ouders. Wat nu?

k. Schoolreglement

4 meldingen verwezen naar het schoolreglement. We ontvingen een klacht met betrekking tot de toelatingsleeftijd voor kleuters, in het schoolreglement vastgelegd op 4 jaar, in een private onderwijsinstelling. Een tweede klacht betrof mogelijke inbreuken op de arbeidswetgeving in een hotelschool. Verder ontvingen we twee informatievragen: waarom bepaalt het schoolreglement dat alleen leerlingen een uniform moeten dragen en leerkrachten niet en waarom laat het schoolreglement niet toe dat leerlingen de school mogen verlaten tijdens de middagpauze?

l. Andere

Naast de bovenvermelde items die werden aangemeld en konden gegroepeerd worden, ontvingen we nog 23 ‘andere’ meldingen i.v.m. onderwijsthema’s. Door het sporadisch voorkomen van de hieronder beschreven meldingen werden zij niet opgenomen in een subthema. We trachten de verscheidenheid aan vragen en klachten te illustreren.

We ontvingen 13 klachten, waarvan we de meest relevante bespreken.

- Een ouderpaar vindt het in te vullen formulier i.v.m. het gelijke kansenonderwijs, dat wordt overhandigd aan het begin van het schooljaar, een schending van de privacy van het gezin. De klacht werd ongegrond bevonden. De ouders kregen informatie over de reikwijdte en doelstellingen van de betreffende vragenlijst. De informatie volstond voor de ouders om de vragenlijst in zijn juiste perspectief te plaatsten.
- Een leerkracht van het 3de leerjaar basisonderwijs laat leerlingen kijken naar een horrorfilm in het kader van een project. Een aantal kinderen bleek na deze vertoning last te hebben van angstaanvallen. Na onderzoek bleek de klacht deels gegrond en deels

ongegegrond. De schooldirectie had onmiddellijk stappen ondernomen naar de leerkracht toe. Aan de psychische problemen van de leerlingen daarentegen werd geen aandacht besteed. Het volstond de schooldirectie hierop te wijzen waardoor zeer snel opvang werd aangeboden aan die leerlingen en ouders die het wenselijk achtten.

- Een leerkracht verzuimt medicatie toe te dienen aan een leerling met astma. Ouders wensen de leerkracht hiervoor aan te klagen. Gelet op het feit dat het aanklagen van personen voor schuldig verzuim behoort tot de bevoegdheid van een rechtbank, hebben wij informatie gegeven met betrekking tot mogelijkheden en beperkingen van de school hieromtrent en de te volgen procedures in het geval de ouders klacht wensen neer te leggen bij de rechtbank.
- Een 14-jarige scholier klaagt over het gebrek aan privacy tijdens het schoolzwemmen. De meisjes dienen zich om te kleden in een gemeenschappelijke kleedkamer. Vermits hierover nog geen gesprek had plaatsgevonden tussen haar en de leerkracht lichamelijke opvoeding, kreeg het meisje het advies eerst haar probleem voor te leggen aan de school. We hebben haar bijgestaan in het formuleren van haar argumenten.
- In het kader van een verplicht uitwisselingsproject moeten ouders instaan voor de kosten van het vervoer en verblijf van hun kind. Aan het eind van het project blijken nog heel wat onverwachte kosten te worden verhaald op de ouders, waarbij het kostenplaatje hoog oploopt. Wij hebben de ouders geïnformeerd over de algemene principes die gelden omtrent schoolse activiteiten en hun geadviseerd hun klacht voor te leggen voor de Commissie Laakbare Praktijken.
- Een leerling loopt voortdurend weg van school, waarop de school aan de ouders meldt dat ze niet langer kan instaan voor de veiligheid van de leerling. De school vraagt aan de ouders om de leerling thuis te houden en het probleem op te lossen. De ouders vinden dat de school haar plicht verzuimt en het recht op onderwijs schendt. Na onderzoek werd de klacht ongegrond bevonden. De school had reeds het C.L.B. ingeschakeld, waarna de ouders het advies kregen om psychiatrische begeleiding te zoeken voor hun kind. Al twee schooljaren doet de school inspanningen om de ouders de ernst van de problematiek te laten inzien. De ouders werden door ons geadviseerd hulpverlening in te schakelen in het belang van hun kind. De school werd geadviseerd samen met het C.L.B. de situatie strikt te blijven opvolgen en tijdig in te grijpen indien dit nodig blijkt.

Daarnaast ontvingen we 10 informatievragen. We illustreren deze met enkele voorbeelden.

- Mag een school schoolresultaten verspreiden in een schoolkrantje zonder toestemming van de ouders?
- Waar kunnen leerlingen terecht met klachten i.v.m. onderwijs?
- Waar kunnen leerlingen terecht voor studiebegeleiding?
- Wanneer ouders gescheiden zijn, is de school dan niet verplicht om beide ouders te informeren over o.a. oudercontacten, infoavonden, gedragsproblemen van de leerling,...?

4.3... JEUGDHULPVERLENING

Jeugdhulpverlening omvat elke vorm van hulpverlening ter bevordering of herstel van het welzijn van minderjarigen. Jeugdhulpverlening vertaalt zich hier sectoraal naar het algemeen welzijnswerk en naar de Bijzondere Jeugdbijstand.

We ontvingen 83 meldingen (9.1%) aangaande hulpverlening aan minderjarigen. Net zoals bij het thema onderwijs, hebben we in het verleden een onderscheid gemaakt tussen meldingen die samenhangen met de ‘inhoudelijke’ invulling van de hulpverlening en deze die verband houden met ‘organisatorische’ aspecten. Vertrekkende vanuit dezelfde redenering als bij onderwijstema's, kan dit onderscheid niet langer weerhouden worden.

a. informatie over hulpverleningsdiensten (23 aanmeldingen)

Meer dan een kwart van de aanmeldingen waren specifieke vragen over de organisatie van de Jeugdhulpverlening: de waaier aan bestaande hulpverleningsdiensten in het algemeen en informatie omtrent diensten en voorzieningen binnen de Bijzondere Jeugdbijstand in het bijzonder. De ombudswerkers maken melders, op basis van hun verhaal, wegwijst doorheen het bestaande aanbod aan diensten in het algemeen welzijnswerk en/of informeren hen over de doelstellingen van Comités voor Bijzondere Jeugdzorg, Bemiddelingscommissies en Jeugdrechtsbanken. Uit de gesprekken stellen we vast dat niet alleen minderjarigen onvoldoende geïnformeerd blijken te worden of de juiste hulpverlening niet vinden, ook voor volwassenen zijn de meeste diensten of instanties onvoldoende gekend of zelfs volkomen onbekend.

Een leerkracht geeft elk jaar les over de rechten en plichten van minderjarigen. Telkens bezoekt zij het JAC, dat op twee straten van de school verwijderd ligt. Zij klaagt aan dat ze telkens moet vaststellen hoe geen van de jongeren op de hoogte is van het bestaan en de ligging van het JAC, of enige andere eerstelijnsdienst.

De ouders van Claudia zijn beiden verslaafd aan alcohol. Dat heeft in het verleden voor heel wat problemen gezorgd in haar opvoeding. Claudia heeft tot haar 18de verjaardag gewacht om het huis te verlaten. Nu is ze 20 jaar en woont zelfstandig, heeft werk en een stabiele relatie. Claudia heeft nog een broer van 13 jaar. Haar broer woont nog thuis en lijdt erg onder de verslaving van zijn ouders. In tegenstelling tot bij Claudia vroeger, is er thuis vaak slaande ruzie, verzuimt haar broer school, rookt, hangt rond in luna-parken,... De ouders grijpen niet in. Claudia wil de opvoeding van haar broer op zich nemen, maar weet niet waar ze met haar vraag terecht kan. We geven haar informatie over problematische opvoedingssituaties en de mogelijkheden die een Comité voor Bijzondere Jeugdbijstand kan bieden. We adviseren haar om hier in eerste instantie ook met haar broer en ouders over in gesprek te gaan.

Emotioneel ligt de 14-jarige Elias volkomen in de knoei met zichzelf. Sinds enkele weken heeft hij het gevoel dat het leven voor hem geen zin meer heeft. Hij merkt dat hij steeds vaker denkt aan zelfmoord. Met zijn ouders durft hij er niet over praten. Hij is bang hen te kwetsen of hen het gevoel te geven dat zij de oorzaak zijn van zijn depressie. Elias weet niet waar hij terecht kan met zijn verhaal. We geven Elias rustig de tijd om zijn verhaal te doen en zoeken in de eerste plaats samen met hem naar vertrouwenspersonen in zijn nabije omgeving (familie, huisarts,...). Wanneer we van hem horen dat hij een heel goede band heeft met zijn vader, adviseren we hem om toch steun te zoeken bij zijn ouders. We overlopen welke vormen van hulpverlening hij kan aanspreken (JAC, Centrum Zelfmoordpreventie, Tele-Onthaal, Dienst Geestelijke Gezondheidszorg,...) en lichten hem in over enkele belangrijke principes in de hulpverlening, zoals het beroepsgeheim, de mogelijkheid om anoniem te blijven bij enkele diensten,...

b. Betwistingen van maatregelen Jeugdrechtsbank (14 aanmeldingen)

Wanneer ouders of minderjarigen een maatregel van een Jeugdrechter wensen te betwisten vragen zij tussenkomst vanwege het Kinderrechtencommissariaat. Voor de afhandeling van klachten omtrent maatregelen heeft het Kinderrechtencommissariaat afspraken met de JO-lijn. De JO-lijn verzekert de verdere opvolging van het klachtenonderzoek. Wanneer melders dit wensen, of ontevreden blijken over de JO-lijn, of indien de bevoegdheden van de JO-lijn uitgeput zijn, kunnen zij naderhand opnieuw beroep doen op onze diensten, voor zover hun klacht valt onder onze bevoegdheden.

We ontvingen in dit verband 14 klachten. 10 hiervan werden afgehandeld met het geven van informatie en een doorverwijzing naar de JO-lijn. 2 klachten werden niet doorverwezen op verzoek van de melder en werden door de ombudswerkers onderzocht. Beide klachten werden gegrond bevonden. 2 aanmeldingen zijn nog in behandeling.

Sandra is 10 jaar en woont bij een pleeggezin. Twee dagen na haar geboorte hebben haar biologische ouders haar naar vrienden gebracht, het huidige pleeggezin, met de vraag om voor haar te zorgen alsof het hun eigen kind was. Sandra voelt zich goed in het pleeggezin en zoekt zelf weinig contact met haar biologische ouders, ondanks hun uitdrukkelijke vraag. In de loop der jaren is de pleegplaatsing officieel geworden, door tussenkomst van de Jeugdrechtbank. Op voortdurend aandringen van de ouders bij de Jeugdrechter, beslist deze uiteindelijk om een einde te maken aan de pleegplaatsing en Sandra zonder overgangperiode definitief terug toe te wijzen aan de zorgen van haar ouders. Sandra wenst dit helemaal niet en vraagt onze tussenkomst bij de rechter. Wij leggen Sandra uit dat het Kinderrechtencommissariaat een beslissing van een rechter niet kan betwisten en informeren haar over de stappen die ze zelf kan ondernemen.

c. Pedagogische beleid (14 aanmeldingen)

Soms hebben melders vragen of klachten omtrent het pedagogisch beleid dat gevoerd wordt in een residentiële voorziening van de Bijzondere Jeugdbijstand. Melders hebben vragen of klagen over het gebrek aan inspraak in de dagelijkse bezigheden in de voorziening, opgelegde sancties en bepalingen uit het huishoudelijk reglement.

We ontvingen 8 klachten en 6 vragen naar informatie. 4 klachten konden onmiddellijk worden verholpen door het verstrekken van informatie of advies. Van de klachten die werden onderzocht waren er 3 ongegrond en 1 gegrond.

Jurgen is geplaatst in een voorziening Bijzondere Jeugdbijstand. Hij stelt zich heel wat vragen over zijn situatie en wil die aan ons voorleggen. Zijn moeder vraagt ons om met hem contact op te nemen. Wanneer wij bellen, blijkt dat de begeleiding ons weigert contact met Jurgen te hebben. Nochtans is er geen verbod door de jeugdrechter opgelegd. Na lang aandringen mag Jurgen ons uitzonderlijk en éénmalig bellen. Dit gesprek heeft plaats in de aanwezigheid van een begeleider. De begeleider argumenteert dat dit het algemeen beleid van de voorziening is, waarop geen uitzonderingen worden toegestaan. Het Kinderrechtencommissariaat protesteert met klem tegen deze onwettige schending van de privacy. De voorziening belooft dat ze dit beleid zal herzien.

d. Inspraak in het hulpverleningsaanbod (12 aanmeldingen)

5 melders vroegen zich af of minderjarigen zelf kunnen kiezen met welke vorm van hulpverlening zij het meest gebaat zijn, welke hulpverlener hen zal begeleiden, of zij een hulpverlening mogen stoppen of in de loop van een hulpverleningsproces voor een andere vorm kunnen opteren. Deze vragen werden zowel gesteld naar algemene welzijnsvoorzieningen als naar de Bijzondere Jeugdbijstand.

5 aanmeldingen waren klachten over het gebrek aan inspraakmogelijkheden in de keuze van de hulpverlening. Onderzoek hierover kan erg delicaat zijn en dermate het hulpverleningsproces verstoren, dat het niet altijd in het belang van de minderjarige is om onderzoek te doen. Vanuit deze overweging werd er in 2 situaties voor geopteerd geen onderzoek te verrichten. 3 klachten werden wel onderzocht, waarvan 2 ongegrond werden bevonden en 1 gegrond. 2 aanmeldingen zijn nog in behandeling.

Kasper is cliënt bij een kinderpsychiater, verbonden aan een Dienst voor Geestelijke Gezondheidszorg. Hij lijdt aan een depressie. De psychiater vindt het wenselijk om over te stappen naar een residentiële behandeling in een kinderpsychiatrische afdeling van een ziekenhuis. De moeder van Kasper heeft haar toestemming gegeven. Kasper zelf wil dit niet. Hij heeft dit aan zijn moeder en de psychiater verteld. De psychiater beroept zich op zijn autoriteit terzake en de jonge leeftijd van Kasper (12 jaar) om hem niet in deze beslissing te betrekken. Kasper vindt dat hij het recht heeft zelf te beslissen hoe hij geholpen wil worden. Het gaat tenslotte om hem. We informeren Kasper over zijn rechten als cliënt in de hulpverlening en leggen hem uit dat hier het ouderlijk gezag van toepassing is. Kasper is erg teleurgesteld.

e. Procedures (9 aanmeldingen)

Alle aanmeldingen omvatten vragen naar het verloop van een procedure in de Bijzondere Jeugdbijstand of bevragen deelaspecten van de procedure. Zo vraagt een pleegmoeder zich bijvoorbeeld af hoe ze inspraak kan afdwingen in een procedure voor de Jeugdrechtbank. Een minderjarige wil weten of ze haar eigen advocaat kan kiezen. Een minderjarige wil weten hoe het gesprek voor een Bemiddelingscommissie zal verlopen en of hij hier ook op uitgenodigd wordt.

f. Efficiëntie diensten (6 aanmeldingen)

In een aantal gevallen hebben melders vragen en klachten over de efficiëntie van de hulpverlening die hen geboden wordt. Men klaagt over lange wachtlijsten, het niet naleven van afspraken, negatieve bejegening door hulpverleners, onzorgvuldig dossierbeheer,...

g. Toegankelijkheid diensten (5 aanmeldingen)

Niet alleen vinden melders niet gemakkelijk de weg naar een aangepaste hulpverleningsvorm, ook blijken diensten niet altijd voor de nodige toegankelijkheid in te staan.

Een jongere tracht in de loop van de nacht te bellen naar een continu bemande telefonische hulplijn. Na verscheidene pogingen krijgt hij uiteindelijk een boodschap op een antwoordapparaat te horen.

4.4... VRIJE TIJD

28 van de geregistreerde aanmeldingen hadden te maken met de vrijetijdsbesteding van minderjarigen. Minderjarigen stellen vooral vragen over de invulling van hun vrije tijd en het wettelijk kader waarbinnen zij bepaalde activiteiten kunnen of mogen uitoefenen. Zij bevragen zeer verschillende domeinen zoals sport, arbeid, uitgaan, ruimte,...

Vragen die meermaals terugkomen zijn onder meer:

- Mogen jongeren, vrijwillig en zonder vergoeding, arbeid verrichten (bvb. folders uitdelen of drank verkopen op een muziektfestival)?
- Vanaf welke leeftijd mag je een studentenjob uitoefenen?
- Vanaf wanneer is een activiteit kinderarbeid te noemen?

- Mag je als 14-jarige uitgaan zonder begeleiding van een meerderjarige?
- Mag je als 16-jarige naar een discotheek of megadancing?

In totaal hadden 8 aanmeldingen betrekking op vragen rond de **arbeidssituatie** van jongeren en 4 over het **uitgaansleven**.

In 5 situaties werd melding gemaakt van het gebrek aan **ruimte** om te spelen. Zowel kinderen als jongeren vinden dat er te weinig of geen aandacht besteed wordt aan hun noden en wensen bij de inrichting van openbare recreatie- en speelruimten of melden dat er in hun buurt geen ruimte werd voorzien om te spelen. Al deze kinderen en jongeren kregen tips hoe zij zelf actie kunnen ondernemen.

In 5 aanmeldingen werden vragen gesteld omtrent **speelpleinwerkingen en jeugdbewegingen**. In 3 situaties zorgde het lidmaatschap in een **sportclub** voor problemen. Het gebrek aan inspraak van de minderjarige en de autonomie van een club om leden te weigeren werden gecontesteerd. Ook de **keuzevrijheid** van minderjarigen in de invulling van hun vrije tijd kwam aan bod (3 aanmeldingen).

Huan vraagt ons of hij als 16jarige alleen thuis mag blijven tijdens de vakantie van zijn ouders. Wij geven hem de nodige informatie over het ouderlijk gezag, burgerlijke aansprakelijkheid en de toepassing daarvan op zijn vraag.

4.5... LEEFWERELD VAN MINDERJARIGEN

Naast informatievragen over kinderrechten, leven bij kinderen en jongeren ook heel wat vragen die te maken hebben met hun persoonlijke leefwereld, maar niet rechtstreeks kunnen gelinkt worden aan bepaalde kinderrechten. Gelet op de algemene opdracht van het Kinderrechtencommissariaat inzake informeren, sensibiliseren en onderzoek voeren naar de levensomstandigheden van kinderen, kwamen ook deze vragen bij de ombudswerkers terecht (21 aanmeldingen). We noteerden een enorme diversiteit aan vragen, gaande van advies over verliefdheden, ruzies met vrienden, ... tot zeer ernstige vragen en verhalen van jongeren die emotioneel erg in de knoei zitten. Alle vragen werden beantwoord en tegelijk werden de melder doorverwezen naar eerstelijns diensten (Kinder- en Jongerentelefoon, JAC, Tele-Onthaal,...), meer gespecialiseerde telediensten (Centrum Zelfmoordpreventie, Aidstelefoon, Druglijn, Holebifoon,...) of meer gespecialiseerde hulpverlening (Dienst Geestelijke Gezondheidszorg,...).

4.6... VLUCHTELINGEN

21 aanmeldingen hadden betrekking op de problematiek van minderjarige vluchtelingen, al dan niet met een wettige verblijfsvergunning. We onderscheiden de situatie van niet begeleide minderjarigen (asielzoekers of zonder papieren), kinderen van asielzoekers en kinderen van personen zonder papieren.

Alle aanmeldingen waren afkomstig van individuen die zich het lot aantrokken van een kind of gezin uit hun omgeving of van personen die beroepsmatig met deze problematiek begaan zijn. We ontvingen vragen en klachten aangaande het gebrek aan een juridisch statuut van minderjarige vluchtelingen, het gebrek aan opvangmogelijkheden, de behandeling in de opvangcentra en het gebrek aan toegang tot gezondheidszorg voor kinderen van illegale

vluchtelingen. Alle vragen werden beantwoord en indien nodig doorverwezen naar een dienst of instantie bevoegd voor deze materie. De vragen, vanuit diverse diensten en instanties, naar tussenkomst van het Kinderrechtencommissariaat in het zoeken naar opvangmogelijkheden, vielen buiten onze bevoegdheid. Wel werd navraag gedaan naar het gebrek aan opvangmogelijkheden voor deze minderjarigen. Het probleem werd ons vanuit verschillende hoeken bevestigd. Het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt, binnen zijn bevoegdheden, hoe hier verder gevolg kan aan worden gegeven.

4.7... GEZONDHEIDSZORG

In de 14 aanmeldingen onderscheiden we vragen en klachten betreffende de positie van de minderjarige in de gezondheidszorg (5 aanmeldingen), de sociale zekerheid (4 aanmeldingen), de bejegening door een dienst of arts (2 aanmeldingen), de toegankelijkheid van de gezondheidszorg (2 aanmeldingen) en de reglementering betreffende het Vlaams Fonds voor Integratie van Personen met een Handicap, daar waar het de gezondheidszorg betreft (1 aanmelding).

Aanmeldingen omtrent de positie van minderjarigen, afkomstig van minderjarigen zelf, hadden allen betrekking op hun persoonlijke ervaringen met de gezondheidszorg:

- Mag ik weigeren mijn topje uit te doen tijdens het medisch onderzoek op school?
- Mag ik als 16-jarige zelf mijn arts kiezen?

Volwassenen daarentegen hebben vragen omtrent de rechten van minderjarigen in de gezondheidszorg en de gehandicaptensector.

In het verleden formuleerde het Kinderrechtencommissariaat een advies, naar aanleiding van een conceptnota van de minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu aangaande de rechten van de patiënt, die werd besproken in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het Kinderrechtencommissariaat vroeg om, aanvullend aan bepalingen uit de nota, bepalingen op te nemen aangaande de specifieke positie van de minderjarige patiënt, o.m. op het vlak van: recht op kwaliteitsvolle dienstverlening, recht op vrije keuze van zorgverlener, recht op informatie over de gezondheidstoestand, recht op toestemming, recht op inzage, recht op privacy,... Onlangs werd de wet van 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt van kracht (B.S. 26.09.2002), waarin we een aantal bedenkingen van het Kinderrechtencommissariaat aangaande de specifieke positie van minderjarigen herkennen.

4.8... DE MINDERJARIGE ALS DADER OF SLACHTOFFER VAN MISDRIJVEN

12 aanmeldingen hadden betrekking op minderjarigen die het slachtoffer of de dader waren van misdrijven. Minderjarigen als slachtoffer van intra-familiaal geweld werden hierin niet opgenomen. Zij zijn terug te vinden onder het thema 'gezin'.

We ontvingen 4 vragen over de positie van minderjarigen in gerechtelijke procedures, hetzij als slachtoffer, hetzij als dader.

- Hoe kan je als minderjarige je rechten afdwingen voor de rechtbank als je onterecht beschuldigd wordt van een misdrijf?
- Hoe gaat de rechter om met minderjarigen die slachtoffer zijn van verkrachtingen?

3 meldingen verwezen naar de aanpak van jeugdige delinquenten:

- Een melder becommentarieert de aanpak van jeugdige delinquenten;
- Informatie over huishoudelijk reglement van 'De Grubbe' te Everberg;
- Informatie over de wetgeving omtrent opsluiting van minderjarigen door politiediensten.

In 3 meldingen werd de aanpak van politieambtenaren aangeklaagd:

- Een minderjarige wordt meegenomen voor verhoor en krijgt geen toestemming om zijn ouders te verwittigen;
- Een klacht van geweldpleging door een bende op een minderjarige wordt niet ernstig genomen;
- Een minderjarige werd tijdens een verhoor bedreigd en geïntimideerd door agenten.

Gezien de beperkte bevoegdheid van het Kinderrechtencommissariaat inzake dergelijke klachten werden zij allen doorverwezen naar het Comité P voor verder onderzoek.

Tot slot ontvingen we 2 klachten met betrekking tot de duurtijd van gerechtelijke procedures, in die gevallen waar de minderjarige het slachtoffer was van een misdrijf. Ook deze klachten werden doorverwezen. Klagers werden geadviseerd hun klacht voor te leggen aan de Hoge Raad voor de Justitie.

De moeder van Lies belt ons. Toen zij haar dochter na schooltijd wou ophalen, bleek deze niet op de afgesproken plaats te staan. Na enig rondbellen bleek Lies door de politie te zijn meegenomen voor verhoor. Er werd vandalisme gepleegd in een voetbalkantine en Lies was daar met enkele andere jongeren in de buurt gesignaleerd. Lies werd door de politie meegenomen en tweemaal ondervraagd in verschillende politiekantoren. Zij mocht haar ouders niet verwittigen. Navraag leert ons dat daarover nergens een politierichtlijn lijkt te bestaan die de specifieke situatie regelt van verhoor van minderjarige verdachten. Het Kinderrechtencommissariaat zocht contact met de betreffende verantwoordelijken bij de federale politie en vraagt aandacht voor deze problematiek. Zij geven gehoor aan onze vragen en vragen ons advies bij de uitwerking van richtlijnen.

4.9... MEDIA

Deze categorie bundelt vragen en klachten omtrent de media in ruime zin (televisie, krant, tijdschrift, internet,...). We noteerden 10 meldingen aangaande de manier waarop het kind in de media als object wordt voorgesteld of gebruikt, schendingen van de privacy van minderjarigen en de omgang van kinderen met media. 8 daarvan waren klachten. Gezien de klachten meestal verband hielden met een verschenen artikel of een uitzending op televisie, kon hoofdzakelijk nog worden bemiddeld met het oog op een rechtzetting of verontschuldiging ten aanzien van de minderjarige. Vanuit de media werd hier zelden gevolg aan gegeven en beriep men zich op de persvrijheid. Klachten waarbij sprake was van misdrijven (bv. kinderpornografie op het internet) werden overgemaakt aan de bevoegde instanties.

In een krantenartikel wordt uitvoerig gerapporteerd over een inspraakproject op een school. Een kind wordt in het artikel door een medeleerling voorgesteld als zijnde een pestkop. Het kind en zijn ouders tillen hier zeer zwaar aan, daar in de nabije omgeving en de school het kind herkenbaar is, hoewel hij enkel met zijn voornaam werd vernoemd. De ouders melden dit aan als een schending van de privacy van hun kind. Ook de schooldirectie, de leerkrachten en de leerlingen zijn ontevreden over de wending die het artikel heeft aangenomen. Ook zij vragen onze tussenkomst bij de krant. In een

schrijven aan de krant ondersteunen wij de klacht van de ouders en medeleerlingen. Tegelijkertijd informeren we de ouders en leerlingen over de reglementering op de media in het algemeen en de wetgeving omtrent privacy. We stellen ook duidelijk naar de school toe dat leerlingen dienen voorbereid te worden op dergelijke initiatieven vanuit de pers.

4.10... MINDERJARIGEN ALS MEDEBURGERS

Slechts 6 aanmeldingen hadden betrekking op minderjarigen als medeburgers in onze samenleving. Dit is een opvallend klein aantal in vergelijking met de voorgaande rapportageperioden. In 1999-2000 ontvingen we hierover 25 aanmeldingen, en in 2000-2001 33 aanmeldingen. Een tweede frappante vaststelling is dat geen enkele aanmelding afkomstig was van minderjarigen. Vorig jaar werden twee derde van deze aanmeldingen gemeld door kinderen. Een laatste, positieve, vaststelling is dat alle aanmeldingen kwamen vanuit ambtenaren, op zoek naar vormen om minderjarigen inspraak te geven in het beleid. We ontvingen 4 vragen naar inspraakmogelijkheden op gemeentelijk niveau, 1 vraag naar de kwaliteitseisen waaraan een provinciale kinderdistrictraad dient te voldoen en 1 vraag naar de initiatieven die reeds werden genomen om het stemrecht te verlagen naar de leeftijd van 16 jaar.

4.11... VERKEER

Slechts 5 aanmeldingen verwezen naar de verkeerssituatie. We ontvingen 3 aanmeldingen over het gebrek aan aandacht voor de veiligheid van minderjarigen in het verkeer. Er werd vooral aandacht gevraagd voor de verkeerssituatie rond de schoolomgeving. Daarnaast ontvingen we 2 vragen van minderjarigen over het verkeersreglement.

De leerlingen van een basisschool melden ons dat de verkeerssituatie voor fietsers in de onmiddellijke nabijheid van hun school uitermate gevaarlijk is. Een uitgebreide situatieschets geeft enkele prangende probleempunten weer. Cijfers uit de 'Stembiljetactie' van het Kinderrechtencommissariaat (oktober 2000) leren ons dat de kinderen uit de betreffende gemeente meer dan het Vlaamse gemiddelde vragen om veiliger verkeer. Wij melden de klacht aan het gemeentebestuur. Samen met de betreffende scholen wordt de verkeerssituatie door hen geanalyseerd. De verkeerssituatie wordt, waar dit verkeers-technisch mogelijk is, gewijzigd.

4.12... REST

Tot slot ontvingen we 24 aanmeldingen die werden ondergebracht in een restcategorie. De aangemelde items waren zo divers van aard dat een bespreking te ver zou leiden. Onder deze categorie vallen voornamelijk infovragen over thema's die rechtstreeks of onrechtstreeks een link hebben met kinderrechten. Elk item werd daarenboven slechts 1 maal aangehaald. Zo ontvingen we onder meer infovragen over thema's zoals huisvesting, kindergeld, economische uitbuiting,...

5 BESLUITEN EN BEDENKINGEN BIJ DE RESULTATEN VAN HET OMBUDSWERK

Wat betreft het voorbije werkjaar kunnen er uit de cijfers van het ombudswerk een aantal specifieke besluiten getrokken worden.

Op het eerste zicht is er een daling vast te stellen van het totale aantal meldingen. De lichte daling van 1056 meldingen naar 912 meldingen heeft o.i. een dubbele verklaring. Enerzijds vinden blijkbaar een heel aantal bezoekers de antwoorden op hun vragen op onze website. Daarmee realiseert deze site de functie van infokanaal op steeds beter wijze en vervult het een waardevolle complementaire functie ten opzichte van het ombudswerk. Anderzijds zien we een duidelijke toename van het aantal ontvankelijke meldingen. Deze gunstige evolutie bewijst dat het Kinderrechtencommissariaat en zijn bevoegdheden **beter gekend** én aldus ook specifiek bevraagd wordt.

Opvallend voor de website en voor het ombudswerk is een gelijklopend dieptepunt van meldingen en bezoekersaantal in juni en december. Waarschijnlijk kan hiervoor een verklaring gevonden worden in de drukte van toetsen en examens.

Met betrekking tot de verschillende thema's valt weerom op dat het grootste aantal meldingen handelen over een gezinsthema, net als de vorige jaren. Meer specifiek genereert het (niet-)samenleven van ouders en kinderen vele vragen én klachten. Vooral problemen in de context van **(echt)scheiding** blijven hierbij het meest voorkomen.

Het Kinderrechtencommissariaat is dan ook van mening dat het aanpassen van bestaande regelgeving en het invoeren van nieuwe wetgeving een belangrijk kanaal kan zijn om tegemoet te komen aan de gemelde verzuchtingen in deze gezinsproblematiek. De nodige aanzetten zijn reeds gegeven door in 2001 op federaal niveau de wet op de bemiddeling in familiezaken goed te keuren. We dringen er hier nogmaals op aan om ook werk te maken van het Vlaamse luik van de **regelgeving inzake scheidingsbemiddeling**. Nog al te vaak zijn minderjarigen de grootste slachtoffers in de strijd die door hun ouders gevoerd wordt. Vanzelfsprekend kan wetgeving alleen deze problemen niet uit de wereld helpen. Daarvoor is ook een mentaliteitswijziging vereist. Het Kinderrechtencommissariaat wil alvast met de campagne 'Ook kinderen hebben rechten in het gezin' deze mentaliteitswijziging mogelijk maken.

Uit de analyse van de ombudscijfers binnen het gezin blijkt eveneens dat het zogenaamde '**hoorrecht**' van de minderjarige in de huidige wetgeving nog onvoldoende garanties biedt opdat kinderen en jongeren er ook effectief van gebruik kunnen maken. Het Kinderrechtencommissariaat pleit dan ook voor **wetswijzigingen** - voornamelijk op federaal vlak - **ter versterking van een effectief 'spreekrecht'** zoals voorzien in art. 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Niet dat hier terzake nog niets gebeurde. In de senaat werden drie wetsvoorstellen goedgekeurd die de juridische positie van de minderjarigen enorm versterken; met name de verbetering van het spreekrecht, de invoering van jeugdadvocaten en de toegang van de minderjarige tot de rechter. Het Kinderrechtencommissariaat spoort met aandrang alle leden van het Vlaams Parlement aan om hun federale collega's te stimuleren deze voorstellen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers goed te keuren. Het samen uitvoerbaar maken van de drie voorstellen, versterkt in hoge mate de huidige zwakke juridische positie van de minderjarige in zaken die hem of haar aanbelangen.

Tot slot valt binnen de gezinsthematiek op dat **geweld op kinderen** voornamelijk een intra-familiaal gebeuren is. Dit staat in schril contrast met de indruk dat dit gevaar voor kinderen

en jongeren voornamelijk in de buitenwereld ligt. Uit onze cijfers blijkt weerom dat minderjarigen doorgaans méér risico lopen op geweld binnen het eigen gezin of de kring van verwanten en kennissen. M.a.w. deze geweldpleging in al haar vormen, is nog steeds voornamelijk een intra-familiale aangelegenheid. Dit blijkt niet enkel uit de eigen cijfers, maar wordt ook bevestigd door de cijfers van de Vertrouwenscentra Kindermishandeling. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een eerlijkere en correctere duiding van dit probleem en voor het opzetten van de nodige sensibilisering inzake kindermishandeling.

Uit de aanmeldingen in het thema ‘onderwijs’ blijkt ook dit jaar de **dringende nood aan een uitgewerkt participatiebeleid en de opmaak van een leerlingenstatuut**.

Vele vragen en klachten hadden immers betrekking op het recht op gepaste informatie en op inspraak. Tegelijk blijkt ook duidelijk dat scholen niet altijd even consequent omgaan regels en procedures. Het ontbreken van een evenwichtig leerlingenstatuut maakt de positie van de leerling zwak. De middelen om handelingen en beslissingen van leerkrachten en directies in vraag te stellen worden amper gebruikt; men vreest represailles of heeft de overtuiging dat er toch niets zal of kan veranderen.

Indien ontoelaatbaar, grensoverschrijdend gedrag van schoolpersoneel dan toch aangekaart wordt, blijkt dat de directie, resp. de inrichtende macht, nauwelijks overgaat naar het treffen van (tucht)sancties. Doorgaans worden andere zwakkere alternatieve maatregelen genomen, zoals het aanreiken van een andere functie binnen de school.

Het Kinderrechtencommissariaat doet hier een beroep op de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van alle onderwijsactoren opdat het **recht op integriteit** – fysiek, seksueel en psychisch – van alle leerlingen beter beschermd wordt.

Verder valt binnen dit thema ‘onderwijs’ de problematiek van **het schorsen van leerlingen** op. Het gebeurt dat leerlingen die definitief geschorst worden in de loop van een schooljaar, niet steeds een andere school vinden. Dit komt opvallend vaker voor na 1 februari, de datum waarop de officiële tellingen voor subsidiëring in de scholen worden afgesloten. Hierdoor kunnen sommige leerlingen de rest van het schooljaar amper of niet aan hun leerplicht voldoen. Dit ernstig probleem werd niet alleen door enkele leerlingen gemeld, maar werd tevens door CLB-medewerkers bevestigd. Het Kinderrechtencommissariaat pleit ervoor dat er onderzoek gebeurt vanuit de bevoegde overheid om de juiste omvang van dit probleem in kaart te brengen.

Tot slot komt uit de analyse van de onderwijsgegevens opnieuw het knelpunt naar voren betreffende de **informatieplicht van de school**. Het Kinderrechtencommissariaat beklemtoont de nood aan transparante en voldoende informatie voor leerlingen en ouders over examenreglementen, over de regels inzake attesten en over de mogelijkheden tot betwisting ervan. Vaak zijn de mogelijke procedures niet of onvoldoende gekend. Mits kleine ingrepen kan hieraan tegemoet gekomen worden, door deze informatie meermaals te verstrekken, bijvoorbeeld in de agenda of bij het rapport, en niet enkel eenmalig bij de inschrijving van de leerling.

Ook binnen het thema jeugdhulpverlening stellen we op basis van de behandelde vragen en klachten vast dat heel wat informatie over het **aanbod van eerste- en nuldelijnsdiensten onvoldoende** de doelgroep bereikt. De hulpvrager vindt niet of moeizaam de weg naar het juiste kanaal, met dikwijls negatieve gevolgen. Ofwel escaleert het probleem onnodig waardoor meer gespecialiseerde hulpverlening moet tussenkomen, ofwel wendt men zich tot de verkeerde dienst waardoor de hulpvraag afgewezen wordt. In beide gevallen worden de bestaande infobronnen en diensten niet gebruikt.

Daarnaast merken we opnieuw dat de minderjarige ook gedurende het hulpverlenings-traject zelf vaak een tekort heeft aan gepaste en correcte informatie. Zeker in het licht van de experimentele fase van ‘integrale jeugdhulp’ in de pilootregio’s dient hierop nauw toegezien te worden bij de uitvoering. Het Kinderrechtencommissariaat meent dan ook dat

toegankelijke én correcte basisinformatie systematisch ter beschikking dient gesteld te worden voor zowel minderjarigen als ouders.

Afsluitend willen we blijven oproepen om op een zelfde doorgedreven manier **aandacht te blijven besteden aan de noden en behoeften die kinderen en jongeren of hun ouders** via hun vragen of klachten duidelijk maken. Kritische geluiden stellen soms dat het Kinderrechtencommissariaat in het licht van de problematiek van kindsoldaten, kinderhandel en -sterfte, werkt aan luxeproblemen. Uit de analyse van de ombudscijfers blijkt evenwel dat de meeste meldingen handelen over alledaagse leefsituaties van kinderen en jongeren. Vele vragen en klachten hadden immers betrekking op de directe omgeving waarin minderjarigen leven, namelijk het gezin, de school, de vrije tijdsbesteding,... De rechten van minderjarigen worden ook in Vlaanderen wel degelijk geschonden. Want hoe zit het met het recht om gehoord te worden bij de scheiding van je ouders, of met het recht om je in te schrijven in de school van je keuze? Deze vaststelling staat in schril contrast met de ‘grote’ thema’s die door de media en ook door beleidsmakers vaak naar voor worden gebracht. Deze zogenaamde kinderrechten thema’s, gestuurd door de publieke opinie, sluiten blijkbaar niet altijd aan bij wat minderjarigen zelf aangeven als noden, tekortkomingen en rechtsschendingen. In die zin dient het Kinderrechtencommissariaat waakzaam te blijven dat de politieke agenda niet mijlenver verwijderd raakt van wat kinderen en jongeren hier en nu bezighoudt.

hoofdstuk 3

C O M M U N I C A T I E

inhoud

69	—	1. INFORMEREN EN SENSIBILISEREN
69	—	1.1. De sensibiliseringscampagnes
79	—	1.2. Gedrukte informatiedragers
82	—	1.3. Het kinderrechtendoolhof
82	—	1.4. Mediawerk
84	—	1.5. Publiciteit
85	—	1.6. De website
89	—	1.7. Deelname aan evenementen
91	—	2. NETWERKING
91	—	2.1. Overheid
97	—	2.2. Het middenveld
102	—	2.3. Studiedagen en congressen
104	—	2.4. Activiteiten met kinderen en jongeren
105	—	2.5. Internationaal

1 INFORMEREN EN SENSIBILISEREN

In het afgelopen jaar (2001-2002) werkte het Kinderrechtencommissariaat voor zijn informatie- en sensibiliseringswerk verder op hetzelfde stramien van de voorbije jaren. De sensibiliseringscampagnes waren o.m. doelgroepspecifiek en werden beperkt in de tijd. Het informeringswerk werd als een permanente opdracht verder gezet.

De sensibiliseringscampagnes focussen op participatierechten. Tijdens het najaar 2001 voerde het Kinderrechtencommissariaat een sensibiliseringscampagne 'rechten van kinderen op school'. Bij het begin van het najaar 2002 lanceerde het Kinderrechtencommissariaat een nieuwe sensibiliseringscampagne onder de titel 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin'.

Acht tot twaalfjarigen vormden nog steeds de hoofddoelgroep van de campagnes. Doch ook volwassenen werden stapsgewijs als doelgroep aangesproken. Zij hebben immers een actieve betekenis in de realisatie van kinderrechten. In de sensibiliseringscampagne 'rechten op school' waren leerkrachten een secundaire doelgroep. In het kader van de lancering van de sensibiliseringscampagne 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin' werden de informatiedragers, evenals de aangeboden activiteiten, expliciet gericht naar kinderen én volwassenen, meer bepaald de ouders.

Het Kinderrechtencommissariaat tracht met zijn informerings- en sensibiliseringsboodschappen potentieel elk kind of elke jongere, en steeds meer ook volwassenen, in Vlaanderen te bereiken. Het Kinderrechtencommissariaat streeft er naar de boodschappen naar inhoud en vorm laagdrempelig te maken. Bij het informerings- en sensibiliseringswerk wordt er met andere relevante organisaties samengewerkt.^[1]

Hierna bespreken we meer in detail de verschillende peilers van het informerings- en sensibiliseringswerk van het Kinderrechtencommissariaat.

1.1... DE SENSIBILISERINGSCAMPAGNES

a. Uitvoering campagne 2001: 'Rechten van kinderen op school'

In september 2001 lanceerde het Kinderrechtencommissariaat de sensibiliseringscampagne 'rechten van kinderen op school'. In het vorige jaarverslag werden de doelstellingen en de opstart beschreven.^[2] Op 1 oktober 2001 startte een belangrijk onderdeel van die campagne - het pilootscholenproject - onder de noemer 'schoolparticipatiebusactie'.

a.1. Pilootscholen

Overlegsessies

In de dertig pilootscholen werden telkens drie door het Centrum Informatieve Spelen begeleide overlegsessies georganiseerd. Die sessies werden gespreid over enkele maanden.

.....
[1] Zie ook deel 2 (Netwerking) van dit hoofdstuk.

[2] Zie KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 32 e.v.

De eerste school begon aan haar proces op 1 oktober 2001. De laatste beëindigde haar proces op 18 maart 2002. Dat proces mondde per school uit in een schoolcharter met concrete actiepunten over wat op school moet worden veranderd. Het inspraakproces richtte zich in de eerste plaats tot de leerlingen en leerkrachten van de derde graad, maar bij de opmaak van het schoolcharter werden ook de meningen van leerlingen en leerkrachten van de eerste en de tweede graad in rekening gebracht.

Het project ging per school concreet van start met de komst van de schoolparticipatiebus. Deze Engelse dubbeldekker werd ingericht als kinderrechteninformatiepunt met op de bovenverdieping een babbelbox.

Tijdens die eerste dag inventariseerden de leerlingen van de verschillende graden hun ideeën en voorstellen. De eerste graad deed dat op basis van de inspraakbox (fototoestel, tekenpapier, kleurpotloden,...) waarmee de kinderen hun agendapunten visueel weer-gaven. De tweede graad maakte gebruik van de babbelbox. De derde graad deed dit aan de hand van een spel met kaarten, dat deel uitmaakte van de eerste overlegsessie. Via een stemming selecteerden ze de belangrijkste voorstellen. De leerlingen moesten als tussen-tijdse opdracht op zoek naar informatie op basis waarvan de haalbaarheid van de voorstellen kon worden getoetst.

Tijdens de tweede sessie konden de leerlingen van de derde graad hun bevindingen over de voorstellen naar voor brengen en werden ze geconfronteerd met haalbaarheidsvragen. In de 'werkperiode' naar de laatste sessie organiseerden de leerlingen van de derde graad een stemronde in de klassen van de eerste en tweede graad. Elk leerjaar kon twee items voor de uiteindelijke stemronde voordragen. In de derde sessie stemden de leerlingen van de derde graad per klas over de door hen gesuggereerde voorstellen. Daarna stemden leerlingen van de derde graad collectief. Ze konden uiteindelijk twee voorstellen kiezen per graad. In totaal gaf dat maximum zes voorstellen per school.

Opmaak van het Charter

Op basis van de hoger beschreven overlegsessies werd een ontwerpcharter opgesteld. Dit ontwerpcharter werd vervolgens aan het Kinderrechtencommissariaat bezorgd dat het voorlegde aan de directeur van de school. De directeur kreeg de kans om het ontwerp te toetsen op haalbaarheid en hij kon geargumenteerde amendementen voorleggen. Daarna werd het schoolcharter gefinaliseerd. De betrokken scholen ontvingen tien kleine charters (59 X 84 cm) en twee grote charters (84 X 118 cm) waarmee de afsprakenlijst op school zichtbaar kon worden gemaakt.

voorbeeld van een schoolcharter

In totaal werden 90 overlegsessies begeleid door het Centrum Informatieve Spelen. En werden in de dertig pilootscholen samen 166 schoolafspraken gemaakt. In elke school hadden de leerlingen van de derde graad een ontwerpcharter opgesteld met in principe 6 afspraken (telkens twee afspraken op basis van de suggesties die per graad gedaan werden). In een aantal scholen sneuvelden een aantal ontwerpafspraken bij de haalbaarheidstoets van de schooldirecteur of werden gelijkaardige afspraken gegroepeerd.

Inhoud van de charters

44% van de afspraken handelt over immateriële dingen (bijvoorbeeld een leerlingenraad oprichten). 30% van de afspraken gaat over materiële dingen die de leerlingen meer willen hebben (bijvoorbeeld meer speeltuigen op de speelplaats) of nieuw willen hebben (bijvoorbeeld rekken in de refter voor de brooddozen). 5% van de afspraken gaat over materiële dingen die moeten veranderen (bijvoorbeeld de speelplaats moet opgefleurd worden). 14% gaat over materiële dingen die moeten worden hersteld (bijvoorbeeld herstellen en schilderen van de toiletten). 4% gaat over het gebruik van materiële dingen (bijvoorbeeld de computers op school meer gebruiken).

Een indeling van de afspraken naar locaties geeft het volgende beeld: 37% van de afspraken heeft betrekking op de speelplaats. 7% gaat over de refter, een andere 7% gaat over de klas. 3% van de afspraken gaat over de toiletten. 1,8% gaat over de turnzaal. De schoolgangen, de schoolramen of de zolder van de school scoren elk 0,6 %. 40% van de afspraken hebben betrekking op locaties op school, maar zijn qua locatie vaag of meerduidelijk. 1,2% gaat over de straat vlak voor de school. 2,4% betreft locaties buiten school.

Wanneer we de afspraken indelen naar gelang van het tijdstip van de afspraken geeft dit het volgende beeld: 10% van de afspraken gaat over wat zich afspeelt tijdens de lestijd, 36% heeft betrekking op de speeltijd, 10% gaat over de middagpauze, 7,2% betreft bijzondere lesdagen, 24% heeft betrekking op andere afspraken die zich afspelen binnen schooltijd maar zonder dat ze zo benoemd zijn, 1,2% speelt zich af vlak voor en na schooltijd, 0,6% gaat over naschoolse opvang, 1,8% heeft betrekking op schoolgerelateerde afspraken buiten schooltijd. De resterende 10% is schoolgerelateerd maar onbepaald.

Alle afspraken in alle schoolcharters zijn via een breed inspraakproces tot stand gekomen. Maar in welke mate gaan de afspraken expliciet over regels? 7,2% van de afspraken gaat over nieuwe regels op school. 5,4% gaat over de oprichting van een inspraakstructuur, het betreft dan altijd de oprichting van een leerlingenraad. 87% van de afspraken gaat niet expliciet over afspraken, maar zijn uiteraard op zichzelf wel afspraken.

De kinderen werd gevraagd afspraken te maken op het niveau van de school. Als we het aantal voorstellen tellen waarin een algemeen of particulier belang wordt nagestreefd, geeft dat het volgende beeld: 10% van de afspraken steunt het belang van de hele school. 86% van de afspraken is opgesteld in het belang van alle leerlingen op school. Slechts 3,6% steunt expliciet het belang van leerlingen van een specifiek jaar of een specifieke graad.

Kortom, de leerlingen van de basisschool zijn geïnteresseerd in afspraken over materiële, maar ook over immateriële dingen. Hun afspraken hebben betrekking op een waaier van schoollocaties en een variatie van schooltijdmomenten. Een niet onbelangrijk deel van hun afspraken gaat over regels op school. Het gros van de afspraken is potentieel in het belang van alle leerlingen van de school.

Vanuit inspraakperspectief is het niet onbelangrijk te vermelden dat de leerlingen van 9 van de 30 pilootscholen (bijna één op drie) de oprichting van een leerlingenraad in hun charter opnamen. Twee scholen starten een schoolkrant, één school installeert een prikbord, twee scholen introduceren een anti-pestcontract.

a.2. Schoolparticipatiebus bezoeken

De informatiebus kon in elke school bezocht worden door de ouders van de leerlingen, door leerkrachten van andere scholen en door lokale media. Een groot aantal ouders van de betrokken leerlingen bezocht na afloop van de schooltijd de bus. De busbezoeken kwamen steeds uitgebreid aan bod in de regionale media. Onder meer alle Vlaamse regionale televisiezenders draaiden een reportage in de bus.

schoolparticipatiebus

a.3. Coachingsdagen

Aan de pilootscholen werd na het finaliseren van het schoolcharter een coachingsaanbod gepresenteerd. Er waren drie gelijkaardige coachingsdagen: op 8 maart 2002 in Ecocentrum De Goren, in Mol; op 29 maart 2002 in De Factorij in Brussel; op 22 april 2002 in De Ceder in Deinze. De coachingsdagen werden georganiseerd door het Steunpunt Leerlingenparticipatie. Per school werden de directeur, een leerkracht en twee leerlingen van de derde graad uitgenodigd. Deze coachingsdagen waren in de eerste plaats gericht op uitwisseling van ervaringen tussen de actoren van de scholen. Het Steunpunt Leerlingenparticipatie gaf ook feedback op en suggesties bij de implementatie van de actiepunten uit de individuele schoolcharters. In totaal schreven 25 van de 30 pilootscholen zich vrijwillig in voor een coachingsdag.

a.4. Evaluatiedag

Op 14 mei 2002 werd in het Vlaams Parlement een project-evaluatiedag georganiseerd door het Kinderrechtencommissariaat. De evaluatiedag was in de eerste plaats bedoeld om het Kinderrechtencommissariaat informatie te verschaffen over participatie van kinderen in de betrokken scholen. Met leerkrachten en directeurs werd in groepsessies een grondig gestructureerd vraaggesprek gevoerd over het inspraakproject. Diezelfde actoren werd ook een gestructureerde vragenlijst aangeboden. Met leerlingen werd op een speelse manier informatie verzameld over de ervaringen in verband met participatie op school.

Daarnaast was de evaluatiedag een forum waar actoren van de betrokken scholen in dialoog konden gaan met vertegenwoordigers van het kabinet van de Vlaamse Minister van Onderwijs Marleen Vanderpoorten. In totaal waren 25 van de 30 scholen vertegenwoordigd op de evaluatiedag telkens met twee kinderen, een leerkracht en de directeur.

a.5. Vragenlijst

Los van de evaluatiedag werden de leerlingen van de derde graad, zowel voorafgaand aan als na afloop van het project, bevraagd over hun subjectief participatiegevoel op hun

school. De meting gebeurde aan de hand van een vragenlijst. In totaal stuurden 28 scholen hun vragenlijst ingevuld terug. Het Kinderrechtencommissariaat verzamelde op die manier 1.336 ingevulde vragenlijsten. Deze gegevens worden in de loop van het volgende werkjaar verwerkt.

a.6. Toekomstige brochure

Puttende uit de ervaringen opgedaan tijdens het schoolparticipatieproject wil het Kinderrechtencommissariaat in 2003 een gebruiksvriendelijke participatiebrochure uitbrengen voor alle Vlaamse basisscholen.

a.7. Niet-geselecteerde scholen

Voor de selectie van de scholen verwijzen we naar het vorige jaarverslag. Ook de niet-geselecteerde scholen (een 240-tal) bleven dit jaar niet in de kou staan. Het Kinderrechtencommissariaat stuurde 2 mailings naar deze scholen: een mailing rond een vormingsaanbod van Kind en Samenleving en een mailing rond het vormingsaanbod van het Steunpunt Leerlingenparticipatie.

b. Voorbereiding en start campagne 2002:

‘Ook kinderen hebben rechten in hun gezin’

Om het overleg tussen kinderen en ouders te stimuleren bereidde het Kinderrechtencommissariaat in het voorjaar de sensibiliseringscampagne ‘ook kinderen hebben rechten in hun gezin’ voor. Deze campagne werd gelanceerd op 9 september 2002.

b.1. Motivering van de campagne

Het gezin is voor de meeste kinderen nog steeds het meest ingrijpende en belangrijkste onderdeel van hun leefomgeving. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind erkent het gezin als natuurlijke omgeving voor het welzijn van kinderen. Het Verdrag erkent uitdrukkelijk het recht van kinderen op participatie, ook in de gezinscontext. Dat recht van kinderen wordt gekoppeld aan de opvoedingsverantwoordelijkheid van ouders.

Uit nieuwe onderzoeksgegevens die het Kinderrechtencommissariaat op 9 september 2002 bekendmaakte^[3] blijkt dat slechts een minderheid van kinderen en ouders bij elk meningsverschil ook effectief tot een geslaagd overleg komt. Minder dan één kind op drie geeft bij de bevraging aan dat er in hun gezin een evenwichtige wisselwerking bestaat tussen vragen stellen, uitleggen, naar elkaar luisteren en samen met de ouders naar een akkoord zoeken.

b.2. Strategische doelstellingen van de campagne

- Kinderen informeren over hun inspraakrechten in hun gezin en hen aanzetten om met hun ouders in overleg te gaan;
- Ouders informeren over de inspraakrechten van hun kinderen en hen aanzetten om met hun kinderen in overleg te gaan.

.....
^[3] Zie Hoofdstuk 5 (Onderzoek).

onderzoeksbrochure 'Kinderen over overleg'

b.3. Operationele doelstellingen van de campagne

- Een ruimte aanbieden aan kinderen en ouders waar ze vrij kunnen experimenteren in onderlinge samenwerking;
- Kinderen en ouders samen een context aanbieden die hun gemeenschappelijke betrokkenheid verhoogt. Dit gebeurt onder de vorm van een theatervoorstelling;
- Kinderen en ouders samen een interactieve setting aanbieden waarbinnen het wederzijds inlevingsvermogen in elkaanders uitgangspunten wordt vergemakkelijkt; Dit gebeurt onder de vorm van een interactieve tentoonstelling;
- Een informatiedrager verspreiden met actietips over hoe kinderen en ouders met elkaar kunnen overleggen.

b.4. Doelgroepen

Het Kinderrechtencommissariaat wil kinderen en ouders samen aanspreken. Volwassenen werden totnogtoe voornamelijk aangesproken in hun ondersteunende hoedanigheid. De campagne 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin' richt zich voornamelijk op de respectvolle dialoog tussen ouder(s) en kind. In deze campagne worden ouders en kinderen dan ook benaderd als gelijkwaardige partners en doelgroepen.

b.5. Campagneopbouw

Kinderrechtenfestival 2002

Het Kinderrechtenfestival is de laagdrempelige opener van de campagne. Op 21 september 2002 organiseerde het Kinderrechtencommissariaat voor de vijfde maal in samenwerking met de vzw Kids&Co en het Provinciebestuur van Antwerpen het Kinderrechtenfestival.

Doelstellingen

De doelstellingen van het Kinderrechtenfestival 2002 waren:

- Kinderen en ouders informeren over participatierechten en overlegmogelijkheden in het gezin;
- Kinderen en ouders op een interactieve, speelse, soms impliciete en soms expliciete manier samen aan kinderrechtenactiviteiten laten deelnemen.

Organisatorisch

Kids&Co coördineerde het logistieke kader voor het festival, deed aan commerciële fondswerving, huurde de omkaderende animatieactiviteiten en organiseerde de podium-programmatie. Provincie Antwerpen stelde het terrein ter beschikking en implementeerde het logistieke kader voor het festival.

Folder en affiche Kinderrechtenfestival 2002

Het Kinderrechtencommissariaat fungeerde als motor van de werkgroep 'deelnemende organisaties'. Het Kinderrechtencommissariaat bracht op basis van de evaluaties van het festival door kinderen, de beoordeling van de kinderen over. Het Kinderrechtencommissariaat was op die manier het doorgeeffluik van de wensen en verzuchtingen van kinderen en deelnemende organisaties. Het Kinderrechtencommissariaat organiseerde de netwerking met alle deelnemende organisaties en was verantwoordelijk voor de externe communicatie van het festival. Het Kinderrechtencommissariaat bouwde ook een eigen activiteit uit op het festival. Die activiteit bestond onder meer uit een infopunt kinderrechten en een griezelparcours voor gezinnen.

Het Kinderrechtencommissariaat werkte het concept van het festival uit en schreef samen met de vzw Kids&Co de subsidiedossiers. Het festival werd financieel gesteund door onder meer de Vlaamse Minister van Cultuur, Jeugd, Brusselse Aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking (in het kader van Experimenteel Jeugdwerk, en in het kader van participatieprojecten), de Vlaamse Minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, UNICEF België, Kind & Gezin en C&A.

Het Kinderrechtencommissariaat werkte samen met Welzijnzorg - Welzijnsschakels. Welzijnzorg nam de coördinatie van de verspreiding van kaarten naar kansarmen voor haar rekening. In totaal werden ongeveer 550 vrijkaarten op die manier verdeeld.

Daarnaast verzond het Kinderrechtencommissariaat een mailing naar de pilootscholen en één naar alle Vlaamse Jeugddiensten met een kortingsaanbod voor het festival.

Basisconcept

Het Kinderrechtenfestival 2002 bouwde verder op het concept van de vorige edities. Er werd opnieuw een experimentele 'ééndagsgemeente' neergezet op de festivalweide. Onder de titel 'Kitsegem waar kinderen thuis zijn' werd aan kinderen en ouders een activiteitenruimte aangeboden waar ze samen aan de slag konden. Dit was ook de grote vernieuwing van het festivalconcept, ditmaal werden ook ouders aangesproken om actief deel te nemen.

Inhoudelijk nieuw waren activiteiten die de link legden tussen participatierechten, omgangsvormen tussen kinderen en opvoedingsverantwoordelijken en de specifieke thuiscontext. In beperkte mate werden ook activiteiten aangeboden die bezoekende kinderen de mogelijkheid gaven om situaties waarin de opvoedingsverantwoordelijke-kind-relatie problematisch is geworden te herkennen en te benoemen. Ook participatieactiviteiten uit de school- en buurt/gemeentecollegecontext werden opnieuw georganiseerd.

Vernieuwend was ook dat er kinderen werden ingeschakeld in de algemene organisatie van het festival de dag zelf.

De activiteiten werden door een verscheidenheid van lokale, provinciale en landelijke organisaties aangeboden. Organisaties die een activiteit organiseerden op het festival waren: Kinderrechtencommissariaat, Provincie Antwerpen, Unicef België, Kind & Gezin, Gezinsbond, Kinderrechtswinkels, Kinder- en Jongerentelefoon, Foster Parents Plan, Amnesty International, Jeugd Rode Kruis, Pedagogisch Instituut Vives, vzw Opvang, Jeugdzorg in Gezin, Vereniging voor Kind en Adoptiegezin, Jeugd en Vrede, VCOK, Opvoedingswinkel, Luisterlezer, Opvoedingstelefoon, Vlaamse Scholierenkoepel, Steunpunt Leerlingenparticipatie, Sportdienst van de Provincie Antwerpen en Sportcentrum Peerdsbos, Provinciale Technische School Boom, Provinciaal Suske en Wiske Kindermuseum, Provinciaal Foto-, Mode en Diamantmuseum en Zilvercentrum Antwerpen, Dienst Mobiliteit Antwerpen, De Fietzersbond, Provinciaal Instituut Rivierenhof, Schranshoeve - Sprookjeshuis, Provinciaal Instituut Technisch Onderwijs Stabroek, Dienst Voorlichting Provincie Antwerpen, Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, Basisschool De Vrijdagsmarkt Brugge, Basisschool de Vlindertuin Bornem, Kitsch 4 Kids.

De redactie van de folder en de affiche van het Kinderrechtenfestival werden gefinaliseerd in mei 2002. De folder werd gedrukt op een oplage van 350.000 exemplaren. De affiche werd gedrukt op een oplage van 25.000 exemplaren. Het gros van het materiaal werd verspreid door de Departementen Welzijn, Onderwijs en Jeugd van de Vlaamse Gemeenschap.

Het Kinderrechtenfestival telde op 21 september 2002 zo'n 6 à 8000 bezoekers (kinderen én volwassenen), onder wie ook de Vlaamse Minister van Welzijn M. Vogels.

Megafoonproject

Megafoonboekje

Megafoon-gezin

De Megafoon-gezin is het derde Megafoon-actieboekje dat door het Kinderrechtencommissariaat wordt uitgebracht. Het concept van de vorige boekjes wordt verder gezet. Het boekje bevat verhalen en actietips. Nieuw is dat het boekje verhalen en tips bevat voor kinderen en voor hun ouders. Het boekje wil een instrument zijn voor kinderen en ouders om in hun gezin tot overleg te komen.

De verhalen beschrijven diverse situaties zoals die zich in het gezin kunnen afspelen. In sommige verhalen ligt de klemtoon op herkenning, in andere verhalen geven kinderen en ouders een aanzet tot overleg. Doorheen de verhalen worden kinderen en ouders met elkaanders standpunten en perspectieven geconfronteerd.

Na het verhalengedeelte volgen actietips om tot geslaagd overleg te komen. Kinderen en ouders krijgen apart een vierstappenplan aangereikt om tot overleg te komen.

Megafoonaffiche

De ondersteuningsstructuur

De Kinder- en Jongerentelefoon fungeert als permanente telefonische helpdesk voor kinderen. De Kinder- en Jongerentelefoon luistert naar de vragen en eventuele klachten van kinderen. De Opvoedingstelefoon fungeert op een gelijkaardige manier als telefonische helpdesk voor ouders.

Het Megafoonproject (de Megafoonbrochure en de Megafoonaffiche) werd redactioneel uitgewerkt door het Kinderrechtencommissariaat in samenwerking met de Gezinsbond, Kind & Gezin, de Kinder- en Jongerentelefoon en de Opvoedingstelefoon. De Megafoonbrochure telt 40 pagina's en werd gedrukt op een oplage van 200.000 exemplaren. De Megafoonaffiche werd gedrukt op 10.000 exemplaren. Het gros van de Megafoonbrochures en Megafoonaffiches werd verspreid door de Departementen Onderwijs, Jeugd en Welzijn van de Vlaamse Gemeenschap, en door campagnepartners als de Gezinsbond en Kind & Gezin. De infodragers zijn ook permanent opvraagbaar op het Kinderrechtencommissariaat. De Megafoon-gezin is sinds 9 september 2002 ook on-line raadpleegbaar.

Theatertournee en rondreizende expositie

Het Kinderrechtencommissariaat wilde daarnaast een derde campagnepijler uitbouwen. Net zoals de vorige jaren werd een 'actiecomponent' uitgewerkt. Die pijler moet aan kinderen en ouders tegelijkertijd een ervaringscontext aanbieden waardoor inleving in elkaanders visies op het gezinsfunctioneren wordt vergemakkelijkt. Dat inlevingsvermogen kan immers een belangrijke stap zijn naar effectief overleg. Tegelijkertijd wil het Kinderrechtencommissariaat het overlegidee in de soms emotioneel beladen kind-ouder relaties bespreekbaar maken. Daarvoor is een context vereist die loutere kennisoverdracht overschrijdt.

Er werd geopteerd voor een theatertournee en rondreizende expositie, als complementen bij het Kinderrechtenfestival en het Megafoonproject. De belangrijkste uitgangspunten hierbij waren dat de theaterproductie en de tentoonstelling gericht zijn naar zowel kinderen als ouders en dat het hele project door kinderen mee wordt geïnspireerd en gedragen.

Het Kinderrechtencommissariaat vond in het theaterhuis voor kinderen en jongeren 'De Kopergieterij' een partner die dergelijk project kon waarmaken. De Kopergieterij werkt al vele jaren ervaringsgericht met kinderateliers en wilde de uitdaging aangaan om een theaterproductie en een tentoonstelling te creëren over kinderrechten in het gezin, gericht naar zowel ouders als kinderen.

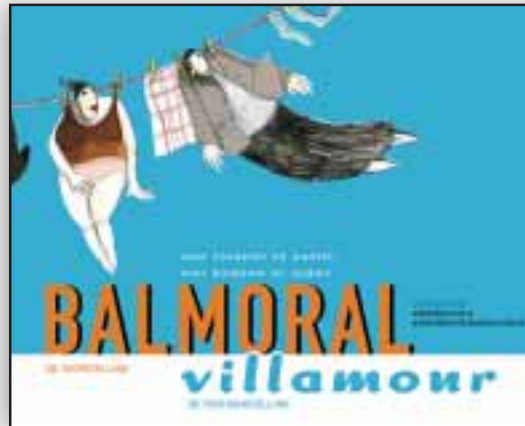
Samen met de Kopergieterij werd een project uitgewerkt dat aan een aantal bijkomende voorwaarden voldoet. Het project is voor de bezoeker inhoudelijk en financieel laagdrempelig. Wat de financiële kant betreft, wordt de prijs van een theaterticket laag gehouden (2,5 euro) en is het bezoeken van de tentoonstelling gratis. Het project is ook zoveel mogelijk geografisch gespreid. De voorstelling is op tal van locaties in Vlaanderen geprogrammeerd. Inhoudelijk laat de theaterproductie kinderen zelf werken rond hun invulling van kinderrechten in vergelijking met de rechten van volwassenen. De tentoonstelling biedt aan ouders en kinderen een interactieve en speelse tocht doorheen een herkenbare thuisomgeving.

Er worden in totaal 30 voorstellingen gepland. De première vond plaats op 18 oktober 2002 in De Kopergieterij in Gent. De laatste voorstelling wordt gespeeld op 16 maart 2003. De rondreizende expositie vindt plaats in dezelfde periode in 10 culturele centra die ook door de theatertournee bezocht worden. In totaal biedt de tournee de kans aan ongeveer 8.000 kinderen en ouders om met het theaterstuk kennis te maken. De rondreizende tentoonstelling biedt aan duizenden kinderen en ouders de kans om elkaanders gezinsverhalen te ontdekken.

Affiche Balmoral en Villamour

Het Kinderrechtencommissariaat coördineerde het hele project, zocht financiële middelen - de Vlaamse minister van Welzijn gaf een substantiële subsidie voor de campagne -, zorgde voor inhoudelijk advies en feedback en werkte de volledige promotie van de campagne uit.

De folder en de affiche van het project werden gerealiseerd in samenwerking met De Kopergietery. De folder werd gedrukt op een oplage van 200.000 exemplaren. De affiche werd gedrukt op 10.000 exemplaren. Het gros van de materialen werd verspreid door de Departementen Welzijn, Onderwijs en Jeugd van de Vlaamse Gemeenschap. Ook de Gezinsbond en Kind & Gezin verspreidden materialen via hun netwerk of achterban.

Flyer Balmoral en Villamour

1.2... GEDRUKTE INFORMATIEDRAGERS

Het Kinderrechtencommissariaat maakte zoals hierboven beschreven tal van gedrukte informatiedragers aan in de context van de sensibiliseringscampagnes 'rechten van kinderen op school' en 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin'. Buiten die campagnecontext werden nog drie belangrijke informatiedragers voor verschillende doelgroepen aangemaakt en verspreid.

a. Jongerenjaarkrant 2001

Het Kinderrechtencommissariaat verantwoordt zijn activiteiten naar het Vlaams Parlement in een jaarverslag. Het Kinderrechtencommissariaat wil die communicatie echter ook doortrekken naar jongeren (12-18 jaar). Daarom werd in 2001 opnieuw een jongerenjaarkrant uitgegeven.

De redactie van de jongerenjaarkrant werd gefinaliseerd in oktober 2001. Er werd een oplage van 50.000 exemplaren gedrukt. De jongerenjaarkrant werd in december 2001 verspreid door de Departementen Welzijn, Onderwijs en Jeugd van de Vlaamse Gemeenschap.

b. Kinderrechtenmanifest ^[4]

Op 23 mei 2002 besprak het Comité voor de Rechten van het Kind van de Verenigde Naties in Genève het door België ingediende kinderrechtenrapport. In dat rapport gaf de Belgische overheid een stand van zaken van de toepassing in België van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind tijdens de voorgaande vijf jaar.

Het Kinderrechtencommissariaat stelde samen met belangrijke Belgische kinderrechtenorganisaties zoals de koepels van kinderrechtenorganisaties in Vlaanderen en Franstalig België – Kinderrechtencoalitie en Coördination des ONG pour les Droits de l'Enfant – en het What do you think?-project in juni 2002 het kinderrechtenmanifest op. Dit manifest bundelt de gemeenschappelijke krachtlijnen van de eigen kritische analyses en legde een link met de formele conclusies van het Comité voor de Rechten van het Kind, alsook met de verplichtingen voortvloeiend uit de UNSSC.^[5]

Kinderrechtenmanifest

^[4] Zie ook deel 2 (Netwerking) van dit hoofdstuk.

^[5] Zie deel 2 (Netwerking) van dit hoofdstuk.

Het is de bedoeling dat dit manifest zal dienen als agenda voor het kinderrechtenbeleid voor de komende jaren. Het kinderrechtenmanifest werd dan ook bezorgd aan alle leden van de federale en regionale regeringen en parlementen in België.

c. Poster ‘Geef kleur aan je rechten’

In 1999 lanceerde het Kinderrechtencommissariaat de bekendmakingsposter ‘geef kleur aan je rechten’. De poster werd ontworpen in het kader van de 10de verjaardag van het Kinderrechtenverdrag. De poster was bedoeld voor kinderen van de basisschool. De poster werd veelvuldig opgevraagd als educatief instrument. In 2001 raakte de voorraad volledig uitgeput. Het Kinderrechtencommissariaat maakte van de gelegenheid gebruik om een nieuwe gelijkaardige inkleurposter aan te maken. In het nieuwe ontwerp worden de rechten van kinderen uitgebeeld tegen de achtergrond van hun directe leefwereld (gemeente, school, gezin), zodat de synergie met de sensibiliseringscampagnes maximaal is. De poster werd gedrukt op een oplage van 7.000 exemplaren.

Geef kleur aan je rechten

1.3... HET KINDERRECHTENDOOLOHOF

Het kinderrechtendoolhof is een informatieve en interactieve constructie die door geïnteresseerde organisaties kan ontleend worden voor evenementen. Het Kinderrechtencommissariaat is mede-eigenaar van het doolhof. Jeugd en Vrede is de exploitant van het doolhof. Het doolhof werd tijdens het werkjaar opgesteld tijdens:

De Kinderspeeldagen, De Nekker, Mechelen	28 en 29 maart 2002
Het Ten Vrede festival, Diksmuide	11 mei 2002
Het Kinderrechtenfestival, Boom	21 september 2002

1.4... MEDIAWERK

Het Kinderrechtencommissariaat werd in de periode van 1 oktober 2001 tot en met 30 september 2002 in het totaal 238 keer in de media vermeld. Er waren 194 items in actualiteitsmedia, 16 items in kinder- en jongerenmedia, 28 items in tijdschriften van professionele organisaties. Het afgelopen jaar haalde het Kinderrechtencommissariaat de grootste mediazichtbaarheid uit zijn nog jonge bestaan. Het Kinderrechtencommissariaat is via de verschillende media op die manier groeiend aanwezig in het maatschappelijke debat.

a. Doelgroepmedia

Samenwerking met kindermidia is voor een organisatie die ook emancipatorisch wil communiceren met de doelgroep kinderen van groot belang. Daarom werd de samenwerking met kindertelevisiezender Ketnet verder gezet. Dat gebeurde in de context van beide sensibiliseringscampagnes. Daarnaast levert het Kinderrechtencommissariaat soms ook inhoudelijke informatie aan voor het jeugdjournaal 'Karrewiet'. In campagnecontext werkte het Kinderrechtencommissariaat eveneens samen met de Jommekeskrant (kinderbijlage bij de kranten Het Nieuwsblad en Het Volk) en met Radio2.

Het Kinderrechtencommissariaat werd 16 keer vermeld in audiovisuele en gedrukte kindermidia. Dat is 6% van de totale mediaoutput.

b. Actualiteitsmedia

Het Kinderrechtencommissariaat maakte ook in 2001-2002 zijn standpunten, activiteiten en campagnes bekend aan actualiteitsmedia. Dat gebeurde proactief via onder meer persconferenties en persberichten. Het Kinderrechtencommissariaat steunde ook de boodschap van andere relevante organisaties door actieve participatie aan hun persconferenties.

Overzicht persconferenties:

- 1 oktober 2001: *Persconferentie Kinderrechtencommissariaat*
Lancering van het pilotscholenvoorproject in het kader van de sensibiliseringscampagne 'rechten van kinderen op school';
- 20 november 2001: *Persconferentie Kinderrechtencommissariaat*
Voorstelling van het Jaarverslag en de Jongerenjaarkrant van het Kinderrechten-

commissariaat;

- 7 juni 2002: Persconferentie Kinderrechtencommissariaat in samenwerking met de Kinderrechten-coalitie, What do you think?, Coördination des ONG pour les Droits de l'Enfant
Voorstelling van het Kinderrechtenmanifest 2002;
- 24 juni 2002: Participatie aan persconferentie van In Petto, Jeugddienst Informatie en Preventie
Voorstelling van het nieuwe nummer van de publicatie Den Vrijen Courant;
- 4 september 2002: Participatie aan de persconferentie van de Liga voor de Rechten van de Mens, de Ligue des Droits de l'Homme en D.E.I. Belgique
De Everberg-wet wordt door beide liga's aangevochten bij de het Arbitragehof;
- 9 september 2002: Persconferentie Kinderrechtencommissariaat in samenwerking met de Gezinsbond, Kind & Gezin, de Vlaamse Minister van Welzijn, De Kopergieterij, Kinder- en Jongerentelefoon, Opvoedingstelefoon
Lancering van de sensibiliseringscampagne 'ook kinderen hebben rechten in het gezin'.

Overige persberichten (zonder de context van een persconferentie):

- 8 mei 2002 : Eerste wereldmeeting van onafhankelijke kinderrechteninstanties;
- 12 juni 2002: Kinderrechtencommissaris roept Vlaams Parlement uitdrukkelijk op om samenwerkingsakkoord over jeugdgevangenis Everberg niet goed te keuren;
- 18 juli 2002: Stemming in de Senaat van drie uitermate belangrijke wetsvoorstellen voor minderjarigen. Naar een betere rechtspositie voor minderjarigen.

Het Kinderrechtencommissariaat kwam 194 keer aan bod in de audiovisuele en gedrukte actualiteitsmedia. Dat is 81 % van de totale mediaoutput.

c. Tijdschriften van professionele organisaties

Het Kinderrechtencommissariaat werkt nauw samen met de tijdschriften 'Klasse' van het Departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Deze tijdschriften realiseren een bijzonder hoog bereik onder de beoogde doelgroepen en onderschrijven de principes van het Kinderrechtenverdrag.

De Klasse-tijdschriften van het Departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap kwamen in januari 2002 uit met het nieuwe magazine 'Yeti' (Klasse voor kinderen van het vijfde en zesde leerjaar basisonderwijs). Het Kinderrechtencommissariaat steunde de lancering van dit tijdschrift en werkt sindsdien samen met de redactie hiervan.

Voor de campagne 'rechten van kinderen op school' werd samengewerkt met het tijdschrift Klasse voor Leerkrachten. Voor de campagne 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin' wordt samengewerkt met de tijdschriften Yeti (Klasse voor Kinderen) en Klasse voor Ouders.

De Kinderrechtencommissaris is lid van de redactie van het Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten.

Het Kinderrechtencommissariaat werd 28 maal vermeld in tijdschriften van professionele organisaties. Dat is 12 % van de totale mediaoutput.

1.5... PUBLICITEIT

Om in relevante publicaties zichtbaar te zijn, ook zonder directe redactionele nieuwswaarde, werd informatieve zichtbaarheid gekocht. Dergelijke publicitaire zichtbaarheid werd in de eerste plaats nagestreefd in het kader van de sensibiliseringscampagnes (zie hoger).

Buiten campagnecontext werd voornamelijk geïnvesteerd in zichtbaarheid naar de doelgroep jongeren (ouder dan 12 jaar). Deze doelgroep wordt momenteel door het Kinderrechtencommissariaat niet campagnematig benaderd. Deze publicitaire zichtbaarheid werd voorbehouden voor publicaties die met participatie van de doelgroep zelf tot stand kwamen:

- Den Vrijen Courant is een jaarpublikatie over relaties en seksualiteit. Het blad wordt uitgegeven door In Petto, Jeugddienst voor Informatie en Preventie. Den Vrijen Courant wordt verspreid in heel Vlaanderen op een oplage van 100.000 exemplaren. Het Kinderrechtencommissariaat publiceerde in het nummer van 2002 een bekendmakingsadvertentie voor zijn ombudswerk.
- Publicaties Vlaamse Scholierenkoepel
Het Kinderrechtencommissariaat sloot in juni 2002 een overeenkomst die het Kinderrechtencommissariaat promotioneel tot een structurele partner maakt van de Vlaamse Scholierenkoepel. Dat resulteerde in september 2002 reeds in een bekendmakingsadvertentie van het Kinderrechtencommissariaat in de eerste VSK-schoolagenda.

Bekendmakingsadvertentie

1.6... DE WEBSITE

a. De website ter ondersteuning van de campagnes

a.1. 'Kinderen hebben rechten op school'-campagne

Naast de digitale versie van 'actietips voor leerlingen met ideeën', waren ook de data en locaties van de bezoeken van de schoolparticipatiebus on-line raadpleegbaar. Per pilootschool werden extra informatiepagina's on-line gezet. Op deze pagina's stonden foto's en uitspraken van de kinderen in de babbelbox. Na de derde sessie werd ook het schoolcharter van elke school opgenomen.

Schoolcampagne on-line

a.2. 'Ook kinderen hebben rechten in hun gezin'-campagne

Er werd een deelsite rond het Kinderrechtenfestival, met alle praktische informatie, aangemaakt.

Het megafoonboekje 'Ook kinderen hebben rechten in hun gezin' en de data en locaties van de theater- en expositietournee staan van bij de start van de campagne on-line.

b. De functionaliteit en gebruiksvriendelijkheid van de website

In het voorjaar 2002 liet het Kinderrechtencommissariaat een functionele 'usability check' van zijn website uitvoeren door een extern consultancy bureau. Het 'usabilityrapport' was de aanleiding voor het Kinderrechtencommissariaat om een grote geïntegreerde aanpassingsoperatie van de website te plannen en uit te voeren. De operatie zit momenteel in de laatste fase.

De belangrijkste vernieuwingen van de website liggen wat doelstellingen betreft in:

- de uitbreiding van de website naar de doelgroep volwassenen;
- de toegankelijkheid van de website voor de bezoekers verhogen;
- de functionaliteit van de website voor de bezoekers verhogen;
- attractiviteit van de website voor de bezoekers verhogen;
- de flexibiliteit op het vlak van de updating van de website door het Kinderrechtencommissariaat optimaliseren.

b.1. Operationele vernieuwingen

- Volwassenen hebben nu hun eigen deelsite met de mogelijkheid tot het rechtstreeks formuleren van vragen, klachten of suggesties omtrent rechten van kinderen en jongeren (vroeger kon dit enkel via de kinder/jongerendeelsites);
- Kinderen en jongeren krijgen nu ook kant en klare documentatiepakketten aangeboden over specifieke en veel bevroagde kinderrechtenthema's;
- Er worden meer documenten beschikbaar gesteld. Zo worden niet enkel de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat aan het Vlaams Parlement, maar ook de adviezen aan andere overheden, alsook andere publicaties van het Kinderrechtencommissariaat on-line gezet.

b.2. Lay-out van de website

Algemene homepage

Kinderenhomepage

De lay-out van de website werd grondig vernieuwd. Er werd geopteerd voor een gelijklopend uitzicht van de verschillende onderdelen van de site. Die look heeft per deelsite wel eigen accenten.

Jongerenhomepagina

Ouder dan 18-homepagina

b.3. Back end

De grootste 'back end' (het achterliggende systeem) vernieuwingsoperatie is de uitbouw van een content management systeem (CMS). Het Kinderrechtencommissariaat liet een gebruiksvriendelijke user interface bouwen waardoor het Kinderrechtencommissariaat zelf snel kan instaan voor de tekstuele en structurele aanpassingen en updating van de website. Dat verhoogt de flexibiliteit.

c. Domeinnamen

De website kan al sinds vorig jaar geconsulteerd worden via twee domeinnamen. Dat zijn 'www.kinderrechtencommissariaat.be' en 'www.kinderrechten.be'. Dat zal ook in de toekomst zo blijven. Vanaf september 2002 wordt de domeinnaam 'kinderrechten.be' promotioneel exclusief gecommuniceerd. Deze domeinnaam is immers gebruiksvriendelijker.

d. Webring

De webring 'kindermedia' werd in samenwerking met Ketnet en Jommekeskrant behouden. Vanaf augustus 2002 creëerde Ketnet vanaf zijn eigen homepage een deelsite waarmee de sensibiliseringscampagne van het Kinderrechtencommissariaat wordt ondersteund. Die deelsite is exclusief verbonden met de kinderendeelsite van het Kinderrechtencommissariaat.

e. Kwantitatieve bezoeksgegevens website

PERIODE	AANTAL BEZOEKEN
oktober 2001	4.471
november 2001	5.647
december 2001	4.642
januari 2002	5.447
februari 2002	5.543
maart 2002	5.703
april 2002	5.172
mei 2002	5.102
juni 2002	3.952
juli 2002	3.801
augustus 2002	6.329
september 2002	6.136
totaal	61.945

Tabel 1: Kwantitatieve bezoeksgegevens website

In totaal werd de site in de periode oktober 2001 tot en met september 2002 61.945 keer bezocht. Dat is gemiddeld 5.162 bezoeken per maand. In vergelijking met het vorige werkjaar is dat een verdubbeling van het absolute aantal (61.945 bezoeken tegenover 29.980 bezoeken) en van het maandgemiddelde (5.162 bezoeken tegenover 2.498 bezoeken). Bij de bezoeken werd gemiddeld 29,4 keer doorheen de website geklikt.

1.7... DEELNAME AAN EVENEMENTEN

Het Kinderrechtencommissariaat probeerde in 2001 en 2002 niet enkel via de media te communiceren met zijn doelgroepen. Daarom verzorgde het Kinderrechtencommissariaat een bemande informatiestand op een aantal publieksevenementen, alsook op locaties waar een interessante concentratie van specifiek doelpubliek aanwezig was.

Toekomstdag Kind en Gezin

Het Kinderrechtencommissariaat bemande een kinderrechten-infostand op 1 februari 2002 in de Koningin Elisabethzaal in Antwerpen ter gelegenheid van de Toekomstdag van Kind & Gezin. Dit was een dag voor de personeelsleden van die organisatie.

COV Trefdag

Op 3 april 2002 organiseerde het COV een trefdag in de Expo van Kortrijk. Het treffen was bedoeld voor leerkrachten uit heel West-Vlaanderen. Het Kinderrechtencommissariaat had er een kinderrechten-infostand.

Globelink slotzitting Scholierenparlement

Op 3 mei 2002 organiseerde het Kinderrechtencommissariaat een infostand op de slotzitting van het scholierenparlement van Globelink. Dat gebeurde in het Brusselse Warandepark.

Popeiland 2002

Op 26 juni organiseerde de Provinciale Jeugddienst Oost-Vlaanderen een muziekevenement voor kinderen van basisschoolleeftijd. Het Kinderrechtencommissariaat bemande een kinderrechten-infostand.

Spruitenbal

Op 28 augustus 2002 was het Kinderrechtencommissariaat aanwezig op het Spruitenbal in Provinciaal Domein De Gavers. Het evenement was een organisatie van de Provincie Oost-Vlaanderen.

2 NETWERKING

Versillende organisaties, in binnen- en buitenland, zijn actief op het vlak van de kinder-rechten. Voor het Kinderrechtencommissariaat is het van belang goed op de hoogte te blijven van de bestaande initiatieven, regelmatig overleg te hebben met organisaties en overheden, en kinderrechtenactoren te ondersteunen waar mogelijk. Dit is een onderdeel van de decretale opdracht van het Kinderrechtencommissariaat. Deze opdracht omvat nl. ook het aanknopen van ‘de dialoog met het kind en met de organisaties actief rond individuele en collectieve dienstverlening aan of belangenbehartiging van het kind’. Tegelijk kan het Kinderrechtencommissariaat op deze manier bijkomende informatie van of over kinderen en jongeren bekomen van het werkveld.

Onder netwerking verstaan we tevens de vormingsactiviteiten. De congressen, studiedagen of colloquia waar het Kinderrechtencommissariaat een actieve rol speelde, worden in dit hoofdstuk opgenomen. Daarnaast volgden medewerkers van het Kinderrechtencommissariaat eveneens congressen, studiedagen, colloquia, e.d. om de eigen kennis op peil te houden.

2.1... OVERHEID

De implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is in de eerste plaats een taak van de overheid. In België is dit, gezien de staatshervorming, geen sinecure. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind omvat verplichtingen die op diverse bevoegdheidsniveaus moeten worden uitgevoerd. Tegelijk is het echter omwille van de comprehensiviteit van het verdrag van belang om dit enigszins samenhangend te doen en bij voorkeur vanuit een zelfde visie op kinderrechten. De toezichtsfunctie van het Kinderrechtencommissariaat brengt dan ook met zich mee dat niet enkel het Vlaams Parlement wordt geadviseerd^[6], maar ook andere overheden. Dit laatste gebeurt evenwel enkel op hun uitdrukkelijke vraag. Naast formele adviezen heeft het Kinderrechtencommissariaat ook op andere manieren, minder formeel, overleg met verschillende overheden.

a. Vlaams Parlement

Een groot deel van het werk van het Kinderrechtencommissariaat is gericht aan het Vlaams Parlement. Dit gebeurt met name door adviezen van het Kinderrechtencommissariaat en het jaarverslag. Naar aanleiding van deze adviezen of het jaarverslag wordt de Kinderrechtencommissaris soms door de Commissies van het Vlaams Parlement uitgenodigd op hoorzittingen of gedachtewisselingen. Wat het inhoudelijke aspect betreft verwijzen we naar het hoofdstuk ‘Adviezen’. Gedurende het parlementair jaar 2001-2002 leverde de Kinderrechtencommissaris een bijdrage aan de volgende hoorzittingen of gedachtewisselingen:

^[6] Zie hiervoor Hoofdstuk 4 (Adviezen) van dit jaarverslag.

- 11 oktober 2001: Vlaams Parlement - Commissie Onderwijs, Hoorzitting over ‘de problematiek van hoogbegaafde kinderen in het onderwijs’;
- 13 december 2001: Vlaams Parlement - Commissie Welzijn, Gedachtewisseling naar aanleiding van het jaarverslag 2000-2001 van het Kinderrechtencommissariaat;
- 28 februari 2002: Vlaams Parlement - Commissie Onderwijs, Gedachtewisseling naar aanleiding van het jaarverslag 2000-2001 van het Kinderrechtencommissariaat;
- 22 maart 2002: Vlaams Parlement - Commissie Welzijn, Hoorzitting ‘Interlandelijke Adoptie’;
- 2 mei 2002: Vlaams Parlement - Commissie Onderwijs, Hoorzitting ‘Gelijke Onderwijskansen’;
- 6 juni 2002: Vlaams Parlement - Commissie Welzijn, Hoorzitting ‘Integrale Jeugdhulp’;
- 13 juni 2002: Vlaams Parlement - Commissie Welzijn, Hoorzitting ‘Samenwerkingsakkoord federale gesloten instelling Everberg’;

b. Vlaamse Regering, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en afgeleide overheidsorganen

b.1. Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen

De oefening ‘Integrale Jeugdhulp’ is, zoals verwacht, een oefening van lange adem gebleken.^[7] Ook in het voorbije jaar werd daar verder aan gewerkt binnen de Vlaamse administratie en het kabinet. De Kinderrechtencommissaris bleef betrokken als waarnemer in de Centrale Commissie.^[8] De zes bakens van de Integrale Jeugdhulp werden in de werkgroepen verder uitgetekend en vervolgens in de vorm van adviezen van de Centrale Commissie aan de minister voorgelegd. Het concept Integrale Jeugdhulp wordt intussen verder geconcretiseerd in de aangeduide pilootregio’s. In de uitvoering van deze ‘experimenten’ zal het toezien op de rechtsbescherming van de minderjarige een aandachtspunt voor het Kinderrechtencommissariaat blijven.

Een nieuw decreet Integrale Jeugdhulp zal het sluitstuk van deze oefening moeten worden.^[9] Het Kinderrechtencommissariaat durft te hopen dat daarin een ondubbelzinnig recht op (toegang tot) hulpverlening zal worden opgenomen voor de minderjarige zelf.

Tevens was de verdere activering van de ad hoc werkgroep ‘positie van de cliënt’ voor het Kinderrechtencommissariaat het vorige werkjaar van belang.^[10] Het is precies rond deze kwestie dat de meeste tussenkomsten van de Kinderrechtencommissaris in de Centrale Commissie zich situeren. Het Kinderrechtencommissariaat is verheugd met de uitbouw van de cel Beleidsondersteuning in dit verband en hoopt dat de werkzaamheden van deze werkgroep leiden tot een sterk uitgewerkt statuut van de cliënt. Dit zal evenwel niet eenvoudig zijn.

Het Kinderrechtencommissariaat herhaalt hier nadrukkelijk dat bij het bepalen en uitwerken van de positie van de cliënt vooreerst een verduidelijking nodig is van wie nu

[7] Voor alle informatie, stand van zaken, adviezen van de Centrale Commissie aan de minister, zie: ‘www.jeugdhulp.vlaanderen.be’.

[8] Vergaderingen op 18 oktober 2001, 14 december 2001, 27 februari 2002, 26 maart 2002, 25-26 april 2002, 28 mei 2002 en 10 september 2002

[9] Op 9 juli 2002 nam het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet betreffende de integrale jeugdhulp aan (Parl.St.. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1211). Op 19 juli 2002 werd het decreet betreffende de integrale jeugdhulp gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. Dit decreet dient evenwel enkel als decretale basis voor de projecten in de pilootregio’s. Het Kinderrechtencommissariaat werd op 6 juni 2002 bij de besprekingen van het ontwerp van decreet gehoord door de Commissie Welzijn. Het Kinderrechtencommissariaat beperkte zich tot de stelling dat een dermate fundamentele hertekening van de jeugdzorg gebaat is met een experimentele fase alvorens men een definitieve hervorming doorvoert. Een advies ten gronde zal dan ook later volgen.

[10] Vergaderingen op 2 oktober 2001, 16 mei 2002 en 5 september 2002, alsook een informele adviesnota (mei 2002).

precies die cliënt van de jeugdhulp is. Voor het Kinderrechtencommissariaat is het evident dat dit de minderjarige zelf is. Binnen de Integrale Jeugdhulp wordt evenwel nog steeds de complexere notie ‘minderjarige en/of zijn leefomgeving’ gehanteerd. Het spreekt voor zich dat de leefomgeving (ouders en anderen) voor de minderjarige van belang is, ook bij het uittekenen van een bepaald hulpverleningstraject. Dit doet geen afbreuk aan het principe dat dé cliënt van de jeugdhulpverlening de minderjarige moet zijn (zoniet, dienen we veeleer te spreken van gezinshulpverlening). Het is voor het Kinderrechtencommissariaat van kapitaal belang dat men binnen de Integrale Jeugdhulp radicaal durft te kiezen voor de minderjarige zelf. Het gebeurt namelijk ook vaak dat minderjarigen in de problemen komen precies omwille van hun eigen leefomgeving. Tegelijk weten we uit contacten met minderjarigen dat er soms een vertrouwensbreuk is met de hulpverlening precies omdat het hen niet duidelijk is wiens belangen primeren voor de hulpverlener. Bovendien is het doorgaans zo dat de ‘leefomgeving’ (vaak in eerste instantie de ouders) reeds een uitgewerkt statuut heeft, met duidelijke rechten en plichten. Zowel uit de regels van het burgerlijk recht als uit meer specifieke wetgeving vloeien bevoegdheden en verantwoordelijkheden voort voor de ouders en andere opvoedingsverantwoordelijken. Met een statuut voor de minderjarige kan dit onevenwicht worden hersteld.

Dit principiële uitgangspunt heeft ook consequenties voor de verdere uitwerking van het statuut van de cliënt. Wanneer men bijvoorbeeld een inzage-recht in het dossier opneemt in de regelgeving, zal een duidelijke definitie van de cliënt onontbeerlijk zijn om te bepalen over wiens recht het nu gaat. Hetzelfde geldt voor het klachtrecht, het spreekrecht, e.d. Dit is dus meer dan een enkel academische discussie.

Op 15 november 2001 nam het Kinderrechtencommissariaat opnieuw actief deel aan de *themadag van het Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen*. Deze themadag stond in het teken van geweld tegen kinderen in het gezin. De bijdrage van het Kinderrechtencommissariaat handelde over het te vaak gebanaliseerde ‘kleine’ geweld dat nog steeds deel uitmaakt van de gangbare opvoeding. Het Kinderrechtencommissariaat pleitte ervoor om meer stimulansen te geven naar een respectvolle opvoeding toe waarin geweld geen plaats heeft. Daarnaast stond de Kinderrechtencommissaris ook in voor de synthese van de themadag.^[11]

Net als in het vorige werkjaar nam de Kinderrechtencommissaris het voorzitterschap waar van de Jury voor de prijs ‘Geïntegreerde Buitenschoolse Opgang’ van minister Vogels. Opnieuw werd gezocht naar initiatieven die dermate vernieuwend en/of sectoroverschrijdend werken waardoor ze deze aanmoediging verdienen. Voor de minderjarige gebruikers is het van belang om de hokjesmentaliteit te doorbreken wanneer het gaat over hun kwaliteitsvolle vrijetijdsbesteding. Voor de gebruiker weinig relevante opdelingen tussen sectoren als opvang, jeugdbeweging, sportclub, muziekschool, e.d. dienen zoveel mogelijk opgeheven te worden, zodat elk kind maximaal gebruik kan maken van de bestaande initiatieven. Tijdens de besprekingen van de jury werd wel de wens uitgedrukt om het bestaande reglement meer te verfijnen en daarbij een kinderrechtentoets in te voeren. De laureaten van 2002 waren Diest, Sint Niklaas en Heist-op-den-Berg.

Het Kinderrechtencommissariaat werd gevraagd lid te worden van het *Permanent Armoede Overleg*. Op 23 februari 2001 keurde de Vlaamse Regering op voorstel van minister Vogels, bevoegd voor de coördinatie van het armoedebeleid, een Vlaams Actieplan Armoedebestrijding goed. In dit actieplan worden niet alleen visies, doelstellingen en maatregelen besproken, maar worden ook instrumenten voorgesteld. Om het overleg over een

.....
^[11] VZW VLAAMS CENTRUM VOOR KINDEREN EN GEZINNEN en Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen (red.) (2002), *Geweld tegen kinderen in gezinnen. Themadag 15 november 2001*, Brussel: vzw Vlaams Centrum voor Kinderen en Gezinnen en Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen.

complexe problematiek als armoede te maximaliseren, is een welbepaalde overlegstructuur noodzakelijk. Dit Permanent Overleg Armoede wil het debat en de samenwerking stimuleren tussen alle mogelijke betrokkenen van één beleidsdomein (verticaal overleg) en tussen de beleidsdomeinen onderling (horizontaal overleg).

b.2. Jeugd

In de reflectiegroep *Jeugdbeleid*^[12] werd de nota 'Integraal Jeugdbeleid' gefinaliseerd en het Vlaams Parlement keurde het decreet terzake goed.^[13] Voor het eerst werd hiermee de aanzet gegeven voor een horizontaal jeugdbeleid, met aandacht voor jongeren over de grenzen van de verschillende departementen heen en werd nadrukkelijk een kader geschetst voor de uitoefening van participatierechten van minderjarigen. Voor de Vlaamse Regering wordt de verplichting gecreëerd om zelf ook een integraal jeugdbeleid uit te werken. Deze oefening werd intussen reeds voor de eerste maal gedaan en goedgekeurd door de Vlaamse Regering.^[14] Dit eerste Jeugdbeleidsplan stelt kinderen en jongeren centraal als volwaardige 'aandeelhouders' in onze samenleving. Het spreekt voor zich dat dit positief wordt beoordeeld door het Kinderrechtencommissariaat.

Ook de sector Jeugd kende hierdoor veel verandering met onder meer een hertekening van de Vlaamse Jeugdraad^[15] en de oprichting van een Steunpunt Jeugd. Met beide nieuwe organen onderhoudt het Kinderrechtencommissariaat goede contacten. De Kinderrechtencommissaris zit in de stuurgroep van het Congres van de Jeugdraad^[16] en verstrekt aan het Steunpunt de nodige informatie over hangende beleidsdossiers, zoals de Integrale Jeugdhulp^[17] en het beleid inzake jeugddelinquentie.

b.3. Onderwijs

De Kinderrechtencommissaris is nog steeds lid van de *Commissie Laakbare Praktijken* van het departement Onderwijs. In de aangemelde dossiers speelt vooral de vraag naar de concrete vertaling van 'kosteloos' onderwijs en dus de naleving van artikel 28 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Deze commissie zal hervormd worden en ook andere bevoegdheden krijgen ten gevolge het decreet betreffende het onderwijs-XIII.^[18] In voorkomend geval moet herzien worden of de Kinderrechtencommissaris nog lid kan blijven.

Het Kinderrechtencommissariaat nam deel aan de *Rondetafelconferentie Onderwijs*, meer bepaald in de werkgroepen Gelijke Kansen en Kwaliteit van het onderwijs. In de tussenkomsten stond, zoals steeds, de verdere implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in het onderwijs centraal. Met name de artikelen 28 en 29 alsook de 'General Comment' van het Comité voor de Rechten van het Kind op artikel 29^[19] bevatten fundamentele principes m.b.t. voormelde thema's. Gezien de resultaten van deze rondetafelconferentie veeleer de ruime beleidslijnen voor de toekomst aangeven, zal het

[12] Vergaderingen op 20 november 2001 en 17 december 2001.

[13] Dit decreet werd op 20 maart 2002 aangenomen door het Vlaams Parlement (*Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 973) en werd ondertussen gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad: *Decr.VI.Parl.* 29 maart 2002 op het Vlaamse jeugdbeleid, B.S. 14 juni 2002.

[14] Jeugdbeleidsplan - Naar een volwaardig aandeelhouderschap, *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1264/1.

[15] Minder 'verzuild' en met meer inbreng van jongeren zelf, ook van de niet-georganiseerde jongeren.

[16] Vanaf april 2002 komt deze stuurgroep maandelijks bij elkaar.

[17] Studiedag 'Nitrox' over Integrale Jeugdhulp op 27 juni 2002.

[18] *Decr.VI.Parl.* 13 juli 2001 betreffende het onderwijs XIII - Mozaïek, B.S. 27 november 2001. Krachtens dit decreet wordt de Commissie Laakbare Praktijken omgevormd tot de *Commissie Zorgvuldig Bestuur*.

[19] General Comment van het Comité voor de Rechten van het Kind van 17 april 2001, met de titel 'The aims of education', ref. CRC/GC/2001/1. De tekst van dit document is terug te vinden op de website 'www.unhchr.ch'.

Kinderrechtencommissariaat in een later stadium nog adviezen formuleren omtrent de concrete beleidsbeslissingen die uit de conferentie volgen.

De Kinderrechtencommissaris zetelt in de jury van de prijs ‘Participatie Go!’ van het Gemeenschapsonderwijs. Hiermee zet het Gemeenschapsonderwijs het stimuleren van participatief onderwijs verder en wil men scholen die formele of informele inspraakinitiatieven voor de leerlingen uitwerken, belonen en ondersteunen. In de jury, die op 25 september 2002 voor het eerst bijeen kwam, zetelen o.m. mensen uit het Gemeenschapsonderwijs, de Vlaamse Scholierenkoepel en het Steunpunt Leerlingenparticipatie.

Op 19 april 2002 werd door het Gemeenschapsonderwijs bovendien een studiedag georganiseerd rond het thema participatie in het basisonderwijs. Enkele basisscholen die deelnamen aan het schoolparticipatieproject van het Kinderrechtencommissariaat participeerden aan dit congres als ‘good practices’.

b.4. Aanspreekpunten kinderrechten

Net zoals tijdens de vorige werkjaren onderhield de Kinderrechtencommissaris contacten met de aanspreekpunten kinderrechten. Het blijft een probleem dat zij onvoldoende tijd kunnen inbrengen in deze bijkomende opdracht. In het kader van het jeugdbeleid wordt gedacht aan een aanspreekpunt jeugd, een functie die eventueel aan de aanspreekfunctie kinderrechten zou worden gekoppeld. Inhoudelijk zou dit inderdaad logisch zijn, maar de vraag is wel hoe dat in de praktijk gecombineerd moet worden met de functies die deze ambtenaren reeds uitoefenen. Een voltijdse invulling van de functie aanspreekpunt kinderrechten/jeugd houdt dan weer het risico in dat deze ambtenaren voeling dreigen te verliezen met de inhoud van hun beleidsdomein.

c. Federale overheid

c.1. Justitie

Op 14 november 2001 bracht het Kinderrechtencommissariaat een advies uit inzake het wetsontwerp *Adoptie* in het kader van een hoorzitting in de Commissie Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.^[20] Met dit federaal ontwerp wordt de wetgeving inzake adoptie aangepast aan de eisen van het Haags Adoptieverdrag. Dit ontwerp werd echter nog niet gestemd. Een aangepaste wetgeving is noodzakelijk, niet enkel voor de rechtsbescherming van de betrokken minderjarigen, maar ook om het Vlaamse luik van het adoptiebeleid daarop te kunnen afstemmen. Ook hier zijn de bevoegdheden verdeeld en moet men toch tot een globaal coherent beleid komen. Een gelijklopende visie op adoptie is een vereiste om tot een degelijk adoptiebeleid te komen. Hierbij moeten de fundamentele principes van zowel het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als het Haags Adoptieverdrag de norm zijn op alle niveaus.

Binnen het kabinet Justitie werd ook dit jaar verder gewerkt aan de oprichting van een Nationale Commissie Kinderrechten. Het Kinderrechtencommissariaat deelde bedenkingen en suggesties mee en betreurt het dat deze Commissie nog steeds niet operationeel is, onder meer door gebrek aan (Vlaamse) middelen. Het Kinderrechtencommissariaat herhaalt de vraag om hier toch snel werk van te gaan maken en wordt daarin bijgestaan door het Comité voor de Rechten van het Kind.^[21] Dit toezichthoudend Comité had reeds bij het

.....
[20] Zie ook Hoofdstuk 4 (Adviezen).

[21] Zie punten 8 en 9 van de Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind van 7 juni 2002, ref. CRC/C/15/Add.178. De tekst van dit document is terug te vinden op de website ‘www.unhchr.ch’.

eerste Belgisch rapport aangedrongen op de oprichting van een dergelijk coördinatie-orgaan^[22], precies omdat de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in België zo complex is omwille van de bevoegdheidsverdelingen. Naar aanleiding van het tweede rapport werd deze aanbeveling dan ook expliciet herhaald.

c.2. Buitenlandse Zaken

De contacten van het Kinderrechtencommissariaat met het departement Buitenlandse Zaken hadden vooral plaats in het kader van de voorbereiding van de VN-Kindertop^[23], de United Nations Special Session on Children (verder 'UNSSC'). Deze vond plaats in New York van 8 t.e.m. 10 mei 2002, nadat de eerder geplande zitting (19 t.e.m. 21 september 2001) uitgesteld werd wegens de aanslagen van 11 september 2001. Naast de UNSSC vonden er nog belangrijke bijeenkomsten plaats in New York. Zo was er het Jongerenforum van 5 t.e.m. 8 mei en de eerste internationale bijeenkomst van Kinderrechtencommissarissen en kinderradbodsdiensten op 7 mei 2002.^[24]

Daarnaast heeft de Kinderrechtencommissaris, samen met de Délégué Général aux Droits de l'Enfant, er bij de Minister van Buitenlandse Zaken op aangedrongen het nodige te doen voor de uitbreiding van het Comité voor de Rechten van het Kind.^[25] Dit Comité bestaat uit 10 onafhankelijke experts (artikel 43.2 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind) en staat in voor de beoordeling van het kinderrechtenbeleid van de lidstaten, zoals dat beschreven wordt in de (vijfjaarlijkse) rapporten. In zekere zin kan men stellen dat het Comité het slachtoffer is van het succes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind gezien het aantal te beoordelen rapporten dermate hoog ligt dat de behandeling ervan zware vertragingen oploopt. Zo werd voor België het tweede rapport ingediend in juni 1999 en kon het pas in mei 2002 worden besproken. Op die manier verliest het toezicht natuurlijk veel aan kracht. Er werd dan ook voorgesteld om het aantal leden te verhogen naar 18. Dergelijke wijziging van het Verdrag vereist een tweederde meerderheid onder de 191 lidstaten.^[26] Voor België wordt deze oefening nog ingewikkelder gezien voor de wijziging van een internationale rechtsnorm, geratificeerd door alle parlementen, de instemming van alle betrokken parlementen vereist is. Op federaal vlak zou een voorontwerp van wet hieromtrent niet lang meer op zich laten wachten, ...

c.3. Werkgroep Kinderrechten in de Senaat

Het Kinderrechtencommissariaat verheugt zich over het voortbestaan van deze werkgroep (ook na de UNSSC) en volgt de activiteiten ervan aandachtig op. Verschillende wetsvoorstellen uit deze werkgroep zijn uitermate belangrijk voor de versterking van de rechtspositie van minderjarigen. We denken dan aan de wijziging van het spreekrecht, de jeugdadvocaten en de eigen rechtstoegang. Op 17 en 18 juli 2002 werden deze voorstellen goedgekeurd in de Senaat.^[27] Het Kinderrechtencommissariaat dringt er op aan dat dit ook spoedig gebeurt in de Kamer.^[28]

[22] Zie punt 13 van de Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind van 9 juni 1995, ref. CRC/C/15/Add.38. Dit document werd gepubliceerd in HOLSTRÖM, L. (red.) (2000), *Concluding Observations of the UN Committee on the Rights of the Child*, Den Haag: Martinus Nijhoff Publishers, p. 45-49.

[23] Zie ook 'www.unicef.org/specialsession'.

[24] Zie verder onder 'Internationaal'.

[25] Zie ook Hoofdstuk 4 (Adviezen).

[26] Voor de volledige procedure verwijzen we naar artikel 50 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

[27] Zie Hoofdstuk 4 (Adviezen).

[28] Zie ook het Kinderrechtenmanifest.

Op 20 november 2001 was er een parlementaire zitting voor kinderen en jongeren op initiatief van 'What-do-you-think?'. De Kinderrechtencommissaris ontving een delegatie van deze groep minderjarigen en was later op de dag te gast op hun plenaire zitting. De Kinderrechtencommissaris was op 29 mei 2002 ook aanwezig op de opvolgingsvergadering van de UNSSC in de Senaat. De jongeren die deelnamen aan het Jongerenforum in New York, alsook de andere What-do-you-think?-groepen brachten ter gelegenheid van deze follow-up hun beleidssuggesties naar voren in de vorm van een resolutie. Zij hadden het onder meer over participatiemogelijkheden, over gezondheid, armoede en vrede. Bij dergelijke gelegenheden valt het steeds weer op hoe grondig en constructief minderjarigen hun inbreng willen doen in de maatschappij waarin ook zij een plaats hebben. Het blijft in het kader van dergelijke activiteiten altijd nog de vraag of daar werkelijk gevolg aan gegeven wordt.

2.2... MET HET MIDDENVELD

De contacten met de kinderrechtenorganisaties op het veld worden verder gezet, zij het dat er met bepaalde organisaties of rond bepaalde initiatieven actiever wordt samengewerkt dan met andere. Naast de meer structurele partners, zoals de Kinderrechtencoalitie, zijn er ook eenmalige contacten met organisaties of verenigingen, zoals blijkt uit de activiteitenlijst.

a. Kinderrechtencoalitie

De Vlaamse Kinderrechtencoalitie^[29] groepeerde 18 NGO's actief op het vlak van kinderrechten.^[30]

Op regelmatige tijdstippen is er *overleg* ^[31] tussen het Kinderrechtencommissariaat en de Kinderrechtencoalitie om elkaar op de hoogte te houden van elkaars werkzaamheden. Het kinderrechtenverhaal is er namelijk één dat wordt geschreven vanuit zowel overheids- als private instanties. Zowel het Kinderrechtencommissariaat als de Kinderrechtencoalitie kaderen hun activiteiten steeds in de context van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Op strategische punten werd in 2001-2002 een *samenwerking* opgezet met hetzij de Kinderrechtencoalitie als geheel, hetzij met één van de organisaties die lid zijn van deze coalitie. Bijvoorbeeld:

Sommige leden van de Kinderrechtencoalitie zijn partner in de *campagnes* van het Kinderrechtencommissariaat.^[32]

De Kinderrechtencommissaris heeft regelmatig contacten met What-do-you-think?, een project van Unicef waarbij jongeren betrokken worden bij het rapportageproces inzake kinderrechten.

[29] Voor meer info: 'www.kinderrechtencoalitie.be'.

[30] Kinderrechtswinkels, Kinder- en Jongerentelefoon, Gezinsbond, Crefi, DCI Vlaanderen, Dienst Alternatieve Sancties en Voogdijraad, ECPAT België, Kinderrechtenhuis, Jeugd en Vrede, Liga voor Mensenrechten, ODOK, Kind en Samenleving, Plan International, Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, Unicef België, Vlaams Welzijnsverbond, Vlaamse Scholierenkoepel en Welzijnszorg.

[31] 25 oktober 2001, 27 februari 2002 en 8 maart 2002.

[32] De Kinder- en Jongerentelefoon als helpdesk voor kinderen in het kader van de Megafooncampagnes. De Gezinsbond als partner in de campagne 'kinderrechten in het gezin'.

Het Kinderrechtencommissariaat is partner van de Vlaamse Scholierenkoepel. Met Jeugd en Vrede stelde het Kinderrechtencommissariaat een Kinderrechtendoolhof samen en het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt diverse publicaties.^[33]

In 2002 werden de contacten met de Kinderrechtencoalitie opgevoerd in het kader van de bespreking van het kinderrechtenrapport dat België opstelde conform het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.^[34] De bespreking van deze kinderrechtenrapporten omvat o.m. voorbereidende zittingen. Tijdens deze voorbereidende zittingen, de zgn. ‘presessionals’, wil het Comité voor de Rechten van het Kind zich informeren over het kinderrechtenbeleid in de lidstaten. Het doet daartoe een beroep op onafhankelijke en gespecialiseerde organisaties die actief zijn op het domein van de rechten van het kind. Deze organisaties formuleren hun opmerkingen en bedenkingen bij het officiële kinderrechtenrapport van de lidstaat in kwestie. Zowel de coalitie^[35] als het Kinderrechtencommissariaat schreven een alternatief rapport met bedenkingen over het kinderrechtenbeleid in België en Vlaanderen en stelden dit voor op de ‘presessional’ in Genève op 5 februari 2002.^[36] Naast de rapporten van het Kinderrechtencommissariaat en de Kinderrechtencoalitie, werd ook door What-do-you-think? een rapport ingediend en voorgesteld door twee jongeren.

Dezelfde organisaties waren samen met het Kinderrechtencommissariaat ook aanwezig in Genève op de zitting op 23 mei 2002 waar het Belgische rapport werd besproken. De bevindingen van het Comité werden door het Kinderrechtencommissariaat in juni aan het Vlaams Parlement overgemaakt.^[37]

Volgend op zowel de zittingen in Genève als op de UNSSC brachten het Kinderrechtencommissariaat, de Kinderrechtencoalitie, de Coördination des ONG pour les Droits de l’Enfant en What-do-you-think? samen het ‘Kinderrechtenmanifest’ uit, dat werd voorgesteld op een persconferentie op 17 juni 2002. Met dit Manifest worden alle wetgevende en uitvoerende machten in België opgeroepen om een Nationaal Actieplan Kinderrechten uit te werken en worden de meest essentiële elementen van een dergelijk plan voorgesteld. Het manifest gaat in op diverse kinderrechtenthema’s die bij alle betrokken partijen de nodige bezorgdheid oproepen.

De Kinderrechtencoalitie organiseerde tevens een ‘open forum’ rond de aanpak van jeugddelinquentie (28 maart 2002) en een *studiedag* naar aanleiding van de Concluding Observations van het Comité (21 juni 2002), waar ook het Kinderrechtencommissariaat aan deelnam.

b. What do you think?-project

Het Kinderrechtencommissariaat is lid van de stuurgroep van het What do you think?-project. Dit is een project van UNICEF België waarbij jongeren betrokken worden in het rapporteringsproces naar het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. Tijdens de stuurgroepvergaderingen staat het uitwisselen van informatie rond participatie-initiatieven

[33] Bvb. BILLIET, D. (red.) (1998), *Het recht van de banaan is krom*, Mechelen: Bakermat en BILLIET, D. (2001), *Ik heb ook maar twee vleugels*, Mechelen: Bakermat, Jeugd&Vrede.

[34] Overleg op 26 maart 2002, 30 april 2002 en 6 juni 2002.

[35] Een samenwerking van de Vlaamse Kinderrechtencoalitie en de Coördination des ONG pour les Droits de l’Enfant.

[36] De tekst van dit alternatief rapport is terug te vinden op de website van het Kinderrechtencommissariaat: www.kinderrechten.be.

[37] Zie Hoofdstuk 4 (Adviezen).

centraal. Daarnaast wordt telkens feedback gegeven over de werkzaamheden van de jongeren.

De Kinderrechtencommissaris had doorheen het hele jaar regelmatig contacten met het What do you think?-project, evenals met de jongeren. Dit onder andere in het kader van de bespreking van het Belgische rapport in Genève en de Speciale Zitting van de VN over Kinderen.

c. Prinses Mathildefonds ^[38]

Het Prinses Mathildefonds, opgericht in de schoot van de Koning Boudewijnstichting, heeft als doel projecten te ondersteunen die emancipatorisch werken met de meest kwetsbaren in onze samenleving. Gezien minderjarigen per definitie kwetsbaar zijn, werd beslist om gedurende de eerste jaren op kinderen en jongeren te focussen. Vandaar ook dat de Kinderrechtencommissaris werd gevraagd als lid van het bestuurscomité.

Jaarlijks wordt een prijs (ten bedrage van 9.000 euro) uitgereikt door het Prinses Mathildefonds. In dat kader wordt een oproep gedaan naar projecten rond een bepaald thema en een bepaalde leeftijdscategorie. Het bestuur stelt jaarlijks een jury van experts terzake samen om de ingediende projecten te beoordelen.

In het eerste werkjaar van het fonds werd een oproep gelanceerd naar projecten die de weet- en leergierigheid stimuleren van kinderen (0 tot 6 jaar) die door omstandigheden hun recht op leren niet of moeilijk kunnen waarmaken via de reguliere voorzieningen. Laureaat van de prijs van het Mathildefonds was de vzw De Tuimel uit Antwerpen met het project 'participerende babywerking en voorbereidend peuterklasje'. De Tuimel werkt met kleuters en moeders in kansarmoede rond zelfontwikkeling en opvoedingsondersteuning. Op 4 december 2001 werd deze prijs uitgereikt op het Koninklijk Paleis te Brussel, in aanwezigheid van Prinses Mathilde en met een bezoek van Sinterklaas voor de kinderen.

In het tweede jaar werd geopteerd om een project te belonen dat draait rond traumatische ervaringen en verlieservaringen bij kinderen van 7 tot 14 jaar. Er werden 69 projecten ingediend en deze zullen in het najaar beoordeeld worden.

d. Redactie Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten

Het Kinderrechtencommissariaat zit in de redactieraad van het Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten. Het voorbije jaar verzorgde het Kinderrechtencommissariaat een rubriek in elk nummer, waarbij steeds een ingediend advies van het Kinderrechtencommissariaat centraal stond. Op die manier krijgen de adviezen een groter bereik dan enkel het Vlaams Parlement.

Het Kinderrechtencommissariaat is dit jaar tevens betrokken bij de redactie van het jaarlijks themanummer dat over 'onderwijs' zal handelen.

e. Stuurgroepen

Het Kinderrechtencommissariaat maakt deel uit van een aantal stuurgroepen in het werkveld of van wetenschappelijke onderzoeksprojecten.

.....
[38] 'www.prinsesmathildefonds.be'.

Het Kinderrechtencommissariaat werd gevraagd om deel te nemen aan de stuurgroep van het project 'Schoolkinderopvang in de Stad'. De coördinatie van deze stuurgroep ligt bij Vormingscentrum voor de Begeleiding van het Jonge Kind (VBJK) en gebeurt in opdracht van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het SIF-Actieplan. Het betreft een actieonderzoek naar een model van meersporenbeleid waarbij de uitbouw van een stedelijk model voor buitenschoolse opvang centraal staat. Dit project situeert zich binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waarbij men probeert vooral binnen twee (te kiezen) SIF-wijken een netwerk voor kinderopvang op te zetten in een samenwerking met scholen, jeugdwerk en bestaande buitenschoolse opvanginitiatieven.

De multidisciplinaire stuurgroep fungeert als reflectiegroep die het opzet van dit actieonderzoek moet doorlichten vanuit welbepaalde criteria met betrekking tot de opvang van kinderen.

Ook in de stuurgroep 'Woonsituatie, woonbehoeften en woonwensen van jongeren in Vlaanderen' is het Kinderrechtencommissariaat betrokken. Dit is een project in opdracht van de Vlaamse Regering en staat onder leiding van de professoren A. Verhetsel (UFSIA) en F. Witlox (UG-UFSIA). De bedoeling is dit beleidsvoorbereidend onderzoek te ondersteunen omdat het woonbeleid te weinig rekening houdt met de noden van kinderen en jongeren; meer bepaald hun eis op meer fysieke en psychische ruimte. Via een grootschalige enquête zal in dit onderzoek worden gepeild naar de woonsituatie en de woonwensen van jongeren (12-18-jarigen) in Vlaanderen. Op die manier hopen de onderzoekers een beeld te krijgen van het wooncomfort en de bereikbaarheid van voorzieningen voor jongeren.

Verder was het Kinderrechtencommissariaat betrokken in een aantal technische stuurgroepen opgezet in opdracht van de Vlaamse Minister voor Onderwijs en Vorming (OBPWO-projecten). Deze handelden over de ontwikkeling van bevragingsinstrumenten voor het meten van welbevinden bij kleuters en leerlingen in het basisonderwijs^[39] en in het secundair onderwijs.^[40] Ook het eindrapport 'Onveiligheidsgevoelens en antisociaal gedrag', een onderzoek naar de samenhang tussen onveiligheidsgevoelens bij leerkrachten en het antisociale gedrag bij leerlingen, werd daar uitvoerig toegelicht.^[41]

Vanuit Kind en Gezin werd het Kinderrechtencommissariaat uitgenodigd om deel uit te maken van de referentiegroep 'Kwaliteitslabel'. Deze referentiegroep heeft als opdracht sturing te geven bij de ontwikkeling van een meetinstrument voor de opvang in en door scholen. Het doel van het instrument is om een sterkere verankering van het aanbod door de scholen in de sector van de buitenschoolse opvang te garanderen. Op termijn zouden scholen die investeren in de kwaliteit van hun opvang dit aan de hand van een kwaliteitslabel kunnen veruitwendigen en formaliseren. Het opzetten van het meetinstrument gebeurt onder de wetenschappelijke deskundigheid van het Centrum voor Gezinspedagogiek en het Onderzoekscentrum voor Kleuter- en Lager Onderwijs. Op initiatief van de bestaande referentiegroep werd beslist om het Kinderrechtencommissariaat als vertegenwoordiger te vragen van de kinderen als gebruikers van de opvang.

In het kader van de nieuwe regelgeving inzake jeugdwerk werd de voorbije 2 jaar onderzoek gevoerd naar de criteria van een kwalitatief lokaal jeugd(werk)beleid, o.m. met participatie van gebruikers. Ook bij dit onderzoek (KUL-RUG) werd het Kinderrechtencommissariaat in de

[39] LAURRIJSEN, J. (2001), *Welbevinden, betrokkenheid en tevredenheid van kleuters en leerlingen in het basisonderwijs. Een draaiboek voor systematische observatie en bevraging*, Eindrapport (OBPWO-project 98.07), Leuven: KULeuven.

[40] DE CONINCK, E., SCHEPENS, A. en VAN PETEGHEM, K. (2000), *Het welbevinden in de schoolsituatie bij leerlingen in het secundair onderwijs: de ontwikkeling van een bevragingsinstrument*, Rapport (OBPWO project 98.06), Brussel-Gent: VUB-UG.

[41] VETTENBURG, N. en HUYBREGTS, I. (2001), *Onveiligheidsgevoelens en antisociaal gedrag*, Rapport (OBPWO-project 98.04), Leuven: KULeuven-OGJC.

stuurgroep uitgenodigd. Dit onderzoek werd in juni 2002 afgerond.^[42] Het biedt zowel praktische handvatten in de uitbouw van een jeugdbeleid dat rekening houdt met de behoeften en wensen van de lokale jeugd, als beleidssuggesties.

Het Kinderrechtencommissariaat maakt deel uit van de stuurgroep *Ondersteunings structuur Bijzondere Jeugdzorg*. Hierin wordt o.m. gewerkt aan de implementatie van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind in de bestaande voorzieningen en dit op een concrete en bruikbare wijze. Momenteel wordt een handleiding cliëntenrechten uitgewerkt.

De Kinderrechtencommissaris is lid van de stuurgroep van het *Preventieproject Onderwijs Vertrouwenscentra (POV)*. Dit is een netoverschrijdend preventieproject gericht tot leerkrachten en CLB-medewerkers over intrafamiliaal kindermisbruik.

Het project werd uitgewerkt i.s.m. Kind & Gezin en het VCK Jette. Het geniet de steun van het Ministerie van Onderwijs, Kind & Gezin, de 6 Vertrouwenscentra Kindermishandeling, de administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn, de Koning Boudewijnstichting, Pocket Films en het Kinderrechtencommissariaat.

Sinds de start in 1999 werd het vormingsaanbod reeds in 585 scholen en 213 CLB-teams voorgesteld. Tevens werd het project in aangepaste vorm aangeboden voor het kleuter-onderwijs.

Het Kinderrechtencommissariaat is tevens lid van de stuurgroep bij de *Vlaamse Jeugdraad* die zich bezighoudt met de opzet en inhoud van het eerste Jeugdcongres op 23 november 2002. Het is namelijk de bedoeling om samen met de vernieuwde Jeugdraad driejaarlijks een congres te organiseren waar ook niet-georganiseerde jongeren actief aan kunnen deelnemen.

Het Kinderrechtencommissariaat is lid van de stuurgroep 'Kinderprovincieraad' van de Provinciale Jeugddienst Oost-Vlaanderen. De stuurgroep startte haar werkzaamheden begin juli 2002. Het opzet is de oprichting van de Kinderprovincieraad. Er wordt gewerkt met een Kinderstuurgroep en op een projectmatige tijdgebonden wijze. De eerste Kinderprovincieraad in Oost-Vlaanderen vindt plaats op 16 november 2002.

Het Kinderrechtencommissariaat zetelt in de stuurgroep van de *Jeugddienst van de Stad Antwerpen*. Deze stuurgroep werd opgericht begin 2002 met als doelstelling het informatieluik en het inspraakluik binnen de stad Antwerpen beter op elkaar af te stemmen. Om dit mogelijk te maken worden er binnen de stuurgroep (een aantal) bestaande methodieken geëvalueerd en nieuwe geïntegreerde methodieken uitgewerkt. Dit alles met het oog op een optimalisering van de communicatie naar en inspraak van kinderen en jongeren in het beleid.

.....
^[42] BOUVERNE-DE BIE, M., WILDEMEERSCH, D., CLAEYS, A., SCHILLEMANS, L. en VAN DUFFEL, K. (2002), *Onderzoeksrapport 'Lokaal jeugdbeleid in ontwikkeling'*, U.G. en K.U.L.

2.3... STUDIEDAGEN EN CONGRESSEN

Het Kinderrechtencommissariaat wordt regelmatig gevraagd om op studiedagen en congressen een toelichting te geven over hetzij de eigen werking en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, hetzij over meer specifieke thema's m.b.t. minderjarigen.

Hieronder geven we kort weer aan welke studiedagen of congressen het Kinderrechtencommissariaat een bijdrage leverde:

- 3 oktober 2001: Gezins- en Welzijnsraad, Hoorzitting 'Interlandelijke Adoptie', Brussel;
- 23 oktober 2001: Provinciaal Onderwijs Vlaanderen, Forum 'Leerlingenparticipatie', Antwerpen;
- 16 november 2001: Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, Themadag 'Geweld op kinderen in gezinnen', Brussel;
- 19 november 2001: What Do You Think?, Persconferentie, Brussel;
- 23 november 2001: VCLB, Vorming 'Jongerenparticipatie', Brussel;
- 24 november 2001: Jeugdraad regio Dendermonde, Vorming 'Kinderrechten en jeugdwerk', Dendermonde;
- 29 november 2001: KU Leuven - Vakgroep Ontwikkelingspsychologie, Voorstelling onderzoek 'Leefsituatie jongeren', Leuven;
- 3 december 2001: VCLB, Vorming 'Kinderrechten en CLB-werking', Gent;
- 4 december 2001: Groep T - Lerarenopleiding, Vorming 'Kinderrechten en onderwijs', Leuven;
- 5 december 2001: KU Leuven - Vakgroep Orthopedagogiek, Les 'Grondslagen orthopedagogiek', Leuven;
- 8 december 2001: Association pour l'humanisation de l'hôpital en pédiatrie, 'Grenzen en verwezenlijkingen binnen pediatrie diensten', Brussel;
- 11 december 2001: Universiteit Gent, Lezing 'Kinderrechten en Kinderrechtencommissariaat', Gent;
- 12 december 2001: Vereniging Pedagogen, Lezing 'Kinderrechten en Kinderrechtencommissariaat', Middelburg;
- 31 januari 2002: VCLB - Navorming, Lezing 'Kinderrechten in de CLB-werking', Genk;
- 31 januari 2002: VRP, 'Kinderen en ruimtelijke ordening', Brussel;
- 1 februari 2002: Kind & Gezin, Personeelsdag, Antwerpen;
- 6 februari 2002: College voor Filmkeuring, 'Kinderen en filmkeuring', Antwerpen;
- 16 februari 2002: Kinderrechtswinkels Nederland, Lezing 'Werking Kinderrechtencommissariaat', Utrecht;
- 8 maart 2002: Kinderrechtencommissariaat, Coachingsessie Inspraak op school, Mol;
- 12 maart 2002: VCLB - Navorming, Lezing 'Kinderrechten in de CLB-werking', Hasselt;
- 13 maart 2002: Preventiecel Comité voor Bijzondere Jeugdzorg Antwerpen i.s.m. vzw Jongeren-voor-zorg, Voorstelling onderzoeksrapport 'Jongeren zonder papieren', Antwerpen;
- 13-14 maart 2002: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Nederland), Expertmeeting 'Jeugdhulp', Den Haag;
- 22 maart 2002: Lessius Hogeschool, Lezing 'Kinderrechten en Kinderrechtencommissariaat', Antwerpen;
- 29 maart 2002: Kinderrechtencommissariaat, Coachingsessie Inspraak op school, Brussel;
- 16 april 2002: BGMK, Studiedag 'Kinderrechten en echtscheiding', Gent;
- 17 april 2002: JINT, 'Jongeren en participatie', Brussel;
- 18 april 2002: Vereniging voor Demografie, Studiedag 'Demografische gevolgen van onze veranderende waardepatronen', Brussel;
- 18 april 2002: Kind & Gezin, Referentiegroep Schoolopvang, Brussel;

- 19 april 2002: ARGO, Congres 'Leerlingenparticipatie', Brussel;
- 22 april 2002: Kinderrechtencommissariaat, Coachingssessie Inspraak op school, Deinze;
- 23 april 2002: KU Leuven - Vakgroep Orthopedagogiek, Les 'Residentiële hulpverlening en kinderrechten', Leuven;
- 7 mei 2002: Steunpunt Gelijke Kansen - Leeftijd, 'Expertise gevraagd over onderzoek bij kinderen', Antwerpen;
- 14 mei 2002: Kinderrechtencommissariaat, Evaluatiedag 'Schoolproject', Brussel;
- 17 mei 2002: VUB en BAS, Studiedag 'Jeugddelinquentie en alternatieve sancties', Brussel;
- 21 mei 2002: Vlaams Welzijnsverbond, 'Kinderrechten en welzijn', Brussel;
- 31 mei 2002: Opvoedingstelefoon, Lezing 'Kinderrechten in het gezin', Sint-Niklaas;
- 7 juni 2002: Werkgroep Jeugdsanctierecht en vzw Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg, Studiedag 'De weëën van het nieuwe Jeugdrecht. Een Vlaamse reflectie op de aanpak van delinquente jongeren', Brussel;
- 14 juni 2002: Studiedienst AGALEV, 'Pleegzorg in de 21ste eeuw', Brussel;
- 18 juni 2002: Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, 'Kinderombudswerk - modellen, criteria', Den Haag;
- 21 juni 2002: Kinderrechtencoalitie, Studiedag 'Kinderrechten in België', Brussel;
- 21 juni 2002: AGALEV-fracties in Kamer en Senaat, Studiedag 'Anoniem donerschap en anoniem bevallen', Brussel;
- 27 juni 2002: Steunpunt Jeugd, 'Integrale Jeugdhulp en Jeugdwerk', Brussel;
- 13-16 augustus 2002: Institute for Child Rights and Development, Seminarie 'Children as partners', Victoria (Canada);
- 5 september 2002: vzw Haven, Vorming advocatenpool NBM 'Bijzondere reglementeringen betreffende NBM. Kinderrechtenverdrag en de Europese Resolutie NBM', Antwerpen;
- 11-14 september 2002: EUSARF, Congres 'Revitalising residential and foster care', Trondheim (Noorwegen).

Daarnaast woonden de teamleden van het Kinderrechtencommissariaat zelf ook studiedagen e.d. bij om op de hoogte te blijven van o.m. relevant onderzoek of nieuwe wetgeving met betrekking tot kinderen.

- 9 oktober 2001: TJK e.a., Studiedag 'De bekwaamheid van de minderjarige', Gent;
- 19-20 oktober 2001: Centre de droit de la personne, de la famille et de son patrimoine, Studiedag 'L'enfant et les relations internationales', Louvain-la-Neuve;
- 23 oktober 2001: TJK e.a., Studiedag 'Familierecht', Gent;
- 6 november 2001: TJK e.a., Studiedag 'Jeugdbescherming en bijzondere jeugdbijstand', Gent;
- 6 november 2001: Vlaamse Gemeenschap - Departement WVC, Studiedag 'Integrale jeugdhulp in Vlaanderen en Nederland', Brussel;
- 20 november 2001: TJK e.a., Studiedag 'Sociale zekerheidsrecht en vreemdelingenrecht', Gent;
- 20 november 2001: Universiteit Maastricht - Maastricht Centre for Human Rights, Studiedag 'Developmental and autonomy rights of children', Maastricht;
- 22-23 november 2001: Universiteit Gent, derde Vlaams congres kinder- en jeugdpsychiatrie 'Moeilijke kinderen of kinderen die het moeilijk hebben', Gent;
- 28 november 2001: Vlaamse Gemeenschap - Ministerie van Onderwijs, Conferentie 'Participatie', Brussel;
- 4 december 2001: TJK e.a., Studiedag 'Sociaal recht', Gent;
- 7 december 2001: Vlaamse Gemeenschap - Afdeling Jeugd en Sport, Voorstelling 'STRAX, Jeugdwerkboek', Gent;
- 14 december 2001: Universiteit Gent i.s.m. TJK en VUB, Studiedag 'Actualisatie Jeugdbeschermingsrecht en Bijzondere Jeugdbijstand', Brussel;
- 18 december 2001: TJK e.a., Studiedag 'Onderwijsrecht', Gent;
- 22 januari 2002: TOR i.s.m. Vlaamse Gemeenschap - administratie Cultuur, Colloquium 'Tijd op de agenda', Brussel;

- 24 januari 2002: EFCW, 'EU en armoede', Brussel;
- 25 januari 2002: Contactcomité van organisaties voor jeugdzorg - regio Brussel, 'Rechtsbijstand aan jongeren', Brussel;
- 31 januari 2002: Vlaamse Kinderrechtencoalitie, Voorstelling alternatief rapport kinderrechten, Brussel;
- 15 maart 2002: Contactcomité van organisaties voor jeugdzorg - regio Brussel, 'Beleidsontwikkelingen in samenwerking Justitie en Welzijn', Brussel;
- 20 maart 2002: Défense des enfants international (section belge francophone), Studiedag 'La privation de liberté des mineurs: une solution pour qui? Pourquoi?', Brussel;
- 21 maart 2002, vzw Advocaten voor Jongeren en Nederlandse Orde voor Advocaten Brussel, Persconferentie '10 jaar vzw Advocaten voor Jongeren', Brussel;
- 28 maart 2002: CBGS, Workshop 'Opvoedingsondersteuning en bijzondere jeugdzorg', Brussel;
- 28 maart 2002: Kinderrechtencoalitie, Open forum 'Jeugddelinquentie', Gent;
- 11 april 2002: Provinciale Jeugddienst Limburg, Zitting Kinderprovincieraad 'Participatie op school', Hasselt;
- 3 mei 2002: Werkgroep Jeugdsanctierecht en vzw Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg, Studiedag 'De weeën van het nieuwe Jeugdrecht. Een federale reflectie op het voorontwerp van wet houdende antwoord op delinquent gedrag door jongeren', Brussel;
- 6 mei 2002: UIA - Departement Rechten, Paneldebat 'Gelijkslachtig ouderschap', Antwerpen;
- 17 mei 2002: Vlaamse Gemeenschap - Departement Onderwijs en TORB, Discussienamiddag 'Gelijke Kansen', Brussel;
- 22 mei 2002: Service Droit des Jeunes Bruxelles, Studiedag 'Autorité parentale: principes théoriques, difficultés pratiques', Namen;
- 29 mei 2002: Vlaamse Gemeenschap - Departement Onderwijs en TORB, Discussie-namiddag 'Inclusief onderwijs', Brussel;
- 29 mei 2002: Senaat, Follow-up UNSSC, Brussel;
- 29 mei 2002: ATD Vierde Wereld, Steenlegging, Brussel;
- 31 mei 2002: UIA - Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten, Studiedag 'Jeugdsanctierecht: in het belang van ... het kind?', Antwerpen;
- 25 juni 2002: Europees Economisch en Sociaal Comité, Hearing 'Children First. Children and youth policies in Europe', Brussel;
- 2 juli 2002: Brussels Hoofdstedelijke Gewest - Minister van Economie, 'Kinderen en reclame', Brussel;
- 27 september 2002: UIA - Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten, Studiedag 'Familierecht', Antwerpen.

2.4... ACTIVITEITEN MET KINDEREN EN JONGEREN

Het ombudswerk en de website zijn de uitgelezen kanalen voor het Kinderrechtencommissariaat voor een direct contact met kinderen en jongeren. Daarnaast worden we ook gevraagd op andere activiteiten en initiatieven van of met minderjarigen.

Tijdens de campagne 'kinderrechten op school' was de cel communicatie van het Kinderrechtencommissariaat regelmatig de baan op om het project en de participatiebus voor te stellen aan leerlingen van de 30 deelnemende scholen. Op die manier leerden vele kinderen het Kinderrechtencommissariaat wat meer van dichtbij kennen. Tegelijk werd veel belevingsinformatie verzameld van kinderen in het basisonderwijs.

- 20 november 2001: ontvangst van een What-do-you-think?-delegatie op het Kinderrechtencommissariaat voor een debat over participatie- en informatierechten in de context van de school;
- 7 februari 2002: klas St-Guido (Anderlecht - TSO) op bezoek op het Kinderrechtencommissariaat;
- 8 februari 2002: klasbezoeken en groepsbesprekingen rond kinderrechten in het gezin en het Kinderrechtenfestival 2001 en 2002 met de leerlingen van het vierde, vijfde en zesde leerjaar van de basisschool De Vlindertuin te Bornem;
- 18 februari 2002: klasbezoeken en groepsbesprekingen rond kinderrechten in het gezin en het Kinderrechtenfestival 2001 en 2002 met de leerlingen van het vierde, vijfde en zesde leerjaar van de basisschool 14 te Antwerpen;
- 19 februari 2002: klasbezoeken en groepsbesprekingen rond kinderrechten in het gezin en het Kinderrechtenfestival 2001 en 2002 met de leerlingen van het vierde, vijfde en zesde leerjaar van de basisschool De Vrijdagsmarkt te Brugge;
- 25 februari 2002: voordracht van de Kinderrechtencommissaris op het Emmaüsinstituut Aalter (TSO);
- 6 maart 2002: namiddag met de Limburgse Kindergemeenteraden in het Kinderrechtenhuis te Alken;
- 12 maart 2002: ontmoeting met 5e en 6e leerjaarklassen van scholen in Evergem in de plaatselijke bibliotheek;
- 29 mei 2002: opvolging van de UNSSC in de Senaat met de What-do-you-think?-jongeren, in aanwezigheid van prinses Mathilde;
- 21 september 2002: Kinderrechtenfestival in Boom.

2.5... INTERNATIONAAL

a. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) ^[43]

a.1. Jaarlijkse ledenvergadering

De jaarlijkse vergadering van ENOC ging door van 10 t.e.m. 12 oktober 2001 in Parijs. Daar werd ook het voorzitterschap overgedragen van de Kinderrechtencommissaris aan de Franse Défenseur des Enfants, Mevr. Claire Brisset.

Tijdens het jaar voorafgaand aan de jaarlijkse vergadering werden twee werkdocumenten voorbereid in werkgroepen waar ook de Kinderrechtencommissaris deel van uitmaakte.

Het werkdocument 'Standards for Independent Human Rights Institutions for Children' werd besproken en goedgekeurd. Deze checklist van kwaliteitscriteria is gebaseerd op de zogenaamde Paris principles, die reeds in 1993^[44] in de schoot van de Verenigde Naties werden opgesteld voor onafhankelijke mensenrechteninstanties. De werkgroep heeft deze principes vervolgens vertaald naar kinderrechten toe. Dit document maakt nu deel uit van het informatiepakket dat ENOC samenstelde voor dergelijke diensten in oprichting.

.....
[43] Voor meer informatie zie: 'www.ombudsnet.org'.

[44] U.N. World Conference on Human Rights (juni 1993): Vienna Declaration and Programme of Action (A/CONF.157/23 par. 21, 36, 45 e.v.).

Het werkdocument m.b.t. de statuten van ENOC werd verder behandeld, maar kon nog niet formeel worden bekrachtigd omwille van meningsverschillen onder de leden. De werkgroep statuten werd uitgebreid en kwam opnieuw samen op 20 maart 2002 voor een verdere uitwerking van deze netwerkstatuten. ENOC is de voorbije jaren nl. sterk uitgebreid qua ledenaantal. Het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid en organisatiestructuur dringen zich op, onder meer om de zoektocht naar financiering vlotter te doen verlopen.

Inhoudelijke thema's tijdens deze jaarlijkse vergadering waren het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het belang ervan voor minderjarigen, de uitgestelde UNSSC met o.m. de vergadering van ombudspersonen wereldwijd en de top van Yokohama. In Yokohama vond in december 2001 nl. het tweede wereldcongres inzake seksuele uitbuiting van kinderen plaats.

a.2. Representatie en vertegenwoordiging van ENOC

ENOC heeft voornamelijk als doel te fungeren als een forum waar de leden werkervaringen kunnen uitwisselen en elkaar kunnen informeren over nieuwe ontwikkelingen in het kinderrechtenbeleid. Daarnaast pleit ENOC ook voor de oprichting van 'Independent Human Rights Institutions for Children' wereldwijd en biedt het netwerk ondersteuning aan dergelijke diensten in ontwikkeling of aan overheden die de oprichting ervan overwegen.

De Kinderrechtencommissaris had in deze context verschillende contacten m.b.t. initiatieven in het buitenland. De interesse in het 'Vlaamse model' is blijkbaar groot en het Vlaamse decreet wordt meer en meer als model voorgesteld, gezien het voldoet aan de meeste kwaliteitscriteria zoals gesteld in de Paris principles.

Op 25 maart 2002 had de Kinderrechtencommissaris een gesprek met een Grieks lid van het Europees Parlement, mevr. M. Zorba, over de mogelijke oprichting van een Kinderrechtencommissariaat in Griekenland.

Van 24 t.e.m. 26 juni was de Kinderrechtencommissaris te gast op een bijeenkomst van nieuwe ENOC-leden in Polen, waar meer specifiek werd ingegaan op good practices en ervaringen, en op de belangrijke rol van de beginnende kinderrechteninstanties in de nieuwe democratieën in Centraal-Europa. Door dergelijke ontmoetingen kunnen 'Kinderrechtencommissariaten' in landen als Estland, Letland, Litouwen, Bosnië-Herzegovina, Tsjecho, Rusland, Slovenië e.d. versterkt en inhoudelijk ondersteund worden.

Op 18 juni 2002 verzorgde de Kinderrechtencommissaris een lezing in Nederland in het kader van een debat (ingericht door de Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht) over het Nederlandse voorstel van een Kinderombudsman.

b. Verenigde Naties

b.1. UNSSC

Van 8 t.e.m. 10 mei 2002 werd in New York de VN-Kindertop gehouden, de 'UN Special Session on Children'^[45]. De top werd bijgewoond door tal van staatshoofden, regeringsleiders, hoogwaardigheidsbekleders, parlementsleden, NGO's, Kinderrechtencommissarissen, VN-functionarissen en natuurlijk ook kinderen en jongeren zelf. De minderjarige deel-

.....
^[45] Gezien de UNSSC aanvankelijk gepland was in september 2001, werd hierover reeds één en ander geschreven in het jaarverslag 2000-2001.

nemers hadden de dagen voor de UNSSC een eigen Youth Forum en stelden hun wensen, eisen en verwachtingen voor op de UNSSC.

Doel van de top was het opstellen van een wereldwijde agenda voor kinderen: het slot-document 'A world fit for children'.^[46] Dit document werd gedurende twee jaar voorbereid door diplomaten, ambtenaren, NGO's en minderjarigen. De onderhandelingen liepen daarbij zeker niet vlekkeloos. De commentaren waren erg uiteenlopend: sommigen (waaronder ENOC) vonden dat de notie kinderrechten en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind te weinig centraal gesteld werden terwijl anderen (waaronder de VS en een aantal moslimlanden) dan weer vonden dat de rechten van het kind te sterk benadrukt werden.

Tijdens de top zelf bleven de onderhandelingen stroef verlopen door het verzet van voornamelijk de VS tegen enkele passages uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en onderwerpen als seksuele voorlichting.

Uiteindelijk bleef het slotdocument grotendeels een zorgdiscours eerder dan een rechten-discours. Voor de meeste Westerse landen houdt het document dan ook weinig of geen bijkomende verplichtingen in, zij het dat elk land opgeroepen wordt om een Nationaal Actieplan Kinderrechten op te stellen én uit te voeren. Voor velen, waaronder het Kinderrechtencommissariaat, kan deze tekst dan ook geen onverdeeld succes genoemd worden en werd het soms als hallucinant ervaren hoe een land als de VS, die het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind niet eens wenselijk te ratificeren^[47], toch zoveel druk konden uitoefenen op de 191 lidstaten bij dit Verdrag.

Algemeen gesteld zijn we, wat de UNSSC betreft, zowel positief als negatief in de beoordeling. Het feit dat de VN een Speciale Zitting houdt voor en met kinderen en jongeren, is op zich al belangrijk. Met name ook de activiteiten van de jongeren zelf op de Jongerentop (5 t.e.m. 7 mei 2002) en de resultaten die ze daar in constructief overleg bereikten, waren een opsteker. Het is dan ook des te meer te betreuren dat het kinderrechtendiscours zelden echt aan de oppervlakte kon komen door de tegenwerking hiervan door enkele landen. Wat overbleef was slechts een vage verwijzing naar de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

De slotverklaring zal wel kunnen dienen voor diverse actoren om druk te blijven uitoefenen voor een meer kindgericht beleid. Tegelijk zijn enkele belangrijke punten gesneuveld omdat kost wat kost de consensus bewaard diende te worden. Bepalingen in de ontwerptekst omtrent reproductieve rechten, omtrent de verpletterende verantwoordelijkheid van de rijkste landen inzake milieuzorg, omtrent kinderarbeid, omtrent humanitaire hulp en omtrent de doodstraf werden dermate afgezwakt dat ze quasi inhoudsloos geworden zijn en de verwijzing naar de 0,7 % norm inzake ontwikkelingssamenwerking werd zelfs helemaal uit de tekst weggelaten.

Voor iedereen die bij de UNSSC betrokken was vanuit een sterk engagement naar kinder-rechten, is de slottekst dan ook een te magere resultaat.^[48] De bedenkingen die vermeld werden in het vorig jaarverslag^[49] blijven dan ook onverminderd gelden:

.....
[46] Voor de volledige tekst, zie 'www.unicef.org/specialsession'.

[47] Het enige andere land dat geen partij was bij het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, Somalië, heeft het Verdrag intussen ondertekend en stelde tijdens de UNSSC dat het spoedig zou geratificeerd worden. Dit maakt van de VS het enige land wereldwijd dat zich niet verbonden heeft aan het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Waar bovendien de ratificatie voor sommige landen bemoeilijkt werd door zwakke of ontbrekende staatsstructuren (vb. geen regering voor Somalië), is het niet ratificeren voor de VS een manifeste uiting van de politieke onwil om mensenrechten ook nadrukkelijk aan minderjarige mensen toe te kennen.

[48] De NGO-groep stelt o.m. het volgende: "For many, this concession summed up how far the final Outcome document had strayed from the original intent, and the opportunity that had been lost. Again and again, governments and NGOs had pressed the Bush Administration to put aside its own hostility to the Convention - a hostility that is clearly not shared or understood by most Americans - and permit the rest of the world to do what it wants to do, namely build an international program to enhance the rights of children. Again and again

- Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, quasi wereldwijd geratificeerd, werd te weinig centraal gesteld als bindend document. Dergelijke onderwaarding van dit succesvolle verdrag is, zeker in het kader van een top van de VN zelf, bijzonder ongepast;
- Het overwicht van provisie- en protectierechten op de participatierechten is gebleven. Er wordt geen melding gemaakt van de ontwikkeling van strategieën waardoor kinderen en jongeren zelf hun rechten kunnen gaan uitoefenen of zelf een inbreng kunnen doen in het beleid. De druk bezochte en succesvolle Jongerentop dreigt daardoor niet veel meer dan een aangename omkadering geweest te zijn.
- De slottekst houdt in verhouding veel meer en zwaardere uitdagingen in voor de armste landen en wijst te weinig op de solidariteitsverplichtingen van de andere landen.

b.2. Global Meeting of Independent Human Rights Institutions for Children

Voorafgaand aan de UNSSC, werd op 7 mei 2002 de eerste *Global Meeting of Independent Human Rights Institutions for Children* gehouden. De Kinderrechtencommissaris was als voorzitter van ENOC in 2001 sterk betrokken bij de voorbereiding hiervan. Met de gewaardeerde ondersteuning uit de Vlaamse en Franse Gemeenschap, in de vorm van fondsen voor de tolken, was het mogelijk ook niet-Engelstalige collega-Kinderrechtencommissarissen te ontmoeten op deze meeting. Vijfentwintig kinderrechteninstanties uit alle werelddelen namen deel aan deze eerste ontmoeting. De bedoeling was o.m.: de uitwisseling van informatie en werkervaringen, de bespreking van de kwaliteitscriteria voor dergelijke kinderrechtenfuncties^[50] en de (informele) oprichting van een internationaal netwerk. Tevens werd een tekst opgesteld om in te brengen in de UNSSC. In deze tekst werd gepleit voor de oprichting van onafhankelijke kinderrechteninstanties in alle landen om toe te zien op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.^[51] Er werd ook gesteld dat het slotdocument van de UNSSC meer nadruk diende te leggen op het belang van kinderrechten en dat het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind dé toetssteen moet zijn van elk kinderbeleid. De Kinderrechtencommissaris werd door haar collega's voorgedragen om deze tekst te brengen op 9 mei 2002 in de Committee of the Whole van de UNSSC.

Het slotdocument gaat gedeeltelijk hierop in: waar het document o.i. nog steeds te weinig melding maakt van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als vertrekpunt, bevat het wel een bepaling inzake de oprichting en versterking van 'independent ombudspersons' (par. 31).

.....
the US has refused. Instead of stepping back gracefully, the US used the threat of a vote to wreck a historic opportunity. Many will be concerned that the final text turns the clock back on years of building a development strategy on children that is based on rights rather than welfare and assistance." (in 'On the Record for Children'. De volledige commentaar is terug te vinden op 'www.unicef.org/specialsession')

[49] KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 91-92.

[50] Zie 'www.ombudsnet.org/whatsnew.htm'.

[51] Op 7 mei 2002 werd deze tekst in New York tevens toegelicht op een persconferentie.

hoofdstuk 4

A D V I E Z E N

inhoud

113	—	1. ADVIEZEN UIT HET WERKJAAR 2001 - 2002
114	—	1.1. Adviezen aan het Vlaams Parlement
127	—	1.2. Adviezen aan de Vlaamse Regering
128	—	1.3. Adviezen aan andere Overheden
133	—	2. GEVOLGGEVING ADVIEZEN 1998 - 2000
133	—	2.1. Adviezen aan het Vlaams Parlement
140	—	2.2. Adviezen aan de Vlaamse Regering
142	—	2.3. Adviezen aan andere Overheden

1 ADVIEZEN UIT HET WERKJAAR 2001 - 2002

Op grond van het decreet houdende oprichting van het Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris is het de taak van het Kinderrechtencommissariaat om de rechten van kinderen te verdedigen en hun de belangen te behartigen.^[1] Meer bepaald treedt het Kinderrechtencommissariaat op als vertolker van de rechten, belangen en noden van het kind. Het Kinderrechtencommissariaat ziet toe op de naleving van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en bevordert de implementatie ervan via het verstrekken van adviezen aan verscheidene overheden, in eerste instantie aan het Vlaams Parlement.

Gezien het Kinderrechtencommissariaat is opgericht door het Vlaams Parlement, zijn de adviezen in de eerste plaats gericht aan het Vlaams Parlement. Deze adviezen worden opge- maakt op verzoek van dit parlement, van parlementsleden of op eigen initiatief. Adviezen aan andere overheden worden enkel opgesteld op uitdrukkelijke vraag van de betrokken overheid.

De adviezen komen voornamelijk tot stand naar aanleiding van een ontwerp of voorstel van decreet, dan wel een resolutie.

Het Kinderrechtencommissariaat heeft zoals gezegd de mogelijkheid om op eigen initiatief adviezen uit te brengen aan het Vlaams Parlement. Bij de beslissing dit te doen, worden de volgende criteria in acht genomen:

- Het thema valt binnen de toepassingsfeer van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind;
- Dit thema situeert zich binnen de bevoegdheden van het Kinderrechtencommissariaat;
- Het thema is relevant;^[2] en
- Er moet voldoende materiaal beschikbaar zijn om een gefundeerd advies te kunnen uitbrengen.

In dit hoofdstuk vindt u een bespreking terug van de adviezen die het Kinderrechtencommissariaat dit werkingsjaar heeft opgesteld. De adviezen gericht aan het Vlaams Parlement komen eerst aan bod, gevolgd door de adviezen aan de Vlaamse Regering. Ten slotte worden de adviezen op federaal niveau behandeld.

Bij de bespreking van deze adviezen wordt de problematiek eerst gesitueerd. Daarna volgt een korte weergave van de inhoud van het advies. De integrale versie van deze adviezen is terug te vinden op de website van het Kinderrechtencommissariaat. Indien het advies als parlementair stuk of op enige andere plaats werd gepubliceerd, geven we eveneens de verwijzing naar deze publicatieplaats weer. Waar mogelijk wordt ook de stand van zaken in het dossier weergegeven.

Een aantal initiatieven (uit het parlementaire jaar 2001-2002, maar ook uit vroegere jaren) werd nog niet afgehandeld. Het spreekt voor zich dat het Kinderrechtencommissariaat hoopt dat de initiatieven die een positieve evolutie zouden betekenen voor de rechtspositie van het kind, spoedig worden goedgekeurd.

[1] Art. 4 van Decr.Vl.Parl. 15 juli 1997 houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris, B.S. 7 oktober 1997.

[2] Deze relevantie wordt beoordeeld aan de hand van de ombudsvragen, actualiteit, etc.

1.1... ADVIEZEN AAN HET VLAAMS PARLEMENT

a. Gerechtelijke Jeugdbijstand in hoogdringende gevallen^[3]

Situering

Het jeugdrecht kent bij zgn. problematische opvoedingssituaties slechts in tweede instantie een rol toe aan de Jeugdrechter. De voorkeur wordt gegeven aan de zgn. vrijwillige hulpverlening door de Comités voor Bijzondere Jeugdzorg en de Bemiddelingscommissies voor Bijzondere Jeugdbijstand. Slechts in uitzonderlijke omstandigheden kan de Jeugdrechter rechtstreeks kennis nemen van een zaak. Het gaat om die situaties waar een dwingende maatregel noodzakelijk is, indien werd aangetoond dat hulpverlening op vrijwillige basis niet mogelijk is en de integriteit van de minderjarige gevaar loopt (art. 22, 2   Decr. Bijzondere Jeugdbijstand). Deze regeling is beperkend ingevuld op het vlak van de mogelijke maatregelen die de Jeugdrechter kan nemen, de mogelijkheid tot verlenging en wijziging van de maatregel en de zgn. 45-dagenregel.

Door mevr. P. Ceysens werd een voorstel van decreet ingediend om deze regeling betreffende de gerechtelijke jeugdbijstand in hoogdringende gevallen te versoepelen.^[4] Het voorstel beoogt onder meer het afschaffen van de 45-dagenregel en het uitbreiden van de maatregelen die de Jeugdrechter kan nemen.

Advies

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind huldigt het principe dat kinderen in de regel niet van hun familie mogen worden gescheiden. De overheid dient evenwel te zorgen voor de bescherming van kinderen, ook binnen het gezin. Dit alles moet ingevuld worden vanuit het belang van het kind (artikelen 3, 7, 9 en 18 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind).

Het Kinderrechtencommissariaat stelt met genoegen vast dat de terminologie van het voorstel van decreet gebaseerd is op deze van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De herformulering van het betrokken artikel heeft bovendien niet tot gevolg dat de voorwaarden voor een gerechtelijk ingrijpen worden versoepeld. In dit opzicht kan het voorstel positief worden beoordeeld. Het voorstel is een bevestiging van de huidige regeling. Hierin wordt voorzien dat kan ingegrepen worden in die gevallen waar een vrijwillige regeling niet mogelijk is (onwil of hoogdringendheid) en de integriteit van het kind in gevaar is. Enkel de terminologie van het Decreet Bijzondere Jeugdbijstand wordt gewijzigd conform het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Een meer fundamentele wijziging betreft het versoepelen van de procedure zelf. Zowel wat betreft de maatregelen die de Jeugdrechter kan opleggen, als op het vlak van de verlenging of wijziging van deze maatregelen wordt een soepeler regime voorgesteld. Dit heeft tot gevolg dat de Jeugdrechter meer mogelijkheden heeft de maatregelen aan te passen aan de individuele problematiek van het betrokken kind. Vanuit dit perspectief is het voorstel een verfijning van het zgn. subsidiariteitsbeginsel (bij gelijke resultaten het nemen van de

[3] Advies 2001-2002/2, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 755/2. Dit advies werd eveneens gepubliceerd in *VZW VLAAMS CENTRUM VOOR KINDEREN EN GEZINNEN en HOGER INSTITUUT VOOR GEZINSWETENSCHAPPEN* (red.) (2002), *Geweld tegen kinderen in gezinnen. Themadag 15 november 2001*, Brussel: vzw Vlaams Centrum voor Kinderen en Gezinnen en Hoger Instituut voor Gezinswetenschappen, p. 50-53.

[4] Voorstel van decreet houdende wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen (mevr. P. Ceysens), *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 755/1.

minst verregaande maatregel). Ook dit onderdeel wordt vanuit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind positief beoordeeld.

Stand van zaken

Dit voorstel van decreet werd in het parlementaire jaar 2001-2002 niet verder behandeld door de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

b. Kindeffectrapportage^[5]

Situering

Sinds 15 juli 1997 geldt in Vlaanderen het principe dat bij ontwerpen van decreet die kennelijk de belangen van minderjarigen raken, een kindeffectrapport moet worden opgesteld.^[6] Zo'n kindeffectrapport moet de gevolgen van de voorgestelde regeling op minderjarigen nagaan en controleren of er alternatieven bestaan indien deze effecten negatief zouden zijn. Deze verplichting werd niet onmiddellijk van toepassing op alle bevoegdheidsdomeinen. Bij besluit van de Vlaamse Regering zouden de domeinen voor welke deze kindeffectrapportverplichting zou gelden, worden vastgesteld. Uiteindelijk zou de verplichting gelden voor alle Vlaamse bevoegdheidsdomeinen. Na twee tussenstappen is dit laatste gebeurd in 2001.^[7]

In het Vlaams Parlement werd een voorstel van decreet ingediend om deze verplichting uit te breiden tot besluiten van de regering.^[8]

Advies

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt in zijn artikel 3 dat bij alle beslissingen aangaande minderjarigen, de belangen van de minderjarigen de eerste overweging moeten vormen. Dit artikel slaat zowel op beslissingen op het individuele niveau als op beleidsbeslissingen. Het uitvoeren van een kindeffectrapport impliceert het vooraf controleren van ontwerpwetgeving op kindvriendelijkheid. In dit opzicht kan het kindeffectrapport dan ook best zo ruim mogelijk toegepast worden.

De invoering van een kindeffectrapport voor regeringsbeslissingen wordt dan ook positief onthaald. Het Kinderrechtencommissariaat plaatst bij dit voorstel evenwel twee kanttekeningen.

Een eerste opmerking betreft het afdwingen van deze verplichting. Het is aan het Vlaams Parlement om toe te zien op de huidige verplichting tot het opstellen van een kindeffectrapport bij ontwerpen van decreet. In de loop van het parlementaire jaar 2000-2001 werden verscheidene ontwerpen van decreet zonder kindeffectrapport ingediend bij het Vlaams

[5] Advies 2001-2002/3, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 809/2.

[6] *Decr.VI.Parl.* 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind, *B.S.* 7 oktober 1997.

[7] *Besl.VI.Reg.* 15 september 1998 tot bepaling van de bevoegdheden waarvoor de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport wordt opgelegd, *B.S.* 15 oktober 1998 (9 bevoegdheidsdomeinen); *Besl.VI.Reg.* 19 januari 1999 tot bepaling van de bevoegdheden waarvoor de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport wordt opgelegd, *B.S.* 24 februari 1999 (19 bevoegdheidsdomeinen) en *Besl.VI.Reg.* 13 juli 2001 houdende invoering van de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport voor alle Vlaamse bevoegdheden, *B.S.* 20 oktober 2001 (alle bevoegdheidsdomeinen).

[8] Voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind (mevr. R. Van Cleuvenbergen, l. van Kessel, T. Merckx-Van Goey, S. Becq, V. Heeren en G. Gardeyn-Debever), *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 809/1.

Parlement, terwijl een dergelijk rapport wel vereist was (we denken dan bijvoorbeeld aan het Ontwerp van decreet Onderwijs XIII). Het Vlaams Parlement heeft hiervan geen punt gemaakt ondanks opmerkingen hierover in de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat. Dit is een spijtige vaststelling en het holt de decretale verplichting uit. Ten tweede slaat de huidige verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport enkel op ontwerpen van decreet. Voorstellen van decreet worden niet geïmplementeerd. Dit is spijtig gezien voorstellen van decreet dezelfde materies kunnen behandelen en een even grote impact kunnen hebben. De verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport zou eventueel ook kunnen worden uitgebreid tot voorstellen van decreet.

Stand van zaken

Dit voorstel van decreet werd in het parlementaire jaar 2001-2002 niet verder behandeld door de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

c. Jeugdbeleid ^[9]

Situering

Op 9 januari 2002 werd door dhr. B. Anciaux, toenmalig Vlaams Minister van Cultuur, Jeugd, Sport, Brusselse Aangelegenheden en Ontwikkelingssamenwerking, het ontwerp van decreet op het Vlaamse jeugdbeleid ingediend bij het Vlaams Parlement.^[10] Dit ontwerp van decreet was een directe uitloper van het eerste Vlaamse jeugdwerkbeleidsplan dat op 15 december 2001 werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering. In dit plan werd ervoor gekozen om een duidelijke decretale basis te geven aan de ondersteuning van het jeugdwerk.

De totstandkoming van dit ontwerp van decreet geschiedde op een zeer open manier. Zo was er onder meer een reflectiegroep die regelmatig samenkwam en waar ook het Kinderrechtencommissariaat deel van uitmaakte. Bovendien stelde de Vlaamse Jeugdraad een aantal adviezen op. Bij het ontwerp was ten slotte een kindeffectrapport gevoegd.

Advies

Het Kinderrechtencommissariaat beoordeelde dit ontwerp in zijn algemeenheid als zeer goed. Het recht op vrijetijdsbesteding en vereniging zijn met zoveel woorden opgenomen in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (zie de artikelen 12 en 31 van dit verdrag). Het Kinderrechtencommissariaat hecht bovendien veel belang aan het feit dat het respecteren van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind wordt opgenomen als subsidiëeringsvoorwaarde in het kader van dit ontwerp van decreet. Het in het ontwerp opgenomen verplichte jeugdbeleidsplan (bij het begin van elke legislatuur) krijgt eveneens de volledige steun van het Kinderrechtencommissariaat. Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat hierin juist de opdracht ligt van de Minister van Jeugd. Deze minister kan linken leggen naar andere beleidsdomeinen die op het eerste gezicht niet veel of niet rechtstreeks met kinderen te maken hebben, maar die wel een grote impact hebben op de leefwereld van kinderen. Het betrekken van alle bevoegdheidsdomeinen bij dit beleidsplan zet aan tot extra aandacht voor kinderen op alle bevoegdheidsdomeinen en ligt in de lijn van het comprehensief karakter van het Internationaal

[9] Advies 2001-2002/5, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 973/2.

[10] Ontwerp van decreet op het Vlaamse jeugdbeleid, *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 973/1.

Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Door dit ontwerp van decreet zullen bovendien een aantal organisaties, zoals de Jeugdraad en het nieuwe Steunpunt Jeugd, erkenning en vaste financiering krijgen.

Stand van zaken

Op 24 januari 2002 werd in de Commissie voor Cultuur, Media en Sport een hoorzitting georganiseerd met de Vlaamse Jeugdraad. Na heel wat amendementen (die voornamelijk bedoeld waren om het ontwerp technisch bij de schaven), werd op 20 maart 2002 het Decreet op het Vlaamse jeugdbeleid aangenomen. Op 14 juni 2002 werd het decreet gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.^[11] Van het Vlaams Parlement mag vervolgens worden verwacht dat ook wordt toegezien op de implementatie van dit decreet.

d. Interlandelijke adoptie^[12]

Situering

Ook in het parlementaire jaar 2001-2002 was het Vlaams Parlement actief op het vlak van interlandelijke adopties. In 2000-2001 was er reeds het voorstel van decreet van P. Ceysens c.s. houdende regeling wat de Vlaamse Gemeenschap betreft van diverse aspecten inzake interlandelijke adoptie.^[13] Het Kinderrechtencommissariaat maakte toen een advies betreffende dit voorstel van decreet.^[14] Nadien werd ook nog een voorstel van decreet ingediend door de heer G. Swennen.^[15] Ten slotte kwam er een gezamenlijk voorstel van decreet van mevrouw P. Ceysens, de heer G. Swennen, mevrouw R. Van Den Heuvel en de heer J. Roegiers.^[16] Met betrekking tot dit laatste voorstel stelde het Kinderrechtencommissariaat een advies op.

De achtergrond en redenen van dit voorstel van decreet liggen in het verlengde van de vroegere voorstellen van decreet. Een bijkomend argument is echter dat de Vlaamse wetgeving moet aangepast worden aan de op til zijnde fundamentele wijziging van de adoptiewetgeving op federaal niveau.

Advies

In de toelichting bij het voorstel wordt meermaals vermeld hoe de adoptiewetgeving het belang van het kind voorop moet stellen. Wat de concrete uitwerking van en de motivatie voor het voorstel van decreet betreft, kan het Kinderrechtencommissariaat zich echter niet van de indruk ontdoen dat dit voorstel in grote mate is geschreven op maat van (de wensen van) kandidaat-adoptanten. Net zoals bij het vroegere voorstel komt de nadruk veeleer te liggen op de positie en de verlangens van de kandidaat-adoptanten, dan op die van de adoptiekinderen. Dit blijkt uit de bepalingen betreffende de verantwoordelijkheden van de adoptiediensten en de kindstudie, alsmede uit de invulling die wordt gegeven aan de voorbereiding die de kandidaat-adoptanten dienen te volgen.

.....
^[11] Decr.VI.Parl. 29 maart 2002 op het Vlaamse jeugdbeleid, B.S. 14 juni 2002.

^[12] Advies 2001-2002/6, gepubliceerd Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 956/2.

^[13] Voorstel van decreet houdende regeling wat de Vlaamse Gemeenschap betreft van diverse aspecten inzake interlandelijke adoptie (mevr. P. Ceysens c.s.), Parl.St. VI.Parl., 1999-2000, nr. 409/1.

^[14] Advies 2000-2001/2, gepubliceerd Parl.St. VI.Parl., 1999-2000, nr. 409/2.

^[15] Voorstel van decreet houdende regeling inzake interlandelijke adoptie in de Vlaamse Gemeenschap (dhr. G. Swennen), Parl.St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 616/1.

^[16] Voorstel van decreet houdende regeling van de interlandelijke adoptie (mevr. P. Ceysens, dhr. G. Swennen, mevr. R. Van Den Heuvel en dhr. J. Roegiers), Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 956/1.

Daarenboven is het Kinderrechtencommissariaat van oordeel dat het voorstel coherent moet zijn met de (toekomstige) adoptiewet. Een aantal definities of bevoegdheidsverdelende regels dienen hiertoe aangepast te worden. We denken dan bijvoorbeeld aan de bevoegdheden van de adoptiediensten. Hoewel het Vlaams Parlement kort op de bal zal moeten spelen van zodra de federale wetgever de adoptiewetgeving wijzigt, is het Kinderrechtencommissariaat van oordeel dat eerst deze wetswijziging moet afgewacht worden. Dan pas zal er duidelijkheid zijn over het kader waarbinnen Vlaanderen zijn bevoegdheden kan uitoefenen en invullen.^[17]

Stand van zaken

Op 21 en 22 maart 2002 werden hoorzittingen georganiseerd met de verschillende actoren op het domein van interlandelijke adoptie. Ook het Kinderrechtencommissariaat was uitgenodigd op deze hoorzittingen. Er werd eveneens een advies van de Raad van State gevraagd. Dit dossier werd na de hoorzittingen niet verder behandeld in het parlementaire jaar 2001-2002.

Op 24 april 2002 werd wel het ontwerp van decreet houdende instemming met het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, goedgekeurd.^[18] Dit decreet werd bekrachtigd en gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 18 juni 2002.^[19]

e. Tegemoetkoming in de kosten van het vervoer naar een vrije basisschool conform artikel 25 van het Decreet basisonderwijs^[20]

Situering

Dit advies kwam er op verzoek van de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid, naar aanleiding van een verzoekschrift. In dit verzoekschrift beklaagt de verzoeker zich over de toepassing van artikel 25 van het Decreet basisonderwijs. Dit artikel voorziet een tegemoetkoming in de vervoerskosten naar een vrije basisschool indien er zich geen school van dezelfde levensbeschouwelijke of godsdienstige strekking bevindt binnen de vier kilometer van de woonplaats van de leerling. Bij de toepassing van dit artikel wordt door de bevoegde instantie vereist dat men naar de dichtstbijzijnde basisschool van hetzelfde type gaat. Indien niet, krijgt men geen enkele tegemoetkoming. De verzoeker vindt deze regeling (het verlies van de volledige tussenkomst) disproportioneel.

Advies

In eerste instantie moet worden nagegaan of de administratie de wettelijke regeling correct toepast. Het artikel 25 van het Decreet basisonderwijs voorziet niet expliciet de voorwaarde dat men, om een tegemoetkoming in de vervoerskosten te krijgen, naar de dichtstbijzijnde basisschool van dezelfde strekking moet gaan. De administratie voegt deze voorwaarde toe op basis van de wet houdende de oprichting van de nationale dienst voor het leerlingenvervoer.^[21] Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat er voor deze extra voor-

[17] Zie ook verder bij de bespreking van Advies 2001-2002/4.

[18] Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1012.

[19] Decr.VI.Parl. 8 mei 2002 houdende instemming met het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag 29 mei 1993, B.S. 18 juni 2002.

[20] Advies 2001-2002/7, niet gepubliceerd.

[21] Zie artikel 4 van de Wet 15 juli 1983 houdende oprichting van de Nationale Dienst voor Leerlingenvervoer, B.S. 2 september 1983. (dit artikel werd sindsdien gewijzigd)

waarde geen voldoende rechtsbasis bestaat. Het is aan het Vlaams Parlement om hierover klaarheid te scheppen, ofwel door een decreetwijziging door te voeren ofwel door de minister te wijzen op de juiste draagwijdte van de regeling.

Indien men er van uitgaat dat de administratie art. 25 van het Decreet basisonderwijs correct toepast, is het Kinderrechtencommissariaat van oordeel dat minstens een tegemoetkoming moet worden voorzien voor de vervoerskosten tot de dichtstbijzijnde school. De volledige tegemoetkoming weigeren louter op basis van het feit dat men niet de dichtstbijzijnde basisschool bezoekt, is discriminatoir. Het kan gerechtvaardigd zijn, vanuit het oogpunt van overheidsfinanciën, de tegemoetkoming te beperken en de kosten te minimaliseren. Dergelijke maatregel mag echter niet onevenredig zijn. Elke tegemoetkoming ontzeggen omwille van het feit dat men niet naar de dichtstbijzijnde basisschool gaat, is o.i. overdreven.

Stand van zaken

Tijdens de eerste bespreking na de indiening van het advies bleek dat de Minister van Onderwijs meegedeeld had dat er voor de Raad van State een procedure hangende is inzake deze problematiek. De verdere behandeling van het verzoekschrift werd dan ook opgeschort in afwachting van de uitspraak van de Raad van State.

f. Rechten van gebruikers van welzijnsvoorzieningen^[22]

Situering

Na twee voorstellen van decreet uit 1999-2000^[23] (met advies van het Kinderrechtencommissariaat)^[24], werd in 2001 opnieuw een voorstel van decreet betreffende de rechtsbescherming en inspraak van gebruikers van welzijnsvoorzieningen ingediend.^[25] Gezien dit voorstel op een aantal punten afwijkt van de eerdere voorstellen en er met betrekking tot minderjarigen bepaalde problemen blijven bestaan, besloot het Kinderrechtencommissariaat opnieuw een advies op te stellen.

Advies

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind staan (rechtstreeks en onrechtstreeks) rechten OP en IN de hulpverlening beschreven.^[26] Een eerste categorie van rechten zijn deze op een dienstverlening, i.c. welzijnsvoorzieningen (vnl. provisierechten). De tweede categorie gaat over de rechten die kinderen hebben binnen de hulpverlening (vnl. protectie- en participatierechten). De rechten op hulpverlening zijn in het verdrag terug te vinden in de vorm van een inspanningsverbintenis. Dit betekent dat staten de nodige inspanningen moeten leveren om een gepaste hulpverlening voor kinderen beschikbaar te stellen. Het voorstel van decreet behandelt dit niet. Het voorstel viseert enkel de rechten in de hulpverlening en gaat niet in op de initiële vraag: op welke dienstverlening heeft een

[22] Advies 2001-2002/9, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 783/2.

[23] Voorstel van decreet houdende de regeling van de rechten van gebruikers in de welzijnsvoorzieningen (mevr. S. Becq c.s.), *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 99 en Voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en de inspraak van gebruikers van welzijnsvoorzieningen (mevr. R. Van Den Heuvel), *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 104.

[24] Advies 1999-2000/4, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 99/2 en 104/2.

[25] Voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en de inspraak van gebruikers van welzijnsvoorzieningen (mevr. R. Van Den Heuvel, mevr. P. Ceysens, dhr. G. Swennen, dhr. J. Roegiers en mevr. S. Becq), *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 783.

[26] Zie VERHELLEN, E. (1997), *Verdrag inzake de rechten van het kind*, Leuven: Garant, p. 140-143.

minderjarige recht? Dit aspect mag echter niet uit het oog worden verloren.^[27] De beschikbaarheid van goede en kwalitatief hoogstaande hulpverlening is een voorafgaande voorwaarde. Alvorens rechten in de hulpverlening van belang worden, moeten er ook rechten op hulpverlening zijn.

Wat betreft de rechten in de hulpverlening, de kern van het voorstel, blijft één groot probleem bestaan. Op basis van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind heeft de minderjarige in de hulpverlening een aantal rechten. We denken dan aan het recht op privacy (art. 16 van dit verdrag), het recht op informatie en het recht zijn of haar mening te uiten (art. 12 en 13 van dit verdrag) en het recht op een menswaardige behandeling (art. 19 van dit verdrag). In het voorstel van decreet worden deze rechten erkend voor gebruikers van welzijnsvoorzieningen. Hierbij wordt volgens de toelichting geen onderscheid gemaakt tussen meerderjarigen en minderjarigen. Het decreet blijft evenwel onduidelijk over de handelings(on)bekwaamheid van de minderjarige. In hoeverre kan de minderjarige zelfstandig optreden om deze rechten uit te oefenen? Het gaat hier immers om zeer persoonlijke rechten waarvan het genot en de persoonlijke uitoefening nauw verweven zijn. Het Kinderrechtencommissariaat is dan ook van oordeel dat een expliciete regeling dient voorzien te worden wat betreft de handelingsbekwaamheid van de minderjarige voor de rechten die hem of haar zouden worden toegekend in het kader van dit voorstel van decreet.

Stand van zaken

Dit voorstel van decreet werd in het parlementaire jaar 2001-2002 niet verder behandeld door de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

g. Gelijke onderwijskansen^[28]

Situering

Reeds van bij haar aantreden had mevr. M. Vanderpoorten, Vlaams Minister van Onderwijs, de intentie om van gelijke onderwijskansen één van de pilaren van haar beleid te maken. Na een initiële visietekst ‘Naar een geïntegreerd gelijke kansenbeleid in het onderwijs’^[29], diende de Minister van Onderwijs op 29 maart 2002 het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I in bij het Vlaams Parlement.^[30]

Ook het Kinderrechtencommissariaat is reeds lang actief op dit domein. Bij bovengenoemde visietekst werd een advies ingediend^[31] en eerder werd ook reeds een advies opgesteld betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs.^[32]

Met dit ontwerp van decreet wenste de Minister van Onderwijs een aantal problemen omtrent de kansenongelijkheid binnen het onderwijs aan te pakken. Zo zijn er de problemen van discriminatie bij de inschrijving van leerlingen, het probleem van de schoolse achterstand en het inclusief onderwijs. Het huidige ‘tweesporenbeleid’ (nl. de non-discriminatieverklaring en de ondersteuning) wordt samengebracht in één ontwerp van decreet.

[27] Dit zal o.m. aan bod moeten komen in het kader van de Integrale Jeugdhulpverlening.

[28] Advies 2001-2002/10, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1143/2.

[29] *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 601/1.

[30] *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1143/1.

[31] Advies nr. 2000-2001/3, gepubliceerd in *KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), Jaarverslag 2000-2001*, Brussel, Kinderrechtencommissariaat, p. 169-174.

[32] Aanbeveling betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs, *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 220/1.

Advies

Een aantal bepalingen uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind zijn relevant voor het onderwijs. Terecht wordt er aan de rechten IN, OP en DOOR onderwijs grote aandacht besteed. Dit ontwerp van decreet viseert voornamelijk de rechten op onderwijs. Het ligt in het verlengde van het verbod op discriminatie in het onderwijs, maar ook van het recht op een onderwijsaanbod op maat.

Het ontwerp van decreet is grosso modo op te delen in drie onderdelen.

In een eerste deel worden een aantal fundamentele rechten van leerlingen (en hun ouders) vastgelegd. Eén van deze rechten is het recht op inschrijving in een school naar keuze. De mogelijkheid om leerlingen te weigeren of door te verwijzen wordt beperkt.

In een tweede deel worden een aantal structuren opgezet (Lokale Overlegplatforms en de Commissie inzake Leerlingenrechten). Deze krijgen opdrachten in het kader van dit decreet. Een derde onderdeel is uitgetrokken voor de organisatie en financiering van het ondersteuningsaanbod.

Het Kinderrechtencommissariaat is vooral tevreden over het eerste deel van het ontwerp van decreet. In dit deel worden een aantal fundamentele principes vastgelegd (inspraak van de leerling, respect voor de rechten van het kind, verbod van weigering). Vooral het onderdeel met betrekking tot het recht van inschrijving is van groot belang. Dit betekent het einde van de vrijblijvende non-discriminatieverklaring waarop vanuit zelforganisaties van migranten veel kritiek kwam. Hoewel dit ontwerp van decreet de mogelijkheid tot doorverwijzen niet uitsluit, wordt deze mogelijkheid beperkt en aan strenge voorwaarden onderworpen. Bovendien wordt het betwistbare etnische criterium verlaten en verkiest men het iets neutralere (doch ook niet vrij van kritiek) criterium 'thuis taal'.

Behoudens enkele kleine opmerkingen (zoals de samenstelling van het Lokaal Overlegplatform) heeft het Kinderrechtencommissariaat ook weinig kritiek op het tweede onderdeel (de structuren). Wat het derde onderdeel betreft (het geïntegreerde ondersteuningsaanbod) maakt het Kinderrechtencommissariaat zich vooral zorgen over de omvang van de middelen. De effectiviteit van dit beleid en het recht van onderwijs op maat voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften staat of valt met de eerlijke verdeling van voldoende middelen. Overigens stelt het Kinderrechtencommissariaat zich vragen bij de criteria die gebruikt worden voor het toekennen van deze middelen. Voor het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs gaat het om contextgerichte criteria, terwijl men voor de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs koos voor leerlinggerichte criteria (o.m. leerachterstand).

Stand van zaken

Op 12 juni 2002 werd het ontwerp van decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I in eerste lezing aangenomen door de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement. Op 19 juni 2002 vond er nog een tweede lezing plaats en werd het decreet goedgekeurd.^[33] Voor het zover was, heeft het ontwerp van decreet echter een lange parlementaire weg afgelegd.

In eerste instantie werden op 25 april en op 2 en 3 mei 2002 hoorzittingen georganiseerd. De hoorzitting op 25 april was met onderzoekers van het Hoger Instituut voor de Arbeid en de Universiteit Gent. Deze hoorzitting handelde over het evaluatieonderzoek van het onderwijsvoorrrangsbeleid en de evaluatie van het project zorgverbreding in het basisonderwijs. De hoorzittingen op 2 en 3 mei waren met deskundigen en actoren uit de onderwijssector.

.....

[33] Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1143/12 en 13.

Decr.VI.Parl. 28 juni 2002 betreffende gelijke onderwijskansen-I, B.S. 14 september 2002.

Op deze hoorzittingen waren, benevens het Kinderrechtencommissariaat, ook vertegenwoordigers van de migrantengemeenschap en directies van basis- en secundair onderwijs uitgenodigd.

In de daaropvolgende besprekingen werden heel wat amendementen ingediend en werd een bijkomend advies van de Raad van State gevraagd. Een aantal wijzigingen die uiteindelijk aan het ontwerp van decreet werden aangebracht, hadden betrekking op zaken die in het advies van het Kinderrechtencommissariaat werden behandeld. We beperken ons hier tot deze bepalingen.

Zo werd door amendement 28 ^[34] de term 'thuisloos' uit het ontwerp verwijderd en vervangen door de juistere en minder beladen omschrijving van de doelgroep. Het Kinderrechtencommissariaat haalde reeds aan dat de term 'thuisloos' niet de lading dekte en een pejoratieve connotatie had.

Het laatste lid van artikel IV.3, §1 werd eveneens geschrapt. Het Kinderrechtencommissariaat had als kritiek op dit artikel dat hierdoor het Lokaal Overlegplatform geldig zou samengesteld zijn ook al zouden bepaalde partijen, over wie het juist gaat, niet vertegenwoordigd zijn.

In de besprekingen werd eveneens heel wat aandacht besteed aan het probleem van de middelen en de verdeling hiervan.^[35]

De grootste discussie ging echter over het inschrijvingsrecht. In de uiteindelijke tekst van het decreet werd dit inschrijvingsrecht van de onderwijsgebruiker beperkter dan in het oorspronkelijk ontwerp van decreet, wat het Kinderrechtencommissariaat betreurt. Ten eerste werd het absolute inschrijvingsrecht uitgesteld tot het schooljaar 2003-2004. Ten tweede werd in artikel III.7 een aparte regeling uitgewerkt voor kinderen die blijkens het inschrijvingsverslag worden georiënteerd naar het bijzonder onderwijs (uitgezonderd type 8). Ook deze kinderen kunnen, onder bepaalde voorwaarden, doorverwezen worden. Dit is een overgangsmaatregel tot het Vlaams Parlement aangepaste maatregelen heeft uitgewerkt inzake de samenwerking tussen het buitengewoon en het gewoon onderwijs.

h. Samenwerkingsakkoord 'Everberg'^[36]

Situering

Reeds in 1988 werd België veroordeeld door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wegens het oneigenlijke gebruik van artikel 53 van de Wet op de Jeugdbescherming.^[37] Dit artikel gaf jeugdrechters de mogelijkheid om minderjarigen die verdacht werden van bepaalde als misdrijf omschreven feiten, tijdens het onderzoek voorlopig te plaatsen in een gevangenis en dit voor maximaal 15 dagen. Uiteindelijk, meer dan 10 jaar na deze veroordeling, kwam er een wet die de afschaffing van dit artikel uiterlijk tegen 1 januari 2002 in het vooruitzicht stelde.^[38] Door het stilzitten van de wetgever tussen mei 1999 en januari 2002 gebeurde er intussen echter niets, zodat art. 53 pas op deze deadline verviel. Het duurde echter niet lang of een aantal jeugdrechters hing, met bijstand van de media, publiekelijk aan de alarmbel. Ze moesten een aantal minderjarigen verdacht van als misdrijf omschreven feiten, laten gaan wegens een gebrek aan plaats in de gemeenschaps-

[34] Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1143/8, p. 2. Zie ook amendement nr. 47, 62 en 64.

[35] Zie o.m. Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1143/10.

[36] Advies 2001-2002/11, gepubliceerd Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1224/2.

[37] Arrest Bouamar t. België, 29 februari 1988, VERHELLEN, E. (red.), *Kinderrechten*IDS, Gent: Mys&Breesch, losbl., dl.3, nr. 3.8.1., p. 3-12

[38] Bij wet van 4 mei 1999 werd deze bepaling opgeheven op een door de Koning te bepalen latere datum en uiterlijk op 1 januari 2002 (B.S. 2 juni 1999).

instellingen. In een nooit eerder gezien tempo zag de zgn. Wet-Everberg het licht.^[39] Met deze wet werd een federale gesloten instelling opgericht waar minderjarige jongens verdacht van als misdrijf omschreven feiten, konden geplaatst worden voor een periode van maximaal 2 maanden en 5 dagen. Deze wet voorzag in het sluiten van een samenwerkingsakkoord tussen de federale overheid en de respectievelijke gemeenschappen. De federale overheid zou immers zorgen voor de ‘bewaking en de infrastructuur’, de gemeenschappen dienden in te staan voor de begeleiding van de minderjarigen. Voor wat de Vlaamse Gemeenschap betreft, werd dit akkoord ter goedkeuring ingediend bij het Vlaams Parlement op 23 mei 2002.^[40]

Advies

Een advies wat betreft dit samenwerkingsakkoord kan echter niet worden losgekoppeld van overwegingen omtrent de op til zijnde hervorming van het Jeugdbeschermingsrecht en de Wet-Everberg.

Een jeugd(sanctie)recht moet gestoeld zijn op de principes zoals neergelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Een aantal bepalingen van dit Verdrag (art. 37 en 40) zijn specifiek gericht op dit jeugdrecht, maar ook de meer algemene bepalingen zijn van belang. In deze bepalingen worden immers een aantal grondrechten van minderjarigen vastgelegd (vrijheid van meningsuiting, overtuiging, ...). Daarnaast zijn er nog andere internationale instrumenten voorhanden die een kader uittekenen voor een jeugd(sanctie)recht.^[41] Binnen het kabinet Justitie werd reeds 2 jaar gewerkt aan een voorontwerp van wet dat aan deze principes zou moeten voldoen. Op 16 mei 2002 werd tijdens een nachtelijk beraad van het kernkabinet besloten dit voorontwerp af te voeren en terug te grijpen naar de bestaande Wet op de Jeugdbescherming van 1965. Deze zou aangevuld worden en de uithandengeving zou uitgebreid worden.^[42] Deze wending heeft echter belangrijke gevolgen voor de Wet-Everberg. De federale gesloten instelling Everberg heeft slechts bestaansrecht binnen een werkelijk jeugd(sanctie)recht en werd voorgesteld als een voorloper op dit jeugd(sanctie)recht. Door terug te grijpen naar de wet van 1965 wordt het beschermingsmodel behouden en blijven dus de gemeenschappen bevoegd en niet de federale overheid. Deze recente wendingen getuigen alvast van een gebrek aan visie en coherentie op het vlak van het jeugdrecht.

Door deze wending in het dossier van het jeugd(sanctie)recht komt de Everberg-wet op losse schroeven te staan. Naast deze opmerkingen rond de bevoegdheidsverdeling, vallen er vanuit Kinderrechtenperspectief echter veel fundamentele opmerkingen te formuleren op de Wet-Everberg. De wet is op verscheidene vlakken strijdig met het gelijkheidsbeginsel zoals neergelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en een groot aantal andere mensenrechtenverdragen, maar ook de grondwet. Ten gevolge deze wet worden jongens en meisjes aan een verschillend wettelijk kader onderworpen ingeval van een voorlopige plaatsing indien ze verdacht worden van een als misdrijf omschreven feit. Bovendien is er een onderscheid tussen die jongens die wel onder deze wet vallen, en diegenen die door omstandigheden (op het moment van hun plaatsing zijn er gesloten plaatsen

[39] Wet 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, B.S. 1 maart 2002.

[40] Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1224/1.

[41] United Nations Standard minimum rules for the administration of juvenile justice (Beijing-rules), resolutie 40/33 aangenomen door de Algemene Vergadering van 29 november 1985; United Nations Guidelines for the prevention of juvenile delinquency (de Riyadh-guidelines), resolutie 45/112 aangenomen door de Algemene Vergadering van 14 december 1990 en United Nations Rules for the protection of juveniles deprived of their liberty, resolutie 45/113 aangenomen door de Algemene Vergadering van 14 december 1990.

[42] Het Kinderrechtencommissariaat heeft deze informatie slechts via de media.

vrij in de gemeenschapsinstellingen) onder de Wet op de Jeugdbescherming vallen. In de wet worden bovendien de rechten, opgesomd in de artikelen 37 en 40 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, selectief toegekend (ondanks dat er naar die artikelen in hun algemeenheid wordt verwezen). Bovendien schenden de bewoordingen van de wet het vermoeden van onschuld.

Aan het samenwerkingsakkoord kleven dezelfde gebreken als aan het wetsontwerp. Bovendien is dit samenwerkingsakkoord uitermate slordig opgesteld. Dit blijkt al uit de wijze waarop het Kindefectrapport is opgemaakt. Maar ook de tekst van het samenwerkingsakkoord getuigt op vele punten van slordigheid.

Het huishoudelijk reglement ten slotte. Hoewel het Kinderrechtencommissariaat van oordeel is dat een aantal van de bepalingen in het huishoudelijk reglement beter in wettelijke vorm zouden gegoten worden, getuigt het huishoudelijk reglement op een heel aantal punten van een gedegen bezorgdheid om de rechten van het kind.

Stand van zaken

Op 13 juni 2002 stelde het Kinderrechtencommissariaat zijn advies voor op de hoorzitting gehouden in de Commissie Welzijn van het Vlaams Parlement. Ondanks de fundamentele kritiek werd het samenwerkingsakkoord op 9 juli 2002 door de plenaire vergadering aangenomen. De goedkeuring was echter niet onvoorwaardelijk. Enerzijds werd in het decreet voorzien dat de goedkeuring wordt opgezegd indien er uiterlijk op 31 augustus 2004 geen federale wet is die “antwoorden biedt op delinquent gedrag gepleegd door jongeren” (art. 3).^[43] De verplichting tot het herdenken van het jeugdrecht werd aldus verschoven naar de volgende legislatuur. Anderzijds nam het Vlaams Parlement eveneens op 9 juli 2002 een resolutie aan waarin wordt opgeroepen een aantal initiatieven uit te breiden. De resolutie roept de Vlaamse Regering eveneens op om op federaal niveau aan te dringen op een grondige discussie inzake het jeugd(sanctie)recht.^[44]

Ongeacht de kritiek blijft men ondertussen Everberg voorstellen als een succes. Ondertussen levert Everberg een kostenplaatje op van 8,5 miljoen euro, enkel en alleen al voor de verbouwingen. Graag had het Kinderrechtencommissariaat gezien dat een zelfde investering zou worden gedaan inzake preventie.

Eind augustus 2002 werd door de Liga voor de Rechten van de Mens en haar franstalige tegenhanger een verzoekschrift tot vernietiging van de Everberg-wet ingediend bij het Arbitragehof. In dit verzoekschrift worden onder meer de door het Kinderrechtencommissariaat reeds gewraakte schendingen van de bevoegdheidsverdelende regels en het gelijkheidsbeginsel aangehaald.

[43] Decr.VI.Parl. 19 juli 2002 houdende goedkeuring van het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap betreffende het gesloten centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, B.S. 20 augustus 2002.

[44] Resolutie betreffende het samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Duitstalige Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap betreffende het gesloten centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die ervan worden verdacht een als misdrijf omschreven feit te hebben gepleegd (mevr. R. Van Den Heuvel, dhr. K. Helsen, dhr. J. Van Duppen en dhr. J. Roegiers), Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 1256.

i. Kanttekeningen bij de ‘Concluding Observations’ van het Comité voor de Rechten van het Kind naar aanleiding van de bespreking van het tweede Belgische Kinderrechtenrapport^[45]

Situering

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind voorziet in een toezichtstelsel op de naleving van dit verdrag. Twee jaar na de ratificatie en vervolgens om de 5 jaar moeten de lidstaten een rapport indienen bij het Comité voor de Rechten van het Kind. In dit rapport moet de lidstaat aangeven in welke mate en op welke punten het werk gemaakt heeft van de rechten van het kind in zijn beleid. Dit rapport wordt besproken en het Comité voor de Rechten van het Kind formuleert in zijn ‘Concluding Observations’ bedenkingen bij wat het de positieve en negatieve elementen vindt van het beleid van de lidstaat in het licht van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

In 1999 maakte de Belgische Regering haar tweede kinderrechtenrapport over aan het Comité voor de Rechten van het Kind. Nadien dienden ook het Kinderrechtencommissariaat en enkele andere organisaties die actief zijn op het vlak van kinderrechten een alternatief rapport in.^[46] Na de zgn. ‘pre-sessionals’ (bespreking van de alternatieve rapporten) volgde in mei 2002 de bespreking van het Belgische rapport. Op basis van deze besprekingen stelde het Comité voor de Rechten van het Kind zijn ‘Concluding Observations’ op.

Het Kinderrechtencommissariaat is van oordeel dat het belangrijk is dat de inhoud van deze ‘Concluding Observations’ ruim verspreid wordt. Zeker de leden van het Vlaams Parlement zouden hiervan op algemene wijze moeten op de hoogte gebracht worden. Om deze reden bracht het Kinderrechtencommissariaat een advies uit betreffende deze ‘Concluding Observations’.

Advies

Hoewel, gezien de bevoegdheidsverdeling, niet alle elementen van de ‘Concluding Observations’ relevant zijn voor het Vlaams Parlement geeft het Kinderrechtencommissariaat deze toch mee. Het Kinderrechtencommissariaat legt wel de nadruk op die opmerkingen die belangrijk zijn voor het Vlaamse bevoegdheidsniveau. Het betreft o.m. de invoering en verdere uitbouw van het mensenrechtenonderwijs op alle niveaus, een doorgedreven gelijke kansenbeleid in het onderwijs, meer opvangmogelijkheden voor niet-begeleide minderjarigen en een blijvende sensibilisering omtrent kindermishandeling. Zeer actueel is bovendien het thema van de jeugddelinquentie. Hierbij mag het luik van de preventie niet uit het oog worden verloren. Bovendien moet het Vlaams Parlement voor zover mogelijk toezien op een correct beleid op het vlak van de aanpak van jeugddelinquentie. Het Kinderrechtencommissariaat roept het Vlaams Parlement op tot een blijvende aandacht voor de rechten van kinderen en de verplichtingen die voortvloeien uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Stand van zaken

Gezien dit advies werd ingediend vlak voor het reces werd het gedurende het parlementaire jaar 2001-2002 niet meer besproken.

[45] Advies 2001-2002/12, nog niet gepubliceerd.

[46] Dit rapport is opvraagbaar bij het Kinderrechtencommissariaat en is terug te vinden op de website van het Kinderrechtencommissariaat (www.kinderrechten.be).

j. Verzoekschrift inzake pleegzorg ^[47]**Situering**

Krachtens artikel 5 van het decreet dat het recht om verzoekschriften in te dienen bij het Vlaams Parlement regelt^[48], moet het Vlaams Parlement het advies van de Kinderrechtencommissaris inwinnen indien een verzoekschrift de rechten van het kind raakt. In maart 2002 werd bij het Vlaams Parlement een verzoekschrift ingediend dat betrekking heeft op de samenwerking tussen de verzoeker en een Comité voor Bijzondere Jeugdzorg, alsmede op de pleegzorg.

Bij de besprekingen van het advies in het kader van dit jaarverslag beperken we ons tot de algemene problematiek die ten grondslag ligt aan het verzoekschrift. Op het individuele dossier gaan we hier niet in.

Advies

Het Kinderrechtencommissariaat gaat in deze zaak enkel in op die punten die het belang van het kind raken. De belangrijkste punten die uit dit dossier naar voren komen, betreffen de uitgangspunten van de pleegzorg en de vrijwilligheid van de hulpverlening.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind hecht een groot belang aan het feit dat kinderen bij hun ouders kunnen verblijven en door hen worden opgevoed. De overheid heeft hierbij een dubbele taak. Enerzijds moet de overheid de ouders ondersteunen bij hun taak. Anderzijds moet overheid waken over de integriteit van het kind en moet deze, indien nodig, beschermend optreden. Dit blijkt uit een aantal bepalingen. De uitzondering op het principe dat kinderen bij hun ouders moeten verblijven en door hen moeten opgevoed worden, betreft de situatie waar dit strijdig zou zijn met het belang van het kind (bijvoorbeeld waar de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige in het gedrang komt). In dit opzicht is pleegzorg slechts een tijdelijke maatregel met het oog op een herintegratie van het kind in zijn oorspronkelijke gezin. Ook het Decreet Bijzondere Jeugdbijstand volgt deze logica. Maatregelen die kunnen worden opgelegd, zijn immers steeds tijdelijk van aard. In bepaalde gevallen, zo de opvang in een pleeggezin langere tijd duurt, blijkt dit uitgangspunt moeilijk houdbaar. Een ander probleem betreft het feit dat er slechts een summiere wettelijke regeling is voor de pleegzorg en dat de pleegouders geen wettelijk statuut hebben. Het Kinderrechtencommissariaat roept het Vlaams Parlement op grondig na te denken over de uitgangspunten en moeilijkheden van pleegzorg, evenals de afwezigheid van een statuut voor pleegouders.^[49]

Een ander punt betreft de vrijwilligheid van de hulpverlening. Bij pleegzorg houdt dit in dat aan de opvang van een kind door zijn pleegouders een einde komt indien de ouder(s) van het kind hun toestemming intrekken. In dergelijke gevallen kan het belang van het kind in het gedrang worden gebracht. De vrijwilligheid vormt één van de basisprincipes van de jeugdhulpverlening. Deze optie heeft vele voordelen. Dit neemt niet weg dat indien een vrijwillige hulpverlening niet mogelijk blijkt en de belangen van het kind door het einde van deze bijstand in het gedrang worden gebracht, er door de bevoegde instanties (Comités voor Bijzondere Jeugdzorg, Bemiddelingscommissies en Jeugdrechtbanken) zo snel

[47] Advies 2001-2002/13, niet gepubliceerd.

[48] Decr.VI.Parl. 6 juli 2001 houdende nadere regeling van het recht om verzoekschriften bij het Vlaams Parlement in te dienen.

[49] In 2001 en 2002 nam het Kinderrechtencommissariaat reeds deel aan studiedagen rond dit thema: op 15 juni 2001 werd er door PLOEG een studiedag over 'Pleegzorg' georganiseerd en op 14 juni 2002 werd er door de Studiedienst van AGALEV een studiedag georganiseerd met de titel 'Pleegzorg in de 21ste eeuw'.

mogelijk moet worden opgetreden. Bepaalde van deze instanties kampen echter met achterstanden.^[50] Het Kinderrechtencommissariaat vraagt het Vlaams Parlement dan ook de nodige stappen te nemen zodat de betrokken diensten met de nodige snelheid kunnen ingrijpen als dit noodzakelijk is. Het is aangewezen om eerst van de bevoegde minister een overzicht te krijgen van de situatie voor de verschillende diensten in de onderscheiden arrondissementen.

Stand van zaken

De behandeling van dit verzoekschrift staat geagendeerd voor het parlementaire jaar 2002-2003 in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen.

1.2... ADVIEZEN AAN DE VLAAMSE REGERING

a. Samenwerkingsovereenkomsten Vlaamse overheid-Gemeenten/ Provincies. Milieu als opstap naar duurzame ontwikkeling. ^[51]

Situering

Sinds enkele jaren wordt in het kader van een meer duurzaam beleid in Vlaanderen gebruik gemaakt van zgn. milieuconvenants. Dit zijn samenwerkingsovereenkomsten tussen de Vlaamse overheid en lokale besturen. Eind 2001 legde de Vlaamse Minister van Leefmilieu en Landbouw de laatste hand aan een nieuwe overeenkomst. Deze overeenkomst werd ter advies voorgelegd aan het Kinderrechtencommissariaat.

Advies

Meer dan volwassenen hebben minderjarigen, en vooral jonge kinderen, belang bij een duurzame aanpak van de huidige milieuproblemen.^[52] Een globale en duurzame aanpak kan dan ook vanuit de rechten van het kind slechts positief worden beoordeeld.

Toch mag men bij het uitstippelen van een beleid ook niet voorbijgaan aan de inspraakrechten van minderjarigen. In de mechanismen die de samenwerkingsovereenkomst voorziet voor het uitwerken van een duurzaam beleid hebben een groot aantal belanghebbenden en drukkingsgroepen een plaats gekregen. In deze lijsten van betrokken partners ontbreken echter de minderjarigen. Zij zijn wel op een aantal punten de doelgroep, wat een vanzelfsprekendheid is, maar worden niet erkend als actoren in het kader van een duurzaam beleid.

Bovendien wordt bij het onderdeel mobiliteit niet stilgestaan bij de problematiek van de verkeers(on)veiligheid. Dit belangt minderjarigen ten zeerste aan. Indien men tot een integraal beleid wil komen, mag deze problematiek niet uit het oog worden verloren. Het Kinderrechtencommissariaat beseft dat dit ontbreken het gevolg is van de bevoegdheidsverdeling, zowel tussen Vlaanderen en België, als tussen departementen onderling. Het roept de verschillende bevoegde ministeries dan ook op tot meer samenwerking.

.....
[50] Dit verschilt van arrondissement tot arrondissement.

[51] Advies 2001-2002/1, niet gepubliceerd.

[52] Specifiek met betrekking tot Milieu en Gezondheid kunnen we verwijzen naar de inbreng van het Kinderrechtencommissariaat in de hoorzitting van de ad hoc Commissie Milieu en Gezondheid. Zie Parl.St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 740/1 Bijlage, p. 155-164.

Stand van zaken

De samenwerkingsovereenkomst werd eind 2001 goedgekeurd door de Vlaamse Regering. Het project is van start gegaan op 1 januari 2002 en tot eind juni 2002 konden gemeenten en provincies de overeenkomst ondertekenen.

Alle informatie over deze samenwerkingsovereenkomst is terug te vinden op de website 'www.samenwerkingsovereenkomst.be'.

1.3... ADVIEZEN AAN ANDERE OVERHEDEN**a. Adoptie ^[53]****Situering**

Reeds lang klinkt de vraag om de regeling van adopties, zoals deze is opgenomen in het Burgerlijk Wetboek, grondig te wijzigen. Deze regelgeving is noch in overeenstemming met de huidige sociale realiteit, noch met de internationale verdragen terzake. Dit laatste was de reden waarom de Belgische overheid het Verdrag inzake de Internationale Samenwerking en de Bescherming van Kinderen op het gebied van de Interlandelijke Adoptie (het Haags Adoptieverdrag)^[54] nog niet ratificeerde. Na lang voorbereidend werk werden op 17 juli 2001 in de Kamer van Volksvertegenwoordigers twee wetsontwerpen tot het wijzigen van de adoptiewetgeving ingediend door de regering.^[55]

Omtrent deze wetsontwerpen werd op 14 januari 2002 in de Commissie voor de Justitie een hoorzitting gehouden. Op deze hoorzitting was ook de Kinderrechtencommissaris uitgenodigd.

Advies

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind wordt in artikel 21 expliciet ingegaan op de problematiek van adopties. Ook andere, meer algemene, artikelen zijn in het kader van adopties van belang. We denken dan bijvoorbeeld aan de inspraakrechten van minderjarigen. Het Haags Adoptieverdrag van zijn kant viseert enkel de interlandelijke adopties. De principes waaraan een regelgeving betreffende interlandelijke adopties moet voldoen, worden zeer gedetailleerd weergegeven in dit verdrag.

Het uitgangspunt van beide verdragen is evenwel gelijklopend. Adoptie is er in het belang van het kind. Het is een vorm van opvang voor kinderen die om één of andere reden niet door hun ouders kunnen worden opgevoed. In dit opzicht dient de keuze voor een adoptie, en zeker een interlandelijke adoptie, steeds een laatste keuze te zijn. Enkel wanneer minder verregaande oplossingen niet mogelijk zijn (opvoedingsondersteuning, opvang bij familieleden of een pleeggezin) kan worden gekozen voor een adoptie. Bij de beoordeling van deze adoptie vormen de rechten en belangen van het kind de hoogste overweging. Andere belangen (zoals deze van de adoptiefouders) zijn secundair.

[53] Advies 2001-2002/4, niet gepubliceerd. Een uittreksel uit dit advies werd gepubliceerd in het Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten: T.J.K. 2002, p. 84-88.

[54] Verdrag inzake de internationale samenwerking en de bescherming van kinderen op het gebied van de interlandelijke adoptie, aangenomen door de Haagse Conferentie voor Internationaal Privaatrecht op 29 mei 1993, *KinderrechtengIDS*, Gent: Mys & Breesch, losbl., Deel 2.2.B.

[55] Wetsontwerp tot hervorming van de adoptie, *Parl.St.* Kamer, 2000-2001, nr. 1366/1 en 1367/1.

De algemene filosofie achter het wetsontwerp ligt in het verlengde van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en het Haags Adoptieverdrag. Het wetsontwerp zou een fundamentele breuk betekenen met de huidige wetgeving. Op vele punten zijn duidelijke standpunten ingenomen die niet makkelijk zullen te ‘verkopen’ zijn aan volwassenen (die wensen te adopteren). Eén van deze principes is dat de geschiktheid om te adopteren moet worden nagegaan.

Hoewel het Kinderrechtencommissariaat zich achter de principes van het ontwerp kan scharen, heeft het een aantal opmerkingen. Deze opmerkingen zijn deels terminologisch (de tekst meer baseren op het Haags Adoptieverdrag en het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind), deels fundamenteel. De fundamentele opmerkingen betreffen de onderscheiden procedures die worden ingevoerd voor interlandelijke en binnenlandse adopties. Zo wordt bij binnenlandse adopties, in tegenstelling tot bij interlandelijke, niet de verplichting opgelegd om vooraf de geschiktheid om te adopteren te laten vaststellen (dit gebeurt slechts op het moment van de beoordeling van de adoptie zelf). Bovendien geldt bij binnenlandse adopties niet de verplichting een voorbereiding te volgen.

Het Kinderrechtencommissariaat drukt ook zijn bezorgdheid uit over de kwalitatieve dienstverlening. Een aantal instanties (sociale diensten, parket en vrederechter) dienen zich op geheel nieuw terrein te begeven. Er is dan ook de ongerustheid betreffende de geschiktheid van deze diensten om hun taken op een kwalitatief hoogstaande en multidisciplinaire wijze uit te voeren, zeker in de beginfase. En dat terwijl in de verschillende gemeenschappen de laatste jaren heel wat ervaring en knowhow is opgedaan betreffende bijvoorbeeld de beoordeling van de geschiktheid om te adopteren.

Stand van zaken

Dit dossier werd nog niet afgehandeld in het parlementaire jaar 2001-2002 door de Commissie voor de Justitie van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Na de hoorzittingen werden een aantal amendementen ingediend, evenals een advies van de Hoge Raad voor de Justitie. Deze stukken bevatten een aantal interessante overwegingen.

Wat de amendementen betreft, wordt de aandacht getrokken door een reeks amendementen ingediend door de heer Maingain.^[56] Het Kinderrechtencommissariaat gaat hier niet in op de legistieke kwaliteiten van deze amendementen. De achterliggende overwegingen zijn interessanter en liggen in het verlengde van wat o.m. in het advies van het Kinderrechtencommissariaat werd aangehaald. Ten eerste beogen een aantal amendementen de verschillende procedures voor interlandelijke en binnenlandse adopties af te schaffen. De procedure zoals deze voorzien is voor interlandelijke adopties (volgen van een voorbereiding en voorafgaande beoordeling van de geschiktheid om te adopteren), zou ook van toepassing moeten zijn voor binnenlandse adopties. Ook kinderen die volgens de procedure ‘binnenlandse adoptie’ worden geadopteerd, hebben immers recht op een gelijkwaardige rechtsbescherming. Dit onderscheid was één van de grote punten van kritiek van het Kinderrechtencommissariaat.^[57] Ten tweede leggen een aantal amendementen de bevoegdheden rond het onderzoek voor de beoordeling van de geschiktheid om te adopteren of om geadopteerd te worden, bij de Gemeenschappen. Eén van de overwegingen hierbij is de bezorgdheid om de bestaande knowhow en expertise (die in de Gemeenschappen is opgebouwd) niet verloren te laten gaan.^[58]

Ook de Hoge Raad voor de Justitie^[59] heeft twee belangrijke opmerkingen. Ten eerste betwijfelt de Hoge Raad voor de Justitie of het een goede keuze is de Vrederechter als

.....
[56] Amendementen nr. 8 t.e.m. 21, Parl.St. Kamer, 2001-2002, nr. 50-1366/3.

[57] Het gaat in essentie bij zowel interlandelijke als binnenlandse adopties om het opvoeden van een kind van een ander, een kind met een eigen verleden. Hiervoor zijn specifieke vaardigheden vereist.

[58] Cf. o.m. Parl.St. Kamer, 2001-2002, nr. 50-1366/3, p. 4.

[59] Advies van de Hoge Raad voor de Justitie, Parl.St. Kamer, 2001-2002, nr. 50-1366/4.

adoptierechter aan te duiden. De visie op de Vrederechter als instantie die dicht bij de burger staat en snel uitspraken kan doen, staat immers haaks op de filosofie achter de interlandelijke adoptieregeling.^[60] De Jeugdrechter zou volgens de Hoge Raad een betere keuze zijn.^[61] Ten tweede betreft ook de Hoge Raad voor de Justitie de (overgangs-) maatregel waarbij de Vrederechter een beroep zou kunnen doen op de sociale dienst van de jeugdrechtbank. Deze sociale dienst bezit op dit moment onvoldoende expertise om deze taken in het kader van adoptie uit te voeren.

b. Minderjarigen en euthanasie^[62]

Situering

Het wettelijk regelen van euthanasie leek lange tijd een taboe bij de wetgevende macht. Tot een fundamentele bespreking van deze problematiek kwam het slechts in de loop van het parlementaire jaar 2000-2001. Op basis van het gezamenlijk wetsvoorstel van dhr. Ph. Mahoux, mevr. J. Leduc, dhr. Ph. Monfils, mevr. M. Vanlerberghe, mevr. M. Nagy en mevr. J. De Rouck^[63] kwam de discussie op gang. Na uitgebreide hoorzittingen werd het dossier besproken in de Kamer van Volksvertegenwoordigers.^[64] Op verzoek van de voorzitter van de Commissie Volksgezondheid stelde het Kinderrechtencommissariaat een advies op rond de vraag van de positie van minderjarigen in het kader van euthanasie.

Advies

Uit de toelichting van het wetsvoorstel in de Senaat bleek dat men de positie van minderjarigen in het kader van euthanasie niet wenste te bespreken. Het onderwerp zou te gevoelig liggen en het risico zou bestaan dat het hele voorstel hierop zou sneuvelen. Zowel in de Senaat als in de Kamer werden evenwel amendementen ingediend die euthanasie ook mogelijk zouden maken voor minderjarigen die de leeftijd van 16 jaar hebben bereikt, die tot een redelijke waardering van hun belangen in staat zijn en nadat hun ouders bij de beslissing werden betrokken.

Het Kinderrechtencommissariaat vertrekt bij dit advies vanuit de definitie van euthanasie die in het wetsvoorstel wordt gegeven. Bij deze definitie wordt een groot belang gehecht aan het zelfbeschikkingsrecht. In de lijn hiervan wordt euthanasie voor wilsonbekwamen niet behandeld. Minderjarigen moeten echter niet per definitie als wilsonbekwaam gezien worden. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat minderjarigen die ziek zijn, vaak meer dan verwacht, inzicht hebben in hun situatie. Ook wat betreft vragen rond het levenseinde en euthanasie blijken minderjarigen heel wat genuanceerder en fundamenteeler te kunnen nadenken dan hen tot nu toe werd toegeschreven.

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, net zoals in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (E.V.R.M.), staat niets expliciet opgenomen met betrekking tot euthanasie. Het E.V.R.M. geeft de verdragssluitende staten een zekere vrijheid bij het al dan niet toelaten van euthanasie. Uit dat verdrag kan noch een verbod, noch een verplichting tot het invoeren van euthanasie worden afgeleid. Voor wat betreft minderjarigen moet rekening worden gehouden met de verdergaande beschermingsrechten, zeker

[60] Advies van de Hoge Raad voor de Justitie, *Parl.St. Kamer*, 2001-2002, nr. 50-1366/4, p. 5, nr. 3.

[61] De Vrederechters (bijdrage van de Vereniging van Vrede- en Politierechters) delen deze mening.

[62] Advies 2001-2002/8, niet gepubliceerd.

[63] Wetsvoorstel betreffende de euthanasie, *Parl.St. Senaat*, 2000-2001, nr. 2-244.

[64] Wetsvoorstel betreffende de euthanasie, *Parl.St. Kamer*, 2000-2001, nr. 50-1488.

wat betreft wilsonbekwame minderjarigen. Naast de beschermingsrechten, spelen echter ook de participatierechten en provisierechten in dit debat een rol.

Het Kinderrechtencommissariaat is dan ook van oordeel dat minderjarigen niet ipso facto de mogelijkheid tot euthanasie moet worden ontzegd. Bij een eventuele regeling moet een primair belang worden gehecht aan het feit dat de minderjarige al dan niet in staat is tot een redelijke afweging van zijn belangen. Neemt men dit criterium als uitgangspunt dan wordt een criterium op basis van leeftijd in principe minder belangrijk (tenzij men de mogelijkheid tot euthanasie wil beperken).

Bij deze beslissing dienen echter wel de ouders van de minderjarige te worden betrokken. Dit vloeit voort uit hun rechten en plichten als ouders. Deze inspraak mag echter niet zo ver gaan dat zij een vetorecht zouden hebben, dan wel in de plaats van de minderjarige kunnen beslissen.

Stand van zaken

Het wetsvoorstel betreffende de euthanasie werd ondertussen door de Kamer en de Senaat goedgekeurd en bekrachtigd op 28 mei 2002. In het Belgisch Staatsblad van 22 juni 2002 werd de wet gepubliceerd.^[65]

Wat betreft de positie van minderjarigen werd aan het voorstel niets veranderd. Euthanasie staat enkel open voor meerderjarigen of ontvoogde minderjarigen (zie artikel 3, § 1 van deze wet).

^[65] Wet 28 mei 2002 betreffende de euthanasie, B.S. 22 juni 2002.

2 GEVOLGEVING ADVIEZEN 1998 - 2000

Een jaarverslag biedt niet enkel de gelegenheid om te rapporteren over de activiteiten van het voorbije werkjaar. Het kan ook dienen als instrument voor de opvolging van de opge maakte adviezen. De adviezen van het Kinderrechtencommissariaat zijn niet bindend en kunnen op zich evenmin de politieke agenda bepalen. Eens een advies werd ingediend, kan het Kinderrechtencommissariaat enkel nog nagaan wat ermee gebeurde. Werden ze opgevolgd of niet? Hebben ze de besluitvorming beïnvloed of niet? Is er omtrent een bepaalde thematiek überhaupt wel iets beslist, gestemd, veranderd?

Bij sommige onderwerpen zullen we in herhaling moeten vallen omdat bijvoorbeeld een bepaald decreet maar niet gestemd raakt of omdat er rond bepaalde onderwerpen geen initiatieven werden genomen.

2.1... ADVIEZEN AAN HET VLAAMS PARLEMENT

a. Scheidingsbemiddeling ^[66]

Vanaf het eerste werkjaar reeds, heeft het Kinderrechtencommissariaat de problematiek inzake (echt)scheidingen aangekaart.^[67] Het blijft schrijnend hoeveel kinderen gekneld raken in het conflict tussen hun ouders. Tegelijk weten we nochtans dat kinderen niet per definitie slachtoffer moeten worden van een scheiding, maar dat dit in de praktijk nog steeds te vaak gebeurt, vooral bij de zgn. 'vechtscheidingen'. Het Kinderrechtencommissariaat blijft dan ook overtuigd van het nut van bemiddeling in functie van het welzijn van het kind, zowel tijdens als na de scheiding. Het is voor het kind immers niet alleen van belang om op korte termijn niet in het conflict te worden betrokken, maar ook om op lange termijn in staat te blijven een goed contact te onderhouden met beide ouders. Een (echt)scheiding is het einde van een huwelijk of een samenwoning van volwassen partners. Het zou niet het einde mogen zijn van hun ouderschap.

Het is dan ook een goede zaak dat de scheidingsbemiddeling de voorbije jaren steeds meer bekend en gehanteerd wordt.

Op federaal niveau werd de bemiddeling in familiezaken intussen reeds ingevoerd in de procedureregeling^[68], zij het dat dit niet verplicht is voor ouders met kinderen^[69]. De bevoegdheid van de Vlaamse regelgever ligt veeleer in de bewaking van de kwaliteit van de geboden dienstverlening, of meer concreet in het opzetten van een erkenningsregeling voor bemiddelaars, het bepalen van de voorwaarden inzake vorming, deontologie, e.d.

[66] Zie Wet 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, B.S. 3 april 2001. Deze wet betreft niet enkel bemiddeling in het kader van een (echt)scheiding.

Op Vlaams niveau: Voorstel van decreet houdende scheidingsbemiddeling (mevr. S. Becq c.s.), *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 223 en Voorstel van decreet houdende organisatie van scheidingsbemiddeling, *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 340.

[67] KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 124; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 111 en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (1999), *Jaarverslag 1998-1999*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 87

[68] Wet 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, B.S. 3 april 2001

[69] In Noorwegen zijn ouders met kinderen tot 15 jaar verplicht tenminste één bemiddelingssessie te proberen vooraleer zij kunnen procederen. Deze sessie is gratis voor de ouders en wordt door de overheid gefinancierd.

Conclusie: Ondanks verscheidene voorstellen van decreet, telkens met advies van het Kinderrechtencommissariaat, werd er geen vooruitgang geboekt op Vlaams niveau. Het Kinderrechtencommissariaat blijft de vraag herhalen om hier regelgevend op te treden zodat niet enkel de bemiddeling mogelijk wordt, maar dat deze tevens kwaliteitsgaranties zou bevatten.

b. Jeugdzorg^[70]

Deze Vlaamse Regering kreeg van het Vlaams Parlement de opdracht mee de jeugdzorg te hertekenen en meer af te stemmen op de heersende behoeften en op de principes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het geheel 'Jeugdzorg' zou zowel een luik preventie moeten bevatten als een hervormde jeugdhulp.

Voor wat betreft de jeugdhulp, verwijzen we naar de hoofdstukken netwerking en adviezen. We herhalen hier de vraag naar een decretaal verankerd recht op hulpverlening en het recht op een zelfstandige toegang daartoe voor de minderjarige hulpzoeker, alsook een uitgewerkt statuut voor de minderjarige als cliënt in de jeugdhulp.

Waar het luik integrale jeugdhulp steeds verder ontwikkeld wordt en een begin van uitvoering kent in de pilootregio's,^[71] blijft het onduidelijk hoe ver het staat met het luik preventie. Dit had idealiter nochtans eerst aan bod moeten komen.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat blijft verder betrokken bij de uittekening van de integrale jeugdhulp, maar blijft op zijn honger zitten voor wat betreft de preventie. Het Kinderrechtencommissariaat dringt dan ook aan op de uitwerking van een preventief en integraal welzijnsbeleid voor minderjarigen.

c. Participatie in onderwijs

Participatie van leerlingen in het onderwijs vereist meer dan een decreet op de Leerlingenraden. In discussies omtrent participatierechten valt het op dat de overheid vaak veeleer huiverig staat tegenover het opleggen van verplichtingen in deze materie. Nochtans is de toepassing van participatierechten een even dwingende opdracht uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als bijvoorbeeld het garanderen van de toegang tot de onderwijsvoorzieningen. Het is inderdaad zo dat niemand kan worden verplicht om te participeren. Dit wil echter niet zeggen dat de overheid niet moet ingrijpen. Het is aan de overheid om de nodige kanalen en omkadering aan te bieden of om bijvoorbeeld participatie-initiatieven te stimuleren en/of te versterken. Dit moet niet beperkt blijven tot het secundair onderwijs.^[72]

Het is eveneens zo dat leerlingenraden niet de enige manier zijn om participatierechten in de praktijk om te zetten. De overheid kan bijvoorbeeld door middel van haar toezichtsfunctie op de onderwijsinstellingen nagaan in hoeverre er een participatief klimaat heerst op school of niet. Participatie en inspraak kunnen ook positief worden beïnvloed door het

[70] Voor het hele voortraject in dit dossier verwijzen we naar vorige jaarverslagen: KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 81-82, 125; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 75-77, 116 en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (1999), *Jaarverslag 1998-1999*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 89.

[71] Op 9 juli 2002 werd door het Vlaams Parlement een decreet goedgekeurd dat aan deze pilootprojecten een wettelijke basis moet geven: Decr.VI.Parl. 9 juli 2002 betreffende de integrale jeugdhulp, B.S. 27 augustus 2002.

[72] Voor meer informatie: zie de campagne van het Kinderrechtencommissariaat en VAN DINTER, F. (1995), *Jouw school is onze school. Naar een leerlingbetrokken school*, Brussel: Koning Boudewijnstichting.

uitwerken van een leerlingenstatuut, waarin de rechten en de verantwoordelijkheden van de leerling duidelijk uitgewerkt zijn.

Het belang van de invulling van participatierechten werd door het Kinderrechtencommissariaat ook ingebracht in de rondetafelconferentie onderwijs bij de bespreking van wat nu kwaliteit van onderwijs is.

Conclusie: Naast het garanderen van de rechten op onderwijs, dient de overheid er ook op toe te zien dat de participatierechten van de leerling vorm krijgen in de praktijk. Het Kinderrechtencommissariaat dringt er op aan dat in het komende jaar werk gemaakt wordt van het beloofde participatiedecreet en het leerlingenstatuut.

d. Reclame

Het debat over reclame en kinderen, inclusief de discussie omtrent de ‘vijf-minuten-regel’ blijft voortduren.^[73] Het Kinderrechtencommissariaat heeft hierover steeds gesteld dat een verbod zonder meer, binnen één enkel mediakanaal (TV), zinloos is, gezien minderjarigen midden in onze (consumptie)maatschappij leven. Er is tegelijk wel een zorgvuldigheidsplicht voor de overheid. In deze context is een regel op reclameverbod in en rond kinderprogramma’s op TV gelegitimeerd. Hier moet dan wel strenger op toegezien worden in de praktijk. We merken nl. dat deze verbodsregel al te makkelijk wordt omzeild en overtreden.

Fundamenteler in deze discussie is de noodzaak van mediaopvoeding voor kinderen. Reclame is overal, niet enkel op TV, en dat zal wel zo blijven. Het heeft dus weinig zin om het debat te beperken tot deze sector. In het leren omgaan met de media kunnen dan ook andere topics dan reclame aan bod komen. We denken dan bijvoorbeeld aan het veilig surfen op internet, de inhoud van computer- en videospelletjes, e.d.

Conclusie: De ‘vijf-minuten-regel’ staat nog steeds ter discussie maar werd vooralsnog behouden. Op het vlak van mediaopvoeding werden tot op heden geen initiatieven genomen.

e. Non-discriminatie binnen onderwijs - inclusief onderwijs^[74]

In de voorgaande jaarverslagen werd reeds uitgebreid ingegaan op de problematiek in het kader van de non-discriminatieverklaring en op de visietekst ‘Gelijke kansen’ van de Vlaamse Minister van Onderwijs.^[75] Intussen werd het decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I goedgekeurd in het Vlaams Parlement.^[76] Dit decreet werd in grote lijnen positief beoordeeld door het Kinderrechtencommissariaat. In dit decreet werd duidelijk rekening gehouden met de vroegere opmerkingen van het Kinderrechtencommissariaat. Het inschrijvingsrecht werd decretaal verankerd en het is nu aan de school zelf om te motiveren waarom een leerling wordt geweigerd of doorverwezen.^[77] In de praktijk kan dit een

^[73] Op 2 juni 2002 werd hierover nog een colloquium georganiseerd door minister C. Piqué, Minister voor Economische Zaken.

^[74] Zie Advies 2001-2002/10, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1143/2; Advies 2000-2001/3, gepubliceerd in KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 169-174 en Aanbeveling betreffende de non-discriminatieverklaring in het onderwijs, *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 220/1.

^[75] KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 109-110, 128 en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 103-104.

^[76] Zie hoger.

^[77] Hierbij moet evenwel opgemerkt worden dat er een overgangsregeling werd voorzien.

versterking van de positie van de leerling betekenen doordat de bewijslast wordt omgekeerd.

Met het decreet betreffende gelijke onderwijskansen-I is de toepassing van het begrip ‘non-discriminatie’ uitgebreid. Het recht op inschrijving in een school naar keuze wordt gegarandeerd voor elke leerling, niet enkel leerlingen van allochtone afkomst. In de discussie kwamen bijvoorbeeld eveneens leerlingen met leerproblemen aan bod.

Intussen kwam er de visietekst ‘Maatwerk in samenspraak’ van de Vlaamse Minister van Onderwijs. Over deze visietekst werden hoorzittingen gehouden.^[78] Deze discussies hangen nauw samen en handelen in essentie over een zelfde ingrijpende wijziging in het onderwijsbeleid: het principe wordt veeleer dat een school in staat moet zijn om te gaan met een diversiteit aan leerlingen en behoeften, dan dat leerlingen zich dienen in te passen in een systeem van verschillende scholen (concentratieschool of niet, afzonderlijk bijzonder onderwijs of niet,...). Scholen dienen dus meer en meer aangepast te worden aan de behoeften van diverse leerlingen en leerlingengroepen in plaats van omgekeerd. In een dergelijk fundamenteel debat, waarin het bestaande onderwijslandschap grondig hervormd zal moeten worden, is de discussie over de middelen nooit veraf. Verschillende doelgroepen (allochtone leerlingen, leerlingen met leerproblemen,...) dreigen op die manier te worden voorgesteld als elkanders concurrenten. Bij de middelenverdeling zal daar dan ook nauw op toegezien moeten worden.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat staat positief tegenover de invoering van een decretaal vastgelegd recht op inschrijving in een school naar keuze. Een herschikking, en bij voorkeur ook uitbreiding, van de middelen om deze nieuwe regelgeving ook voor elke leerling waar te maken in de praktijk, is daarbij noodzakelijk. Het lopende debat inzake inclusief onderwijs wordt door het Kinderrechtencommissariaat aandachtig opgevolgd.

f. Rechten van gebruikers van welzijnsvoorzieningen ^[79]

Dit thema vormt ondertussen het onderwerp van drie voorstellen van decreet, allen met een advies van het Kinderrechtencommissariaat. Over geen enkel voorstel werd echter totnogtoe gestemd. Voor de minderjarige gebruiker bevatten deze voorstellen nochtans elementaire principes die ook van groot belang zullen zijn voor de praktijk van de integrale jeugdhulp.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat vraagt opnieuw met aandrang deze materie in behandeling te nemen en aldus de positie van de minderjarige gebruiker van welzijnsvoorzieningen te versterken.

^[78] Hoorzitting over de discussietekst “Maatwerk in samenspraak”, *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1088/1 en 2.

^[79] Zie op Vlaams niveau: Voorstel van decreet houdende de regeling van de rechten van gebruikers in de welzijnsvoorzieningen (mevr. S. Becq c.s.), *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 99; Voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en de inspraak van gebruikers van welzijnsvoorzieningen (mevr. R. Van Den Heuvel), *Parl.St. VI.Parl.*, 1999-2000, nr. 104 en Voorstel van decreet houdende de rechtsbescherming en de inspraak van gebruikers van welzijnsvoorzieningen (mevr. R. Van Den Heuvel, mevr. P. Ceysens, dhr. G. Swennen, dhr. J. Roegiers en mevr. S. Becq), *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 783.

Op federaal niveau verwijzen we naar het wetsontwerp betreffende de rechten van de patiënt (zie verder) dat ondertussen door de plenaire vergadering van de Kamer werd aangenomen (*Parl.St. Kamer*, 2001-2002, nr. 50-1642/15).

g. Interlandelijke adoptie

Het adoptiedossier betreft verschillende bevoegdheidsdomeinen en wordt op deze manier nog complexer. De federale wetgever staat in voor de nodige wijzigingen in het burgerlijk recht, terwijl de Gemeenschappen instaan voor de bijstand aan personen. Onder dit laatste valt de voorbereiding van de kandidaat-adoptanten, de adoptiebemiddeling en de nazorg. Het spreekt vanzelf dat de verschillende overheden hun adoptiebeleid op elkaar dienen af te stemmen. De principes die aan de grondslag liggen van elk adoptiebeleid vinden we zowel terug in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als in het Verdrag van Den Haag inzake de Internationale Samenwerking en de Bescherming van Kinderen op het vlak van Interlandelijke Adoptie.^[80]

Het Kinderrechtencommissariaat heeft zowel op federaal als op Vlaams niveau duidelijke standpunten ingenomen.^[81]

Conclusie: Op dit ogenblik werden noch de federale wet, noch het Vlaams decreet aangepast. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor een snelle ratificatie van het Haags Adoptieverdrag (op alle niveaus) en voor een correcte afstemming van de regelgeving. Deze regelgeving moet het mogelijk maken een hervormd adoptiebeleid te voeren conform de internationale verplichtingen terzake.

h. Milieu en Gezondheid ^[82]

De ad hoc Commissie Milieu en Gezondheid van het Vlaams Parlement heeft in de loop van 2001 verschillende hoorzittingen georganiseerd, waarin naast diverse experts op dit terrein ook het Kinderrechtencommissariaat werd uitgenodigd. Kinderen en jongeren zijn op verschillende vlakken meer kwetsbaar en ondergaan verhoudingsgewijs meer nadelen van een ongezond milieu in hun ontwikkeling. Deze bezorgdheid werd meegenomen in het slotdocument van de ad hoc Commissie, waarin aan de regering gevraagd wordt om de milieunormen af te stemmen op de hoge gezondheidsrisico's voor de meest kwetsbare groepen.^[83]

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat is verheugd over het feit dat deze normstelling naar de meest kwetsbare groepen toe (o.m. kinderen) is opgenomen in de resolutie.

i. Reclame en sponsoring in het onderwijs ^[84]

Met het decreet betreffende het onderwijs XIII^[85] werd de deur opengezet voor bepaalde vormen van reclame en sponsoring in het onderwijs. Waar dit vroeger gewoon verboden was (maar in de praktijk toch gebeurde), kan het nu wel onder bepaalde voorwaarden.

.....
[80] Dit verdrag werd ondertussen door Vlaanderen geratificeerd: Decr.VI.Parl. 8 mei 2002 houdende instemming met het verdrag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van interlandelijke adoptie, ondertekend te Den Haag op 29 mei 1993, B.S. 18 juni 2002.

[81] Zie o.m. hoger de adviezen uit het parlementaire jaar 2001-2002: Advies 2001-2002/4 (Kamer van Volksvertegenwoordigers) en Advies 2001-2002/6 (Vlaams Parlement). Beide adviezen werden toegelicht tijdens hoorzittingen in resp. de Kamer en het Vlaams Parlement. Zie ook Advies 2000-2001/2, gepubliceerd Parl.St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 409/2.

[82] Advies 2000-2001/5, gepubliceerd Parl.St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 740/1 Bijlage, p. 155-164.

[83] Parl.St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 740/2.

[84] Advies 2000-2001/9, gepubliceerd Parl.St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 729/2.

[85] Decr.VI.Parl. 13 juli 2001 betreffende het onderwijs XIII - Mozaïek, B.S. 27 november 2001. Voor een bespreking van het advies van het Kinderrechtencommissariaat over dit (ontwerp van) decreet: KINDERRECHTEN-COMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 113-115 en 116-117.

Het Kinderrechtencommissariaat stelde hieromtrent een advies op waarin o.m. volgende punten aan bod kwamen:

- Het ontbreken van een kindeffectrapport;
- De overweging dat reclame niet het belang van het kind als prioriteit neemt;
- De zorgvuldigheidsplicht van de overheid;
- Het risico dat de financiering van onderwijs deels wordt afgewenteld op de privé-markt, terwijl dit zonder meer een verantwoordelijkheid van de overheid moet blijven;
- Het risico van een verdere dualisering van onderwijs.

Tijdens de besprekingen werd hier en daar aan de bewoordingen van het decreet gesleuteld. Het principe van reclame en sponsoring op school werd echter niet ter discussie gesteld. Dit wekt toch wel verwondering. Waar ons onderwijs onder meer dient in te staan voor de vorming van kritische en weerbare personen, kan men aannemen dat reclame, per definitie een persuasieve^[86] vorm van communicatie, daar geen plaats in vindt gezien het strijdig is met de vooropgestelde criteria inzake objectiviteit, geloofwaardigheid, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid.

Reclame en sponsoring werden gelukkig wel verboden voor wat betreft alle activiteiten en leermiddelen die verplicht zijn. Wat de facultatieve activiteiten betreft, werden nog bijkomende beperkingen gesteld voor het basisonderwijs, dit in het licht van de maturiteit van de leerlingen.

Conclusie: In dit dossier werd slechts gedeeltelijk rekening gehouden met het advies van het Kinderrechtencommissariaat. Het Kinderrechtencommissariaat betreurt evenwel dat het principe niet in vraag werd gesteld en dat op deze manier de zorgvuldigheids- en toezichtsplicht van de overheid verzwakt wordt.

j. Eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs

Het Kinderrechtencommissariaat is in het advies inzake de eindtermen voornamelijk ingegaan op het belang van mensenrechten- en kinderrechteneducatie in het onderwijs. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (art. 29, 42, 46.1), alsook de General Comment van het Comité voor de Rechten van het Kind over art. 29 (doelstellingen van onderwijs) geven daarvoor belangrijke opdrachten. Het Comité acht de expliciete opname van mensenrechten in het algemeen en kinderrechten in het bijzonder in het curriculum noodzakelijk.^[87] Ook vanuit de Raad van Europa wordt daar al langer op aangedrongen. Het Kinderrechtencommissariaat stuurde dan ook aan op een dergelijke explicitering. Meer concreet zou het mensenrechtenonderricht geen vakoverschrijdende eindterm meer mogen zijn (inspanningsverbintenis) maar een vakgebonden eindterm met duidelijke resultaatsvereisten. Kennis over mensen- en kinderrechten is onontbeerlijk in een moderne democratie. Het is tevens een instrument om rechtsschendingen hetzij te vermijden hetzij in de kiem te smoren.

Het departement onderwijs vond dit echter niet nodig en acht het mensenrechtenonderricht voldoende uitgewerkt zoals het nu is. Ook het Vlaams Parlement stelde hierover geen bijkomende vragen.^[88]

[86] En dus niet informatieve communicatie, zoals reclamemakers wel eens stellen...

[87] Deze bezorgdheid werd opnieuw geuit in de Concluding Observations van het Comité voor de Rechten van het Kind bij het tweede Belgische kinderrechtenrapport (nrs. 23 en 24). Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: Belgium 07/06/2002, ref. CRC/C/15/Add.178 (terug te vinden op www.unhcr.ch en als bijlage (4) opgenomen in dit jaarverslag).

[88] Zie Parl. St. VI.Parl., 2000-2001, nr. 535.

Conclusie: Ondanks het aandringen van het Kinderrechtencommissariaat op een meer specifieke invulling van het onderricht inzake mensenrechten en kinderrechten, werd dit door het Vlaams Parlement niet gevolgd. Door de vaagheid van de bepaling als vakoverschrijdende eindterm, gecombineerd met de autonomie van scholen, blijft het risico bestaan dat mensenrechtenonderricht in sommige scholen een lege doos blijft.

k. Kosteloos onderwijs^[89]

In het hierboven aangehaalde decreet betreffende het onderwijs XIII was ook het uitermate fundamentele punt van de kosteloosheid aan de orde. Het moet intussen duidelijk zijn dat niet enkel de toegang tot onderwijs kosteloos moet zijn, maar ook de beschikbaarheid van het onderwijs zelf. Alle middelen die leerlingen nodig hebben om te voldoen aan de eindtermen, moeten m.a.w. gratis beschikbaar zijn.^[90]

Onder het mom van ‘meer transparantie naar ouders toe’ werd in dit decreet afbreuk gedaan aan het principe van de kosteloosheid.

Zowel het Kinderrechtencommissariaat als de Raad van State hebben in hun adviezen omstandig uitgelegd hoe dit decreet indruist tegen internationale verplichtingen uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (art. 28) én het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (art. 13.2). Bovendien moet vermeld worden dat wetenschappelijk onderzoek uitwijst dat uitgerekend de kosten van en binnen het onderwijs de ongewenste dualisering van het onderwijs in stand houden en zelfs vergroten.^[91]

Met geen van beide adviezen werd echter rekening gehouden door het Vlaams Parlement. De kosteloosheid van het onderwijs is in Vlaanderen dan ook niet langer een gegarandeerd recht.

De verwondering was dan ook groot toen enkele maanden later in ditzelfde Vlaams Parlement een resolutie werd ingediend inzake kosteloosheid van het onderwijs.^[92] Hierin werd verwezen naar de principes uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat betreurt ten zeerste deze afbrokkeling van één van de belangrijkste basisrechten van minderjarigen in een welvarende democratie.

I. Opvolging van het Jaarverslag

Tijdens de eerste werkingsjaren werd het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat enkel behandeld in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement. Het jaarverslag wordt op deze vergadering besproken zonder verdere toelichting van het Kinderrechtencommissariaat.

[89] Advies 2000-2001/11, gepubliceerd *Parl.St. VI.Parl.*, 2000-2001, nr. 729/4.

[90] Dit is ook al jaren het principe binnen de Commissie Laakbare Praktijken (enkel bevoegd voor het basisonderwijs).

[91] I. Nicaise concludeert in een recente studie dat het onderwijs er niet in geslaagd is de sociale ongelijkheid weg te werken. In tegendeel, ons onderwijssysteem lijkt deze ongelijkheid zelfs te versterken. Zie o.m. NICAISE, I. (2000-2001), “Onderwijs en sociale achterstelling: opnieuw ontwaken uit een al te mooie wensdroom?”, *T.O.R.B.*, p. 383-392 en NICAISE, I en GROENEZ, S. (2002), “Het onderwijs versterkt de sociale ongelijkheid”, *Ter-Zake*, nr. 3, p. 6-9.

[92] Het voorstel van resolutie betreffende de kosteloosheid van het basisonderwijs (dhr. C. Vandenbroeke, dhr. K. Van Dijk, dhr. D. De Cock, dhr. G. Van Baelen, dhr. F. Ramon en mevr. H. Claes) werd op 27 maart 2002 aangenomen door het Vlaams Parlement. In deze resolutie, die enkel het basisonderwijs betreft, vraagt men de regering “de kosteloosheid van het leerplichtonderwijs nog in de loop van deze legislatuur te definiëren, zodat in ieder geval het basisonderwijs in de toekomst effectief kosteloos wordt”. Zie *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 942.

Vanuit de verscheidene Commissies kan evenwel het initiatief genomen worden om rond het jaarverslag een gedachtewisseling te houden met het Kinderrechtencommissariaat. Op die manier kan het jaarverslag grondiger besproken worden op het vlak van de voor die Commissie relevante domeinen.

In het werkjaar 2001-2002 vonden dergelijke gedachtewisselingen plaats met de Commissie Welzijn^[93] en de Commissie Onderwijs^[94].

2.2... ADVIEZEN AAN DE VLAAMSE REGERING

a. Niet-begeleide minderjarigen

De status van niet-begeleide minderjarigen (NBM), alsook van alleenstaande minderjarige asielzoekers (AMA) blijft nog steeds precair.^[95] Ook hier liggen de verantwoordelijkheden verspreid over de federale en Gemeenschapsoverheden.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de Richtlijnen van de Verenigde Naties omtrent minderjarigen in asielcontext stellen duidelijk één principe voorop: minderjarigen in asielcontext (of niet begeleide minderjarigen die (nog) geen asiel hebben aangevraagd) moeten in de eerste plaats als minderjarigen worden beschouwd en zijn aldus houder van alle rechten uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het verschil in behandeling of qua rechtspositie tussen AMA en NBM, is voornamelijk te wijten aan de bevoegdheidsverdeling in deze materie en raakt de grond van de zaak niet.

Er wordt reeds langer aangedrongen op verscheidene maatregelen die voor deze minderjarigen moeten worden getroffen. Op federaal vlak is er de vraag naar een uitgewerkt statuut voor deze minderjarigen, inclusief een specifieke voogdijregeling. Deze kinderen en jongeren bevinden zich in een uitermate risicovolle en onzekere situatie. Ze worden hierdoor makkelijk slachtoffer van malafide volwassenen, actief in de mensenhandel, prostitutie, drughandel en andere sectoren binnen de georganiseerde misdaad. Vaak worden zij dan ook nog op hun 'crimineel' gedrag aangesproken (en soms ook uitgewezen) terwijl de opdrachtgevers doorgaans buiten schot blijven. Daarnaast zijn ze vaak niet bij machte om zich toegang te verschaffen tot de bestaande dienst- en hulpverlening voor asielzoekers en vreemdelingen. Een specifieke voogdijregeling^[96] dringt zich hier op.

Binnen de dienst Vreemdelingenzaken werd reeds een afzonderlijke afdeling voor AMA's opgericht en het Klein Kasteeltje heeft sinds enige tijd een aparte kinder- en jongerenafdeling. De behandeling van de asielaanvraag blijft echter nog voor verbetering vatbaar: meer kindvriendelijke bevraging, bijstand van voogd en/of advocaat, e.d.

Naast het veiligstellen van de juridische belangen van deze jongeren, moet ook de opvang, de zorg en de toegang tot basisvoorzieningen (gezondheidszorg, huisvesting,...) nog meer uitgebreid worden. Het Kinderrechtencommissariaat stelt met genoegen vast dat in

[93] Op 13 december 2001. Zie *Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 42/2*.

[94] Op 28 februari 2002. Zie *Parl.St. VI.Parl., 2001-2002, nr. 42/3*.

[95] Zie KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 132; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 75 en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (1999), *Jaarverslag 1998-1999*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 95.

Ook het Comité voor de Rechten van het Kind had aandacht voor dit probleem in zijn Concluding Observations.

[96] Zoals die bijvoorbeeld in Nederland al sinds jaren is uitgewerkt.

Vlaanderen werk wordt gemaakt van de uitbreiding van het aantal plaatsen voor NBM^[97], maar krijgt tegelijk toch nog meldingen over het nijpend tekort aan gepaste opvang voor deze minderjarigen. Vanuit kinderrechtenperspectief is het gehanteerde onderscheid tussen AMA's en NBM van secundair belang en komt het er vooral op aan dat elke bevoegde overheid het nodige doet om een menswaardig bestaan te garanderen voor deze minderjarigen.

Conclusie: De maatregelen die intussen genomen werden in deze materie, dienen verder doorgevoerd en uitgebreid te worden. Er is nood aan een juridisch statuut, aan een voorgedij-regeling en aan de uitbreiding van volwaardige, kleinschalige en professioneel uitgebouwde opvang.

b. Kindeffectrapport

Op 20 oktober 2001 werd in het Belgisch Staatsblad het Besluit van de Vlaamse Regering gepubliceerd waarbij de verplichting tot het opmaken van een kindeffectrapport werd uitgebreid tot alle bevoegdheidsdomeinen.^[98] Steeds meer ontwerpen van decreet gaan ook vergezeld van een kindeffectrapport, hoewel niet steeds van hoge kwaliteit.^[99]

Conclusie: De verplichting tot het opstellen van een kindeffectrapport berust bij de bevoegde minister. Het Kinderrechtencommissariaat roept het Vlaams Parlement op blijvend toe te zien op deze verplichting en op de kwaliteit van de kindeffectrapporten.

c. Stemrecht op 16^[100]

De discussie omtrent het voorstel om minderjarigen vanaf 16 jaar stemrecht te geven werd opnieuw opgenomen in het eerste Vlaamse jeugdbeleidsplan.^[101] In het licht van het advies dat het Kinderrechtencommissariaat hieromtrent in de loop van 2000-2001^[102] uitbracht, wordt dit positief onthaald. Principieel blijft het Kinderrechtencommissariaat voorstander van het opnemen van minderjarigen in het kiessysteem zoals dat ook voor volwassenen geldt (in ons geval dus met een opkomstplicht). Er zijn immers geen fundamentele argumenten voor de hypothese dat 16-18 jarigen per definitie minder (of meer?) betrokken zouden zijn bij de politiek dan de doorsnee volwassene. Principieel is er dus geen verantwoording te vinden voor een afwijkend systeem. Evenmin is er een verantwoording voor het stellen van bijkomende voorwaarden ten aanzien van minderjarigen (zoals 'politieke vorming'). Als stemmen een dermate fundamenteel recht is, wat het inderdaad ook is voor volwassenen, mag het aan geen bijkomende voorwaarden worden onderworpen.

Mocht een 'stemplicht' (beter: opkomstplicht) echter politiek onhaalbaar blijken, valt er omwille van pragmatische redenen wel iets te zeggen voor de invoering van een stemrecht. Op die manier krijgen jongeren een kanaal om te bewijzen dat velen onder hen wel degelijk

[97] Concreet voor NBM zou het aantal plaatsen in 2002 verhoogd worden van 15 naar 40.

[98] Besl.VI.Reg. 13 juli 2001 houdende invoering van de verplichting tot opmaak van een kindeffectrapport voor alle Vlaamse bevoegdheden, B.S. 20 oktober 2001.

[99] Zie hoger, we verwijzen naar de adviezen van het werkjaar 2001-2002 en meer bepaald het kindeffectrapport dat bij het ontwerp van decreet tot goedkeuring van het samenwerkingsakkoord 'Everberg' werd gevoegd.

[100] Zie Advies 2000-2001/8, gepubliceerd in KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 201-208, zie ook p. 118-119.

[101] Jeugdbeleidsplan - Naar een volwaardig aandeelhouderschap, *Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1264/1.

[102] Advies 2000-2001/8, gepubliceerd in KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 201-208.

geïnteresseerd zijn om op deze wijze deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Het feit dat een deel van hen daar niet op zit te wachten, is hier geen tegenargument. Ook wanneer de opkomstplicht voor volwassenen zou afgeschaft worden, zou een deel van hen niet langer naar het stembokje gaan.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat is verheugd met de blijvende aandacht voor dit thema. We hopen dan ook dat deze discussie in de nabije toekomst aanleiding zal geven tot concrete actiepunten, zowel op federaal als op Vlaams niveau.

2.3... ADVIEZEN AAN ANDERE OVERHEDEN

a. Rechtspositie van de minderjarige ^[103]

Het Kinderrechtencommissariaat is reeds lang pleitbezorger van een sterker uitgewerkte rechtspositie van de minderjarige. Op meer informele wijze onderhielden we daarover contacten op federaal niveau.

Net voor het zomerreces, op 18 juli 2002, werden in de senaat drie uitermate belangrijke wetsvoorstellen aangenomen die de juridische positie van de minderjarige zullen versterken en die aldus een verdere implementatie beogen van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het betreft de wetsvoorstellen omtrent de verbetering van het spreekrecht, omtrent de instelling van Jeugdadvocaten en omtrent de zelfstandige toegang tot de rechter.^[104]

Deze voorstellen stonden al lang op de agenda en het Kinderrechtencommissariaat^[105] hoopt dat ook de Kamer in het najaar het nodige zal doen om deze voorstellen goed te keuren.

Deze voorstellen kwamen op 23 mei 2002 ook ter sprake bij de behandeling van het Belgisch rapport over het gevoerde kinderrechtenbeleid voor het VN-Comité voor de Rechten van het Kind. In zijn aanbeveling naar België stelde dit Comité dat de loutere opmaak van dergelijke voorstellen geen aarde aan de dijk brengt indien deze voorstellen ook niet gestemd worden.^[106]

Het Kinderrechtencommissariaat wenst wel te benadrukken dat het voor minderjarigen (en voor mensen in het algemeen) doorgaans beter is om eventuele conflicten via buitengerechtelijke weg af te handelen om escalaties en loyauteitsconflicten te voorkomen. We zijn dan ook voorstander van bijvoorbeeld bemiddeling in familiezaken, herstelbemiddeling,

.....
^[103] Zie KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 134-135; KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2000), *Jaarverslag 1999-2000*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 120-121 en KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (1999), *Jaarverslag 1998-1999*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 97.

^[104] Wetsvoorstel tot instelling van advocaten voor minderjarigen (mevr. K. Lindekens), *Parl.St. Senaat*, 2001-2002, nr. 2-256; Wetsvoorstel tot wijziging van verschillende bepalingen over het recht van minderjarigen om door de rechter te worden gehoord (mevr. S. de Bethune c.s.), *Parl.St. Senaat*, 2001-2002, nr. 2-554 en Wetsvoorstel betreffende het recht van minderjarigen op toegang tot de rechter (mevr. M. Taelman c.s.), *Parl.St. Senaat*, 2001-2002, nr. 2-626.

^[105] Omtrent de jeugdadvocaten werd de Kinderrechtencommissaris op 10 mei 2001 gehoord tijdens een hoorzitting. De andere thema's kwamen tevens aan bod gedurende vergaderingen van de werkgroep Kinderrechten van de Senaat, waar de Kinderrechtencommissaris contacten mee onderhield.

^[106] Zie ook advies 2001-2002/12 dat hoger werd besproken.

e.d. De praktijk wijst echter uit dat dit niet steeds volstaat en dat het juist in die gevallen is dat de fundamentele rechten van de minderjarige worden geschonden. Het kan dus geenszins de bedoeling zijn om via dergelijke wetgeving conflicten binnen gezinnen uit te lokken of te versterken of om kinderen nu ineens massaal te laten procederen. Wel is het zo dat minderjarigen (opnieuw net als volwassenen) het recht moeten hebben om zich te wenden tot de rechter indien er geen andere uitweg meer is. Dit is evident voor volwassenen; door deze nieuwe wetgeving wordt dit hopelijk even vanzelfsprekend voor de jongere burgers in deze rechtsstaat.

Het **spreekrecht** (vaak verkeerdelijk vermeld als ‘hoorrecht’) werd in 1994 reeds ingeschreven in het Gerechtelijk Wetboek (art. 931). Deze vertaling van artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, één van de fundamentele principes in dit Verdrag, was echter nog onzorgvuldig en onvolledig. Het hield in het beste geval slechts een spreekmogelijkheid in, eerder dan een effectief spreekrecht. De toepassing van dit artikel in de praktijk laat bovendien nog te vaak te wensen over.^[107] Met de wijzigingen in dit wetsvoorstel worden belangrijke verbeteringen van deze regel ingevoerd.^[108]

- Met dit voorstel wordt de regel ingevoerd dat de minderjarige vanaf 12 jaar hierover verplicht ingelicht wordt bij wijze van (kindvriendelijke) oproepingsbrief, en dit voor elke procedure waar de belangen van de minderjarige in het geding kunnen zijn. Het spreekt vanzelf dat de minderjarige ook kan opteren om niet in te gaan op de mogelijkheid om zijn/haar verhaal te doen bij de rechter. Dit moet er voor zorgen dat de minderjarige alvast weet dat hij het recht heeft om gehoord te worden.
- Momenteel kan een minderjarige die zelf vraagt om gehoord te worden, op een weigering van de rechter stoten en daarmee onherroepelijk buiten spel staan. Met het nieuwe voorstel zou een verzoek om gehoord te worden niet langer kunnen geweigerd worden, ook al betreft het een minderjarige jonger dan 12 jaar.
- Magistraten die minderjarigen zullen horen, moeten hiertoe een opleiding volgen.
- Het artikel inzake spreekrecht uit de wet op de jeugdbescherming (art. 56 bis) zou worden opgeheven. Door in verschillende wetten uiteenlopende modaliteiten van spreekrecht uit te werken, was er voorheen de kans op rechtsongelijkheid. Het spreekrecht werd verschillend ingevuld naargelang de stand van de procedure of naargelang de bevoegde rechtbank. Met dit voorstel zou een eenvormige regeling worden ingevoerd voor alle rechtbanken.
- Een blijvend probleem is het proces-verbaal dat van het verhoor dient opgesteld te worden. Vanuit het respect voor de rechten van verdediging van de andere procespartijen is dergelijk verslag nodig. Toch dient hiermee voorzichtig omgesprongen te worden. Hoewel de voorgestelde regeling verbiedt dat hiervan een afschrift aan de partijen zou worden bezorgd, heeft de advocaat van die partijen wel toegang tot het dossier. Wanneer de minderjarige vrijuit en in vertrouwen spreekt met de rechter, moet ook deze minderjarige worden beschermd. Sommige rechters maken daarvoor een eerder summier verslag op of stellen daarin enkel dat de minderjarige werd gehoord. Voor het Kinderrechtencommissariaat geniet deze werkwijze de voorkeur.

Met de invoering van **Jeugdadvocaten** wordt het recht op rechtsbijstand voor de minderjarige concreet vorm gegeven. Dit recht is reeds lang een grondrecht voor volwassenen, in die mate dat een zichzelf respecterende rechtsstaat dient te voorzien in gratis rechtsbijstand

.....
^[107] DESMET, N. (1998), *Thesis - Hoorrecht van minderjarigen. Een onderzoek naar de praktijk van het horen van minderjarigen*, Gent: RUG.

^[108] Ten tijde van de invoering van het spreekrecht in art. 931 Ger. Wb. bracht de ‘Werkgroep artikel 12’ hierover een boek uit (MAES, C., STAPPERS, L., BOUTELIGIER, L. en DEGRANDE, D. (1994), *Mogen wij nu iets zeggen? Over kinderen, echtscheiding en hun recht om gehoord te worden*, Brugge: Die Keure) en werd tevens een opleidingspakket uitgewerkt voor magistraten. Door een gebrek aan middelen kon deze opleiding slechts eenmaal worden gegeven. Veel van de commentaren van de werkgroep Artikel 12 werden in dit wetsvoorstel overgenomen.

voor minvermogenen, het zgn. pro deo-systeem. In zekere zin wordt met de instelling van jeugdadvocaten een verfijning gegeven aan dit systeem gezien de minderjarige bijna per definitie minvermogenend is. Een grote verbetering in dit voorstel is de koppeling aan een speciale opleiding en permanente vorming. Dit moet garanderen dat de jeugdadvoocaat thuis is in alle relevante wetgeving, nationaal en internationaal, inzake kinderrechten, jeugdzorg, e.d. Het verzekert ook dat deze advocaat enigszins vertrouwd is met de psychologische ontwikkeling van minderjarigen.

De **zelfstandige toegang tot de rechter voor de minderjarige** vormt voorlopig het sluitstuk van dit drieluik. Het is inderdaad zinloos om rechtsbijstand en spreekrecht te hebben in het kader van een procedure, wanneer je ook niet zelf een procedure kan inleiden. Tot op heden was de minderjarige hiervoor steeds afhankelijk van de goodwill van een volwassene, meestal de ouder(s) of een parketmagistraat.^[109] In die gevallen waar ouders en kinderen bijvoorbeeld tegenstrijdige belangen hebben, zijn ouders niet geneigd om voor hun kind een procedure op te starten. Maar ook in de gevallen waar er geen sprake is van strijdigheid van belangen, kan de ouder weigeren op te treden en hierdoor afbreuk doen aan de rechten van de minderjarige. Vandaar dat het belangrijk is dat een minderjarige dit zelf kan doen en daarbij een beroep kan doen op een advocaat. Uit de aanmeldingen die op het Kinderrechtencommissariaat binnenkomen, blijkt dit soms belangrijk of noodzakelijk te zijn in het kader van echtscheidingen, kindermishandeling, betwistingen met de school, e.d. Wanneer de ouder in dergelijke gevallen weigert voor het kind op te komen, hetzij via hulpverlening hetzij via de rechtbank, dan kan het kind zelf de nodige stappen zetten.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat is uitermate verheugd over deze ingrijpende wetwijzigingen ter versterking van de rechtspositie van de minderjarige en hoopt dat ook de Kamer deze voorstellen weldra zal goedkeuren.

b. Rechten van de minderjarige patiënt^[110]

In de loop van 1999-2000 werden in het federale parlement verscheidene wetsvoorstellen betreffende de rechten van de patiënt ingediend. Op 19 februari 2002 diende de regering een wetsontwerp betreffende de rechten van de patiënt in de Kamer in. Als voorbereiding voor dit wetsontwerp stelde de Minister van Volksgezondheid in 2000-2001 de *'Conceptnota Rechten van de Patiënt'* op. Bij de bespreking van deze nota werd door de senaatscommissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke Hernieuwing reeds het advies van het Kinderrechtencommissariaat gevraagd. Het wetsontwerp werd door de Kamer op 17 juli 2002 aangenomen en overgezonden naar de Senaat. Het ontwerp werd niet geamendeerd. De wet verscheen in het Belgisch Staatsblad van 26 september 2002.^[111]

Dit wetsontwerp kent expliciet een aantal rechten toe aan patiënten. We denken dan aan het recht op vrije keuze, recht op informatie, inzage in het medisch dossier, e.d. Het wetsontwerp heeft ook aandacht voor de uitoefening van deze rechten door minderjarigen. Principeel worden de rechten van de minderjarige patiënt uitgeoefend door zijn ouders of voogd. De minderjarige patiënt moet echter bij deze uitoefening betrokken worden, rekening houdende met zijn leeftijd en maturiteit. Het ontwerp voorziet zelfs dat de minderjarige patiënt die tot een redelijke afweging van zijn belangen in staat kan worden geacht, deze rechten zelfstandig kan uitoefenen.

.....
^[109] In de rechtspraak werden wel een aantal uitzonderingen aanvaard.

^[110] Zie Advies 2000-2001/4, gepubliceerd in KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 209-216 en Wetsontwerp betreffende de rechten van de patiënt, Parl.St. Kamer, 2001-2002, nr. 50-1642 en Parl.St. Senaat, 2001-2002, nr. 2-1250.

^[111] Wet 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, B.S. 26 september 2002.

Tijdens de parlementaire werken werd er op gewezen dat, bij afwezigheid van leeftijds-grenzen, deze beoordeling zeer subjectief is. Hoewel dit zeker een probleem kan zijn, moet gezegd worden dat de regeling zoals opgenomen in dit wetsontwerp aansluit bij artikel 12 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het Kinderrechtencommissariaat juicht de voorgestelde regeling dan ook toe.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat is verheugd dat nu op dit domein de rechtspositie van de minderjarige wordt geregeld rekening houdend met diens capaciteiten en participatierechten. Het is nu uitkijken naar de feitelijke toepassing van deze bepalingen in de praktijk.

c. Wegnemen en transplanteren van organen bij minderjarigen^[112]

In deze kwestie van orgaandonatie onder de levenden sprak het Kinderrechtencommissariaat zich uit ten voordele van zowel de protectie- als de participatierechten van de minderjarige donor. De bescherming wordt versterkt doordat het wegnemen van een orgaan of weefsel met het oog op transplantatie bij een minderjarige donor slechts mogelijk is indien het gaat om regeneerbare organen en weefsels en indien de wegname geen ernstige gevolgen kan hebben voor de donor. Dit is een verstrengen van de huidige regeling.^[113] Bovendien kan de wegneming enkel met het oog op transplantatie bij een broer of zus. Bovendien wordt de leeftijd waarop de minderjarige dient toe te stemmen verlaagd tot 12 jaar en moet de minderjarige van minder dan 12 de mogelijkheid krijgen vooraf zijn mening te uiten. Met deze wijziging werden de inspraakrechten van de minderjarige versterkt.

Dit voorstel werd aangenomen en na het verstrijken van de evocatietermijn voor de Senaat, bekrachtigd en afgekondigd op 7 december 2001. Deze wetswijziging was in september 2002 echter nog steeds niet gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Conclusie: De goedgekeurde wetswijziging is een stap vooruit op het vlak van de bescherming van de minderjarige donor. Het is nu wachten op de publicatie...

d. Bepaling van de familienaam^[114]

Bij het begin van deze eeuw worden terecht vragen gesteld bij de automatische toekenning van de naam van de vader aan het kind, dit onder invloed van de vrouwenemancipatie en de wijzigingen in het klassieke gezinspatroon. Verschillende wetsvoorstellen werden hieromtrent ingediend en het Kinderrechtencommissariaat werd uitgenodigd op een hoorzitting. Uit het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind vloeit enkel voort dat een kind een naam moet hebben.^[115] De bepaling van welke familienaam het kind dan moet krijgen, wordt aan de lidstaten zelf overgelaten.

[112] Zie Advies 2000-2001/6, gepubliceerd in KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 217-221 en Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 7 van de wet van 13 juli 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen (dhr. H. Brouns), *Parl.St. Kamer*, 2000-2001, nr. 50-77 en *Parl.St. Senaat*, 2001-2002, nr. 2-862.

[113] Het gaat hierbij om de zeer moeilijke afweging van de belangen van de donor, ten aanzien van deze van de zieke (die ev. ook een kind kan zijn). Voor alle argumenten en overwegingen verwijzen we naar de tekst van het advies.

[114] Advies 2000-2001/12, gepubliceerd in KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT (2001), *Jaarverslag 2000-2001*, Brussel: Kinderrechtencommissariaat, p. 221-229.

[115] Dit is in de Belgische context niet problematisch, onder meer omwille van het 'mater semper certa est'-principe en het verbod op anonieme bevallingen. In een aantal (ontwikkelings)landen is dit wel een probleem. In het Vlaams Parlement werd een voorstel van resolutie ingediend door dhr. J. Roegiers waarbij ook in deze context aandacht wordt gevraagd voor het probleem van geboorteregistratie. (*Parl.St. VI.Parl.*, 2001-2002, nr. 1253)

Hoewel het belang van de discussie naar waarde wordt geschat in de context van de gelijkheid tussen mannen en vrouwen, moet dit debat in de context van kinderrechten toch worden gerelativeerd. Of het kind de naam van de vader of van de moeder krijgt, dan wel een combinatie van beider namen (en alle mogelijke varianten op dit thema) is minder relevant voor het kind dan de rechtszekerheid die hierbij geboden moet worden en het recht op inspraak in gevallen waar de naambepaling van het kind op een oudere leeftijd ter discussie staat.

Conclusie: Vanuit kinderrechtenstandpunt is de regeling zoals die nu bestaat niet problematisch. In het parlementaire jaar 2001-2002 werd dit dossier niet verder afgehandeld.

e. Ledenaantal van het Comité voor de Rechten van het Kind ^[116]

In het toezichtsmechanisme van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (artikelen 43-45) speelt het VN-Comité voor de Rechten van het Kind een belangrijke rol. Het is dit Comité van 10 onafhankelijke experts dat de rapporten van de lidstaten bespreekt en dat de nodige aanbevelingen formuleert voor een verder doorgedreven kinderrechtenbeleid.

Gezien het succes van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind en de quasi-wereldwijde ratificatie ervan, krijgt dit Comité meer en meer problemen om de ingediende rapporten ook tijdig te behandelen. Deze vorm van toezicht is op zich al relatief zwak^[117] en wordt door het tijdsverloop tussen het indienen en het bespreken van een rapport nog verder afgezwakt.^[118] Om hieraan te verhelpen werd een voorstel ingediend tot wijziging van art. 43.2 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, meer bepaald om het aantal leden van 10 op 18 te brengen. Voor een dergelijke wijziging van het verdrag is de instemming van tweederde van de lidstaten vereist.

Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt dit voorstel en drong hier ook op aan bij de Minister van Buitenlandse Zaken.

Het betreft hier echter een wijziging van de verdragsnorm, hetgeen impliceert dat alle betrokken overheden in België die het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind ratificeerden, ook moeten instemmen met een wijziging in dit verdrag.

Conclusie: Vanuit het Ministerie van Buitenlandse Zaken werd aan het Kinderrechtencommissariaat gemeld dat men het nodige doet om dit voorstel tot wijziging vanuit de Belgische overheid mee te ondersteunen.

f. Adoptie

In het parlementaire jaar 2001-2002 is de fundamentele discussie over het wijzigen van de adoptiewetgeving aangevat. We verwijzen naar wat we hierover hoger schreven.

.....
^[116] Zie ook hoger, Advies 2001-2002/12.

^[117] In tegenstelling tot bijvoorbeeld verdragen waar de rechtsonderhorigen individuele rechtsschendingen kunnen aanklagen bij een gerechtelijke instantie.

^[118] Het tweede Belgische rapport, handelend over de periode 1993-1998, werd bijvoorbeeld ingediend in de loop van 1999 en werd pas op 23 mei 2002 besproken.

g. Alleenstaande minderjarige asielzoekers

Zoals hoger uiteengezet raakt de problematiek van minderjarige vluchtelingen en asielzoekers zowel gemeenschaps- als federale bevoegdheden. Wat betreft de federale bevoegdheden wordt reeds lang de eis geformuleerd dat er een wettelijk voogdijstatuut moet komen voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Tijdens het parlementaire jaar 2001-2002 werd vanuit het Ministerie van Justitie meermaals aangekondigd dat dit statuut er zou komen.

Conclusie: Het Kinderrechtencommissariaat roept de federale regering en het federale parlement op om snel werk te maken van een voogdijstatuut voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen.

hoofdstuk 5

O N D E R Z O E K

inhoud

151	—	1. ONDERZOEK 'DAGELIJKSE BESLISSINGEN BINNEN HET GEZIN'
151	—	1.1. Inleiding
151	—	1.2. Situering van het onderzoek: Kinderrechten en opvoeding
152	—	1.3. Opzet van het onderzoek: kwalitatief en kwantitatief onderzoek
154	—	1.4. Presentatie van de onderzoeksresultaten
154	—	1.5. Belangrijkste bevindingen van het onderzoek
157	—	2. ONDERZOEK 'LEEFSITUATIE JONGEREN'

1 ONDERZOEK ‘DAGELIJKE BESLISSINGEN IN HET GEZIN’

1.1... INLEIDING

De campagne van het Kinderrechtencommissariaat voor het jaar 2002-2003 zet ‘kinderrechten in het gezin’ in een bijzonder daglicht. Met het oog op deze campagne heeft het Kinderrechtencommissariaat, op het einde van het schooljaar 2001 - 2002, onderzoek naar kinderrechten in het gezin gedaan.

In dit onderzoek staan volgende vragen centraal: hoe gemakkelijk kunnen kinderen een andere mening dan deze van hun ouder(s) uiten, in welke mate wordt rekening gehouden met de mening van kinderen in gezinsbeslissingen, hoe verlopen gezinsbeslissingen en in welke mate vinden we overleg tussen ouder(s) en kind in de Vlaamse gezinnen terug.

1.2... SITUERING VAN HET ONDERZOEK: KINDERRECHTEN EN OPVOEDING

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is uiteraard geen handboek over opvoeding. Het is een juridisch document waarin mensenrechten voor kinderen worden uitgetekend.

Toch is het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind niet pedagogisch inhoudsloos. Bij een grondige lezing vinden we in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind een aantal handvatten terug die mee vorm kunnen geven aan de manier van opvoeding van kinderen.

Zo zien we dat elk kind recht heeft op privacy. Dit recht geldt vanzelfsprekend ook binnen de opvoeding. Dit betekent dat elk kind het recht heeft een stukje van zijn leven voor zich te houden, zonder bemoeienis van de ouders. Die privacy geldt bijvoorbeeld voor eigen brieven en spullen, een eigen plek, een dagboek, ... Ouders kunnen niet zomaar gaan snuffelen in het dagboek van hun kinderen, of hun brieven lezen.

Een ander belangrijk principe is het recht op meningsuiting. Ook binnen de opvoeding heeft elk kind het recht zijn mening te geven over zaken die het kind aanbelangen. Het is aan de opvoeder om aan deze mening een passend belang te hechten, in functie van de leeftijd of de capaciteiten van het kind, en manieren te zoeken waarop de mening van het kind zinvol kan worden ingepast in de dagelijkse opvoeding.

Om een mening te kunnen vormen heeft het kind recht op informatie en moet het de vrijheid krijgen zich goed te informeren. Concreet betekent dit dat de ouder de bereidheid en de openheid zou moeten opbrengen om gericht te luisteren naar de mening van het kind, dat de ouder de meningsuiting van het kind aanmoedigt door bvb. te vragen waarom het kind zus of zo verkiest en dat de ouder het kind duidelijk maakt waarom wel de ene en niet de andere mening doorslaggevend is.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is formeel wat betreft de verantwoordelijken voor de opvoeding. Het geeft aan de ouders de primaire verantwoordelijkheid voor de opvoeding. Beslissingen over de opvoedingsmodaliteiten beschouwt het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind als een recht van de ouder.

Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind spreekt zich dus niet direct uit over hoe de opvoeding concreet vorm moet krijgen. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind bedeeft aan de ouder wel de taak toe om in de opvoeding de rechten van het kind te waarborgen. Zoals in de vorige paragraaf beschreven is dit indirect van belang voor de manier waarop kinderen worden opgevoed.

Kortom, kinderrechten beginnen in het gezin. Ouders kunnen de dagelijkse opvoeding zo vorm geven, dat het kind zijn rechten kan benutten, zonder dat zijzelf daarom hun eigen rechten of meningen ondergeschikt maken aan die van het kind. Volgens deze redenering kan opvoeding opgevat worden als een wisselwerking, een interactie tussen ouder en kind. Zowel ouder als kind worden geacht solidair te (leren) zijn en een houding op te bouwen van wederzijds respect, openheid, luisterbereidheid en actieve betrokkenheid. Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind moet daarbij niet opgevat worden als een tekst die volwassenen en minderjarigen tegen elkaar opzet, of die minderjarigen een vrijgeleide biedt, maar wel als een pleidooi voor overleg tussen ouder en kind, waarin elke dag opnieuw het belang van de ouder - als opvoeder - verbonden wordt met het belang van het kind.

Het Kinderrechtencommissariaat houdt een warm pleidooi voor overleg tussen ouder en kind. Door overleg worden kinderen actief betrokken bij de dagelijkse beslissingen in het gezin. Kinderen kunnen zo gebruik maken van hun recht op meningsuiting en hun verantwoordelijkheidszin. Op deze manier gebruiken en ontwikkelen kinderen verder hun capaciteiten om mee te helpen beslissen, te kiezen en te zoeken naar een oplossing, zonder dat de ouder of het kind daarom zijn eigen mening opzij hoeft te zetten.

In het onderzoek 'dagelijkse beslissingen in het gezin' neemt het Kinderrechtencommissariaat dit overleg tussen ouder en kind in Vlaanderen onder de loep.

1.3... OPZET VAN HET ONDERZOEK: KWALITATIEF EN KWANTITATIEF ONDERZOEK

Het onderzoek 'dagelijkse beslissingen in het gezin' bevat zowel een kwalitatief als een kwantitatief luik. Het kwalitatieve onderzoek gebeurde in samenwerking met de vakgroep pedagogiek van de Universiteit Gent en het onderzoeksbureau Significant. De praktische uitvoering van het kwantitatieve onderzoek gebeurde door Significant.

a. Het kwalitatieve onderzoek

a.1. Doelstelling

Het kwalitatieve onderzoek beoogde twee doelstellingen. Enerzijds wilden we, d.m.v. groepsgesprekken, nagaan welke meningen er bij kinderen en ouders leven over inspraak in het gezin, en hoe ze inspraak in de dagelijkse gezinsbeslissingen ervaren. Anderzijds wilden we het kwantitatieve onderzoek door de kwalitatieve onderzoeksresultaten inhoudelijk vorm geven.

a.2. Methode

Van 15 tot 18 april 2002 werden 4 groeps gesprekken met telkens 8 elfjarige kinderen georganiseerd. De groeps gesprekken duurden telkens één lesuur en maakten deel uit van een doctoraal onderzoek naar ‘filosoferen met kinderen op school’ van de UG. De groeps gesprekken werden begeleid door medewerkers van de vakgroep pedagogiek UG en bijgewoond door het Kinderrechtencommissariaat. Door middel van een videocamera werden de groeps gesprekken geregistreerd. Deze groeps gesprekken werden achteraf door het Kinderrechtencommissariaat geanalyseerd.

Op 17 april 2002 werden door het Kinderrechtencommissariaat en Significant 8 volwassenen uitgenodigd om deel te nemen aan een groeps gesprek over inspraak in het gezin. Het twee uur durende groeps gesprek vond plaats in de gebouwen van Significant. De gesprekken werden begeleid door een medewerkster van Significant en bijgewoond door het Kinderrechtencommissariaat. Door middel van een videocamera werden groeps gesprekken geregistreerd. Deze groeps gesprekken werden achteraf door het Kinderrechtencommissariaat geanalyseerd.

b. Het kwantitatieve onderzoek

b.1. Methode

Op basis van de kwalitatieve onderzoeksresultaten, literatuur en gesprekken met Jan Van Gils (Kind en Samenleving) en Prof. Hans Van Crombrugge (Vakgroep Pedagogiek, UG), werd een gestandaardiseerde kindvragenlijst en een gestandaardiseerde oudevragenlijst door het Kinderrechtencommissariaat opgesteld. Beide vragenlijsten zijn qua inhoud identiek, ze verschillen enkel in de persoon tot wie ze gericht zijn. De kindvragenlijst peilt naar de ervaringen van het kind en hoe het kind overleg met de ouder ervaart. De oudevragenlijst peilt naar de ervaring van de ouder en hoe deze overleg met het kind ervaart.

De deelnemende ouders en kinderen werden aan de hand van een getrapte steekproef geselecteerd. Eerst werden scholen - klassen - leerlingen geselecteerd. Na de klassikale bevraging van de leerlingen kreeg elke leerling twee vragenlijsten mee: één voor moeder en één voor vader.

b.2. Steekproef

Samen met het Kinderrechtencommissariaat selecteerde Significant een representatieve steekproef - naar provincie, onderwijsnet en grootte van de school - van 25 scholen.

Gedurende de maanden mei en juni 2002 werden 1534 kinderen van het vijfde en het zesde leerjaar, in het bijzijn van een medewerker van Significant, klassikaal bevestigd. In totaal werden 3068 oudevragenlijsten, via het kind, verdeeld. 844 ouders stuurden hun ingevulde vragenlijst terug.

c. De vragenlijst

c.1. Recht op meningsuiting

Om het recht op meningsuiting van kinderen in kaart te brengen, werden eerst een aantal domeinen geselecteerd waarin meningsverschillen tussen ouder en kind kunnen voorkomen. Op basis van de kwalitatieve onderzoeksresultaten werden volgende domeinen geselecteerd: televisie kijken, thuis meehelpen, op vakantie gaan, wat je thuis wel of niet mag doen, huiswerk maken, wat thuis eten, keuze van vriendjes, inrichting van de slaapkamer, zakgeld, kledij, sport of hobby, bedtijd, gezinsuitstappen en conflict tussen ouder en kind.

Vervolgens werd gepeild naar: 1) de mate waarin meningsverschillen tussen ouder en kind in de resp. domeinen voorkomen, 2) of kinderen bij die meningsverschillen gemakkelijk hun mening uiten, 3) of de ouder bij die meningsverschillen rekening houdt met de mening van het kind en 4) wie er uiteindelijk beslist wanneer die meningsverschillen zich voordoen.

c.2. Overleg tussen ouder en kind

Om de mate van overleg tussen ouder en kind in kaart te brengen, werden bij sommige van de bovenstaande domeinen situaties van meningsverschillen tussen ouder en kind geschetst.

Aan elk kind en elke ouder werd gevraagd wat zijzelf (kind of ouder) doen en wat de andere (ouder of kind) doet wanneer zo'n meningsverschil zich voordoet.

Ouder en kind konden bij elke situatieschets volgende categorieën aankruisen: 1) luisteren naar elkaar, 2) aan elkaar uitleggen waarom ze zo of zo denken, 3) naar een akkoord zoeken, 4) zwijgen en aan de eigen mening vast houden of 5) zwijgen en de eigen mening opzij zetten.

Naast de zuivere overlegaspecten konden ze tevens aangeven welke emoties of andere strategieën zoals extra lief vragen, blijven doorvragen, boos worden,... met zo'n meningsverschil gepaard gaan.

1.4... PRESENTATIE VAN DE ONDERZOEKSRESULTATEN

Gedurende de maanden juli en augustus 2002 werd door het Kinderrechtencommissariaat de onderzoeksbrochure 'Kinderen over overleg'^[1] samengesteld. In deze onderzoeksbrochure werden de belangrijkste bevindingen van het onderzoek uiteengezet. Op de persconferentie van 9 september 2002 werden de onderzoeksresultaten aan het grote publiek voorgesteld.

1.5... BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN VAN HET ONDERZOEK

a. Meningsverschillen

Kinderen verschillen zeker niet continue van mening met hun ouders. In elk domein zegt ongeveer één kind op vijf dat het nooit een andere mening heeft. Ongeveer de helft van de kinderen zegt dat ze soms van mening verschillen. Deze verhouding vinden we zowel in de meer persoonlijke domeinen van het kind (bvb. kledij) terug, als in de domeinen die een grotere impact hebben op het hele gezinsgebeuren (bvb. thuis meehelpen).

Naast deze algemene conclusie vinden we twee uitzonderingen.

Meningsverschillen over 'hoe' met elkaar wordt omgegaan, zijn nog zeldzamer. Negen kinderen op tien zijn tevreden over de manier waarop mama of papa met hen omgaat.

[1] Opvraagbaar bij het Kinderrechtencommissariaat, of ook te vinden op de website van het Kinderrechtencommissariaat.

Meningsverschillen over bedtijd, het domein waarover voornamelijk de ouder beslist, komen dan weer frequenter voor. Bijna vier kinderen op tien zeggen dat ze veelal een andere mening hebben dan hun ouder over bedtijd.

b. Meningsuitingen

De meeste kinderen zullen bij een meningsverschil met mama of papa niet gauw hun mening uiten. Ongeveer de helft van de kinderen zegt hoogstens soms z'n mening. Slechts twee à drie kinderen op tien uiten altijd hun mening. Vooral wanneer kinderen niet tevreden zijn over de manier waarop de ouder met hen omgaat, zeggen ze dat niet vlug. Bijna vier op tien zal dit zelfs nooit zeggen. Naast dit algemene beeld vinden we twee uitzonderingen. Bij een meningsverschil over bedtijd en kledij komen kinderen wel vaak voor hun mening op.

Wijzen deze cijfers op een beduidend gebrek aan recht op meningsuiting bij kinderen? Enerzijds moeten we de cijfers sterk nuanceren. De meeste kinderen uiten pas hun mening wanneer ze het noodzakelijk vinden, wanneer ze effectief van mening verschillen. Dringt de noodzaak zich niet op, gaan ouder en kind (veelal onuitgesproken) akkoord, dan zullen kinderen niet zo gauw hun mening uiten.

Anderzijds mogen we de cijfers ook niet teveel minimaliseren, want voor sommige kinderen schuilt er achter deze cijfers wel een probleem met hun recht op vrije meningsuiting. Een minderheid van de kinderen geeft in elk domein aan dat ze er vaak een andere mening op na houden, maar dat ze er niet toe komen om die mening te uiten. Bijna één kind op tien heeft dikwijls een meningsverschil over tv-kijken, bedtijd en meehelpen, maar houdt die mening voor zichzelf. 4% van de kinderen heeft dikwijls een meningsverschil over kledij, maar uit deze niet. En 4% van de kinderen is dikwijls ontevreden over de relatie met hun mama of papa, maar zegt dat niet.

c. Het gevoel dat de ouder rekening houdt met de mening van het kind

Hoewel de meeste kinderen niet zo snel hun mening uiten, zien we toch dat zij het gevoel hebben dat hun onuitgesproken mening meetelt. In bijna elk domein zegt meer dan de helft van de kinderen dat de ouder rekening houdt met hun mening. Twee à drie kinderen op tien zeggen dat de ouder altijd rekening houdt met hun mening.

Maar ook hier weer twee bedenkingen.

In elk domein zegt een minderheid van de kinderen dat ze nooit het gevoel hebben dat er rekening gehouden wordt met hun mening. Deze minderheid vinden we zowel in de meer persoonlijke domeinen van het kind (bvb. kledij, 10%), als in de domeinen die een grotere impact hebben op het hele gezinsgebeuren (bvb. thuis meehelpen, 10%). Wat betreft de wensen van het kind inzake de omgang tussen ouder(s) en kind, zegt bijna één kind op vijf dat de ouder nooit rekening houdt met die wensen.

In elk domein zegt een minderheid van de kinderen dat ze wel vaak hun mening uiten, maar dat mama of papa maar zelden rekening houdt met die mening.

12 à 15% uit bij een meningsverschil over kledij, tv-kijken en meehelpen dikwijls zijn mening, maar heeft niet het gevoel dat die mening meetelt. Meer dan één kind op vijf zegt vaak wat het denkt over bedtijd, maar heeft niet het gevoel dat deze mening meetelt. En 6% uit regelmatig zijn ontevredenheid over de manier waarop mama of papa met hen omspringt, maar heeft niet het gevoel dat mama of papa daar rekening mee houdt.

d. Wie beslist er meestal?

Wie er beslist, varieert van domein tot domein. Gaat het over een persoonlijk domein van het kind (bv. kledij), dan beslist voornamelijk het kind. Gaat het over domeinen waarbinnen afspraken of regels gelden (bv. bedtijd, meehelpen), dan beslist voornamelijk de ouder. Minder dan één kind op drie zegt dat er rond bedtijd of meehelpen samen wordt beslist.

Kunnen we uit deze cijfers afleiden dat minder dan één kind op drie in Vlaanderen een zuivere vorm van participatie ervaart? In zeker zin wel.

In elk domein, of het nu gaat over kledij of over bedtijd, stellen we telkenmale een sterke samenhang tussen meebeslissen en meetellen vast. Kinderen die samen met de ouder beslissen, uiten het gemakkelijkst hun mening en hebben het vaakst het gevoel dat de ouder rekening hiermee houdt. Beslist de ouder alleen, dan uiten kinderen minder gemakkelijk hun mening en hebben ze minder vaak het gevoel dat hun mening meetelt. Beslissen kinderen alleen, dan hebben ze evenzeer het gevoel dat hun mening niet echt meetelt of niet van belang is.

Volwassenen zeggen wel eens dat participatie voor kinderen gelijk is aan hun zin krijgen, aan hun wil opleggen. Ze vrezen dat het laten meebeslissen door kinderen tot verwende kinderen leidt. Laten we de kinderen zelf aan het woord, dan weerspiegelt hun vraag naar participatie veeleer een vraag naar betrokkenheid, dan een wens om hun eigen zin door te drijven. Wanneer kinderen samen met de ouder beslissen, wanneer ze betrokken worden in de keuzes die voor en met hen worden gemaakt, dan hebben ze het gevoel dat hun mening meetelt. Gaat de ouder niet in op de vraag naar participatie, door ofwel zelf te beslissen of door de beslissing zonder meer aan het kind over te laten, dan hebben kinderen minder vaak het gevoel dat hun mening meetelt.

e. De manier waarop ouder en kind met een meningsverschil omgaan

Meningsverschillen tussen ouder en kind brengen duidelijk een grote variatie aan acties en reacties voort.

Sommige kinderen reageren extra lief tegenover de ouder (14% tot 28%), andere kinderen worden boos (19% tot 38%). Eén à twee kinderen op tien betrekken de andere ouder bij het meningsverschil of blijven doorvragen. 5 à 18% stelt voor om in ruil iets goeds te doen. En ook ouders kunnen, weliswaar in mindere mate, bij een meningsverschil extra lief zijn, de andere ouder erbij betrekken, voorstellen om in ruil iets goeds te doen, of in meerdere mate, boos worden.

Kijken we naar de mate waarin luisteren, vragen of uitleggen voorkomt, dan zien we dat de meeste kinderen en ouders luisteren naar de uitleg van de ander. Vier à vijf kinderen en ouders op tien gaan op zoek naar een akkoord. Met uitzondering van thuis meehelpen, leggen vijf à zes kinderen op tien uit waarom ze zus of zo verkiezen, of vragen meer uitleg aan de ouder. Zes à zeven ouders op tien leggen uit waarom ze hun mening verkiezen en de meeste ouders vragen wat meer uitleg aan het kind. Dit gebeurt echter wel wat minder wanneer het gaat over thuis meehelpen en conflicten aanpakken.

Maar ondanks de positieve cijfers bij het luisteren, vragen of uitleggen, zien we toch dat maar een minderheid van de kinderen en de ouders bij elk meningsverschil ook effectief tot een geslaagd overleg komt. Houden we zowel rekening met de acties en reacties van het kind, als met die van de ouder, dan zien we dat minder dan één kind op drie melding maakt van een evenwichtige wisselwerking tussen vragen stellen, uitleggen, naar elkaar luisteren en samen zoeken naar een akkoord:

- 27% van de kinderen zegt dat er bij een meningsverschil over kledij wordt overlegd, 13% ervaart helemaal geen overleg;
- 24% van de kinderen ervaart overleg bij een meningsverschil over tv-kijken, terwijl 14% helemaal geen overleg ervaart;
- 32% van de kinderen zegt dat er overleg is bij een meningsverschil over bedtijd, 17% ervaart dit niet;
- 18% van de kinderen ervaart overleg bij een meningsverschil over thuis meehelpen, 24% ervaart helemaal geen overleg;
- bij een conflict met mama ervaart 28% overleg, 17% ervaart helemaal geen overleg;
- in het geval van een conflict met papa ervaart 28% wel en 23% helemaal geen overleg.

2 ONDERZOEK 'LEEFSITUATIE JONGEREN'

In samenwerking met het Centrum voor Bevolking en Gezinsstudie werd een grootschalig representatief onderzoek uitgevoerd bij kinderen en jongeren. Dit resulteerde in een CBGS-KRC publicatie, waarin de verzamelde gegevens in een aantal hoofdstukken beschreven worden en in het voorjaar van 2003 bij Garant zal verschijnen^[2].

In een eerste inleidend hoofdstuk wordt op een beknopte wijze de situering en achtergrond van het onderzoek weergegeven. Zo wordt de link met voorgaand onderzoek gelegd en wordt het gebruik van draagbare computers om de kinderen en jongeren te bevragen gemotiveerd.

In het tweede hoofdstuk wordt op deze methodiek verder ingegaan door de voor- en nadelen van het gebruik van computers van naderbij te bekijken.

In het derde hoofdstuk komen de visies van kinderen, jongeren en ouders over hun gezin aan bod. De auteurs brengen zowel de structurele gezinskenmerken als de ervaren communicatie- en de opvoedingskenmerken in het gezin in kaart. Er wordt nagegaan in welke mate er in Vlaamse gezinnen van 10-18jarigen sprake is van een 'onproblematische meerderheid' en een 'problematische minderheid'.

In het vierde hoofdstuk wordt de visie van vaders, moeders en tieners op communicatie in gezinnen vergeleken. Ook de verschillen in tijdsbeleving tussen vaders en moeders komen aan bod.

In hoofdstuk vijf wordt er naast de prevalentie van depressiviteit nagegaan welke invloed communicatie- en opvoedingskenmerken hebben op de kans om depressiviteit te ontwikkelen.

Ook hoofdstuk zes gebruikt, naast een aantal structurele kenmerken, deze percepties van communicatie- en opvoedingskenmerken bij kinderen en jongeren als verklaring om verschillen vast te stellen in de mate van zelfwaardering.

Hoofdstuk zeven probeert na te gaan in welke mate kinderen in éénoudergezinnen en kinderen in traditionele gezinnen verschillen in de manier waarop zij met hun ouders communiceren en waarop zij de opvoeding ervaren.

[2] Van den Berghe, B., Ackaert, L. en DeRycke, L. (red.) (In druk), *Tienertijd. Communicatie, Opvoeding en Welzijn. 10-18-jarigen, ouders en leerkrachten bevraged (1995-2000)*, Antwerpen: Garant

In hoofdstuk acht komt, door de beleving van kinderen en jongeren te bevragen aangaande het leven in en rond de klas, een ander deel van de leefwereld van kinderen aan bod: namelijk de schoolcontext.

In hoofdstuk negen laten we de leerkrachten aan het woord door na te gaan met welke (leerlingen)problemen ze geconfronteerd worden en in welke mate ze zich daarbij al dan niet ondersteund voelen.

Hoofdstuk tien gaat in op de bezorgdheden van ouders en leerkrachten over de maatschappelijke context waarin jongeren opgroeien. Daarbij wordt hen ook gevraagd waar het beleid, de ouders dan wel de leerkrachten en de kinderen en jongeren zelf kunnen ingrijpen om deze problemen het hoofd te bieden.

In een elfde demografisch georiënteerd hoofdstuk wordt de oefening gedaan om met het kind als analyse-eenheid rijksregistergegevens te bekijken; waarbij de auteurs tot een aantal verrassende bevindingen komen. Officiële statistieken worden immers opgesteld vanuit het standpunt van volwassenen (huishoudens), waardoor een gezin van vijf kinderen evenveel doorweegt als een gezin met één kind. Vanuit het kindperspectief wordt elk kind in rekening gebracht, wat tot andere statistieken leidt.

Tot slot worden in het afsluitende hoofdstuk, de belangrijkste bevindingen naar voor gebracht en een aantal kritische bedenkingen geformuleerd.

Daarnaast is er, in samenwerking met het CBGS, een tweede publicatie in voorbereiding die in het voorjaar van 2003 bij Acco zal verschijnen. Deze publicatie is bedoeld voor een breed publiek en stelt communicatie- en opvoedingsprocessen in het gezin op een aanschouwelijke manier voor.

In een eerste hoofdstuk wordt nagegaan in welke mate kinderen en jongeren communiceren met hun vader en moeder. Daarnaast wordt bekeken wat de verschillen zijn in de mate waarin kinderen en jongeren zich door vader en moeder geaccepteerd en begeleid voelen en in de mate waarin ze zich door hen gecontroleerd voelen. De verschillen tussen vader en moeder worden van naderbij bekeken.

In een tweede hoofdstuk wordt, op basis van de manier waarop kinderen en jongeren communicatie en opvoeding in het gezin ervaren, een opsplitsing gemaakt in vier onderscheiden groepen van gezinnen. Er wordt vervolgens nagegaan in welk van die onderscheiden gezinsgroepen kinderen en jongeren meer kans maken om een positiever zelfbeeld te ontwikkelen én in welke groep ze meer kans maken om een depressie te ontwikkelen of normovertredend gedrag te vertonen.

In een laatste hoofdstuk pogen de auteurs na te gaan wat de positieve gevolgen van goede communicatie met de kinderen kunnen zijn voor de ouders.

bijlage 1

163

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

bijlage 2

179

Decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

bijlage 3

183

Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child Belgium. 13/06/2002. CRC/C/15/Add.178. (Concluding Observations/Comments)

bijlage 4

191

Media-output oktober 2001 tot en met september 2002

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind

PREAMBULE

Overwegende dat, in overeenstemming met de in het Handvest der Verenigde Naties verkondigde beginselen, erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreembare rechten van alle Leden van de mensengemeenschap de grondslag is voor vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld,

Indachtig dat de volkeren van de Verenigde Naties in het Handvest hun vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens en in de waardigheid en de waarde van de mens opnieuw hebben bevestigd en hebben besloten sociale vooruitgang en een hogere levensstandaard in grotere vrijheid te bevorderen, Erkennende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en in de Internationale Verdragen inzake de Rechten van de Mens hebben verkondigd en zijn overeengekomen dat eenieder recht heeft op alle rechten en vrijheden die daarin worden beschreven, zonder onderscheid van welke aard ook, zoals naar ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of sociale afkomst, eigendom, geboorte of andere status, Eraan herinnerende dat de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, hebben verkondigd dat kinderen recht hebben op bijzondere zorg en bijstand, Ervan overtuigd dat aan het gezin, als de kern van de samenleving en de natuurlijke omgeving voor de ontplooiing en het welzijn van al haar leden en van kinderen in het bijzonder, de nodige bescherming en bijstand dient te worden verleend opdat het zijn verantwoordelijkheden binnen de gemeenschap volledig kan dragen,

Erkennende dat het kind, voor de volledige en harmonische ontplooiing van zijn persoonlijkheid, dient op te groeien in een gezin, in een sfeer van geluk, liefde en begrip,

Overwegende dat het kind volledig dient te worden voorbereid op het leiden van een zelfstandig leven in de samenleving, en dient te worden opgevoed in de geest van de in het Handvest der Verenigde Naties verkondigde idealen, en in het bijzonder in de geest van vrede, waardigheid, verdraagzaamheid, vrijheid, gelijkheid en solidariteit,

Indachtig dat de noodzaak van het verlenen van bijzondere zorg aan het kind is vermeld in de Verklaring van Genève inzake de Rechten van het Kind van 1924 en in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Verenigde Naties in 1959, en is erkend in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (met name in de artikelen 23 en 24), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (met name in artikel 10 daarvan) en in de statuten en desbetreffende akten van de gespecialiseerde organisaties en internationale organisaties die zich bezighouden met het welzijn van kinderen,

Indachtig dat, zoals aangegeven in de Verklaring van de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van 20 november 1959, het kind op grond van zijn lichamelijke en geestelijke onrijpheid bijzondere bescherming en zorg nodig heeft, met inbegrip van geëigende wettelijke bescherming, zowel voor als na de geboorte,

Herinnerende aan de bepalingen van de Verklaring inzake sociale en juridische beginselen betreffende de bescherming en het welzijn van kinderen, in het bijzonder met betrekking tot plaatsing in een pleeggezin en adoptie, zowel nationaal als internationaal, van de standaard Minimumregels van de Verenigde Naties voor de toepassing van recht op jongeren

(de Bejingsregels), en van de Verklaring inzake de bescherming van vrouwen en kinderen in noodsituaties en bij gewapende conflicten,
Erkende dat er, in alle landen van de wereld, kinderen zijn die in uitzonderlijk moeilijke omstandigheden leven, en dat deze kinderen bijzondere aandacht behoeven,
Op passende wijze rekening houdend met het belang van de tradities en culturele waarden van ieder volk voor de bescherming van het kind en voor zijn harmonische ontwikkeling,
Het belang erkennende van internationale samenwerking ter verbetering van de levensomstandigheden van kinderen in ieder land, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden, zijn het volgende overeengekomen

DEEL I

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder een kind verstaan ieder mens jonger dan achttien jaar, tenzij volgens het op het kind van toepassing zijnde recht de meerderjarigheid eerder wordt bereikt.

Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, welstand, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn of haar ouder of wettige voogd. Discriminatie van kinderen is verboden.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de omstandigheden of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.
2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

Artikel 4

De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke, bestuurlijke en andere maatregelen om de in dit Verdrag erkende rechten te verwezenlijken. Ten aanzien van economische, sociale en culturele rechten nemen de Staten die Partij zijn deze maatregelen in de ruimste mate waarin de hun ter beschikking staande middelen dit toelaten en, indien nodig, in het kader van internationale samenwerking.

Artikel 5

De Staten die partij zijn, eerbiedigen de verantwoordelijkheden, rechten en plichten van de

ouders of, indien van toepassing, van de leden van de familie in ruimere zin of de gemeenschap al naar gelang het plaatselijk gebruik, van wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk zijn voor het kind, voor het voorzien in passende leiding en begeleiding bij de uitoefening door het kind van de in dit Verdrag erkende rechten, op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.

Artikel 6

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat ieder kind het inherente recht op leven heeft.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind.

Artikel 7

1. Het kind wordt onmiddellijk na de geboorte ingeschreven en heeft vanaf de geboorte het recht op een naam, het recht een nationaliteit te verwerven en, voor zover mogelijk, het recht zijn of haar ouders te kennen en door hen te worden verzorgd.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen de verwezenlijking van deze rechten in overeenstemming met hun nationale recht en hun verplichtingen krachtens de desbetreffende internationale akten op dit gebied, in het bijzonder wanneer het kind anders staatloos zou zijn.

Artikel 8

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich tot eerbiediging van het recht van het kind zijn of haar identiteit te behouden, met inbegrip van nationaliteit, naam en familiebetrekkingen zoals wettelijk erkend, zonder onrechtmatige inmenging.
2. Wanneer een kind op niet rechtmatige wijze wordt beroofd van enige of alle bestanddelen van zijn of haar identiteit, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand en bescherming, teneinde zijn identiteit snel te herstellen.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn, waarborgen dat een kind niet wordt gescheiden van zijn of haar ouders tegen hun wil, tenzij de bevoegde autoriteiten, onder voorbehoud van de mogelijkheid van rechterlijke toetsing, in overeenstemming met het toepasselijke recht en de toepasselijke procedures, beslissen dat deze scheiding noodzakelijk is in het belang van het kind. Een dergelijke beslissing kan noodzakelijk zijn in een bepaald geval, zoals wanneer er sprake is van misbruik of verwaarlozing van het kind door de ouders, of wanneer de ouders gescheiden leven en er een beslissing moet worden genomen ten aanzien van de verblijfplaats van het kind.
2. In procedures ingevolge het eerste lid van dit artikel dienen alle betrokken partijen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen.
3. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind dat van een ouder of beide ouders is gescheiden, op regelmatige basis persoonlijke betrekkingen en rechtstreeks contact met beide ouders te onderhouden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.
4. Indien een dergelijke scheiding voortvloeit uit een maatregel genomen door een Staat die partij is, zoals de inhechtenisneming, gevangenneming, verbanning, deportatie, of uit een maatregel het overlijden ten gevolge hebbend (met inbegrip van overlijden, door welke oorzaak ook, terwijl de betrokkene door de Staat in bewaring wordt gehouden) van een ouder of beide ouders of van het kind, verstrekt die Staat, op verzoek, aan de ouders, aan het kind of, indien van toepassing, aan een ander familielid van het kind de noodzakelijke inlichtingen over waar het afwezige lid van het gezin zich bevindt of waar de afwezige leden van het gezin zich bevinden, tenzij het verstrekken van die inlichtingen het welzijn van het kind zou schaden. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijk verzoek op zich geen nadelige gevolgen heeft voor de betrokkene(n).

Artikel 10

1. In overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, eerste lid, worden aanvragen van een kind of van zijn ouders om een Staat die partij is, voor gezinshereniging binnen te gaan of te verlaten, door de Staten die partij zijn met welwillendheid, menselijkheid en spoed behandeld. De Staten die partij zijn, waarborgen voorts dat het indienen van een dergelijke aanvraag geen nadelige gevolgen heeft voor de aanvragers en hun familieleden.
2. Een kind van wie de ouders in verschillende Staten verblijven, heeft het recht op regelmatige basis, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, persoonlijke betrekkingen en rechtstreekse contacten met beide ouders te onderhouden. Hiertoe, en in overeenstemming met de verplichting van de Staten die partij zijn krachtens artikel 9, tweede lid, eerbiedigen de Staten die partij zijn het recht van het kind en van zijn of haar ouders welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten, en het eigen land binnen te gaan. Het recht welk land ook te verlaten is slechts onderworpen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn ter bescherming van de nationale veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de rechten en vrijheden van anderen, en verenigbaar zijn met de andere in dit Verdrag erkende rechten.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn, nemen maatregelen ter bestrijding van de ongeoorloofde overbrenging van kinderen naar en het niet doen terugkeren van kinderen uit het buitenland.
2. Hiertoe bevorderen de Staten die partij zijn het sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten of het toetreden tot bestaande overeenkomsten.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.
2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

Artikel 13

1. Het kind heeft het recht op vrijheid van meningsuiting; dit recht omvat mede de vrijheid inlichtingen en denkbeelden van welke aard ook te vergaren, te ontvangen en door te geven, ongeacht landsgrenzen, hetzij mondeling, hetzij in geschreven of gedrukte vorm, in de vorm van kunst, of met behulp van andere media naar zijn of haar keuze.
2. De uitoefening van dit recht kan aan bepaalde beperkingen worden gebonden, doch alleen aan de beperkingen die bij de wet zijn voorzien en die nodig zijn:
 - A. voor de eerbiediging van de rechten of de goede naam van anderen; of
 - B. ter bescherming van de nationale veiligheid of van de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind op vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst.
2. De Staten die partij zijn, eerbiedigen de rechten en plichten van de ouders en, indien van toepassing, van de wettige voogden, om het kind te leiden in de uitoefening van zijn of haar recht op een wijze die verenigbaar is met de zich ontwikkelende vermogens van het kind.
3. De vrijheid van eenieder zijn godsdienst of levensovertuiging tot uiting te brengen kan slechts in die mate worden beperkt als wordt voorgeschreven door de wet en noodzakelijk

is ter bescherming van de openbare veiligheid, de openbare orde, de volksgezondheid of de goede zeden, of van de fundamentele rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.
2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid of de openbare veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé-leven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

Artikel 17

De Staten die partij zijn, erkennen de belangrijke functie van de massamedia en waarborgen dat het kind toegang heeft tot informatie en materiaal uit een verscheidenheid van nationale en internationale bronnen, in het bijzonder informatie en materiaal gericht op het bevorderen van zijn of haar sociale, psychische en morele welzijn en zijn of haar lichamelijke en geestelijke gezondheid. Hiertoe dienen de Staten die partij zijn:

- A. de massamedia aan te moedigen informatie en materiaal te verspreiden die tot sociaal en cultureel nut zijn voor het kind en in overeenstemming zijn met de strekking van artikel 29;
- B. internationale samenwerking aan te moedigen bij de vervaardiging, uitwisseling en verspreiding van dergelijke informatie en materiaal uit een verscheidenheid van culturele, nationale en internationale bronnen;
- C. de vervaardiging en verspreiding van kinderboeken aan te moedigen;
- D. de massamedia aan te moedigen in het bijzonder rekening te houden met de behoeften op het gebied van de taal van het kind dat tot een minderheid of tot de oorspronkelijke bevolking behoort;
- E. de ontwikkeling aan te moedigen van passende richtlijnen voor de bescherming van het kind tegen informatie en materiaal die schadelijk zijn voor zijn of haar welzijn, indachtig de bepalingen van de artikelen 13 en 18.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn, doen alles wat in hun vermogen ligt om de erkenning te verzekeren van het beginsel dat beide ouders de gezamenlijke verantwoordelijkheid dragen voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Ouders of, al naar gelang het geval, wettige voogden, hebben de eerste verantwoordelijkheid voor de opvoeding en de ontwikkeling van het kind. Het belang van het kind is hun allereerste zorg.
2. Om de toepassing van de in dit Verdrag genoemde rechten te waarborgen en te bevorderen, verlenen de Staten die partij zijn passende bijstand aan ouders en wettige voogden bij de uitoefening van hun verantwoordelijkheden die de opvoeding van het kind betreffen, en waarborgen zij de ontwikkeling van instellingen, voorzieningen en diensten voor kinderopvang.
3. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat kinderen van werkende ouders recht hebben op gebruikmaking van diensten en voorzieningen voor kinderopvang waarvoor zij in aanmerking komen.

Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, terwijl het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
2. Deze maatregelen ter bescherming dienen, indien van toepassing, doeltreffende procedures te omvatten voor de invoering van sociale programma's om te voorzien in de nodige ondersteuning van het kind en van degenen die de zorg voor het kind hebben, alsmede procedures voor andere vormen van voorkoming van en voor opsporing, melding, verwijzing, onderzoek, behandeling en follow-up van gevallen van kindermishandeling zoals hierboven beschreven, en, indien van toepassing, voor inschakeling van rechterlijke instanties.

Artikel 20

1. Een kind dat tijdelijk of blijvend het verblijf in het gezin waartoe het behoort, moet missen, of dat men in zijn of haar eigen belang niet kan toestaan in het gezin te blijven, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand van staatswege.
2. De Staten die partij zijn, waarborgen, in overeenstemming met hun nationale recht, een andere vorm van zorg voor dat kind.
3. Deze zorg kan, onder andere, plaatsing in een pleeggezin omvatten, kafalah volgens het Islamitische recht, adoptie, of, indien noodzakelijk, plaatsing in geschikte instellingen voor kindermishandeling. Bij het overwegen van oplossingen wordt op passende wijze rekening gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige en culturele achtergrond van het kind en met zijn of haar achtergrond wat betreft de taal.

Artikel 21

De Staten die partij zijn en die de methode van adoptie erkennen en/of toestaan, waarborgen dat het belang van het kind daarbij de voornaamste overweging is, en:

- A. waarborgen dat de adoptie van een kind slechts wordt toegestaan mits daartoe bevoegde autoriteiten, in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetten en procedures en op grond van alle van belang zijnde en betrouwbare gegevens, bepalen dat de adoptie kan worden toegestaan gelet op de verhoudingen van het kind met zijn of haar ouders, familieleden en wettige voogden, en mits, indien vereist, de betrokkenen, na volledig te zijn ingelicht, op grond van de adviezen die noodzakelijk worden geacht, daarmee hebben ingestemd;
- B. erkennen dat interlandelijke adoptie kan worden overwogen als andere oplossing voor de zorg voor het kind, indien het kind niet in een pleeg- of adoptiegezin kan worden geplaatst en op geen enkele andere passende wijze kan worden verzorgd in het land van zijn of haar herkomst;
- C. verzekeren dat voor het kind dat bij een interlandelijke adoptie is betrokken waarborgen en normen gelden die gelijkwaardig zijn aan die welke bestaan bij adoptie in het eigen land;
- D. nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat, in het geval van interlandelijke adoptie, de plaatsing niet leidt tot ongepast geldelijk voordeel voor de betrokkenen; bevorderen, wanneer passend, de verwezenlijking van de doeleinden van dit artikel door het aangaan van bilaterale of multilaterale regelingen of overeenkomst, en spannen zich in om, in het kader daarvan, te waarborgen dat de plaatsing van het kind in een ander land wordt uitgevoerd door bevoegde autoriteiten of instellingen.

Artikel 22

1. De Staten die partij zijn, nemen passende maatregelen om te waarborgen dat een kind dat de vluchtelingenstatus wil verkrijgen of dat in overeenstemming met het toepasselijke

internationale of nationale recht en de toepasselijke procedures als vluchteling wordt beschouwd, ongeacht of het al dan niet door zijn of haar ouders of door iemand anders wordt begeleid, passende bescherming en humanitaire bijstand krijgt bij het genot van de van toepassing zijnde rechten beschreven in dit Verdrag en in andere internationale akten inzake de rechten van de mens of humanitaire akten waarbij de bedoelde Staten partij zijn.

2. Hiertoe verlenen de Staten die partij zijn, naar zij passend achten, hun medewerking aan alle inspanningen van de Verenigde Naties en andere bevoegde intergouvernementele organisaties of niet-gouvernementele organisaties die met de Verenigde Naties samenwerken, om dat kind te beschermen en bij te staan en de ouders of andere gezinsleden op te sporen van een kind dat vluchteling is, teneinde de nodige inlichtingen te verkrijgen voor hereniging van het kind met het gezin waartoe het behoort. In gevallen waarin geen ouders of andere familieleden kunnen worden gevonden, wordt aan het kind dezelfde bescherming verleend als aan ieder ander kind dat om welke reden ook, blijvend of tijdelijk het leven in een gezin moet ontberen, zoals beschreven in dit Verdrag.

Artikel 23

1. De Staten die partij zijn, erkennen dat een geestelijk of lichamelijk gehandicapt kind een volwaardig en behoorlijk leven dient te hebben, in omstandigheden die de waardigheid van het kind verzekeren, zijn zelfstandigheid bevorderen en zijn actieve deelneming aan het gemeenschapsleven vergemakkelijken.
2. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het gehandicapte kind op bijzondere zorg, en stimuleren en waarborgen dat aan het daarvoor in aanmerking komende kind en degenen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar verzorging, afhankelijk van de beschikbare middelen, de bijstand wordt verleend die is aangevraagd en die passend is gezien de gesteldheid van het kind en de omstandigheden van de ouders of anderen die voor het kind zorgen.
3. Onder erkenning van de bijzondere behoeften van het gehandicapte kind, dient de in overeenstemming met het tweede lid geboden bijstand, wanneer mogelijk, gratis te worden verleend, rekening houdend met de financiële middelen van de ouders of anderen die voor het kind zorgen. Deze bijstand dient erop gericht te zijn te waarborgen dat het gehandicapte kind daadwerkelijk toegang heeft tot onderwijs, opleiding, voorzieningen voor gezondheidszorg en revalidatie, voorbereiding voor een beroep, en recreatiemogelijkheden, op een wijze die ertoe bijdraagt dat het kind een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij en persoonlijke ontwikkeling bereikt, met inbegrip van zijn of haar culturele en intellectuele ontwikkeling.

De Staten die partij zijn, bevorderen, in de geest van internationale samenwerking, de uitwisseling van passende informatie op het gebied van preventieve gezondheidszorg en van medische en psychologische behandeling van, en behandeling van functionele stoornissen bij, gehandicapte kinderen, met inbegrip van de verspreiding van en de toegang tot informatie betreffende revalidatiemethoden, onderwijs en beroepsopleidingen, met als doel de Staten die partij zijn, in staat te stellen hun vermogens en vaardigheden te verbeteren en hun ervaring op deze gebieden te verruimen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 24

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op het genot van de grootst mogelijke mate van gezondheid en op voorzieningen voor de behandeling van ziekte en het herstel van de gezondheid. De Staten die partij zijn, streven ernaar te waarborgen dat geen enkel kind zijn of haar recht op toegang tot deze voorzieningen voor gezondheidszorg wordt onthouden.
2. De Staten die partij zijn, streven de volledige verwezenlijking van dit recht na en nemen passende maatregelen, met name:
 - A. om baby- en kindersterfte te verminderen;
 - B. om de verlening van de nodige medische hulp en gezondheidszorg aan alle kinderen

- te waarborgen, met nadruk op de ontwikkeling van de eerstelijnsgezondheidszorg;
- C. om ziekte, ondervoeding en slechte voeding te bestrijden, mede binnen het kader van de eerstelijnsgezondheidszorg, door onder andere het toepassen van gemakkelijk beschikbare technologie en door het voorzien in voedsel met voldoende voedingswaarde en zuiver drinkwater, de gevaren en risico's van milieuverontreiniging in aanmerking nemend;
- D. om passende pre- en postnatale gezondheidszorg voor moeders te waarborgen;
- E. om te waarborgen dat alle geledingen van de samenleving, met name ouders en kinderen, worden voorgelicht over, toegang hebben tot onderwijs over, en worden gesteund in het gebruik van de fundamentele kennis van de gezondheid van en de voeding van kinderen, de voordelen van borstvoeding, hygiëne en sanitaire voorzieningen en het voorkomen van ongevallen;
- F. om preventieve gezondheidszorg, begeleiding voor ouders, en voorzieningen voor en voorlichting over gezinsplanning te ontwikkelen.

3. De Staten die partij zijn, nemen alle doeltreffende en passende maatregelen teneinde traditionele gebruiken die schadelijk zijn voor de gezondheid van kinderen af te schaffen.
4. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe internationale samenwerking te bevorderen en aan te moedigen teneinde geleidelijk de algehele verwezenlijking van het in dit artikel erkende recht te bewerkstelligen. Wat dit betreft wordt in het bijzonder rekening gehouden met de behoeften van ontwikkelingslanden.

Artikel 25

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van een kind dat door de bevoegde autoriteiten uit huis is geplaatst ter verzorging, bescherming of behandeling in verband met zijn of haar lichamelijke of geestelijke gezondheid, op een periodieke evaluatie van de behandeling die het kind krijgt en van alle andere omstandigheden die verband houden met zijn of haar plaatsing.

Artikel 26

1. De Staten die partij zijn, erkennen voor ieder kind het recht de voordelen te genieten van voorzieningen voor sociale zekerheid, met inbegrip van sociale verzekering, en nemen de nodige maatregelen om de algehele verwezenlijking van dit recht te bewerkstelligen in overeenstemming met hun nationale recht.
2. De voordelen dienen, indien van toepassing, te worden verleend, waarbij rekening wordt gehouden met de middelen en de omstandigheden van het kind en de personen die verantwoordelijk zijn voor zijn of haar onderhoud, alsmede iedere andere overweging die van belang is voor de beoordeling van een verzoek daartoe dat door of namens het kind wordt ingediend.

Artikel 27

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind op een levensstandaard die toereikend is voor de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke en maatschappelijke ontwikkeling van het kind.
2. De ouder(s) of anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind, hebben de primaire verantwoordelijkheid voor het waarborgen, naar vermogen en binnen de grenzen van hun financiële mogelijkheden, van de levensomstandigheden die nodig zijn voor de ontwikkeling van het kind.
3. De Staten die partij zijn, nemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden en met de middelen die hun ten dienste staan, passende maatregelen om ouders en anderen die verantwoordelijk zijn voor het kind te helpen dit recht te verwezenlijken, en voorzien, indien de behoefte daaraan bestaat, in programma's voor materiële bijstand en ondersteuning, met name wat betreft voeding, kleding en huisvesting.
4. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om het verhaal te waarborgen van uitkeringen tot onderhoud van het kind door de ouders of andere personen die de

financiële verantwoordelijkheid voor het kind dragen, zowel binnen de Staat die partij is als vanuit het buitenland. Met name voor gevallen waarin degene die de financiële verantwoordelijkheid voor het kind draagt, in een andere Staat woont dan die van het kind, bevorderen de Staten die partij zijn de toetreding tot internationale overeenkomsten of het sluiten van dergelijke overeenkomsten, alsmede het treffen van andere passende regelingen.

Artikel 28

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op onderwijs, en teneinde dit recht geleidelijk en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, verbinden zij zich er met name toe

- A. primair onderwijs verplicht te stellen en voor iedereen gratis beschikbaar te stellen;
- B. de ontwikkeling van verschillende vormen van voortgezet onderwijs aan te moedigen, met inbegrip van algemeen onderwijs en beroepsonderwijs, deze vormen voor ieder kind beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken, en passende maatregelen te nemen zoals de invoering van gratis onderwijs en het bieden van financiële bijstand indien noodzakelijk;
- C. met behulp van alle passende middelen hoger onderwijs toegankelijk te maken voor eenieder naar gelang zijn capaciteiten;
- D. informatie over en begeleiding bij onderwijs- en beroepskeuze voor alle kinderen beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken;
- E. maatregelen te nemen om regelmatig schoolbezoek te bevorderen en het aantal kinderen dat de school vroegtijdig verlaat, te verminderen.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op scholen verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming is met dit Verdrag.

3. De Staten die partij zijn, bevorderen en stimuleren internationale samenwerking in aanlegenheden die verband houden met onderwijs, met name teneinde bij te dragen tot de uitbanning van onwetendheid en analfabetisme in de gehele wereld, en de toegankelijkheid van wetenschappelijke en technische kennis en moderne onderwijs methoden te vergroten. In dit opzicht wordt met name rekening gehouden met de behoeften van de ontwikkelingslanden.

Artikel 29

1. De Staten die partij zijn, komen overeen dat het onderwijs aan het kind dient te zijn gericht op:

- A. de zo volledig mogelijke ontplooiing van de persoonlijkheid, talenten en geestelijke en lichamelijke vermogens van het kind;
- B. het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, en voor de in het Handvest van de Verenigde Naties vastgelegde beginselen;
- C. het bijbrengen van eerbied voor de ouders van het kind, voor zijn of haar eigen culturele identiteit, taal en waarden, voor de nationale waarden van het land waar het kind woont, het land waar het is geboren, en voor andere beschavingen dan de zijne of hare;
- D. de voorbereiding van het kind op een verantwoord leven in een vrije samenleving, in de geest van begrip, vrede, verdraagzaamheid, gelijkheid van geslachten, en vriendschap tussen alle volken, etnische, nationale en godsdienstige groepen en personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking;
- E. het bijbrengen van eerbied voor de natuurlijke omgeving.

2. Geen enkel gedeelte van dit artikel of van artikel 28 mag zo worden uitgelegd dat het de vrijheid aantast van individuele personen en rechtspersonen, onderwijsinstellingen op te richten en daaraan leiding te geven, evenwel altijd met inachtneming van de in het eerste lid van dit artikel vervatte beginselen, en van het vereiste dat het aan die instellingen gegeven onderwijs voldoet aan de door de Staat vastgestelde minimumnormen.

Artikel 30

In die Staten waarin etnische of godsdienstige minderheden, taalminderheden of personen behorend tot de oorspronkelijke bevolking voorkomen, wordt het kind dat daartoe behoort niet het recht ontzegd tezamen met andere leden van zijn of haar groep zijn of haar cultuur te beleven, zijn of haar eigen godsdienst te belijden en ernaar te leven, of zich van zijn of haar eigen taal te bedienen.

Artikel 31

De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind op rust en vrije tijd, op deelneming aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind, en op vrije deelneming aan het culturele en artistieke leven.

De Staten die partij zijn, eerbiedigen het recht van het kind volledig deel te nemen aan het culturele en artistieke leven, bevorderen de verwezenlijking van dit recht, en stimuleren het bieden van passende en voor ieder gelijke kansen op culturele, artistieke en recreatieve bezigheden en vrijetijdsbesteding.

Artikel 32

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van het kind te worden beschermd tegen economische exploitatie en tegen het verrichten van werk dat naar alle waarschijnlijkheid gevaarlijk is of de opvoeding van het kind zal hinderen, of schadelijk zal zijn voor de gezondheid of de lichamelijke, geestelijke, intellectuele, zedelijke of maatschappelijke ontwikkeling van het kind.

2. De Staten die partij zijn, nemen wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein om de toepassing van dit artikel te waarborgen. Hiertoe, en de desbetreffende bepalingen van andere internationale akten in acht nemend, verbinden de Staten die partij zijn zich er in het bijzonder toe:

- A. een minimum leeftijd of minimumleeftijden voor toelating tot betaald werk voor te schrijven;
- B. voorschriften te geven voor een passende regeling van werktijden en arbeidsvoorwaarden;
- C. passende straffen of andere maatregelen voor te schrijven ter waarborging van de daadwerkelijke uitvoering van dit artikel.

Artikel 33

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen, met inbegrip van wettelijke, bestuurlijke en sociale maatregelen en maatregelen op onderwijsterrein, om kinderen te beschermen tegen het illegale gebruik van verdovende middelen en psychotrope stoffen zoals omschreven in de desbetreffende internationale verdragen, en om inschakeling van kinderen bij de illegale productie van en de sluikhandel in deze middelen en stoffen te voorkomen.

Artikel 34

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te beschermen tegen alle vormen van seksuele exploitatie en seksueel misbruik. Hiertoe nemen de Staten die partij zijn met name alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen om te voorkomen dat:

- A. een kind ertoe wordt aangespoord of gedwongen deel te nemen aan onwettige seksuele activiteiten;
- B. kinderen worden geëxploiteerd in prostitutie of andere onwettige seksuele praktijken;
- C. kinderen worden geëxploiteerd in pornografische voorstellingen en pornografisch materiaal.

Artikel 35

De Staten die partij zijn, nemen alle passende nationale, bilaterale en multilaterale maatregelen ter voorkoming van de ontvoering of de verkoop van of van de handel in kinderen voor welk doel ook of in welke vorm ook.

Artikel 36

De Staten die partij zijn, beschermen het kind tegen alle andere vormen van exploitatie die schadelijk zijn voor enig aspect van het welzijn van het kind.

Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- A.** geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vrijlating wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- B.** geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke passende duur;
- C.** ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- D.** ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld beslissing ten aanzien van dat beroep.

Artikel 38

1. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe eerbied te hebben voor en de eerbiediging te waarborgen van tijdens gewapende conflicten op hen van toepassing zijnde regels van internationaal humanitair recht die betrekking hebben op kinderen.
2. De Staten die partij zijn, nemen alle uitvoerbare maatregelen om te waarborgen dat personen jonger dan vijftien jaar niet rechtstreeks deelnemen aan vijandelijkheden.
3. De Staten die partij zijn, onthouden zich ervan personen jonger dan vijftien jaar in hun strijdkrachten op te nemen of in te lijven. Bij het opnemen of inlijven van personen die de leeftijd van vijftien jaar hebben bereikt, maar niet de leeftijd van achttien jaar, streven de Staten die partij zijn ernaar voorrang te geven aan diegenen die het oudste zijn. In overeenstemming met hun verplichtingen krachtens het internationale humanitaire recht om de burgerbevolking te beschermen in gewapende conflicten, nemen de Staten die partij zijn alle uitvoerbare maatregelen ter waarborging van de bescherming en de verzorging van kinderen die worden getroffen door een gewapend conflict.

Artikel 39

De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen ter bevordering van het lichamelijk en geestelijk herstel en de herintegratie in de maatschappij van een kind dat het slachtoffer is van: welke vorm ook van verwaarlozing, exploitatie of misbruik; foltering of welke andere vorm ook van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing; of gewapende conflicten. Dit herstel en deze herintegratie vinden plaats in een omgeving die bevorderlijk is voor de gezondheid, het zelfrespect en de waardigheid van het kind.

Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld ter zake van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het

kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

A. geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld ter zake van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van handelen of nalaten;

B. ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

1. dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;
 2. dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen, indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat het juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;
 3. dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet, in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;
 4. dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à décharge op gelijke voorwaarden kan doen geschieden;
 5. indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die diensgevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;
 6. dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikte taal niet verstaat of spreekt;
 7. dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.
3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld ter zake van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

A. de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

B. de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht; adviezen; jeugdreclassering; pleegzorg; programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.

Artikel 41

Geen enkele bepaling van dit Verdrag tast bepalingen aan die meer bijdragen tot de verwezenlijking van de rechten van het kind en die zijn vervat in:

- A. het recht van een Staat die partij is; of
- B. het in die Staat geldende internationale recht.

DEEL II**Artikel 42**

De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe de beginselen en de bepalingen van dit Verdrag op passende en doeltreffende wijze algemeen bekend te maken, zowel aan volwassenen als aan kinderen.

Artikel 43

1. Ter beoordeling van de voortgang die de Staten die partij zijn, boeken bij het nakomen van de in dit Verdrag aangegeven verplichtingen, wordt een Comité voor de Rechten van het Kind ingesteld, dat de hieronder te noemen functies uitoefent.
2. Het Comité bestaat uit tien deskundigen van hoog zedelijk aanzien en met erkende bekwaamheid op het gebied dat dit Verdrag bestrijkt. De leden van het Comité worden door de Staten die partij zijn, gekozen uit hun onderdanen, en treden op in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij aandacht wordt geschonken aan een evenredige geografische verdeling, alsmede aan de vertegenwoordiging van de voornaamste rechtsstelsels.
3. De leden van het Comité worden bij geheime stemming gekozen van een lijst van personen die zijn voorgedragen door de Staten die partij zijn. Iedere Staat die partij is, mag een persoon voordragen, die onderdaan van die Staat is.
4. De eerste verkiezing van het Comité wordt niet later gehouden dan zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit verdrag, en daarna iedere twee jaar. Ten minste vier maanden voor de datum waarop een verkiezing plaatsvindt, richt de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties aan de Staten die partij zijn een schriftelijk verzoek hun voordrachten binnen twee maanden in te dienen. De Secretaris-Generaal stelt vervolgens een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder aanduiding van de Staten die partij zijn die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.
5. De verkiezingen worden gehouden tijdens vergaderingen van de Staten die partij zijn, belegd door de Secretaris-Generaal, ten hoofdkantore van de Verenigde Naties. Tijdens die vergaderingen, waarvoor twee derde van de Staten die partij zijn het quorum vormen, zijn degenen die in het Comité worden gekozen die voorgedragen personen die het grootste aantal stemmen op zich verenigen alsmede een absolute meerderheid van stemmen van de aanwezige vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen.
6. De leden van het Comité worden gekozen voor een ambtstermijn van vier jaar. Zij zijn herkiesbaar indien zij opnieuw worden voorgedragen. De ambtstermijn van vijf van de leden die bij de eerste verkiezing zijn gekozen, loopt na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze vijf leden bij loting aangewezen door de Voorzitter van de vergadering.
7. Indien een lid van het Comité overlijdt of aftreedt of verklaart om welke andere reden ook niet langer de taken van het Comité te kunnen vervullen, benoemt de Staat die partij is die het lid heeft voorgedragen een andere deskundige die onderdaan van die Staat is om de taken te vervullen gedurende het resterende gedeelte van de ambtstermijn, onder voorbehoud van de goedkeuring van het Comité.
8. Het Comité stelt zijn eigen huishoudelijk reglement vast.
9. Het Comité kiest zijn functionarissen voor een ambtstermijn van twee jaar.
10. De vergaderingen van het Comité worden in de regel gehouden ten hoofdkantore van de

Verenigde Naties of op iedere andere geschikte plaats, te bepalen door het Comité. Het Comité komt in de regel eens per jaar bijeen. De duur van de vergaderingen van het Comité wordt vastgesteld en, indien noodzakelijk, herzien door een vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Algemene Vergadering.

11. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties stelt de nodige medewerkers en faciliteiten beschikbaar voor de doeltreffende uitoefening van de functies van het Comité krachtens dit Verdrag.

12. Met de goedkeuring van de Algemene Vergadering ontvangen de leden van het krachtens dit Verdrag ingesteld Comité emolumenten uit de middelen van de Verenigde Naties op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden.

Artikel 44

1. De Staten die partij zijn, nemen de verplichting op zich aan het Comité, door tussenkomst van de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, verslag uit te brengen over de door hen genomen maatregelen die uitvoering geven aan de in dit Verdrag erkende rechten, alsmede over de vooruitgang die is geboekt ten aanzien van het genot van die rechten:

A. binnen twee jaar na de inwerkingtreding van het Verdrag voor de betrokken Staat die partij is;

B. vervolgens iedere vijf jaar.

2. In de krachtens dit artikel opgestelde rapporten dienen de factoren en eventuele moeilijkheden te worden aangegeven die van invloed zijn op de nakoming van de verplichtingen krachtens dit Verdrag. De rapporten bevatten ook voldoende gegevens om het Comité een goed inzicht te verschaffen in de toepassing van het Verdrag in het desbetreffende land.

3. Een Staat die partij is die een uitvoerig eerste rapport aan het Comité heeft overgelegd, behoeft in de volgende rapporten die deze Staat in overeenstemming met het eerste lid, letter b, overlegt, basisgegevens die eerder zijn verstrekt, niet te herhalen.

4. Het Comité kan Staten die partij zijn verzoeken om nadere gegevens die verband houden met de toepassing van het Verdrag.

5. Het Comité legt aan de Algemene Vergadering, door tussenkomst van de Economische en Sociale Raad, iedere twee jaar rapporten over aangaande zijn werkzaamheden.

6. De Staten die partij zijn, dragen er zorg voor dat hun rapporten algemeen beschikbaar zijn in hun land.

Artikel 45

Teneinde de daadwerkelijke toepassing van het Verdrag te bevorderen en internationale samenwerking op het gebied dat het Verdrag bestrijkt, aan te moedigen:

A. hebben de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties het recht vertegenwoordigd te zijn bij het overleg over de toepassing van die bepalingen van dit Verdrag welke binnen de werkingssfeer van hun mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen die zij passend acht, uitnodigen deskundig advies te geven over de toepassing van het Verdrag op gebieden die binnen de werkingssfeer van hun onderscheiden mandaat vallen. Het Comité kan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere organen van de Verenigde Naties uitnodigen rapporten over te leggen over de toepassing van het Verdrag op gebieden waarop zij werkzaam zijn;

B. doet het Comité, naar hij passend acht, aan de gespecialiseerde organisaties, het Kinderfonds van de Verenigde Naties en andere bevoegde instellingen, alle rapporten van Staten die partij zijn, toekomen die een verzoek bevatten om, of waaruit een behoefte blijkt aan, technisch advies of technische ondersteuning, vergezeld van eventuele opmerkingen en suggesties van het Comité aangaande deze verzoeken of deze gebleken behoefte;

C. kan het Comité aan de Algemene Vergadering aanbevelen de Secretaris-Generaal te verzoeken namens het Comité onderzoeken te doen naar specifieke thema's die verband houden met de rechten van het kind;

D. kan het Comité suggesties en algemene aanbevelingen doen gebaseerd op de ingevolge de artikel 44 en 45 van dit Verdrag ontvangen gegevens. Deze suggesties en algemene aanbevelingen worden aan iedere betrokken Staat die partij is, toegezonden, en medegedeeld aan de Algemene Vergadering, vergezeld van eventuele commentaren van de Staten die partij zijn.

DEEL III

Artikel 46

Dit Verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

Artikel 47

Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 48

Dit Verdrag blijft open voor toetreding door iedere Staat. De akten van toetreding worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 49

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag die volgt op de datum van nederlegging bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding.

2. Voor iedere Staat die dit Verdrag bekrachtigd of ertoe toetreedt na de nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de nederlegging door die Staat van zijn akte van bekrachtiging of toetreding.

Artikel 50

1. Iedere Staat die partij is, kan een wijziging voorstellen en deze indienen bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De Secretaris-Generaal deelt de voorgestelde wijziging vervolgens mede aan de Staten die partij zijn, met het verzoek hem te berichten of zij een conferentie van Staten die partij zijn, verlangen teneinde de voorstellen te bestuderen en in stemming te brengen. Indien, binnen vier maanden na de datum van deze mededeling, ten minste een derde van de Staten die partij zijn een dergelijke conferentie verlangt, roept de Secretaris-Generaal de vergadering onder auspiciën van de Verenigde Naties bijeen. Iedere wijziging die door een meerderheid van de ter conferentie aanwezige de Staten die partij zijn en die hun stem uitbrengen, wordt aangenomen, wordt ter goedkeuring voorgelegd aan de Algemene Vergadering.

2. Een wijziging die in overeenstemming met het eerste lid van dit artikel wordt aangenomen, treedt in werking wanneer zij is goedgekeurd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en is aanvaard door een meerderheid van twee derde van de Staten die partij zijn.

3. Wanneer een wijziging in werking treedt, is zij bindend voor de Staten die partij zijn die haar hebben aanvaard, terwijl de andere Staten die partij zijn gebonden zullen blijven door de bepalingen van dit Verdrag en door iedere voorgaande wijziging die zij hebben aanvaard.

Artikel 51

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties ontvangt de teksten van de voorbehouden die de Staten op het tijdstip van bekrachtiging of toetreding maken, en stuurt deze rond aan alle Staten.
2. Een voorbehoud dat niet verenigbaar is met doel en strekking van dit Verdrag is niet toegestaan.
3. Een voorbehoud kan te allen tijde worden ingetrokken door een daartoe strekkende mededeling gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Deze mededeling wordt van kracht op de datum van ontvangst door de Secretaris-Generaal.

Artikel 52

Een Staat die partij is, kan dit Verdrag opzeggen door een schriftelijke mededeling aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. De opzegging wordt van kracht een jaar na de datum van ontvangst van de mededeling door de Secretaris-Generaal.

Artikel 53

De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties wordt aangewezen als de depositaris van dit Verdrag.

Artikel 54

Het oorspronkelijke exemplaar van dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

TEN BLIJKE WAARVAN de ondergetekende gevolmachtigden, daartoe behoorlijk gemachtigd door hun onderscheiden Regeringen, dit Verdrag hebben ondertekend

20 november 1989

Decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

HET VLAAMS PARLEMENT HEEFT AANGENOMEN EN WIJ, REGERING, BEKRACHTIGEN HETGEEN VOLGT:

ARTIKEL 1

Dit decreet regelt een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid.

ARTIKEL 2

In dit decreet wordt verstaan onder:

1. het Verdrag: het Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen in New York op 20 november 1989;
2. het Kinderrechtencommissariaat: de Kinderrechtencommissaris en het personeel dat hem bijstaat in de uitoefening van zijn opdrachten;
3. het Kind: elke minderjarige;
4. de administratieve overheid: de administratieve overheid in de zin van artikel 14 van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, afhankelijk van de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest;
5. de voorzieningen: alle door de Vlaamse regering of door de Vlaamse openbare instellingen erkende particuliere organisaties.

ARTIKEL 3

1. Het ambt van Kinderrechtencommissaris, hierna Commissaris genoemd, wordt ingesteld.
2. De Commissaris wordt benoemd door het Vlaams Parlement.
3. De personeelsformatie en het statuut van het personeel van het Kinderrechtencommissariaat worden door het Vlaams Parlement vastgesteld op voorstel van de Commissaris.

ARTIKEL 4

De Commissaris verdedigt de rechten en behartigt de belangen van het kind.

Daartoe:

1. ziet hij toe op de naleving van het Verdrag;
2. staat hij in voor de opvolging, de analyse, de evaluatie en de bekendmaking van de levensomstandigheden van het kind;
3. treedt hij op als vertolker van de rechten, de belangen en de noden van het kind.

ARTIKEL 5

Bij de uitoefening van de in artikel 4 bepaalde opdrachten besteedt de Commissaris, met het Verdrag als leidraad, in het bijzonder aandacht aan:

1. de dialoog met het kind en met de organisaties actief rond individuele en collectieve dienstverlening aan of belangenbehartiging van het kind;
2. de maatschappelijke participatie van het kind en de toegankelijkheid voor het kind van alle diensten en organisaties die met het kind te maken hebben;
3. het toezicht op de conformiteit met het Verdrag van de wetten, decreten, besluiten en verordeningen, met inbegrip van de procedurele regels welke een aangelegenheid regelen waarvoor de Vlaamse Gemeenschap of het Vlaamse Gewest bevoegd is;

4. de verspreiding van informatie over de inhoud van het Verdrag, in het bijzonder ten behoeve van het kind.

De Commissaris kan hiertoe onder meer een beroep doen op de wetenschappelijke expertise en ervaring van het Vlaams Centrum voor de Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, voor zover geen afbreuk gedaan wordt aan het geheel van de opdrachten van het Centrum.

ARTIKEL 6

Bij de uitoefening van de in artikel 4 bepaalde opdrachten is de Commissaris bevoegd om:

1. op eigen initiatief of op verzoek van het Vlaams Parlement een onderzoek in te stellen met betrekking tot de naleving van het Verdrag;
2. klachten die betrekking hebben op de niet-naleving van het Verdrag, te onderzoeken en zo mogelijk gericht door te verwijzen naar de voorzieningen.

Het onderzoek van een klacht wordt opgeschort wanneer omtrent die klacht een beroep bij de rechtbank of georganiseerd administratief beroep wordt ingesteld.

De administratieve overheid stelt de Commissaris in kennis van het ingesteld beroep. De indiening en het onderzoek van de klacht schorsen noch stuiten termijnen voor het instellen van beroepen bij de rechtbank of van georganiseerde administratieve beroepen. De Commissaris informeert de klager omtrent het gevolg dat aan de klacht werd gegeven.

ARTIKEL 7

§ 1. Bij de benoeming en de verdere uitoefening van zijn mandaat moet de Commissaris voldoen aan de volgende voorwaarden:

1. de Belgische nationaliteit bezitten, zijn woonplaats hebben in het Vlaamse Gewest of het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad en in het bezit zijn van een Nederlandstalig diploma;
2. van onberispelijk gedrag zijn;
3. de burgerlijke en politieke rechten genieten;
4. in het bezit zijn van een universitair of daarmee gelijkgesteld diploma;
5. minstens vijf jaar nuttige beroepservaring hebben, die dienstig is voor de uitoefening van het ambt;
6. beantwoorden aan het profiel zoals omschreven door het Vlaams Parlement.

§ 2. Het Vlaams Parlement benoemt de Commissaris voor een éénmalige hernieuwbare termijn van 5 jaar.

§ 3. Alvorens in functie te treden, legt de Commissaris in handen van de Voorzitter van het Vlaams Parlement de volgende eed af:

“Ik zweer getrouwheid aan de Koning, gehoorzaamheid aan de Grondwet en aan de wetten van het Belgische volk.”.

ARTIKEL 8

§ 1. Het ambt van de Commissaris is onverenigbaar met elk ander mandaat, of ambt of elke andere functie, ook als die onbezoldigd zijn.

Drie jaar voor zijn benoeming mag de Commissaris geen bij verkiezing verleend openbaar mandaat hebben vervuld. Het is de Commissaris verboden, door het feit van zijn benoeming, om gedurende 3 jaar na het uitoefenen van zijn ambt, kandidaat te zijn voor een bij verkiezing verleend openbaar mandaat. Voor de toepassing van deze paragraaf wordt met een bij verkiezing verleend openbaar mandaat gelijkgesteld: het ambt van buiten de gemeenteraad benoemde burgemeester, een mandaat van bestuurder in een instelling van openbaar nut, het ambt van regeringscommissaris, het ambt van gouverneur, adjunct-gouverneur of vice-gouverneur.

§ 2. De Commissaris geniet hetzelfde statuut als een raadsheer van het Rekenhof. De wedde-regeling van de raadsheren van het Rekenhof, vervat in de wet van 21 maart 1964 betreffende de wedden van de leden van het Rekenhof, is van toepassing op de Commissaris.

§ 3. Binnen de grenzen van zijn bevoegdheid ontvangt de Commissaris van geen enkele overheid instructies. De Commissaris werkt in de uitoefening van het ambt volledig onafhankelijk. De Commissaris kan niet van zijn ambt worden ontheven voor meningen geuit of daden gesteld in de uitoefening van zijn ambt.

ARTIKEL 9

Het Vlaams Parlement kan in één van de volgende gevallen een einde maken aan het mandaat van de Commissaris:

1. op verzoek of met akkoord van de betrokkene;
2. wanneer de betrokkene de leeftijd van 65 jaar bereikt;
3. in een geval van onverenigbaarheid, zoals bepaald in artikel 8, § 1;
4. om zwaarwichtige redenen, onverminderd artikel 8, § 3.

ARTIKEL 10

§ 1. De overheid stelt de Commissaris alle informatie ter beschikking die voor het volbrengen van zijn opdrachten vereist is. Op eenvoudig verzoek van de Commissaris verstrekt zij alle dienstige inlichtingen en documenten.

§ 2. De Commissaris kan, in de uitvoering van zijn opdrachten, het advies inwinnen van de overheid.

§ 3. Onverminderd artikel 15 van de Grondwet, heeft de Commissaris vrije toegang tot alle overheidsgebouwen en tot de voorzieningen. De verantwoordelijken en de personeels-leden zijn ertoe gehouden aan de Commissaris de stukken en de informatie die hij noodzakelijk acht, mee te delen, met uitzondering van die welke door het medisch geheim beschermd zijn of waarvan ze kennis hebben genomen in hun hoedanigheid van noodzakelijke vertrouwenspersoon.

ARTIKEL 11

Art. 458 van het Strafwetboek is van toepassing op de Commissaris en zijn personeelsleden.

ARTIKEL 12

§ 1. De Commissaris brengt aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement jaarlijks verslag uit over de opdrachten zoals bepaald in artikel 4. Het verslag wordt door het Vlaams Parlement in plenaire vergadering besproken. Het verslag wordt openbaar gemaakt. Bovendien kan de Commissaris, wanneer hij dit nuttig acht, tussentijdse verslagen bezorgen aan de Voorzitter van het Vlaams Parlement met het oog op een bespreking in plenaire vergadering.

§ 2. De Commissaris bezorgt zijn verslagen aan de federale overheid opdat deze ermee rekening zou kunnen houden bij het opstellen van het rapport dat België om de vijf jaar moet indienen bij het Comité voor de rechten van het kind, met toepassing van artikel 44 van het Verdrag. De Commissaris evalueert dat rapport.

ARTIKEL 13

Het Vlaams Parlement stelt jaarlijks op voorstel van de Commissaris de kredieten vast die nodig zijn voor de werking van het Kinderrechtencommissariaat.

ARTIKEL 14

Binnen zes maanden na zijn benoeming, stelt de Commissaris een voorstel van huishoudelijk reglement op. Dat reglement en de wijzigingen erin worden goedgekeurd door het Vlaams Parlement en bekendgemaakt in het Belgisch Staatsblad.

Concluding observations of the Committee on the Rights of the Child Belgium.

13/06/2002. CRC/C/15/Add.178.

(Concluding Observations/Comments) ^[1]

1. At its 782nd and 783rd meetings (see CRC/C/SR.782-783), held on 23 May 2002, the Committee on the Rights of the Child considered the second periodic report of Belgium (CRC/C/83/Add.2) and adopted² the following concluding observations.

A. INTRODUCTION

2. The Committee notes with appreciation that the report followed the guidelines for reporting. It notes that the report was timely, comprehensive and self-critical in nature, as were the written replies to its list of issues (CRC/C/Q/BELG/2) and welcomes the additional information provided in annexes. The discussion in the report on the follow-up to the Committee's earlier recommendations was especially appreciated. The Committee also notes with appreciation the presence of a high-level delegation, which contributed to an open dialogue and a better understanding of the implementation of the Convention in Belgium.

B. FOLLOW-UP MEASURES UNDERTAKEN AND PROGRESS ACHIEVED BY THE STATE PARTY

3. The Committee welcomes:

The adoption of article 22 bis of the Constitution on the protection of children;

The adoption of new laws by the State party concerning the protection of children, child labour, guardianship and family mediation;

The numerous initiatives to combat trafficking and child sexual exploitation, among others: the introduction of Joint Actions under the Europol Convention; the establishment of a national commission of experts to study sexual exploitation of children; the establishment of Child Focus, a European centre for missing and exploited children; the adoption of three Acts in 1995 to combat sexual exploitation; and the reform of the Criminal Code;

The ratification of the Optional Protocol to the Convention on the involvement of children in armed conflict; and

The ratification of ILO Convention No. 182 on the Worst Forms of Child Labour.

^[1] At the 804th meeting, held on 7 June 2002.

C. PRINCIPAL SUBJECTS OF CONCERN AND RECOMMENDATIONS

The Committee's previous recommendations

4. The Committee regrets that some of the concerns it expressed and the recommendations it made (CRC/C/15/Add.38) after its consideration of the State party's initial report (CRC/C/11/Add.4) have been insufficiently addressed, particularly those contained in paragraphs 8, 9, 11 and 13 to 16. Those concerns and recommendations are reiterated in the present document.

5. The Committee urges the State party to make every effort to address the previous recommendations that have not yet been implemented and the list of concerns contained in the present concluding observations.

1. General measures of implementation

Reservations and declarations

6. The Committee appreciates the fact that the State party has reviewed its declaration on article 2 and its reservation to article 40.2 (v) of the Convention, pursuant to the previous concluding observations. Nevertheless, it is concerned that the State party does not intend to withdraw them. With respect to article 2, the Committee, noting that the general principle of non-discrimination in the Convention prohibits differences in treatment on grounds that are arbitrary and objectively unjustifiable, including nationality, is concerned that the declaration on article 2 may restrict the enjoyment of non-Belgian children in Belgium of rights contained in the Convention. The Committee emphasizes that the guarantee of non-discrimination in the Convention applies to "each child within [the State party's] jurisdiction". With respect to the reservation to article 40, the Committee is concerned that the possibility of appeal to the Court of Cassation against judgements and measures imposed by the Court of Assizes (sitting here as the court of first and last instance) is strictly limited to points of law and therefore deprives the defendant of a full review of his case by a higher court, which is all the more important in that the Court of Assizes handles the most severe cases and imposes relatively heavy sentences.

7. The Committee encourages the State party to review its declaration and reservation with a view to withdrawing them in accordance with the Declaration and Programme of Action of the Vienna World Conference on Human Rights (1993).

Legislation

8. The Committee welcomes the information provided by the State party on draft laws concerning the rights of the child, including with respect to adoption, guardianship for unaccompanied minors, access to courts and guarantees of due process.

9. The Committee recommends that the State party:

(a) Rigorously review these laws and ensure that they and other laws concerning children, as well as administrative regulations, are rights-based and conform to international human rights standards, including the Convention;

(b) Ensure that adequate provision is made for their effective implementation, including budgetary allocation;

- (c) Ensure their speedy promulgation.

Coordination

10. The Committee notes the establishment, since the initial report was considered, of the Inter-Ministerial Conference for the Protection of Child Rights and the agreement on the creation of a national commission for the rights of the child. However, the Committee remains concerned: at the absence of a global vision of children's rights and its translation into a national plan of action; that different laws governing different administrative jurisdictions may lead to discrimination in the enjoyment of children's rights across the State party; that the absence of a central mechanism to coordinate the implementation of the Convention in Belgium makes it difficult to achieve a comprehensive and coherent child rights policy.

11. The Committee recommends that the State party:

- (a) Expedite the formal approval and full implementation of the above-mentioned agreement in order to establish a national commission for the rights of the child and provide it with adequate human and financial services;
- (b) Assign coordination of the implementation of the Convention to a highly visible and easily identifiable permanent body with an adequate mandate and adequate resources;
- (c) Prepare and implement a comprehensive national plan of action for the implementation of the Convention, paying special attention to children belonging to the most vulnerable groups (e.g. poor households, asylum-seekers), through an open, consultative and participatory process;
- (d) Continue and expand the use of child impact assessments in the formulation of budgets and policies.

Monitoring structures

12. The Committee notes the establishment, since the initial report was considered of the Children's Rights Commissioner for the Flemish Community. The Committee acknowledges the activities of the Délégué Général aux Droits des Enfants in the French Community and of the Centre for Equal Opportunities and Opposition to Racism. However, the Committee is concerned that there is no independent mechanism to monitor the implementation of the Convention and empowered to receive and address complaints of children in the German-speaking Community, nor at the federal level.

13. The Committee recommends that the State party:

- (a) Establish independent human rights institutions in the German-speaking Community and at the federal level, in accordance with the Paris Principles (General Assembly resolution 48/134), to monitor and evaluate progress in the implementation of the Convention. They should be accessible to children and empowered to receive and investigate complaints of violations of child rights in a child-sensitive manner and to address them effectively;
- (b) Ensure that all the human rights institutions have formal advisory functions with the respective legislative bodies and that they establish formal links with each other.

Data collection

14. The Committee welcomes the statistical annexes provided with the list of issues; notes measures under way to improve data collection in offices processing asylum claims; and welcomes the information that a working group on statistics will be set up within a national study forum on juvenile delinquency. Nevertheless, with reference to its previous concluding observations, the Committee is still concerned at the absence of a nationwide mechanism to collect and analyse data on the areas covered by the Convention.

15. The Committee recommends that the State party establish a nationwide system such that disaggregated data are collected on all persons under 18 years for all areas covered by the Convention, including the most vulnerable groups (e.g. non-nationals, children with disabilities, children of economically disadvantaged households, children in conflict with the law, etc.), and that these data are used to assess progress and design policies to implement the Convention.

Training/dissemination of the Convention

16. The Committee welcomes the information that the State party has made available compilations of the initial report, the summary records of the meetings at which it was discussed, and the Committee's concluding observations. It also welcomes the information concerning special publications for disabled children. However, the Committee is concerned that the State party is not undertaking adequate dissemination, awareness-raising and training activities concerning the Convention in a systematic and targeted manner.

17. The Committee recommends that the State party:

(a) Strengthen and make ongoing its programme for the dissemination of information on the Convention and its implementation among children and parents, civil society and all sectors and levels of government, including initiatives to reach vulnerable groups, such as new immigrants;

(b) Develop systematic and ongoing training programmes on human rights, including children's rights, for all professional groups working for and with children (e.g. judges, lawyers, law enforcement officials, civil servants, local government officials, personnel working in institutions and places of detention for children, teachers and health personnel).

2. General principles

The right to non-discrimination

18. The Committee welcomes the Decree of March 2000 expanding the mandate of the Centre for Equal Opportunities and Opposition to Racism to include all forms of discrimination, including grounds of gender, sexual orientation, birth, civil status, ill health, age and disability. The Committee is concerned at racist incidents against minorities; the disparities in the enjoyment of economic and social rights, particularly health and education, experienced by poor children, non-Belgian children, including unaccompanied minors, and disabled children.

19. In accordance with article 2 of the Convention, the Committee recommends that the State party:

(a) Take all appropriate measures, such as comprehensive public education campaigns, to prevent and combat negative societal attitudes, and implement the recommendations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination (March 2002);

(b) Take all necessary measures to ensure that all children within its jurisdiction enjoy all the rights set out in the Convention without discrimination;

(c) Continue to prioritize and target resources and social services to children belonging to the most vulnerable groups;

(d) Review existing policies and practice in relation to children with disabilities, including draft legislation, with due regard to the Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities (General Assembly resolution 48/96) and to the Committee's recommendations adopted at its day of general discussion on children with disabilities (see CRC/C/69).

20. The Committee requests that specific information be included in the next periodic report on measures and programmes relevant to the Convention on the Rights of the Child undertaken by the State party in follow-up to the Declaration and Programme of Action adopted by the 2001 World Conference against Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance, and taking account of General Comment No. 1 on article 29.1 of the Convention (aims of education).

Respect for the views of the child

21. The Committee welcomes the information that several structures have been set up with the support of the State party through which children can make their views known. These include conferences, courses on children's rights, councils in schools and communities, and the "What do you think?" project. However, the Committee is concerned that children are not adequately informed on how they can have input into policies that affect them, nor how their views will be taken into consideration once they have been solicited; and that sufficient attention has not been accorded to the participation of primary and secondary students in school governance, including in areas such as school regulations and management of discipline. With respect to court or administrative proceedings affecting the child, the Committee is concerned that the right to be heard is largely discretionary under article 931 of the Judicial Code, and is not adequately guaranteed to the child. The Committee welcomes the information concerning a draft law in this regard.

22. The Committee recommends that the State party, in accordance with article 12, take further steps to promote and facilitate meaningful participation of children in society, including in schools. Moreover, it recommends that legislation governing procedure in courts and administrative proceedings ensure that a child capable of forming his/her own views has the right to express those views and that they are given due weight.

3. Civil rights and freedoms

Violence/abuse/neglect/maltreatment

23. The Committee notes with satisfaction the numerous initiatives taken in the area of child abuse, including sexual abuse, such as the Law on the Criminal Protection of Minors (of 28 November 2000), amendments to the Criminal Code and the adoption of article 22 bis of the Constitution concerning the protection of the child's moral, physical and sexual integrity. But it remains concerned that corporal punishment is not expressly prohibited by law.

24. The Committee recommends that the State party:

- (a) Take legislative measures to prohibit corporal punishment of children in the family, in schools and in institutions;
- (b) Continue to carry out public education campaigns about the negative consequences of corporal punishment and promote positive, non-violent forms of discipline;
- (c) Establish effective procedures and mechanisms to receive, monitor and investigate complaints, and to intervene where necessary;
- (d) Prosecute in cases of ill-treatment, ensuring that the abused child is not victimized in legal proceedings and his/her privacy is protected;
- (e) Provide for the care, recovery and reintegration for victims;
- (f) Strengthen the reporting system, through full support of the confidential centres for abused children, and train teachers, law enforcement officials, care workers, judges and health professionals in the identification, reporting and management of cases of ill-treatment.

Human rights education

25. The Committee is concerned that the aims of education outlined in article 29 of the Convention, including the development and respect of human rights, tolerance and equality of the sexes and religious and ethnic minorities is not explicitly part of the curricula throughout the State party.

26. The Committee recommends that the State party, taking into account the Committee's General Comment No. 1 on the aims of education, include human rights education, including children's rights, in the curricula of all primary and secondary schools, particularly with respect to the development and respect of human rights, tolerance and equality of the sexes and religious and ethnic minorities.

4. Special measures of protection

Unaccompanied minors

27. The Committee welcomes the creation of a special bureau for unaccompanied minors in the Aliens Office for handling their requests to stay. It also notes a number of other activities, among others: concerning the establishment of special reception centres for unaccompanied minors; a draft law on the creation of a guardianship service, access to education and missing persons, which contains provisions on unaccompanied minors. But there are not yet, as the Government acknowledges, specific regulations for unaccompanied minors, whether seeking asylum or not.

28. In accordance with the principles and provisions of the Convention, especially articles 2, 3 and 22, and with respect to unaccompanied persons under 18 years of age, the Committee recommends that the State party:

- (a) Expedite efforts to establish special reception centres for unaccompanied minors, with special attention to those who are victims of trafficking and/or sexual exploitation;

- (b) Ensure that the stay in those centres is for the shortest time possible and that access to education and health is guaranteed during and after the stay in the reception centres;
- (c) Approve as soon as possible the draft law on the creation of a guardianship service, in order to ensure the appointment of a guardian for an unaccompanied minor from the beginning of the asylum process and thereafter as long as necessary, and make sure that this service is fully independent, allowing it to take any action it considers to be in the best interests of this minor;
- (d) Ensure unaccompanied minors are informed of their rights and have access to legal representation in the asylum process;
- (e) Improve cooperation and exchange of information among all the actors involved, including the Aliens Office and other relevant authorities, police services, tribunals, reception centres and NGOs;
- (f) Ensure that, if family reunification is carried out, it is done in the best interests of the child;
- (g) Expand and improve follow-up of returned unaccompanied minors.

Sexual exploitation and trafficking

29. The Committee reiterates its satisfaction with the numerous measures taken by the State party to combat the sexual exploitation and trafficking of children. It is nevertheless concerned that trafficking for the purposes of sexual or other exploitation is still a problem.

30. The Committee recommends that the State party:

- (a) Fully implement the recommendations of the national commission of experts;
- (b) Continue to implement policies and programmes in accordance with the Declaration and Agenda for Action, and the Global Commitment adopted at the 1996 and 2001 World Congresses against Commercial Sexual Exploitation of Children;
- (c) Continue to recruit female police officers to improve communication and contacts with foreign girls and women working in prostitution;
- (d) Ensure that adequate resources (human and financial) are allocated to policies and programmes in this area;
- (e) Continue to undertake awareness-raising campaigns in countries of origin;
- (f) Expand cooperation with countries of origin and transit;
- (g) Continue to cooperate with the International Organization for Migration.

Administration of juvenile justice

31. The Committee welcomes the information received since the initial report was considered that the death penalty was abolished in 1996; that article 53 of the 1965 Young Person's Protection Act, which provided for pre-trial detention for up to 15 days, was repealed; and that a national study forum on juvenile justice, including a workshop on statistics, has been set up. However, it is concerned that the interim law of 1 March 2002

(which expires on 31 October 2002) on the temporary detention of juvenile delinquents and the creation of the Everberg Centre effectively replaced article 53 of the 1965 Act with a similar, if not more restrictive, regime. Moreover, the Committee remains concerned that under article 38 of the 1965 Act, persons under the age of 18 may be tried as adults. Overall, the Committee is concerned that the holistic approach to addressing the problem of juvenile crime advocated in the Convention, including with respect to prevention, procedures and sanctions, has not been sufficiently taken into consideration by the State party.

32. The Committee recommends that the State party:

(a) Establish a system of juvenile justice that fully integrates into its legislation and practice the provisions of the Convention, in particular articles 37, 39 and 40, as well as other relevant international standards in this area, such as the Beijing Rules, the Riyadh Guidelines, the United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty, and the Guidelines for Action on Children in the Criminal Justice System;

(b) Ensure that persons under 18 are not tried as adults;

(c) With respect to the law of March 2002, and its review in October 2002, ensure, in accordance with article 37 of the Convention, that the deprivation of liberty is only used as a measure of last resort, for the shortest possible time, that guarantees of due process are fully respected and that persons under 18 are not detained with adults.

5. Optional protocols

33. The Committee encourages the State party to ratify the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography.

6. Dissemination of the reports

34. Finally, the Committee recommends that in accordance with article 44, paragraph 6, of the Convention, the second report presented by the State party be made widely available to the public at large and that consideration be given to the publication of the report along with the written answers to the list of issues raised by the Committee, the relevant summary records of the discussion, and the concluding observations adopted by the Committee following its consideration of the report. Such a document should be widely distributed in order to generate debate and awareness of the Convention and its implementation and monitoring within the Government, the Parliament and the general public, including concerned non-governmental organizations.

Media-output oktober 2001 tot en met september 2002

MEDIA-ITEMS MET VERMELDING VAN HET KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

ACTUALITEITSMEDIA

AUDIOVISUELE MEDIA

- 01/10/2001 **VRT - Radio2**
Schoolparticipatiebus
- 01/10/2001 **Ring TV**
Schoolparticipatiebus
- 11/10/2001 **TV Brussel**
Schoolparticipatiebus
- 11/10/2001 **Vitaya TV**
Schoolparticipatiebus
- 15/10/2001 **RTV**
Schoolparticipatiebus
- 22/10/2001 **ATV**
Schoolparticipatiebus
- 25/10/2001 **Vitaya TV**
Schoolparticipatiebus
- 8/11/2001 **TV Limburg**
Schoolparticipatiebus
- 8/11/2001 **VRT - Radio2**
Schoolparticipatiebus
- 19/11/2001 **VRT - Radio1 (De Wandelgangen)**
Ankie Vandekerckhove over het What do you think?-rapport
- 19/11/2001 **Kanaal 3**
Schoolparticipatiebus
- 20/11/2001 **VRT - TV1 (Journaal)**
Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat
- 20/11/2001 **VRT - Canvas (Journaal)**
Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat

AUDIOVISUELE MEDIA

- 20/11/2001 **VTM (Nieuws)**
Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat
- 20/11/2001 **VRT - Radio1 (Actueel)**
Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat
- 20/11/2001 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat
- 20/11/2001 **AVS**
Schoolparticipatiebus
- 21/11/2001 **VRT - Radio Donna**
Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat
- 23/11/2001 **NOS - Radio (Journaal)**
Kinderombudsdiensten
- 03/12/2001 **WTV**
Schoolparticipatiebus
- 04/12/2001 **Radio2 West-Vlaanderen**
Schoolparticipatiebus
- 04/12/2001 **Focus TV**
Schoolparticipatiebus
- 04/02/2002 **VRT - Radio2 (Recht voor de Raap)**
Jeugddelinquentie
- 12/02/2002 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Jeugdgevangenis Everberg
- 17/02/2002 **VRT - TV1 (De Zevende Dag)**
Jeugdgevangenis Everberg / Jeugdsanctierecht
(debat met Ankie Vandekerckhove en Hugo Coveliers)
- 19/02/2002 **VRT - Radio1 (Actueel)**
Jeugdgevangenis Everberg
- 06/03/2002 **VRT - Canvas (Ter Zake)**
Ankie Vandekerckhove over jeugdgevangenis Everberg (studiogesprek)
- 25/03/2002 **Griekse televisie**
Interview met Ankie Vandekerckhove over het Kinderrechtencommissariaat en kinderrechten algemeen, naar aanleiding van de oprichting van een Griekse kinderombudsdienst
- 09/05/2002 **VTM (Nieuws)**
Kindertop Verenigde Naties te New York
- 09/05/2002 **VTM (Laat)**
Kindertop Verenigde Naties te New York

AUDIOVISUELE MEDIA

- 12/06/2002 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Samenwerkingsakkoord jeugdgevangenissen Everberg
- 12/06/2002 **VRT - Radio1 (Actueel)**
Samenwerkingsakkoord jeugdgevangenissen Everberg
- 13/06/2002 **4FM (Nieuws)**
Samenwerkingsakkoord jeugdgevangenissen Everberg
- 08/07/2002 **VTM (Nieuws)**
Pleegkind Sharon uit Merksem: pleegouders moeten meer inspraak krijgen
- 08/07/2002 **VTM (Laat)**
Pleegkind Sharon uit Merksem: statuut pleegzorg
- 08/07/2002 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Statuut pleegouders
- 08/07/2002 **VT4 (10 Minuten)**
Inspraak en wettelijk statuut voor pleegouders
- 09/07/2002 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Pleegouders moeten gehoord worden
- 18/07/2002 **VT4 (10 Minuten)**
Spreekrecht voor minderjarigen naar aanleiding van 3 wetsvoorstellen van de werkgroep Kinderrechten in de Senaat
- 03/09/2002 **VTM (Nieuws)**
Microchip bij kinderen
- 04/09/2002 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Protest Everberg: Liga voor de Mensenrechten stapt naar Arbitragehof met steun Kinderrechtencommissaris
- 04/09/2002 **VRT - Radio1 (Actueel)**
Protest Everberg: Liga voor de Mensenrechten stapt naar Arbitragehof met steun Kinderrechtencommissaris
- 04/09/2002 **VRT - TV1 (Journaal)**
Protest Everberg: Liga voor de Mensenrechten stapt naar Arbitragehof met steun Kinderrechtencommissaris
- 04/09/2002 **VRT - Studio Brussel (Res Publica)**
Microchip bij kinderen
- 04/09/2002 **VT4 (Nieuws)**
Microchip bij kinderen
- 09/09/2002 **VRT - Radio1 (Journaal)**
Onderzoek Kinderrechtencommissariaat over overleg in Vlaamse gezinnen en campagne 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin'

AUDIOVISUELE MEDIA

- 09/09/2002 **Q Music (Nieuws)**
Campagne 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin'
- 10/09/2002 **VRT - TV1 (Koppen)**
Microchip bij kinderen
- 11/09/2002 **Radio 2 Antwerpen**
Kinderrechtenfestival
- 10/09/2002 **FM Brussel (Nieuws)**
Onderzoek Kinderrechtencommissariaat over overleg in Vlaamse gezinnen en campagne 'rechten van kinderen in het gezin'
- 11/09/2002 **Radio Scorpio**
Microchip bij kinderen
- 21/09/2002 **ATV**
Kinderrechtenfestival
- 21/09/2002 **VT4 (Nieuws)**
Kinderrechtenfestival
- 21/09/2002 **Qmusic (Nieuws)**
Kinderrechtenfestival
- 22/09/2002 **Liberty TV (Zwart of Wit)**
Kinderrechten

PRINTMEDIA

- 01/10/2001 **Metro**
Schoolparticipatiebus toert door Vlaanderen
- 01/10/2001 **De Standaard**
Mondige kinderen maken betere school
- 02/10/2001 **De Morgen**
Participatiebus van Vlaams Kinderrechtencommissariaat voert leerlingeninspraak naar basisschool 'Op inspraak staat geen leeftijd'
- 02/10/2001 **De Standaard**
Schoolkinderen mogen mee beslissen
- 02/10/2001 **Het Volk**
'Weg met die stinkende toiletten'
- 02/10/2001 **Het Nieuwsblad**
'Weg met die stinkende toiletten'
Rondtoerende bus informatiepunt over meer inspraak op lagere school
- 03/10/2001 **Het Nieuwsblad**
Tuimeling stapt in participatieproject
- 03/10/2001 **Het Laatste Nieuws**
De Tuimeling laat leerlingen hun zegje doen tijdens inspraakproject
'We willen hier een echt voetbalplein! Of nee, toch liever een zwembad...'
- 04/10/2001 **Het Volk**
Leerlingen spreken woordje mee in Tuimeling
- 06/10/2001 **Het Nieuwsblad**
Neem eens een babbelbus
- 09/10/2001 **Het Laatste Nieuws**
'Wij willen minder les en meer vakantie'
- 13/10/2001 **Het Nieuwsblad**
Schoolparticipatie van start
- 17/10/2001 **Gazet van Antwerpen**
Kinderen mogen hun zegje doen in school de Merode
- 23/10/2001 **Het Volk**
Schoolparticipatie van Kinderrechtencommissariaat.
Pilootproject voor De Tuimelaar
- 23/10/2001 **De Nieuwe Gazet**
Autobus is klaagmuur voor leerlingen van basisschool
- 23/10/2001 **Het Laatste Nieuws**
Basisschool Klavertje 4 geeft kinderen inspraak

PRINTMEDIA

- 23/10/2001 **Het Laatste Nieuws**
Autobus als klaagmuur voor leerlingen van basisschool
- 25/10/2001 **La Libre Belgique**
Deux ados assassinent leur éducatrice
- 08/11/2001 **Het Laatste Nieuws**
STAPS-kinderen willen minder huiswerk en 'klasdiere'
- 09/11/2001 **Het Belang van Limburg**
Kinderen mogen mee beslissen op school
- 13/11/2001 **Het Laatste Nieuws**
Kinderen krijgen inspraak in basisschool Zelem
- 21/11/2001 **Metro**
Kinderen klagen over school en gezin
- 21/11/2001 **De Financieel-Economische Tijd**
Kinderen in Vlaanderen klagen steeds meer over rechten op school
Vlaams Kinderrechtencommissaris kreeg 1.056 meldingen
- 21/11/2001 **De Standaard**
Scholieren in debat met Kinderrechtencommissaris
Jongeren hebben steeds meer vragen en klachten over scholen
- 21/11/2001 **Het Belang van Limburg**
Meer kinderklachten over (geen) rechten op school
- 21/11/2001 **Gazet van Antwerpen**
Kinderen klagen over school
- 21/11/2001 **Het Laatste Nieuws**
Onveilig verkeer belemmert vrijheid
- 21/11/2002 **Het Laatste Nieuws**
Leerlingen Faluintjes maken schoolgaan aangenamer
- 21/11/2001 **Het Nieuwsblad**
Kinderen klagen steeds meer over rechten op school
'Als wij niet mogen roken, mag de leraar dat ook niet'
'Ouders, maak wat meer tijd voor ons'
- 21/11/2001 **Het Volk**
Kinderen klagen dubbel zoveel over school
'Als wij niet mogen roken, mag de leraar dat ook niet'
Jeugd eist aandacht van ouders
- 21/11/2001 **De Morgen**
Kinderrechtencommissariaat presenteert jaarverslag
Klachten en vragen over kinder- en jongerenrechten op school verdubbeld
'Bange directeurs overtuigen'

PRINTMEDIA

- 22/11/2001 **De Morgen**
Vanderpoorten belooft leerlingenstatuut
Onderwijsminister reageert op klacht Kinderrechtencommissariaat
- 22/11/2001 **Metro**
Decreet over rechtspositie leerlingen op komst
- 22/11/2001 **De Standaard**
Rechten en plichten leerlingen in decreet
- 23/11/2001 **Het Nieuwsblad**
Participatiebus stopt in Sint-Pietersinstituut in Meersstraat
Leerlingen krijgen stem in het beleid
- 23/11/2001 **Het Volk**
Participatiebus stopt in basisschool in de Meersstraat
Sint-Pieters laat kinderen meepraten
'Graag aparte toiletten'
- 27/11/2001 **Het Laatste Nieuws**
'Kinderen hebben rechten'
- 27/11/2001 **Gazet van Antwerpen**
Kinderen beslissen zelf over muziek in pauze
- 28/11/2001 **Het Nieuwsblad**
Nieuwkerkse school zet kinderrechten in de spots
'Zelfs de jongens wagen al een danspasje'
- 28/11/2001 **Het Volk**
In Glorieuxschool krijgen leerlingen inspraak
'Minder stakingen en meer vakantie'
- 28/11/2001 **Het Nieuwsblad**
In Glorieuxschool in Ronse krijgen leerlingen participatiekansen
Kinderen ontwerpen droomspeelplein
- 05/12/2001 **De Morgen**
Combinatie jongeren en drugs lijkt vooral 'verwarring' op te roepen
'Softdrugswetgeving volgens Koen Wauters'
- 05/12/2001 **Het Nieuwsblad**
Boomgaard biedt kinderen meer participatiekansen
- 05/12/2001 **Brugsch Handelsblad**
Basisschool Hemelsdaele maakt boeiend ritje in de kinderrechtenbus
- 11/12/2001 **Het Laatste Nieuws**
De Boomgaard geeft leerlingen meer inspraak op school
- 11/12/2001 **Het Nieuwsblad**
Leerlingen De Boomgaard denken na over beter schoolleven

PRINTMEDIA

- 11/12/2001 **Het Volk**
Leerlingen van Ardooise school De Boomgaard maken verzuchtingen bekend
- 11/12/2001 **Humo**
Open Venster: kindermoord
- 15/01/2002 **Het Nieuwsblad**
*Nieuw Klasse-tijdschrift voor en door kinderen van 10 tot 12
'Wij willen toverles'*
- 30/01/2002 **Het Volk**
Eline presenteert in Genève rapport kinderrechten
- 30/01/2002 **De Standaard**
*Minderjarige delinquenten (z)onder dak
(opiniestuk van de Kinderrechtencommissaris)*
- 05/02/2002 **De Morgen**
*VN-comité voor de Rechten van het Kind krijgt betrokkenen over de vloer
Twee tieners evalueren kinderrechten in België*
- 08/02/2002 **De Financieel-Economische Tijd**
Rondetafel onderwijs start op 22 februari in Vlaams Parlement
- 21/02/2002 **De Morgen**
Over dreuzels en kinderrechten
- 22/02/2002 **De Standaard**
*Ceremonie trekt rondetafel op gang
Kinderrechtencommissariaat: 'Gelijke kansen voor alle kinderen'*
- 23/02/2002 **De Morgen**
Vlaanderen wil gemeentelijk stemrecht vanaf zestien
- 02/03/2002 **De Morgen**
*Kinderrechtencommissaris vindt noodwet-Everberg 'paniekuetbal' van regering
'Waren het volwassenen, dan zou het kot te klein zijn'*
- 05/03/2002 **De Standaard**
*'Is nationale veiligheid nu plots gered?'
Vlaams Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove over jeugdgevangenissen*
- 05/03/2002 **Het Volk**
*Vlaamse Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove: '50 crimineeltjes in cel:
dat staat blijkbaar goed'*
- 5/03/2002 **Het Nieuwsblad**
*Vlaamse Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove:
'50 crimineeltjes in cel: dat staat blijkbaar goed'*
- 06/03/2002 **Knack**
Dixit: Ankie Vandekerckhove

PRINTMEDIA

- 20/03/2002 **De Standaard**
Rechter werkloos door afwezigheid parket
- 11/04/2002 **Het Laatste Nieuws**
Rubriek 'Actieve vrouwen': Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove: 'Als de kinderen bij mij zijn, probeer ik om 18 uur thuis te zijn'
- 16/04/2002 **Het Laatste Nieuws**
Commissaris kinderrechten Vandekerckhove: 'Als ouders hulp weigeren, moet Kind en Gezin zich daar bij neerleggen'
- 17/04/2002 **De Morgen**
Eerste congres over leerlingenparticipatie
- 22/04/2002 **De Standaard**
Stokvis: Ouder- of kinderrechten? (pleeggezinnen)
- 06/05/2002 **De Standaard**
Stokvis: Schattig of lastig (Kindertop VN te New York)
- 06/05/2002 **Het Volk**
VN-kindertop in New York: Hoe zit het na 10 jaar met de rechten van het kind?
Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove: 'Inspraak voor kinderen is geen luxe'
- 06/05/2002 **Het Nieuwsblad**
VN-kindertop in New York: Hoe zit het na 10 jaar met de rechten van het kind?
Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove: 'Inspraak voor kinderen is geen luxe'
- 10/05/2002 **Metro**
'Kinderen moeten de wereldleiders aan hun beloftes herinneren'
- 13/05/2002 **De Standaard**
Belgen deden het goed op VN-kinderconferentie
VS zetten rem op VN-kindertop
- 14/05/2002 **Gazet van Antwerpen**
Commissaris kinderrechten Ankie Vandekerckhove over Kindertop:
'We zijn geen stap vooruit'
- 22/05/2002 **Knack**
Dixit: Ankie Vandekerckhove over kindertop in New York
- 24/05/2002 **De Standaard**
'België kan meer en beter'
- 24/05/2002 **Het Volk**
VN geeft België een onvoldoende voor kinderrechten
- 25/05/2002 **De Morgen**
VN-kinderrechtencomité kritisch over Everberg

PRINTMEDIA

- 29/05/2002 **Het Laatste Nieuws**
Commissaris kinderrechten wil statuut voor pleegouders
- 13/06/2002 **De Financieel-Economische Tijd**
Kinderrechtencommissaris tegen centrum in Everberg. 'Gesloten instelling niet strafrechtelijk omkaderd'
- 13/06/2002 **De Morgen**
Kinderrechtencommissaris argumenteert zonder succes tegen jeugdgevangenis
- 13/06/2002 **De Standaard**
Kinderrechtencommissaris vraagt Vlaams parlement akkoord niet goed te keuren. 'Jeugdgevangenis Everberg heeft geen reden van bestaan meer'
- 18/06/2002 **Het Volk**
Aanpak jonge boefjes schendt kinderrechten
- 18/06/2002 **De Standaard**
*Vlaanderen wil samenwerkingsakkoord Everberg toch goedkeuren
België schendt kinderrechten*
- 18/06/2002 **Het Laatste Nieuws**
Dringend gevraagd: Kinderrechtenmanifest
- 18/06/2002 **De Morgen**
*Vlaamse regeringspartijen willen tijdslimiet in Everberg-wet
'België heeft nood aan echte minister van Kinderrechten'*
- 18/06/2002 **Het Belang van Limburg**
'Goed moment voor manifest kinderrechten'
- 19/06/2002 **De Financieel-Economische Tijd**
Vlaams Parlement zet tijdslimiet op Everberg-akkoord
- 19/06/2002 **De Standaard**
*Samenwerkingsakkoord Everberg voorwaardelijk goedgekeurd
Vlaanderen pikt federaal akkoord jeugdrecht niet*
- 20/06/2002 **Gazet van Antwerpen**
Moet Everberg dicht? Jeugdgevangenis staat zwaar ter discussie
- 20/06/2002 **Het Belang van Limburg**
Moet Everberg dicht? Jeugdgevangenis staat zwaar ter discussie
- 25/06/2002 **De Standaard**
Blad dat geen blad voor de mond neemt: Den Vrijen Courant
- 26/06/2002 **De Morgen**
Elfde 'De Vrijen Courant' stuurt jongeren hete zomer in
- 26/06/2002 **Het Nieuwsblad**
Kom recht voor je mening uit - Kinderrechten in het gezin

PRINTMEDIA

- 26/06/2002 **Het Volk**
Kom recht voor je mening uit
Kinderrechten in het gezin
- 26/06/2002 **Het Laatste Nieuws**
Vlaamse prijs voor aanbod kinderopvang
- 02/07/2002 **Het Volk**
Kinderen tellen mee
- 09/07/2002 **De Morgen**
Kind moet van warm gezin naar instelling
‘Pleegouders hebben geen been om op te staan’
- 09/07/2002 **Het Volk**
Kinderrechtencommissaris Vandekerckhove: Pleegouders moeten gehoord worden
- 09/07/2002 **De Standaard**
‘Pleegouders moeten meer inspraak krijgen’
- 09/07/2002 **Het Nieuwsblad**
Pleegouders hebben geen enkele inspraak
- 19/07/2002 **De Standaard**
Jongeren mondig maken voor rechtbank
- 24/07/2002 **Het Volk**
Commissaris Ankie Vandekerckhove fluit vroege reclamefolder terug
‘Kinderen denken dat ze alweer naar school moeten’
- 24/07/2002 **Het Nieuwsblad**
Commissaris Kinderrechten wil sperperiode voor schoolreclame
Halfweg de vakantie al ‘terug naar school’
- 06/08/2002 **De Standaard**
De Wetstraat. Pleegouders en -kinderen: wetsvoorstel voor inspraak
- 02/09/2002 **Metro**
Kinderen voelen zich onveilig op straat
- 04/09/2002 **Het Belang van Limburg**
‘Mama en papa kunnen me altijd terugvinden.’ Brits meisje krijgt chip in arm.
Kinderrechtencommissaris: ‘Dit is geen oplossing’
- 04/09/2002 **Gazet van Antwerpen**
Kind krijgt chip in arm. Britse ouders willen dochter permanent opsporen na moord op Holly en Jessica. Kinderrechtencommissaris: ‘Dit is geen oplossing’.
- 04/09/2002 **De Morgen**
Marc Verwilghen ziet ingeplante chips bij kinderen ‘zeer wel mogelijk’
Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove vierkant tegen meisjes-chips.
‘Een kind is toch geen stuk spijttechnologie’

PRINTMEDIA

- 04/09/2002 **De Standaard**
Brits elfjarig meisje krijgt microchip tegen ontvoeringen
- 04/09/2002 **Het Volk**
Chip tegen ontvoering ingeplant bij Brits meisje.
Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris: 'Waanzin'
- 04/09/2002 **Het Nieuwsblad**
Ouders in paniek na ontvoeringen in Engeland.
Elfjarig meisje krijgt chip ingeplant.
Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris: 'Waanzin'
- 04/09/2002 **De Standaard**
Mensenrechtenliga vraagt vernietiging Everberg-wet
- 05/09/2002 **De Financieel-Economische Tijd**
Vernietiging Everbergwet naar Arbitragehof
- 05/09/2002 **De Standaard**
Everberg-wet krijgt kritiek
- 10/09/2002 **Het Nieuwsblad**
Eén op twee kinderen zegt dat ouders luisteren
- 10/09/2002 **Het Nieuwsblad**
Tip 1: kinderrechten in Boom. Kinderrechtenfestival 21 september
- 10/09/2002 **Het Volk**
Eén op twee kinderen zegt dat ouders luisteren
- 10/09/2002 **Het Volk**
Tip 1: kinderrechten in Boom. Kinderrechtenfestival 21 september
- 10/09/2002 **De Morgen**
Minder dan één op de drie kinderen overlegt bij conflicten met ouders
'Vlaamse gezin nog geen minidemocratie.'
- 10/09/2002 **Het Belang van Limburg**
'Ouders moeten meer naar hun kinderen luisteren'
Kinderrechtencommissariaat wil meer overleg in Vlaamse gezinnen
- 10/09/2002 **Het Laatste Nieuws**
Eén kind op tien wil thuis meer inspraak
- 10/09/2002 **De Financieel-Economische Tijd**
Campagne voor meer overleg in gezinnen
- 10/09/2002 **Dag Allemaal**
Kinderrechtencommissaris Ankie Vandekerckhove is tegen chipimplantaten
'Dit geeft alleen maar een vals gevoel van veiligheid'

PRINTMEDIA

- 11/09/2002 **TV Familie**
Vrouwe Justitia: Een pak voor de broek voor je kind, soms een noodzakelijk kwaad?
Ankie Vandekerckhove: 'Juridisch is een oorvijs verboden'
- 11/09/2002 **De Standaard**
Ouders verwarren meningsverschil met tegenspraak
Democratisch gezin is niet de regel
- 14/09/2002 **De Standaard**
Vraag van de week. Te koop: jongen / meisje.
- 16/09/2002 **Het Volk**
Kinderrechtenfestival in Boom
- 16/09/2002 **Het Nieuwsblad**
Tip 1: Kinderrechtenfestival in Boom
- 17/09/2002 **Zondagsblad**
Actueel: kinderen van nu blijken best tevreden over hun ouders
Kloof tussen ouder en kind is ondiep
Brochure en festival
- 20/09/2002 **Het Laatste Nieuws**
Jeugddienst naar Kinderrechtenfestival 2002
- 21/09/2002 **Gazet van Antwerpen**
Wat doen we dit weekend? Kids aan de macht, Kinderrechtenfestival
- 23/09/2002 **De Standaard**
Kinderen thuis in Kitsegem
- 23/09/2002 **Gazet van Antwerpen**
Kinderrechten niet gelijk aan kinderen baas
- 23/09/2002 **Het Nieuwsblad**
Massa's activiteiten op festival van de kinderrechten in Boom.
Kinderen thuis in Kitsegem
- 23/09/2002 **Het Laatste Nieuws**
8.000 bezoekers voor Kinderrechtenfestival
- 25/09/2002 **Het Volk**
Kinderen baas in Kitsegem
- 25/09/2002 **Het Nieuwsblad**
Kinderen baas in Kitsegem
- 27/09/2002 **De Standaard**
De larve wordt een vlinder (opiniestuk van de Kinderrechtencommissaris)

KIND- EN JONGERENMEDIA

AUDIOVISUELE MEDIA

- 17/10/2001 **VRT - Ketnet (Mijn Gedacht)**
'Mag ik ook iets zeggen?' (Thema-uitzending rond kinderrechten op school)
- 17/10/2001 **FM Brussel (K(l)ets!)**
Ankie Vandekerckhove over het Kinderrechtencommissariaat
- 07/11/2001 **VRT - Ketnet (Mijn Gedacht)**
Hoorrecht bij echtscheiding
- 26/11/2001 **VRT - Ketnet (Mijn Gedacht)**
Inspraak op school
- 15/05/2002 **FM Brussel (K(l)ets!)**
Ankie Vandekerckhove over kindertop Verenigde Naties te New York
- 09/09/2002 **VRT - Ketnet (Karrewiet)**
Campagne 'ook kinderen hebben rechten in hun gezin'
- 23/09/2002 **VRT - Ketnet (Karrewiet)**
Kinderrechtenfestival

PRINTMEDIA

- 10/10/2001 **Jommekeskrant**
Daar is de kinderrechtenbus
- 24/10/2001 **Jommekeskrant**
Bus op bezoek
- 07/11/2001 **Jommekeskrant**
'Wij willen schonere toiletten!' - De schoolparticipatiebus
- 28/11/2001 **Jommekeskrant**
De bus rijdt nog rond
- 02/2002 **Yeti**
Razende rapporters: meer vragers en klagers bij Kinderrechtencommissariaat
- 22/05/2002 **Joepie**
*Surfer's Paradise: de nijgste internetsites helemaal uitgeplozen!
'Kom op voor je rechten!': www.kinderrechtencommissariaat.be*
- 26/06/2002 **Jommekeskrant**
Kom recht voor je mening uit: Kinderrechtenbus & Kinderrechtenfestival

PRINTMEDIA

- 18/09/2002 **Jommekeskrant**
Ook kinderen hebben rechten in hun gezin
- 25/09/2002 **Jommekeskrant**
Kinderen baas in Kitsegem
Kitsegem is keicool!

TIJDSCHRIFTEN VAN PROFESSIONELE ORGANISATIES

- 10/2001 **Klasse voor Leerkrachten**
Kinderinspraak: te hoog gegrepen?
- 12/10/2001 **De Bond**
Inspraakbus brengt kinderrechten tot binnen de schoolmuren
- 12/2001 **Welwijs**
Agenda en documentatie: Jaarverslag Kinderrechtencommissaris
- 12/2001 **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**
Vanuit het Kinderrechtencommissariaat. Is driemaal scheepsrecht, of toch weer niet?
De Belgische wetgever en lijfstraffen tegen kinderen
- 12/12/2001 **Vrouw**
Kinderrechten... & plichten?
- 01/2002 **Klasse voor Ouders**
'Je gaat daar toch niet mee beginnen, zeker?'
- 01/2002 **Klasse voor Leerkrachten**
Een dubbeldekker op school
Kinderrechten: meer klachten over school
- 02/2002 **Nieuwsbrief Jeugdrecht**
Kinderrechten: Derde jaarverslag Kinderrechtencommissariaat
- 03/2002 **Pedagogisch en Concreet**
Dossier: Participatiebus gaat op reis door Vlaamse schoollandschap.
Kinderrechtencommissaris lanceert inspraak in basisscholen
- 03/2002 **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**
Vanuit het Kinderrechtencommissariaat: advies adoptie
- 17/05/2002 **De Bond**
Jouw mening gevraagd! Kinderrechten in het gezin

- 31/05/2002 **De Bond**
Waar rechten thuis zijn. Oproep voor kinderen van negen tot twaalf jaar
- 05-06/2002 **Tijdschrift voor Jeugdrecht en Kinderrechten**
Vanuit het Kinderrechtencommissariaat: Advies rechtsbescherming en inspraak van gebruikers van welzijnsvoorzieningen
- 05-06/2002 **Nieuwsbrief Jeugdrecht**
Jeugdbescherming: Voorontwerp sneuvelt, negatief advies
Kinderrechten: Kinderrechtenmanifest.
- 07/06/2002 **De Bond**
Gezins-forum. Recht in de ogen kijken: hoe zit dat in jouw gezin?
- 06/2002 **Evocatief - Ouders voor Ouders**
Leerlingenparticipatie: Leerlingen aan de top
- 06/2002 **Bijzonder (Nieuwsbrief van het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg)**
Visie door Ankie Vandekerckhove:
Of en hoe minderjarigen nu mogen/moeten/kunnen gestraft worden...
- 06/2002 **Generiek (Vlaams Centrum voor Kinder- en Jeugdfilm)**
Ankie Vandekerckhove: Het standpunt van de jongeren. Emancipatie of bescherming?
- 06/2002 **Recht-uit-kind (Kinderrechtenhuis Alken vzw)**
6 maart: Kinderrechtenpeelnamiddag.
Ontmoetingsdag voor kinderen van Limburgse Kindergemeenteraden
- 08/2002 **Plan Nieuwsbrief (Plan Belgium - Foster Parents Plan)**
Kinderrechtenfestival 21 september 2002
- 06/09/2002 **De Bond**
Kinderen aan het woord over gezinspolitiek!
- 20/09/2002 **De Bond**
Warm pleidooi voor overleg tussen ouders en kinderen
- 24/09/2002 **Ons Recht**
Een beetje witte marsen a.u.b.
- 27/09/2002 **De Bond**
Kinderen leggen hun gewicht in de weegschaal
- 09/2002 **Klasse voor Ouders**
Actie met klasse. Een festival 'bij je thuis'
- 09/2002 **Infoblad voor kaderleden (Gezinsbond)**
Met de Bond naar Kitsegem, daar waar kinderen thuis zijn.
Kinderrechtenfestival 2002, zaterdag 21 september 2002, Boom
Megafoon, wegwijzer voor overleg tussen ouder en kind: gratis brochure
Rondreizende expositie en theatertournee 'Balmoral'

- 09-10/2002 **Infoblad voor kaderleden - extra editie (Gezinsbond)**
Prikkel(D)ingen en andere aardigheden: Programma's voor jonge gezinnen.
Gratis brochure: Megafoon, wegwijzer voor overleg tussen ouder en kind
- 09-10/2002 **UVV Info (Unie Vrijzinnige Verenigingen)**
Kinderrechtenfestival 2002. Kitsegem, waar kinderen thuis zijn
- 2002-2003 **Publicaties voor jonge gezinnen (Gezinsbond)**
Publicaties verdeeld door de JGA: Megafoon / Kinderen over overleg

REDACTIE

Peter Brants
Hilde Cnudde
Leen Ackaert
Peter Minten
Line Timmermans
Dominique van den Akker
Ankie Vandekerckhove
Dirk Vos

EINDREDACTIE

Lieven De Rycke
Jeroen Van Broeck

VORMGEVING

Zorra Graphics

Druk

Drukkerij Vanmelle, Gent

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Ankie Vandekerckhove,
Kinderrechtencommissaris
Leuvenseweg 86
1000 Brussel

ISBN 90-77021-02-7

ISSN 1377-3402